

Paulo Coelho Čarodějka z Portobella

„Lidé si vytvářejí nějakou realitu a pak se stávají jejími oběťmi. Athéna se proti tomu vzbouřila - a zaplatila za to vysokou cenu.“ Heron Ryan, novinář

„Athéna mě využívala a manipulovala se mnou bez ohledu na mé city. Přestože byla moje učitelka, pověřená předat posvátná mystéria, probudit neznámou sílu, která je v nás všech. Když se odvážíme na toto neznámé moře, důvěřujeme slepě těm, kdo nás vedou - věříme totiž, že vědí víc než my.“ Andrea McCain, divadelní herečka

„Athénin hlavní problém spočíval v tom, že byla ženou dvadvacátého století, která žila v jednadvacátém století - a všem umožnila, aby si to uvědomili. Zaplatila za to? Bezpochyby. Zaplatila by však mnohem vyšší cenu, kdyby byla potlačila svou nezkrotnost. Byla by zahořklá, frustrovaná, ustavičně by se starala, „co si pomyslí druzí“, ustavičně by říkala: „Počkej, napřed musím vyřešit tyhleto záležitosti, pak se budu věnovat svým snům“, ustavičně by si stěžovala, že „ideálních podmínek se nikdy nedočká“. Deidre O'Neil, známá jako Edda

Přeložila Pavla Lidmilová

Informace o autorovi a jeho díle najdete na internetových stránkách www.paulocoelho.com

Věnuji S. F. X., slunci, jež na své pouti šířilo světlo a teplo, vzoru pro ty, kdo uvažují dál, než sahá jejich obzor.

Žádný rozsvíte svíci, nepostaví ji do skryše, ani pod kbelec, ale na svícen, aby ti, kteříž vcházejí, světlo viděli. Lukáš 11,33

Ze všech těchto svědectví jsem chtěl ještě dřív, než opustí můj psací stůl a půjdou cestou, kterou jsem jim určil, sestavit tradičně pojatou knihu, v níž je skutečný příběh vyprávěn teprve

po důkladném zkoumání.

Dal jsem se do čtení různých životopisů, jež by mi mohly při psaní pomoci, a pochopil jsem jedno: názor autora na hlavní postavu nakonec ovlivní výsledek zkoumání. A protože jsem v podstatě neměl v úmyslu říkat, co si myslím, ale naopak ukázat, jak na příběh „čarodějky z Portobella“ nahlížejí důležité postavy, představu knihy jsem zavrhl; zdálo se mi lepší prostě přepsat, co mi kdo vyprávěl. Heron Ryan, 44 let, novinář

Nikdo nerozsvítí lampu, aby zůstala skryta za dveřmi: smyslem světla je šířit světlo, otvírat oči, ukazovat zázraky kolem.

Nikdo neobětuje to nejdůležitější, co má: lásku.

Nikdo nevydává své sny do rukou těch, kdo je mohou zničit.

Až na Athénu.

Dlouho po její smrti mě její bývalá učitelka požádala, abych ji doprovodil do skotského města Prestopans. Toto město využilo jednoho feudálního zákona, který byl pak hned následující měsíc zrušen, a udělilo milost jednaosmdesáti osobám - a jejich kočkám - , popraveným v šestnáctém a sedmnáctém století za čarodějnictví.

Oficiální mluvčí barona z Prestoungrange a Dolphinstounu prohlásil, že „většina z nich byla odsouzena bez konkrétních důkazů, pouze na základě výpovědí svědků obžaloby, kteří tvrdili, že vycítili přítomnost zlých duchů“.

Nemá smysl znovu připomínat všechny výstřelky inkvizice s jejími mučírny a hranicemi, jež plály nenávistí a pomstou. Cestou mi však Edda několikrát opakovala, že ji na tom zarazilo něco, co nemohla připustit: město a čtrnáctý baron z Prestoungrange a Dolphinstounu „udělují milost“ osobám brutálně popraveným.

„Žijeme v jednadvacátém století, a potomci skutečných zločinců, těch, kteří zabíjeli nevinné, si ještě osobují právo ‚omilostňovat‘. Rozumíš mi, Herone.“

Rozuměl jsem. Rozmáhá se nový hon na čarodějnice; zbraní tentokrát není rozžhavené železo, nýbrž ironie nebo represe. Na každého, kdo náhodou odhalí svou vlohu a o své schopnosti se odváží mluvit, se většinou pohlíží s nedůvěrou. A obvykle manžel, manželka, otec, syn nebo kdokoli jiný - místo aby na to byli pyšní - , mu nakonec zakazují něco o tom říkat v obavě, že se rodina zesměšní.

Než jsem poznal Athénu, považoval jsem to jen za nečestný způsob, jak zneužívat zoufalství lidské bytosti. Moje cesta do Transylvánie, jejímž účelem bylo natočit dokumentární film o upírech, měla rovněž ukázat, jak snadno se nechají lidé oklamat; určité pověry, přestože vypadají nesmyslně, setrvávají v lidském imagináru a nakonec jich využívají osoby bez jakýchkoli skrupulí. Když jsem navštívil Draculův hrad, rekonstruovaný jen proto, aby měli turisté pocit, že jsou na

nějakém výjimečném místě, přišel za mnou jakýsi vládní činitel; naznačoval, že dostanu skutečně cenný dar (jak se vyjádřil), pokud bude film promítán v BBC. Podle tohoto činitele jsem napomáhal šířit význam onoho mýtu, což si zasloužilo štědrá odměna. Jeden z průvodců řekl, že počet návštěvníků každým rokem vzrůstá a že jakákoli zmínka o tomto místě bude pozitivní, i když se v ní bude tvrdit, že hrad není původní, že Vlad Dracula byl historickou postavou bez jakéhokoliv vztahu k tomu mýtu a že to vše není víc než třeštění jednoho Ira (pozn. red.: míněním Bram Stoker), který ten kraj nikdy nenavštívil.

Právě v té chvíli jsem pochopil, že i když podám fakta naprosto přesně, nedobrovolně budu napomáhat lži; přestože můj scénář měl naopak ono místo zbavit nánosu mýtu, lidé uvěří tomu, čemu věřit chtějí; průvodce měl pravdu, spolupracoval bych vlastně na ještě větší propagaci. Okamžitě jsem od projektu upustil, ačkoli jsem do cesty a výzkumu vložil nemalou finanční částku.

Cesta do Transylvánie však nakonec hluboce ovlivnila můj život: poznal jsem Athénu, když tam hledala svou matku. Osud, ten tajemný, neúprosný osud nás postavil tváří v tvář v obyčejné hale ještě obyčejnějšího hotelu. Stal jsem se svědkem jejího prvního rozhovoru s Deidrou - nebo Eddou, jak chce být nazývána. Přihlížel jsem, jako divák sledující sebe sama přihlíží marnému boji, jež svádělo mé srdce s přitažlivostí ženy, která nepatřila k mému světu. Radoval jsem se, když rozum prohrál, a mou jedinou alternativou bylo odevzdat se, přiznat si, že jsem se zamiloval.

A tato láska mi umožnila vidět rituály, jejichž existenci jsem si nedovedl představit, dvě zhmotnění a transy. V domnění, že jsem zaslepen vášní, jsem o všem pochyboval; avšak pochybnost, místo aby mě ochromila, mě vrhla k oceánům, jež se mi zdály nepřipustné. Tato síla mi v nejtěžších okamžicích umožnila čelit cynismu ostatních přátel novinářů a psát o Athéně a její činnosti. A protože láska žije dál, přestože Athéna zemřela, ta síla je tu pořád, ale mou jedinou touhou je zapomenout na vše, co jsem viděl a naučil se. V tamtom světě jsem mohl pobývat jen ruku v ruce s Athénou.

To byly její zahrady, její řeky, její hory. Teď, když odešla, potřebuji, aby se všechno vrátilo k dřívějšímu stavu; zaměřím se víc na problémy dopravy, britské zahraniční politiky, na správu našich daní. Chci si znovu myslet, že svět magie je pouze důmyslný trik. Že lidé jsou pověřčiví. Že věci, jež věda nedokáže vysvětlit, nemají právo existovat.

Když se shromáždění v Portobellu začala vymykat kontrole, množily se diskuse o jejím chování, a přece jsem dnes rád, že mě nikdy neposlechla. Může-li nás něco utěšit v tak tragické situaci, kdy ztratíme někoho, koho tolik milujeme, je to nezbytná naděje, že to tak možná bylo lepší.

S touto jistotou se probouzím a usínám; bylo lepší, že Athéna odešla dřív, než sestoupila do pekel této země. Nikdy by už znova nedosáhla klidu duše po těch událostech, jež jí vynesly pověst

„čarodějky z Portobella“. Zbytek jejího života by se stal hořkou konfrontací vlastních osobních snů s kolektivní realitou. Jak jsem znal její povahu, bojovala by až do konce, vynaložila by energii a elán, aby dokázala něco, čemu nikdo, naprosto nikdo není ochoten věřit.

Kdoví, třeba vyhledávala smrt jako trosečník nějaký ostrov. Bývala možná časně ráno v různých stanicích metra a čekala na přepadení, k nimž nedocházelo. Procházela nejnebezpečnějšími londýnskými čtvrtěmi a hledala vraha, jenž se neobjevoval. Provokovala hněv silných, kteří svou zlobu nedokázali projevit.

Až nakonec dosáhla toho, že byla brutálně zavražděna. Ostatně kolika z nás se podaří uniknout nenadálé ztrátě věcí, které jsou pro náš život důležité? Nemyslím tím jen osoby, ale také ideály a sny: můžeme odolávat den, týden, několik let, ale vždycky je nám souzeno ztrácet. Naše tělo žije dál, ale duši dříve či později zasáhne smrtící rána. Dokonalý zločin, při němž nevíme, kdo zavraždil naši radost, jaké k tomu byly důvody a kde jsou viníci.

A uvědomují si vlastní činy ti viníci, kteří neříkají svá jména? Myslím, že ne, protože i oni jsou oběťmi reality, kterou vytvořili - přestože jsou depresivní, arogantní, bezmocní a mocní.

Nechápou a nikdy by nepochopili Athénin svět. Ještě dobře, že to říkám takhle: Athénin svět. Konečně se smírám s tím, že jsem tam byl přechodně, jen z milosti, jako někdo, kdo je v krásném paláci, jí nejlepší pokrmy a uvědomuje si, že je to jen slavnost, palác mu nepatří, jídlo se nekoupilo za jeho peníze a v určité chvíli světla zhasnou, hostitelé jdou spát, služebnictvo se vrací do svých světnic, dveře se zavírají a my jsme znovu na ulici, čekáme na taxi nebo na autobus, vracíme se do šedé všednosti.

Vracím se. Lépe řečeno: jedna moje část se vrací do tohoto světa, v němž dává smysl jen to, co vidíme, čeho se dotýkáme a co můžeme vysvětlit. Chci znovu pokuty za překročení rychlosti, lidi dohadující se u pokladen v bankách, věčné stížnosti na počasí, filmové thrillery a závody formule 1. To je svět, jež budu muset sdílet do konce života; ožením se, budu mít děti a minulost se stane vzdálenou vzpomínkou, která mě posléze přiměje, abych se ve dne vyptával sám sebe: jak jsem mohl být tak slepý, jak jsem mohl být tak naivní?

Vím také, že v noci jiná část mne samého bude putovat prostorem a stýkat se s věcmi stejně reálnými, jako je teď krabička cigaret a sklenka ginu přede mnou. Moje duše bude tančit s duší Athéninou, já s ní budu ve spánku, probudím se zpocený, půjdu se do kuchyně napít vody, pochopím, že k boji s přeludy je třeba používat něco, co není částí reality. Proto podle babiččiny rady položím na noční stůl rozevřené nůžky a tak přestřihnu pokračování snu.

Nazítří se na nůžky podívám trochu lítostivě. Musím se však znovu přizpůsobit tomuhle světu, jinak se zblázním.

Andrea McCain, 32 let, divadelní herečka

„Nikdo nemůže s nikým manipulovat. V každém vztahu obě strany vědí, co dělají, i když si pak jedna z nich začne stěžovat, že ji ta druhá využila.“

Tak to říkala Athéna - dělala však pravý opak, protože ona mě využívala a manipulovala se mnou bez ohledu na moje city. Celá záležitost je ještě vážnější, hovoříme-li o magii; byla koneckonců mou učitelkou, pověřenou předat posvátná mystéria, probudit neznámou sílu, která je v nás všech. Když se odvážíme na toto neznámé moře, důvěřujeme slepě těm, kdo nás vedou - věříme totiž, že vědí víc než my.

Já však tvrdím: nevědí. Ani Athéna, ani Edda, ani lidé, jež jsem jejich prostřednictvím poznala. Athéna mi říkala, že se učí vyučováním, a přestože jsem tomu zpočátku nechtěla věřit, později jsem si ověřila, že to může být pravda, a nakonec jsem zjistila, že je to jeden z mnoha jejích způsobů, jimiž nás vždy přiměla, abychom v nestřeženém okamžiku podlehli jejímu kouzlu.

Lidé, kteří se věnují duchovnímu hledání, nemyslí: chtějí výsledky. Chtějí se cítit mocní, vzdálení bezejmenným masám. Chtějí být mimořádní. Athéna si zahrávala s cizími city děsivým způsobem.

Myslím, že kdysi v minulosti hluboce obdivovala svatou Terezii z Lisieux. Katolické náboženství mě nezajímá, ale slyšela jsem, že Terezie měla jakési mystické i fyzické spojení s Bohem. Athéna se jednou zmínila, že by chtěla mít podobný osud jako Terezie: měla tedy vstoupit do kláštera a zasvětit život rozjímání nebo službě chudým. Bylo by to pro svět mnohem užitečnější a nebylo by to tak nebezpečné, jako když se hudbou a rituály vedou lidé k určité intoxikaci, při níž mohou vejít ve styk nejen s tím lepším, ale i s tím horším v sobě samých.

Já jsem za ní šla, když jsem pátrala po smyslu svého života - i když jsem to při našem prvním setkání zastírala. Měla jsem si hned ze začátku všimnout, že tohle Athénu moc nezajímá: chtěla žít, tančit, milovat, cestovat, shromažďovat kolem sebe lidi, aby ukázala, jak je moudrá, aby předváděla své schopnosti, provokovala sousedy, zneužívala všeho, co je v nás nejobyčejnějšího - přestože se svému hledání snažila dodat duchovního lesku.

Pokaždé, když jsme se sešly, ať k nějakým magickým obřadům, nebo abychom si zašly někam do hospody, jsem cítila její moc. Projevovala se tak silně, že byla takřka hmatatelná. Nejdřív mě to fascinovalo, chtěla jsem být jako ona. Jednou však začala v hospodě vykládat o „Třetím rituálu“, který zahrnuje sexualitu. Udělala to před mým přítelem pod záminkou, že mě učí. Podle mě však chtěla svést muže, kterého jsem milovala.

A nakonec se jí to samozřejmě podařilo.

Nemá se mluvit špatně o lidech, kteří z tohoto života přešli do astrálního plánu. Athéna se nebude

muset zodpovídat mně, ale těm silám, kterých využila k vlastnímu prospěchu, místo aby je soustředila k dobru lidstva a k svému duchovnímu pozdvižení.

A nejhorší je, že všechno, co jsme společně začaly, mohlo vyjít, nebýt jejího sklonu k exhibicionismu. Stačilo jednat diskrétněji, a dnes bychom společně plnily poslání, jež nám bylo svěřeno. Ona se však nedokázala ovládnout, myslela, že má vždycky pravdu a že překoná všechny překážky pouhou schopností svádět.

Jak to dopadlo? Zůstala jsem sama. A práce už nemohu nechat v polovině - budu muset jít až do konce, ačkoli se někdy cítím slabá a skoro vždy sklíčená.

Nepřekvapuje mě, že její život skončil takhle: ustavičně si zahrávala s nebezpečím. Říká se, že extroverti jsou nešťastnější než introverti a že si to musejí kompenzovat tím, že sami sobě dokazují, jak jsou spokojení, veselí a plní života; aspoň v jejím případě je tenhle postřeh naprosto správný.

Athéna si uvědomovala své charisma a působila utrpení všem, kdo ji milovali.
I mně.

Deidre O'Neill, 37 let, lékařka, známá jako Edda

Jestliže nám zatelefonuje muž, jehož neznáme, popovídá si s námi, nic nenaznačuje, neříká nic zvláštního, ale i tak se nám věnuje se vzácnou pozorností, jsme s to jít večer spát docela zamilované. Takové jsme, a není v tom nic pomýleného - je v povaze ženy, že se snadno otevírá lásce.

Právě tato láska mne otevřela pro setkání s Matkou, když mi bylo devatenáct let. Stejně tak stará byla Athéna, když se poprvé dostala do transu při tanci. To ale bylo jediné, co jsme měly společného - věk iniciace.

Ve všem ostatním jsme se úplně a hluboce lišily, zvláště v tom, jak jsme jednaly s lidmi. Jako její učitelka jsem jí dávala ze sebe to nejlepší, aby si mohla uspořádat vnitřní hledání. Jako její přítelkyně - ačkoli nevím jistě, jestli tenhle cit opětovala - jsem se ji snažila důrazně upozornit na fakt, že svět ještě není připraven na změny, které chtěla vyvolávat. Vzpomínám si, že jsem pár noci probděla, než jsem se rozhodla dovolit jí, aby jednala naprosto svobodně a šla pouze za hlasem svého srdce.

Její hlavní problém spočíval v tom, že byla ženou dvaadvacátého století, která žila v jednadvacátém století - a všem umožnila, aby si to uvědomili. Zaplatila za to? Bezpochyby. Zaplatila by však mnohem vyšší cenu, kdyby byla potlačila svou nezkrotnost. Byla by zahořklá, frustrovaná, ustavičně by se starala, „co si pomyslí druzí“, ustavičně by říkala „počkej, napřed musím vyřešit tyhleto záležitosti, pak se budu věnovat svým snům“, ustavičně by si stěžovala, že

„ideálních podmínek se nikdy nedočká“.

Všichni hledají dokonalého učitele; ovšem učitelé jsou lidé, přestože jejich ponaučení mohou být božská - a právě to druzí těžko přijímají. Nesmíme si plést učitele s lekcí, rituál s extází, přenašeče symbolu s vlastním symbolem. Tradice je spjata se setkáváním se silami života, a ne s osobami, které to přenášejí. Jsme však slabí: prosíme Matku, aby nám poslala vůdce, zatímco ona posílá jen znamení na cestě, kterou se musíme ubírat.

Běda těm, kdo hledají pastýře, místo aby toužili po svobodě! Setkání s vyšší energií je v dosahu každého člověka, vzdaluje se však těm, kteří převádějí svou odpovědnost na jiné. Náš čas na této zemi je posvátný a my musíme velebit každý okamžik.

Lidé úplně zapomněli, jak je to důležité: ba i církevní svátky se změnilly v příležitost jít na pláž, do parku, jet lyžovat. Už nejsou žádné obřady. Už nedokážeme přeměnit obyčejný čin v posvátný projev. Při vaření si stěžujeme, že je to ztráta času, místo abychom přeměňovali lásku v jídlo. Práci považujeme za boží prokletí, místo abychom se z užívání svých schopností těšili a šířili jejich prostřednictvím energii Matky.

Athéna vynesla na povrch nesmírně bohatý svět, který všichni nosíme v duši, ale neuvědomila si, že lidé nejsou dosud připraveni přijmout svou moc.

Když my, ženy, hledáme smysl života nebo cestu poznání, vždycky se ztotožňujeme s jedním ze čtyř klasických archetypů.

Panna (a teď nemám na mysli sexualitu) je ta, jejíž hledání předpokládá naprostou nezávislost, a vše, co se naučí, je plodem její schopnosti čelit výzvě sama.

Mučednice objevuje v bolesti, v odevzdání a v utrpení způsob, jak poznat sama sebe.

Světice nalézá v bezmezné lásce, ve schopnosti dávat, a nic za to nechtít skutečný důvod své existence.

A konečně Čarodějka jde za naprostým a neomezeným potěšením - a tím ospravedlňuje vlastní existenci.

Athéna byla současně všemi čtyřmi archetypy, zatímco my bychom si obvykle měli zvolit jen jednu z těchto ženských tradic.

Její chování můžeme samozřejmě zdůvodnit tím, že všichni, kdo se dostávají do transu nebo extáze, ztrácejí kontakt s realitou. Není to pravda: hmotný a duchovní svět jsou totéž. Božské můžeme spatřovat v každém zrnku prachu, což nám nezabrání smýt je vlhkou houbou. Božské nezmizí, ale promění se v čistý povrch.

Athéna si měla dávat větší pozor. Když tak uvažuji o životě a smrti této své žákyně, myslím, že

bude lépe, když poněkud změním způsob vlastního jednání.

Lella Zainab, 64 let, numeroložka

Athéna? Zajímavé jméno! Podívejme se na to..., její nejvyšší číslo je devět. Optimistická, společenská, vyčnívající z davu. Lidé u ní mají vyhledávat pochopení, soucit, šlechetnost, a právě proto ona sama musí být velice opatrná, protože vzrůstající popularita jí může stoupnout do hlavy, až nakonec ztratí víc, než získala. Také by si měla dávat pozor na jazyk, protože ráda mluví víc, než káže zdravý rozum.

Nyní k jejímu nejnižšímu číslu: jedenáct. Myslím, že touží po nějakém vůdčím postavení. Zájem o mystická témata; jejich prostřednictvím se snaží nalézt harmonii pro všechny kolem.

To je však v přímém rozporu s číslem devět, totiž součtem dne, měsíce a roku jejího narození zkráceném na jedinou číslici: vždy bude podléhat závisti, smutku, introverzi a rozhodnutím, jež pramení z temperamentu. Pozor na tyto negativní vibrace: přílišná ctižádost, netolerance, zneužívání moci, výstřednost.

Navrhuji, aby se vzhledem k tomuto konfliktu věnovala něčemu, co nepředpokládá emocionální styk s lidmi, jako například práci v oblasti informatiky nebo inženýrství.

Že je mrtvá? Promiňte. A co vlastně dělala?

Co vlastně Athéna dělala? Athéna dělala ode všeho trochu, ale kdybych měl její život shrnout, řekl bych: kněžku, jež rozuměla silám přírody. Lépe řečeno, byla někým, kdo prostě proto, že nemohl v životě příliš ztratit nebo očekávat, riskoval víc, než je obvyklé, a nakonec se změnil v ty síly, o nichž se domníval, že je ovládá.

Byla zaměstnána v supermarketu, v bance, prodávala pozemky a v žádném z těchto míst neopomněla projevít kněžku, kterou v sobě měla. Žil jsem s ní osm let a tohle jí dlužím: musím uvést na pravou míru její pověst, její identitu.

Nejtěžší při shromažďování těchto výpovědí bylo přesvědčit druhé, aby mi dovolili použít jejich skutečná jména. Jedni říkali, že do takového příběhu nechtějí být zapleteni, jiní se snažili skrývat své názory a pocity. Vysvětloval jsem, že mým skutečným záměrem je docílit, aby ji všichni zúčastnění lépe pochopili, a že anonymním výpovědím by nikdo nevěřil.

Jelikož každý z dotázaných si myslel, že zná jedinou a definitivní verzi kterékoli sebeméně důležité události, nakonec souhlasili. Během natáčení jsem zjistil, že nic nelze brát absolutně, všechno závisí na chápání jedince. A nejlepší způsob, jak se dozvědět, kdo jsme, bývá snažit se zjistit, jak nás vidí druzí.

Tím nechci říct, že uděláme, co se od nás čeká; přinejmenším si však lépe porozumíme. Tímhle

jsem byl povinen Athéně.

Oživit celý její příběh. Sepsat její mýtus.

Samira R. Khalil, 57 let, v domácnosti, Athénina matka

Neříkejte jí Athéna, prosím vás. Její pravé jméno je Sherine. Sherine Khalil, milovaná, vytoužená dcera, kterou bychom byli s manželem rádi zplodili sami!

Život však měl jiné plány - je-li osud příliš štědrý, vždycky existuje propast, kam se mohou zřítit všechny sny.

Žili jsme v Bejrútu v době, kdy byl všeobecně považován za nejkrásnější město Blízkého východu. Manžel byl úspěšný podnikatel, brali jsme se z lásky, každý rok jsme jezdili do Evropy, měli jsme přátele, zvali nás na všechny významné společenské události, a jednoho dne jsem dokonce přijala ve svém domě prezidenta Spojených států, jen si to představte! Byly to tři nezapomenutelné dny: v průběhu prvních dvou americká tajná služba prohledala každičký kout našeho domu (ovšem ve čtvrti byli už víc než měsíc, obsadili strategické pozice, najali si byty, přestrojovali se za žebráky nebo zamilované dvojice). A pak jeden den - lépe řečeno dvě hodiny - slavnosti. Nikdy nezapomenu na závist v očích přátel a na naši radost z toho, že se můžeme dát vyfotografovat s nejmocnějším mužem planety.

Měli jsme všechno, až na to, co jsme si přáli nejvíc: dítě. Neměli jsme tedy nic.

Vyzkoušeli jsme všechny způsoby, zavázali jsme se sliby, šli jsme na místa, kde prý je zaručeně možný zázrak, radili jsme se s lékaři, léčiteli, brali jsme léky a pili kouzelné nápoje a elixíry. Dvakrát jsem se podrobila umělému oplodnění, a o dítě jsem přišla. Při tom druhém pokusu jsem ztratila také levý vaječník a pak už žádný lékař nechtěl další podobné dobrodružství riskovat.

Tehdy nám jeden z mnoha přátel znalých naší situace navrhl jediné možné východisko: osvojení dítěte. Řekl, že má kontakty v Rumunsku a že by celá záležitost netrvala dlouho.

Už za měsíc jsme tam letěli; náš přítel vedl důležité obchodní jednání s diktátorem, který v té době v zemi vládl a na jehož jméno si nevzpomínám (pozn. red.: Nicolae Ceaușescu), takže jsme se vyhnuli byrokratickým průtahům a dostali jsme se do adopčního střediska v transylvánském Sibiu. Tam už na nás čekali s kávou, cigaretami, minerálkou a připravenými listinami, stačilo si vybrat.

Zavedli nás do jeslí, kde bylo velice zima, a já se divila, jak v takové situaci mohou ta ubohá stvoření nechat. Nejraději bych je adoptovala všechna a vzala je do naší země, kde bylo slunce a svoboda, ale to byl samozřejmě jenom pošetilý nápad. Procházeli jsme se mezi postýlkami,

poslouchali pláč a hrozili se důležitého rozhodnutí, které jsme měli učinit.

Déle než hodinu jsme si s manželem neřekli ani slovo. Vyšli jsme ven, vypili kávu, vykouřili cigaretu, vrátili se - a to se několikrát opakovalo. Neušlo mi, že žena pověřená adopcí už začínala být netrpělivá, museli jsme se konečně rozhodnout; v tom okamžiku jsem se nechala vést instinktem, který bych se odvážila nazvat mateřským, a jako bych právě našla dítě, jež v tomhle vtělení mělo být moje, ale přišlo na svět z jiného lůna, ukázala jsem na jednu holčičku.

Zaměstnankyně nám doporučila, abychom si to rozmysleli. Zrovna ona, které tak vadilo naše otálení! Já už jsem se však rozhodla.

Ale ona velice opatrně, aby neranila mé city (myslela, že máme v Rumunsku kontakty na nejvyšších vládních místech), mi pošeptala tak, aby to manžel neslyšel:

„Vím, že to nebude dělat dobrotu. Je to dcera Cikánky.“

Odpověděla jsem, že kultura se nepřenáší v genech - to teprve tříměsíční dítě bude mou a manželovou dcerou a vychováme ji podle našich zvyků. Pozná kostel, kam chodíme, pláže, na nichž se procházíme, bude číst knihy ve francouzštině, studovat na Americké škole v Bejrútu. Kromě toho jsem neměla - a dosud nemám - žádné informace o cikánské kultuře. Vím jen, že putují po světě, moc se nekoupají, podvádějí druhé a v uchu nosí náušníci. Říká se, že mají ve zvyku krást děti, které pak unášejí ve svých vozech, ale v tomhle případě došlo k pravému opaku: opustili dítě, o které jsem se měla postarat já.

Žena se mi to ještě pokoušela vymluvit, já už ale podepisovala listiny a žádala manžela, aby udělal totéž. Na zpáteční cestě do Bejrútu se mi svět hned zdál jiný: Bůh mi dal důvod k existenci, k práci a k boji v tomto slzavém údolí. Bylo s námi dítě, které mělo ospravedlnit veškeré naše úsilí.

Sherine rostla do moudrosti a krásy - tak to asi říkají všichni rodiče, ale myslím, že to bylo opravdu výjimečné dítě. Kteréhosi odpoledne, když už bylo Sherine pět let, mi jeden z mých bratrů řekl, že kdyby chtěla pracovat v cizině, jméno vždycky prozradí její původ - a navrhl, abychom je změnili na nějaké neutrální, jako třeba Athéna. Dnes samozřejmě vím, že neoznačuje jen hlavní město jedné země, ale také bohyni moudrosti, inteligence a války.

A můj bratr nejenomže to věděl, ale také si uvědomoval, jaký problém by arabské jméno mohlo působit v budoucnosti - pohyboval se v politických kruzích jako celá naše rodina a přál si chránit neteř před černými mraky, které on, ale jenom on, dokázal zahlédnout na obzoru. Nejvíc mě překvapilo, že Sherine se zvuk toho slova zalíbil. Téhož odpoledne si sama začala říkat Athéna a už jí to nikdo nevymluvil. I my sami jsme na to přistoupili, aby měla radost, a mysleli jsme, že ji to brzo přejde.

Může snad jméno ovlivnit život člověka? Čas plynul, přezdívka vydržela a my jsme si na ni nakonec zvykli.

V dospívání jsme u Sherine zjistili určité náboženské sklony - věčně bývala v kostele, znala nazpaměť evangelia, a to bylo zároveň požehnání i kletba. Ve světě stále více rozdělovaném různou vírou jsem se bála o dceřino bezpečí. V té době už nám Sherine začala povídat, jako by to bylo docela normální, že má spoustu neviditelných přátel - andělů a svatých, jejichž obrazy vídala v kostele, kam jsme chodili. Všecky děti na světě samozřejmě vidí nějaké přeludy, i když po dosažení určitého věku už si na to ani nevzpomenou. Mají také ve zvyku přisuzovat život neživým věcem, jako panenkám nebo plyšovým tygříkům. Ale začalo mi připadat, že Sherine přehání, když jsem jednou pro ni šla do školy a ona mi řekla, že viděla „bíle oblečenou paní, podobnou Panence Marii“.

Jistěže věřím v anděly. Věřím dokonce, že andělé hovoří s malými dětmi, ale když se něco takového zjevuje dospělému člověku, jde o něco jiného. Zním řadu případů, kdy pastýři nebo vesničané tvrdili, že spatřili paní v bílém - a to jim nakonec zničilo život, protože za nimi začali chodit lidé a chtěli zázraky, kněžím to dělalo starosti, z vesnic se stala poutní místa, a ta nešťastná stvoření pak skončila v klášteře. Proto mě to sdělení velice znepokojilo; v tomhle věku se měla Sherine starat, jak se nalíčit, lakovat si nehty a dívat se na romantické seriály nebo dětské programy v televizi. S mou dcerou nebylo něco v pořádku a já jsem se šla poradit s odborníkem.

„Uklidněte se,“ řekl mi.

Pro dětského lékaře specializovaného na psychologii dítěte, stejně jako pro většinu lékařů, kteří se těmito problémy zabývají, jsou neviditelní přátelé jakousi projekcí snů a pomáhají dítěti odhalit jeho touhy, vyjádřit city, a to vše, aniž mu jakkoli ublíží.

„Ale žena v bílém?“

Odpověděl mi, že Sherine možná dobře nepochopila náš způsob vidění nebo chápání světa. Navrhl, abychom si pomalu začali připravovat půdu, jak jí sdělit, že byla adoptována. Podle vyjádření toho specialisty by bylo nejhorší, kdyby na to přišla sama - pak by začala pochybovat o všech. Její chování by se pak nedalo předvídat.

Od té doby jsme s ní začali jednat jinak. Nevím, jestli si člověk dokáže vzpomenout na něco, co se mu stalo, když byl ještě nemluvně, ale napříště jsme se jí snažili ukázat, jak moc ji milujeme a že se už nemusí uchýlovat do světa představ. Měla pochopit, že její viditelný svět je tak krásný, jak jen může být, že rodiče ji ochrání před každým nebezpečím, že Bejrút je nádherný a pláže vždycky plné slunce a lidí. Aniž jsem chtěla onu „ženu“ vytěšňovat, začala jsem s dcerou trávit

víc času, zvala jsem k nám její kamarády ze školy, nepromarnila jsem jedinou příležitost, abych jí dokázala, jak je nám drahá.

Tahle strategie byla úspěšná. Můj manžel hodně cestoval, Sherine ho postrádala, a tak se ve jménu lásky rozhodl pozměnit svůj životní styl. Samotářské rozmluvy postupně vystřídal radostné soužití otce, matky a dcery.

Všechno se dařilo, až jednou v noci Sherine přišla s pláčem ke mně do ložnice a řekla, že má strach, protože se blíží peklo.

Byla jsem doma sama - manžel musel zase odjet - a domnívala jsem se, že právě to jí bylo líto. Ale peklo? Co je vlastně učili ve škole nebo v kostele? Rozhodla jsem se, že nazítří si půjdu promluvit s učitelkou.

Mezitím ale Sherine pořád plakala. Zavedla jsem ji k oknu, ukázala jsem jí Středozemní moře v záři úplňku. Řekla jsem jí, že tu nejsou žádní démoni, ale hvězdy na nebi a lidé, kteří se procházejí po bulváru před naším domem. Vysvětlovala jsem jí, že se nemusí bát, ať je klidná, ale ona se stále třásla a plakala. Když jsem se ji skoro půl hodiny marně pokoušela utiřit, znervózněla jsem. Žádala jsem ji, ať s tím přestane, že už není malé dítě. Napadlo mě, že možná začala poprvé menstruuovat; šetrně jsem se jí zeptala na krvácení.

Mluvila o spoustě krve.

Vzala jsem kousek vaty, řekla, ať si lehne, abych mohla její „zranění“ ošetřit, o nic nejde, zítra jí to vysvětlím.

Menstruuovat však ještě nezačala. Chvilku poplakávala, pak ale už byla tak unavená, že nakonec usnula.

Nazítří však tekla krev hned ráno.

Čtyři lidé byli zavražděni. Pro mě to byla jen jedna z věčných kmenových bitek, na které si už náš národ zvykl. Pro Sherine to nemělo vůbec žádný význam, vždyť si ani nevzpomněla na svou noční můru.

Toho dne se však opravdu přiblížilo peklo a dodnes nezmizelo. Dvacet šest Palestinců zabitých v autobuse téhož dne představovalo odvetu za ranní vraždy. O čtyřicet hodin později už se nedalo vyjít na ulici, protože všude se střílelo. Ve školách se přestalo vyučovat, jedna učitelka přivedla urychleně Sherine domů a od té doby se celá situace vymkla kontrole. Manžel přerušil cestu v polovině a vrátil se domů, celé dny telefonoval přátelům z vlády, a nikdo mu nedokázal vysvětlit pravý stav věcí. Sherine slyšela zvenčí střelbu, uvnitř zase manželův křik, a k mému

údivu mlčela. Pokoušela jsem se ji přesvědčit, že to brzo přejde a že se zase budeme moci vrátit na pláž, ale ona odvracela oči a chtěla nějakou knížku na čtení nebo desku, kterou by si poslechla. A zatímco v zemi přetrvávalo peklo, Sherine si četla a poslouchala hudbu.

Nezlobte se, nechci na to moc myslet. Nechci myslet na výhrůžky, kterými nás zastrašovali, ani na to, kdo byl v právu, kdo byli viníci a kdo nevinní. Fakt je, že když chtěl někdo o pár měsíců později přejít určitou ulici, musel nasednout na loď, odjet na Kypr a jinou lodí se zase přiblížit k druhé straně ulice.

Skoro celý rok jsme prakticky zůstávali doma, pořád jsme čekali, až se situace zlepší, a mysleli jsme, že je to přechodné, že vláda nakonec situaci vyřeší. Když jednou ráno Sherine poslouchala na svém malém přenosném gramofonu nějakou desku, zkusila pár tanečních kroků a začala říkat něco jako „bude to trvat dlouho, moc dlouho“.

Chtěla jsem ji přerušit, ale manžel mě zadržel - viděla jsem, že pozorně poslouchá a bere vážně, co to dítě říká. Nikdy jsem nepochopila, proč tomu přikládal takovou důležitost, a dodnes o té záležitosti nemluvíme; je to pro nás tabu.

Hned nazítří přistoupil k nečekaným opatřením; za čtrnáct dní už jsme odplouvali do Londýna. Později jsme se dozvěděli - ačkoli o tom neexistují konkrétní statistické údaje - , že za ty dva roky občanské války zemřelo asi 44 000 osob, 180 000 jich bylo zraněno a tisíce lidí přišly o střechu nad hlavou. Boje pokračovaly dál z jiných důvodů, zemi obsadila cizí vojska a peklo nepřestalo dodnes.

„Bude to trvat hodně dlouho,“ řekla Sherine. Panebože, naneštěstí měla pravdu.

Lukás Jessen-Petersen, 32 let, inženýr, bývalý manžel

Athéna už věděla, že ji rodiče adoptovali, když jsem se s ní setkal poprvé. Bylo jí devatenáct a právě se chystala poprat v univerzitní kavárně jen proto, že někdo, kdo ji považoval za Angličanku (měla bílou pleť, hladké vlasy, oči střídavě zelené nebo šedé), řekl cosi nelichotivého o Blízkém východě.

Zrovna začal semestr a studenti se ještě vzájemně neznali. Ta dívka však vstala, popadla druhou za límec a rozkřikla se jako blázen:

„Rasistko!“

Uviděl jsem zděšený výraz napadené i vzrušené pohledy ostatních studentů, kteří napjatě čekali, co se bude dít. Protože už jsem byl o rok výš, okamžitě jsem předvídal následky: rektorát, stížnosti, možná vyloučení ze školy, policejní vyšetřování rasismu atd. Všichni měli co ztratit.

„Drž hubu!“ zařval jsem instinktivně.

Žádnou z těch dvou jsem neznal. Nejsem spasitel světa a upřímně řečeno, občasná rvačka může mladé lidi leda vzpružit. Ale ten výkřik a následující reakce byly silnější než já.

„Přestaň s tím!“ zakřičel jsem znova na hezkou dívku, která držela tu druhou, taky hezkou, za krk. Otočila se ke mně a zpražila mě pohledem. A znenadání se něco změnilo. Dívka se usmála - přestože pořád držela hrdlo své kolegyně.

„Zapomněl jsi říct: prosím.“

Pustila děvče a vykročila ke mně. Všechny hlavy se za ní otočily.

„Je vidět, že máš slušné vychování. Nemáš taky náhodou cigaretu?“

Podal jsem jí krabičku a šli jsme si zakouřit do campusu. Vztek zmizel a najednou se chovala úplně klidně, za chvíli už se smála, bavila se se mnou o počasí a vyptávala se, kterou hudební skupinu mám nejraději. Slyšel jsem zvonek svolávající na přednášky a povzneseně jsem ignoroval něco, k čemu mě celý život vedli: dodržování kázně. Dál jsem si s ní povídal, jako by už neexistovala univerzita, hádky, menzy, vítr, zima, slunce. Existovala jen ta šedooká žena přede mnou, která říkala naprosto nezajímavé a zbytečné věci, a přece by mě tam dokázaly držet až do smrti.

Za dvě hodiny už jsme spolu obědvali. Za sedm hodin jsme v jednom baru večereli a pili to, co nám jíst a pít dovolil můj rozpočet. Náš rozhovor začal být osobnější a brzo už jsem znal téměř celý její život - Athéna mi vyprávěla podrobnosti z dětství a dospívání, ani jsem se nepotřeboval na nic ptát. Později jsem se dověděl, že takhle se chová ke každému; ale tenkrát jsem si připadal jako ten nejúžasnější ze všech mužů na povrchu zemském. V Londýně získala azyl jako uprchlice před občanskou válkou v Libanonu. Otcí, maronitskému křesťanovi (pozn. red.: větev římskokatolické církve, která nevyžaduje kněžský celibát a má vlastní liturgii), tam hrozila smrt za spolupráci s vládou, a přesto se stále nemohl rozhodnout k emigraci, dokud Athéna tajně nevyslechla jeden jeho telefonický hovor a nerozhodla se, že je načase dospět, převzít odpovědnost dcery a chránit ty, které tolik milovala.

Předvedla pár tanečních kroků, tvářila se, že je v transu (naučila se to na gymnáziu, když si četli o životě svatých), a začala mluvit. Nevím, jak dokáže dítě zařídit, aby se na základě jeho řeči dospělí k něčemu odhodlali, ale Athéna tvrdila, že se to tak skutečně stalo, otec byl pověřčivý a ona byla naprosto přesvědčena, že zachránila rodičům život.

Přišli sem jako uprchlíci, ale ne jako žebráci. Libanonská komunita se rozšířila po celém světě, otcí se hned podařilo obnovit obchodní jednání a život šel dál. Athéna mohla chodit do dobrých

škol, věnovala se tanci - své vášni - a po střední škole si zvolila fakultu inženýrství.

V Londýně ji rodiče vzali na večeri do jedné z nejdražších restaurací a šetrně jí sdělili, že je adoptované dítě. Předstírala překvapení, objala je a řekla, že na jejich vztahu to nic nemění.

Ve skutečnosti už jí jednou jistý vzdálený příbuzný vmetl nenávistně do tváře: „Nejsi nic jiného než nevděčný sirotek, dokonce ani nemanželská dcera nejsi, a vůbec se neumíš chovat.“ Hodila na něj popelník a zranila ho na tváři, dva dny vskrytu proplakala, ale brzo se se svou situací smířila. Příbuznému zůstala na památku jizva, kterou nemohl nijak vysvětlit, říkal jen, že ho na ulici přepadli.

Chtěl jsem si s ní smluvit schůzku hned na příští den. Rovnou mi řekla, že je panna, v neděli chodí do kostela a o zamilované románky se nezajímá - čte spíš všechno, co sežene o situaci na Blízkém východě. Prostě má co dělat. Až moc.

„Lidé se domnívají, že jediným snem ženy je vdát se a mít děti. A ty si myslíš, že kvůli všemu, čím jsem prošla, jsem v životě hodně trpěla. Není to pravda, tyhle řeči znám, i jiní muži se už se mnou chtěli sblížit pod záminkou, že mě ‚budou chránit‘ před tragickými událostmi.“

Zapomínají, že už od starého Řecka se lidé vracejí z boje buď mrtvi na štítě, nebo silnější se svými jizvami. To druhé je lepší: jsem na bitevním poli od narození, žiju dál a nepotřebuju, aby mě někdo chránil.“

Odmlčela se.

„Vidíš, jak jsem vzdělaná?“

„Moc vzdělaná, ale když napadneš někoho slabšího, naznačuješ, že opravdu potřebuješ ochranu. Mohli tě vyloučit z univerzity.“

„Máš pravdu. Přijímám tvoje pozvání.“

Od toho dne jsme se scházeli pravidelně, a čím blíž jsem k ní měl, tím víc jsem objevoval své vlastní světlo - protože mě podněcovala, abych ze sebe vždycky vydával to nejlepší. Nikdy nečetla žádnou knihu o magii nebo esoterismu: říkala, že je to něco d'ábelského, že jedinou spásou je Ježíš, a hotovo. Občas naznačovala cosi, co jako by nebylo v souladu s učením církve:

„Krista obklopovali žebráci, nevěstky, výběřčí daní, rybáři. Nejspíš tím chtěl říct, že božskou jiskru v sobě mají všichni, nikdy nevyhasne. Když jsem klidná, nebo naopak velice vzrušená, cítím, že vibruji spolu s celým vesmírem. A začínám znát věci, které neznám - jako by mé kroky vedl sám Bůh. Jsou chvíle, kdy cítím, že se mi zjevuje všechno.“

A hned se opravovala:

„To je špatné.“

Athéna žila vždycky mezi dvěma světy: tím, co cítila jako skutečné, a tím, čemu ji učila její víra.

Jednou, už skoro po celém semestru rovnic, výpočtů a studia struktur, mi řekla, že z fakulty odejde.

„O tom jsi se mnou nikdy nemluvila!“

„Ani sama sobě jsem si to nechtěla přiznat. Ale dnes jsem byla u své kadeřnice; pracovala dnem i nocí, aby její dcera mohla vystudovat sociologii. Dívka studium dokončila, a potom marně sháněla vhodné místo, až konečně našla práci jako sekretářka u jedné cementářské firmy. Přesto teď moje kadeřnice pyšně opakuje: ‚Moje dcera má vysokou školu.‘

Většina přátel mých rodičů a dětí přátel mých rodičů má diplom z nějaké vysoké školy. To ovšem neznamená, že se jim podařilo pracovat ve vytouženém oboru - právě naopak, šli studovat na univerzitu proto, že v době, kdy se univerzity zdály důležité, kdosi prohlašoval, že k úspěšné kariéře musí mít člověk diplom. A tak svět přichází o výborné zahradníky, pekaře, antikváře, zedníky a spisovatele.“

Řekl jsem jí, ať si tak radikální rozhodnutí napřed trochu rozmyslí. Citovala mi však verše Roberta Frosta:

„Dvě cesty se dělily, já šel tou,

kde jich šlo méně přede mnou,

a pak bylo všechno jiné.“

Nazítří se už na přednáškách neobjevila. Při naší další schůzce jsem se jí zeptal, co bude dělat.

„Vdám se. A budu mít dítě.“

Nebylo to ultimátum. Mně bylo dvacet, jí devatenáct, a já měl za to, že na takový závazek je ještě dost času.

Ale Athéna mluvila velice vážně. A já jsem musel volit, jestli přijdu o to jediné, na čem mi opravdu záleželo - o lásku té ženy - , nebo o svoji svobodu a všechny možnosti, které mi slibovala budoucnost.

Upřímně řečeno, rozhodnutí nebylo nijak těžké.

Páter Giancarlo Fontana, 72 let

Ovšemže mě velice překvapilo, když ta velice mladá dvojice přišla k nám do kostela, abychom zařídili obřad. Lukáse Jessen-Petersena jsem téměř neznal a téhož dne jsem zjistil, že jeho rodina, pocházející z málo známé dánské šlechty, proti tomu svazku rozhodně vystupuje. A nejen proti sňatku, ale také proti církvi.

Jeho otec na základě opravdu nepopíratelných vědeckých argumentů říkal, že Bible, z níž celé náboženství vychází, není ve skutečnosti kniha - ale koláž šestašedesáti různých rukopisů, u nichž není známo skutečné jméno ani totožnost autora; že mezi napsáním první a poslední knihy uplynulo skoro tisíc let, víc času než od doby, kdy Kolumbus objevil Ameriku. A že žádná živá bytost na celé planetě - od opic po ptáky - nepotřebuje desatero přikázání, aby věděla, jak se má chovat. Důležité je jenom to, aby se všichni řídili zákony přírody, a svět setrvá v harmonii.

Ovšemže čtu Bibli. Ovšemže vím něco o její historii. Ale lidé, kteří ji sepsali, byli nástroji Božské moci a Ježíš vytvořil spojenectví silnější než desatero přikázání: lásku. Ptáci, opice a všemožná další boží stvoření poslouchají své pudy a dodržují jen to, co je naprogramováno. V případě lidské bytosti je všechno mnohem složitější, protože člověk zná lásku a její nástrahy.

No prosím. Už zase kážu, místo abych mluvil o svém setkání s Athénou a Lukásem. Když jsem hovořil s tím chlapcem - a říkám hovořil, protože nepatříme k téže víře, a já tedy nejsem vázán zpovědním tajemstvím -, dozvěděl jsem se, že kromě antiklerikalismu, který u nich doma panuje, se tam zvedl také silný odpor vůči Athéně jakožto cizince. Měl jsem chuť požádat ho, ať cituje přinejmenším jednu pasáž z Bible, kde není žádné vyznání víry, ale výzva k zdravému rozumu:

„Nebudeš míti v ohavnosti Idumejského, nebo bratr tvůj jest, aniž Egyptského v ohavnosti míti budeš, nebo jsi byl pohostinu v zemi jeho.“

Promiňte. Znovu začínám citovat Bibli, ale slibuji, že od nynějška už si dám pozor. Po rozhovoru s chlapcem jsem strávil minimálně dvě hodiny s Sherine - nebo s Athénou, jak si dávala říkat.

Athéna mě vždycky zajímala. Od té doby, co začala chodit do kostela, měla podle mě velice jasný cíl: stát se svatou. Řekla mi, že její snoubenec o tom neví, ale že krátce před vypuknutím občanské války v Bejrútu zažila něco hodně podobného jako sv. Terezie z Lisieux: viděla krev na ulicích. Můžeme to vše přičítat nějakému traumatu z dětství a dospívání, ale fakt je, že tuhle zkušenost, známou jako „tvůrčí posedlost posvátnem“, ve větší či menší míře udělá každý. Znenadání, ve zlomku vteřiny, pocítíme, že celý náš život je ospravedlněn, naše hříchy odpuštěny, láska že je vždycky silnější a může nás nadobro změnit.

Avšak právě v té chvíli máme také strach. Odevzdat se cele lásce, ať božské, nebo lidské,

znamená zřít se všeho - a to i vlastního blaha nebo své schopnosti rozhodovat. Znamená to milovat v nejhlubším slova smyslu. Ve skutečnosti nechceme být spaseni tak, jak to k našemu vykoupení určil Bůh: chceme si udržet naprostou vládu nad všemi kroky, být si plně vědomi svých rozhodnutí, být schopni zvolit si předmět své oddanosti.

S láskou tomu tak není - láska přijde, usadí se a začne všechno řídit. Jenom opravdu velmi silné duše se nechají vést, a Athéna silná duše byla.

Tak silná, že trávila dlouhé hodiny v hluboké kontemplaci. Měla zvláštní nadání pro hudbu; prý výborně tančila, ale protože k tomu se kostel nehodí, zvykla si tam každé ráno nosit kytaru a aspoň chvíli zpívala Panně, než odešla na univerzitu.

Ještě si vzpomínám, jak jsem ji slyšel poprvé. Odsloužil jsem jitřní pro těch pár farníků, kteří jsou ochotni vstávat v zimě časně ráno, když tu mě napadlo, že jsem zapomněl vybrat peníze, které věřící vhodili do pokladničky. Vrátil jsem se a uslyšel hudbu, která způsobila, že najednou jsem viděl všechno jinak, jako by se ovzduší dotkla andělská ruka. V rohu v jakémisi vytržení asi dvacetiletá dívka hrála na kytaru s očima upřenými na obraz Neposkvrněného početí a zpívala nějaké chvalozpěvy.

Přešel jsem k pokladničce. Všimla si mé přítomnosti a přestala hrát - ale já jsem ji přikývnutím vyběhl, ať pokračuje. Pak jsem si sedl na lavici, zavřel oči a poslouchal.

Vtom jako by se z nebes snesl pocit ráje, „tvůrčí posedlost posvátnem“. Dívka snad vytušila, co se v mém srdci děje, a tak začala střídat zpěv s tichem. Ve chvílích, kdy přestala hrát, jsem se modlil. Potom se zase ozvala hudba.

Uvědomoval jsem si, že prožívám nezapomenutelný životní okamžik - právě to, co dokážeme pochopit, až když onen kouzelný okamžik pomine. Byl jsem tam přítomen celou svou bytostí, bez minulosti, bez budoucnosti, žil jsem jenom tím ránem, tou hudbou, něhou, nečekanou modlitbou. Povznesl jsem se do stavu jakési adorace, extáze, vděčnosti za to, že jsem přes námitky své rodiny šel za tím, k čemu jsem se cítil povolán. Z prostoty kostela, z dívčina hlasu, z jitřního světla, jež zalévalo vše kolem, jsem zas jednou pochopil, že velikost Boha se projevuje v prostých věcech.

Po mnoha slzách a chvíli, která mi připadala jako věčnost, dívka zmlkla. Otočil jsem se a zjistil, že patří k mé farnosti. Od té doby jsme se spřátelili a vždy, když to bylo možné, jsme takto společně adorovali hudbou.

Avšak představa sňatku mě úplně zaskočila. Vzhledem k tomu, že už jsme se dost sblížili, chtěl jsem vědět, jak ji asi přijme manželova rodina.

„Špatně, velice špatně.“

Opatrně jsem se zeptal, jestli jí k svatbě nenutí nějaký důvod.

„Jsem panna. Nejsem těhotná.“

Chtěl jsem vědět, jestli už uvědomila svou rodinu, a ona přisvědčila - reagovali s úlekem, matka se rozplakala a otec jí vyhrožoval.

„Když sem přicházím chválit svou hudbou Pannu, nemyslím na to, co řeknou druzí: jenom se s ní dělím o své city. Taková jsem od mládí: nádoba, v níž se může projevit Boží energie. A tato energie mě teď žádá, abych měla dítě a mohla mu dát to, co mi nikdy nedala moje biologická matka: ochranu a bezpečí.“

Na téhle zemi není nikdo v bezpečí, odpověděl jsem. Má přece před sebou ještě dlouhou budoucnost, je dost času, aby se projevily zázraky stvoření. Ale Athéna už se rozhodla:

„Svatá Terezie se nevzpírala nemoci, která ji postihla: právě naopak, viděla v tom znamení Slávy. Svatá Terezie byla mnohem mladší než já, bylo jí patnáct, když se rozhodla vstoupit do kláštera. Zakázali jí to, ale nesouhlasila: šla si promluvit přímo s papežem - umíte si to představit? Mluvit s papežem! A svých cílů dosáhla.“

Tatáž Sláva po mně teď požaduje něco mnohem snadnějšího a šlechetnějšího než smířit se s nemocí - abych byla matkou. Kdybych čekala dlouho, nemohla bych být svému dítěti společnící, rozdíl věku by byl velký a neměly bychom společné zájmy.“

Nebyla by jediná, namítl jsem.

Ale Athéna pokračovala, jako by mě neslyšela:

„Jsem šťastná, jen když si myslím, že Bůh existuje a naslouchá mi; to však nestačí, aby člověk žil dál, a nic jako by nemělo smysl. Snažím se projevovat radost, kterou nemám, skrývám smutek, abych nedělala starosti těm, kdo mě tolik milují a pečují o mě. V poslední době jsem však uvažovala o sebevraždě. V noci před spaním sama se sebou dlouze hovořím a prosím, aby ta myšlenka ode mě odešla, byl by to nevděk vůči druhým, útěk, způsob, jak šířit na zemi tragédii a ubohost. Ráno sem chodím rozmlouvat se Světicí, prosit, aby mě zbavila zlých duchů, s nimiž hovořím v noci. Až dosud se mi to dařilo, ale začínám slábnout. Víím, že mám nějaké poslání, které jsem dlouho odmítala, a teď je musím přijmout.“

To poslání je být matkou. Musím je splnit, nebo zešlím. Nepocítím-li, jak ve mně roste život, nedokážu dál přijímat život zvenčí.“

Lukás Jessen-Petersen, bývalý manžel

Když se narodil Viorel, bylo mi právě dvaadvacet let. Už jsem nebyl student, který se zrovna oženil s bývalou kolegyní z fakulty, ale muž odpovědný za obživu rodiny, s ohromným břemenem na bedrech. Moji rodiče samozřejmě na svatbu ani nepřišli a jakoukoli finanční podporu podmiňovali rozvodem a dohledem nad dítětem (lépe řečeno tohle mi sdělil otec, protože matka mi obvykle s pláčem říkala do telefonu, že jsem se zbláznil, ale že by hrozně ráda konečně držela vnuka v náručí). Doufal jsem, že oba časem pochopí mou lásku k Athéně i moje rozhodnutí zůstat s ní a že mi v tom přestanou bránit.

Ale k tomu nedošlo. A já jsem potřeboval zaopatřit ženu a syna. Přerušil jsem studium na fakultě inženýrství. Zatelefonoval mi otec a střídavě vyhrožoval i sliboval: řekl, že když tak budu pokračovat dál, nakonec mě vydědí, ale kdybych se vrátil na univerzitu, zváží, jestli mě - jak to vyjádřil - „provizorně“ nepodpoří. Odmítl jsem; romantismus mládí od nás vždycky vyžaduje radikální postoje. Odpověděl jsem, že si svoje problémy můžu vyřešit sám.

Až do doby, než se narodil Viorel, se Athéna snažila, abych sám sebe lépe chápal. A to nikoli prostřednictvím sexuálních styků - ostatně velice nesmělých -, ale hudbou.

Později jsem se dozvěděl, že hudba je tak stará jako člověk. Naši předkové, putující od jeskyně k jeskyni, s sebou nemohli nosit moc věcí, ale moderní archeologie dokazuje, že kromě trochy jídla si vždycky brali nějaký hudební nástroj, obvykle buben. Hudba není jen něco, co nás baví, ale sahá dál - je to ideologie. Lidi poznáte podle toho, jakou hudbu poslouchají.

Díval jsem se, jak Athéna v těhotenství tančí, poslouchal, jak hraje na kytaru, aby se dítě uklidnilo a cítilo, že je milováno, a ponenáhu jsem připouštěl, aby její pohled na svět ovlivňoval i můj život. Když se Viorel narodil a přinesli jsme ho domů, nejdřív ze všeho jsme mu pustili jedno Albinoniho adagio. Když jsme se někdy pohádali, pak právě síla hudby - přestože mezi tím nedokážu najít žádný logický vztah, jedině snad při pomyšlení na hippies - nám pomáhala překonávat těžké chvíle.

Veškerý tenhle romantismus však nestačil k vydělávání peněz. Jelikož já jsem na žádný nástroj nehrál, a nemohl jsem se tedy ani uplatnit jako muzikant v nějakém baru, sehnal jsem nakonec jenom místo stážisty u jedné stavitelské firmy, kde jsem prováděl strukturní kalkulace. Hodinová mzda byla ubohá, a tak jsem odcházel z domova brzo ráno a vracel se pozdě. Syna jsem téměř neviděl, protože spal, a skoro jsem si ani nemohl povídat nebo se milovat se ženou, která byla pořád vyčerpaná. Každý večer jsem si kladl otázku: kdy se vlastně zlepší naše finanční situace, abychom mohli vést důstojnější život? Přestože jsem většinou souhlasil s Athénou, když mluvila o zbytečnosti univerzitního diplomu, bylo mi jasné, že v inženýrství, stejně jako v právu a medicíně, je podstatná celá řada technických vědomostí, jinak ohrožujeme životy ostatních. A já jsem musel přerušit cestu k povolání, které jsem si vybral, sen, který byl pro mě nesmírně důležitý.

Začaly hádky. Athéna si stěžovala, že se dost nevěnuji synovi, který potřebuje otce, že kdyby šlo jen o to mít dítě, tak by si poradila sama a nemusela by mi působit tolik potíží. Najednou jsem za sebou práskl dveřmi a šel pryč, křičel jsem, že mi nerozumí a že sám nechápu, jak jsem mohl souhlasit s takovým „bláznovstvím“ a mít dítě ve dvaceti, dřív než jsme byli schopni zajistit si minimum finančních prostředků. Postupně jsme spolu přestali spát, ať už z únavy, nebo proto, že jsme si pořád šli na nervy.

Začala se mě zmocňovat deprese, zdálo se mi, že mě milovaná žena využívá a manipuluje se mnou. Moje stále podivnější rozpoložení Athéně neuniklo, ale místo aby mi pomohla, soustřeďovala svou energii jen na Viorela a na hudbu. Útočištěm se mi stala práce. Občas jsem mluvil s rodiči a pokaždé jsem od nich slyšel známé tvrzení, že „měla dítě, jen aby si tě k sobě připoutala“.

Na druhé straně Athéna byla stále nábožnější. Okamžitě požadovala křest a prosadila rumunské jméno - Viorel. Myslím, že až na pár přistěhovalců se v Anglii nikdo Viorel nejmenuje, ale připadalo mi to inspirativní a znovu jsem pochopil, že Athéna si vytváří zvláštní spojení s minulostí, kterou vlastně ani neprožila - s dobou strávenou v sirotčinci v Sibiu.

Pokoušel jsem se všemu přizpůsobit, ale cítil jsem, že kvůli dítěti ztrácím Athénu. Naše hádky byly stále častější, vyhrožovala mi, že odejde z domova, protože prý Viorel přijímá z našich konfliktů „negativní energii“. Jednou v noci jsem po dalších výhrůžkách místo ní odešel z domu já a myslel jsem, že se vrátím, jen co se trochu uklidním.

Bez cíle jsem chodil Londýnem, proklínal život, který jsem si sám zvolil, dítě, jež jsem byl ochoten mít, ženu, která jako by už neměla zájem o mou přítomnost. Vešel jsem náhodně do prvního baru u stanice metra a hodil do sebe čtyři sklenky whisky. Když tam v jedenáct hodin zavřeli, zašel jsem do jednoho obchodu, kde mají otevřeno až do rána, koupil jsem si další whisky, sedl si na náměstí na lavičku a pil dál. Obklopila mě nějaká parta mladých lidí, kteří chtěli, abych se s nimi o tu láhev rozdělil, já jsem odmítl, a tak mě zmlátili. Hned nato se objevila policie a skončili jsme na komisařství.

Mne pustili, jakmile jsem učinil výpověď. Samozřejmě jsem nikoho neobvinil, řekl jsem, že to byla jen nesmyslná hádka, jinak bych pak musel několik měsíců docházet k soudu jako oběť útoku. Byl už jsem však tak opilý, že když jsem chtěl odejít, svalil jsem se inspektorovi na stůl. Ten člověk se dopálil, ale místo aby mě zatkl pro znevažování úřední osoby, vystrčil mě ven.

A tam stál jeden z těch, co mě napadli, a děkoval mi, že jsem případ nerozvířil. Dodal, že jsem celý zablácený a zkrvavený, a doporučoval, abych se napřed do něčeho převlékl, než půjdu domů. Místo abych šel svou cestou, poprosil jsem ho o laskavost: aby mě vyslechl, protože jsem se nutně potřeboval vymluvit.

Asi hodinu tiše poslouchal mé stesky. Ve skutečnosti jsem nemluvil s ním, ale sám se sebou, s mladým mužem, který měl před sebou celý život, kariéru, která mohla být skvělá, rodiče, jejichž styky by mu otevřely mnohé dveře, ale který teď vypadal jako nějaký žebrák z Hampsteadu (pozn. red.: londýnská čtvrť), opilý, utahaný, sklíčený, bez peněz. To vše kvůli ženě, která o mě ani nestála.

Když jsem skončil, už jsem své situaci rozuměl líp: tenhle život jsem si vybral v přesvědčení, že láska může vždycky všechno zachránit. Ale není to pravda: někdy nás nakonec zavede do propasti, a je to o to horší, že s sebou obvykle strhneme své drahé. Já teď byl na nejlepší cestě zničit existenci nejen svou, ale také Athény a Viorela.

V té chvíli jsem si sám zas jednou opakoval, že jsem muž, a ne chlapec, který se narodil ve zlaté kolébce, a že důstojně čelím všem výzvam, které přede mnou stojí. Šel jsem domů, Athéna už spala s dítětem v náruči. Vykoupal jsem se, pak jsem venku vyhodil špinavé šatstvo do smetí a podivně strážlivý jsem si šel lehnout.

Nazítří jsem řekl, že se chci rozvést. Athéna se zeptala proč.

„Protože tě miluji. Miluji Viorela. A nedělám nic jiného, než že vás oba obviňuji z toho, že jsem se vzdal svého snu stát se inženýrem. Kdybychom byli nějaký čas počkali, všechno by bylo jiné, ale tys myslela jen na své plány - a zapoměla jsi do nich zahrnout mne.“

Athéna nereagovala, jako by už na něco takového čekala nebo jako by podvědomě takový postoj sama vyvolala.

Srdce mi krvácelo, protože jsem myslel, že mě bude prosit, abych zůstal. Ale Athéna vypadala klidně, odevzdaně, a starala se jen, aby dítě náš rozhovor neslyšelo. V té chvíli jsem si byl jist, že mě nikdy nemilovala, že jsem byl jenom nástrojem k uskutečnění jejího bláznivého snu mít dítě v devatenácti letech.

Řekl jsem jí, že byt a nábytek si může nechat, ale ona odmítla: nějaký čas bude u matky, najde si zaměstnání a byt pronajme. Zeptala se, jestli může počítat s finanční pomocí pro Viorela. Okamžitě jsem souhlasil.

Vstal jsem, dlouze jsem ji naposled políbil a znovu jsem ji přemlouval, ať tam zůstane. Tvrdila, že půjde k matce, hned jak si sbalí věci. Ubytoval jsem se v levném hotelu a každý večer jsem čekal, že mi zavolá a bude prosit, abych se vrátil, že začneme nový život - já jsem byl dokonce ochoten znovu začít starý život, kdyby to bylo třeba, protože v tom odloučení jsem si uvědomil, že nikdo a nic na světě mi není dražší než má žena a můj syn.

Za týden mi konečně zavolala. Ale řekla jen, že už si všechno odstěhovala a nehodlá se vrátit. Za

čtrnáct dní jsem se dozvěděl, že si najala malý podkrovní byt v Basset Road, kde musela každý den vystoupit i s dítětem do třetího poschodí. Po dvou měsících jsme nakonec podepsali rozvodové listiny.

Moje opravdová rodina odešla navždy. A rodina, v níž jsem se narodil, mě přijala s otevřenou náručí.

Hned po rozvodu a nesmírném utrpení, jež jsem pocíťoval, jsem si kladl otázku, jestli to opravdu nebylo špatné a nedůsledné rozhodnutí, jaké dělávají lidé, kteří si v mládí přečtou spoustu milostných příběhů a za každou cenu chtějí napodobovat mýtus o Romeovi a Julii. Když se bolest utišila - a na to je jediný lék, totiž čas -, pochopil jsem, že mi život umožnil potkat jedinou ženu, kterou jsem byl schopen milovat po celý život. Každá chvílka vedle ní stála za to a přes všechno, k čemu došlo, bych každý svůj krok opakoval.

Ale čas kromě toho, že hojí rány, mi ukázal něco pozoruhodného: člověk může během své existence milovat víc než jednu osobu. Znova jsem se oženil, se svou druhou ženou jsem šťastný a neumím si představit, jak bych mohl žít bez ní. To však není důvod, abych se zřekl všeho, co jsem prožil, ovšem za předpokladu, že se nepokusím obě zkušenosti neprozřetelně srovnávat; lásku nelze měřit, jako měříme nějakou silnici nebo výšku budovy.

Z mého vztahu s Athénou zůstalo něco velice důležitého: syn, její velký sen, jak mi to upřímně řekla dřív, než jsme se rozhodli vzít. S druhou ženou mám také dítě a na klady i zápory otcovství jsem připraven lépe než před dvanácti roky.

Když jsem jednou přišel pro Viorela, aby se mnou strávil víkend, rozhodl jsem se Athény na něco zeptat: proč zůstala tak klidná, když uslyšela, že se s ní chci rozvést.

„Protože jsem se v životě naučila trpět mlčky,“ odpověděla.

A teprve pak mě objala a vyplakala všechny slzy, které tenkrát neprolila.

Páter Giancarlo Fontana

Uviděl jsem ji, když přišla na nedělní mši a jako obvykle nesla dítě v náručí. Věděl jsem o nesnázích, které v manželství prožívá, ale až do toho týdne to vypadalo jako nějaké běžné nedorozumění a já jsem doufal, že se to dříve či později vyřeší, neboť to byli lidé, kteří kolem sebe vyzařovali Dobro.

Už rok nepřicházela ráno hrát na kytaru a chválit Pannu; pečovala o Viorela, kterého jsem měl tu čest pokřtít, přestože na žádného svatého toho jména si nevzpomínám. Každou neděli však chodila dál na mši a po skončení, když už všichni odešli, jsme si vždycky pohovořili. Říkala, že jsem její jediný přítel; spolu jsme velebili Boha, ale teď se se mnou potřebovala poradit o pozemských starostech.

Milovala Lukáse víc než kteréhokoli jiného muže; byl to otec jejího syna, člověk, s nímž se rozhodla sdílet život, někdo, kdo se zřekl všeho a měl dost odvahy, aby založil rodinu. Když nastaly okamžiky krize, snažila se ho přesvědčit, že jsou pomíjivé, ona že se musí věnovat synovi, ale přitom že ho vůbec nechce rozmazlovat; brzo by ho nechala, aby se sám naučil vyrovnávat s životními obtížemi. Pak by zase byla tou manželkou a ženou, jakou znal z jejich počátečního vztahu, možná i intenzivněji než dřív, protože už lépe znala povinnosti a odpovědnost své volby. Lukás si přesto připadal odstrkovaný, ona se zoufale snažila věnovat oběma, ale vždycky musela nakonec volit - a pak samozřejmě volila Viorela.

Moje znalosti psychologie nejsou valné, ale řekl jsem jí, že takový příběh neslyším poprvé a že si v podobné situaci muži obvykle připadají odstrkovaní, ale to brzo přejde; v rozhovorech s farníky jsem se s takovýmito potížemi setkal už dřív. Athéna uznala, že se možná trochu ukvapila, romantické postavení mladé matky jí neumožnilo vidět jasně skutečné problémy, které se po narození dítěte objeví. Ted' však bylo na lítost pozdě.

Zeptala se mě, jestli bych si mohl s Lukásem promluvit - on se ovšem nikdy v kostele neobjevil, at' už proto, že v Boha nevěřil, nebo proto, že raději trávil nedělní dopoledne se synem. Okamžitě jsem jí to slíbil, pokud Lukás přijde z vlastní vůle. A právě když ho o to Athéna chtěla požádat, došlo k té velké krizi a manžel odešel z domova.

Radil jsem jí, at' má trpělivost, ale pro ni to byla hrozná rána. Už jednou ji v dětství opustili a veškerá nenávisť, kterou cítila ke své biologické matce, se ted' automaticky přenesla na Lukáse - přestože později, jak jsem se dozvěděl, se zase spřátelili. Pro Athénu bylo rozbití rodinných svazků asi tím nejtěžším hříchem, jehož se někdo může dopustit.

Dál chodila v neděli do kostela, ale brzo se vracela domů, protože neměla nikoho, kdo by jí pohlídal syna, a ten vždycky při mši velice plakal a rušil ostatní věřící v jejich soustředění. V jedné z řídkých chvil, kdy jsme spolu mohli mluvit, mi řekla, že pracuje v bance, najala si byt a nemám prý si dělat starosti; „otec“ (nevyslovila manželovo jméno) plní své finanční závazky.

A pak nadešla ta osudná neděle.

Věděl jsem, k čemu v uplynulém týdnu došlo - pověděl mi o tom jeden farník. Po několik nocí jsem prosil, aby mi nějaký anděl pomohl ujasnit, jestli mám splnit svůj závazek vůči církvi, nebo závazek vůči lidem. Jelikož se anděl neobjevil, obrátil jsem se na svého nadřízeného, který mi řekl, že církev dokáže přežít jen proto, že přísně zachovává svá dogmata - kdyby začala dělat výjimky, byli bychom už od středověku ztraceni. Věděl jsem přesně, k čemu to povede, chtěl jsem Athéně zatelefonovat, ale nedala mi své nové číslo.

Toho rána se mi při pozdvihování trásly ruce. Pronesl jsem slova, která mi předala tisíciletá

tradice, a uplatnil jsem moc, jež

od apoštolů přecházela z pokolení na pokolení. Hned se však moje myšlenky obrátily k té dívce s dítětem v náruči, jakési Panně Marii, zázraku mateřství a lásky, který se tu projevoval v opuštěnosti a samotě. Právě se jako obvykle zařadila mezi ostatní a pomalu šla vpřed, aby přijala tělo Páně.

Myslím, že většina přítomných členů kongregace věděla, oč jde. A všichni se na mě dívali a čekali na mou reakci. Viděl jsem, jak mě obklopují lidé spravedliví, hříšníci, farizejové, kněží ze synedria, apoštolové, žáci, lidé dobré i zlé vůle.

Athéna se přede mnou zastavila a opakovala obvyklé gesto: zavřela oči a otevřela ústa, aby přijala tělo Páně.

Tělo Páně mi zůstalo v rukou.

Otevřela oči a nechápala, o co jde.

„Promluvíme si později,“ zašeptal jsem.

Ona se však nehýbala.

„Za tebou čekají další. Promluvíme si později.“

„Co se děje?“ Její otázku mohli slyšet všichni kolem ní.

„Promluvíme si později.“

„Proč mě nepustíte k přijímání? Nevidíte, že mě přede všemi ponižujete? Copak nestačí, čím už jsem prošla?“

„Athéno, církev zakazuje, aby rozvedené osoby přijaly svátost oltářní. Tento týden jsi podepsala rozvod. Promluvíme si později,“ naléhal jsem znova.

Jelikož se nehýbala z místa, pokynul jsem dalšímu v řadě, aby Athénu předešel. Pak jsem dál udílel svátost oltářní, dokud ji nepřijal poslední věřící. A tehdy, ještě než jsem se vrátil k oltáři, jsem uslyšel její hlas.

Už to nebyl hlas dívky, která zpěvem uctívala Pannu, povídala mi o svých plánech, s dojetím vyprávěla, co se dozvěděla o životech svatých, a div neplakala, když se mi svěřovala s manželskými potížemi. Byl to hlas raněného, poniženého živočicha se srdcem plným nenávisti.

„Bud' proklete toto místo!“ pronesl ten hlas. „Prokleti necht' jsou ti, kdo kdy naslouchali hlasu

Páně, a jeho poselství proměnili v kamennou tvrz. Neboť Kristus řekl: „Jestliže kdo žízni, ať přijde ke mně a pije!“ Já jsem žíznivá, raněná, a vy mě nenecháte jít k Němu. Dnes jsem se poučila, že církev tato slova změnila: přijďte ke mně, jestliže dodržujete naše pravidla, a žíznivé nechte být!“

Zaslechl jsem, jak ji jedna žena v první řadě napomíná, ať je zticha. Ale já jsem ji chtěl slyšet, musel jsem ji slyšet. Obrátil jsem se a stál před ní se sklopenou hlavou - to bylo to jediné, co jsem mohl udělat.

„Přísahám, že už nikdy nevkročím do žádného kostela. Zás mě jedna rodina opustila, a tentokrát nejde o finanční potíže nebo nezralost lidí, kteří se žení a vdávají příliš brzy. Necht' jsou prokleti všichni, kdo zavírají dveře před matkou a synem! Jste stejní jako ti, kteří neposkytli přístřeší Svaté rodině, stejní jako ten, který zapřel Krista, když nejvíc potřeboval přítele!“

Pak se s nářkem obrátila a odešla s dítětem v náruči. Dokončil jsem bohoslužbu, udělil závěrečné požehnání a odešel rovnou do sakristie - té neděle jsem upustil od setkání s věřícími a zbytečných hovorů. Té neděle jsem stál před filozofickým dilematem: právě jsem se rozhodl, že budu respektovat instituci, a nikoli slova, na nichž je tato instituce založena.

Jsem už starý a každou chvíli mě k sobě může povolát Bůh. Zůstal jsem věrný svému náboženství a myslím, že ono se přes všechny své omyly upřímně snaží napravit. Potrvá to celá desetiletí, možná staletí, ale jednoho dne vše, k čemu se bude přihlížet, bude láska, Kristova slova: „Jestliže kdo žízni, ať přijde ke mně a pije!“ Celý svůj život jsem věnoval kněžství a ani na okamžik svého rozhodnutí nelituji. Avšak v takových chvílích jako tehdy v neděli jsem sice nezapochoval o víře, ale začal jsem pochybovat o lidech.

Dnes vím, co se s Athénou stalo, a ptám se sám sebe: začalo to všechno právě tenkrát, anebo už to měla v duši? Myslím na mnohé Athény a Lukáse po celém světě, kteří se rozvádějí, a proto už nemohou přijímat Svátost oltářní, zbývá jim jenom dívat se na Krista ukřižovaného a trpícího a naslouchat jeho slovům - která nejsou vždy v souladu se zákony Vatikánu. Tito lidé se v některých případech církvi vzdalí, ale většinou dál chodí na nedělní mši, protože jsou na to zvyklí, i když vědí, že zázrak proměňování chleba a vína v tělo a krev Páně je jim odepřen.

Přemýšlím o tom, že když Athéna odešla z kostela, potkala snad Ježíše. A s pláčem, zmatená, se mu vrhla do náruče a prosila, aby jí vysvětlil, proč musela zůstat stranou jen kvůli nějaké podepsané listině, čemusi v duchovní sféře naprosto bezvýznamnému, co doopravdy zajímá jen notáře a výběrčí daní.

A Ježíš se na ni podíval a možná odpověděl takto:

„Vidíš, milá dcero, i já stojím stranou. Už dávno mě nechtějí pustit dovnitř.“

Pavel Podbielski, 57 let, majitel bytu

Měli jsme s Athénou jedno společné: oba jsme byli váleční uprchlíci, do Anglie jsme se dostali ještě jako děti, přestože k mému útěku z Polska došlo před více než padesáti roky. Oba jsme věděli, že i když vždycky dochází k nějaké fyzické změně, tradice v exilu pokračují dál - komunity se scházejí, jazyk a náboženství zůstávají živé, lidé mají sklon být si navzájem oporou v prostředí, jež jim bude stále cizí.

Avšak právě tak, jak tradice zůstávají, touha vrátit se pomalu mizí. Musí v našich srdcích žít dál, je to naděje, kterou se rádi klameme - ale která se v praxi nikdy neuskuteční; já už nikdy nebudu znova žít v Čenstochové, Athéna a její příbuzní už by se nikdy nevrátili do Bejrútu.

Takováto solidarita mě přiměla, abych jí pronajal třetí patro svého domu v Basset Road - jinak bych dal přednost bezdětným nájemníkům. Téhle neopatrnosti jsem se dopustil už dřív a došlo ke dvěma věcem: já si stěžoval na hluk, který dělali přes den, a oni si stěžovali na hluk, který já dělал v noci. Obojí kořenilo v posvátných elementech - v pláči a hudbě - , ale protože to náleželo ke dvěma naprosto rozdílným světům, těžko mohlo jedno tolerovat druhé.

Varoval jsem ji, ale ona toho nedbala a řekla, abych byl klidný, pokud jde o její dítě: celý den tráví u babičky. A byt je pro ni výhodný tím, že má blízko do práce, do jedné banky v sousedství.

Přes mé varování a přestože zpočátku hrdinně odolávala, už za týden zazvonila u mých dveří. Přišla s dítětem v náruči:

„Chlapec nemůže usnout. Nemohl byste aspoň dnes tu hudbu ztlumit?“

Všichni v místnosti se k ní otočili.

„Co se tu děje?“

Dítě okamžitě přestalo plakat, zřejmě stejně překvapené jako jeho matka při pohledu na skupinu tanečníků, kteří náhle zůstali stát.

Stiskl jsem tlačítko, abych zastavil magnetofonový pásek, pokynul jsem jí, aby šla dál, a hned nato jsem přístroj zase pustil, abych nerušil rituál. Athéna si sedla do kouta, dítě chovala na klíně a viděla, že přes hluk bubnu a plechů spokojeně usnulo. Zúčastnila se celého obřadu, společně s ostatními se zvedla k odchodu a - jak jsem čekal - hned ráno pak zazvonila u mého bytu, ještě než odešla do práce.

„Nemusíte mi vysvětlovat, co jsem viděla: lidi, kteří tančili se zavřenýma očima. Víím, co to znamená, protože mnohokrát dělám totéž, jsou to v mém životě jediné okamžiky klidu a míru. Dřív než jsem se stala matkou, chodila jsem s manželem a přáteli do barů; tak jsem také víídala na tanečním parketu lidi se zavřenýma očima, někteří chtěli jen zapůsobit na druhé, jiní zase

jako by byli vedeni nějakou vyšší, mocnější silou. A já sama odjakživa nacházím v tanci způsob, jak se spojit s něčím silnějším, mocnějším než já. Ale zajímá mě, co to bylo za hudbu.“

„Co budete dělat v neděli?“

„Nic zvláštního. Půjdu s Viorelem na procházku do Regent's Parku, trochu se nadýchat čerstvého vzduchu. Pro sebe budu mít ještě spoustu času - v tomhle životním období si volím program podle synových potřeb.“

„Půjdu tedy s vámi.“

Po oba dny před naší společnou procházkou se Athéna zúčastnila rituálu. Synek za pár minut usnul a ona jen mlčky sledovala, co se děje kolem ní. Ačkoli seděla na pohovce bez hnutí, byl jsem si jist, že její duše tančí.

V neděli odpoledne při společné procházce parkem jsem ji požádal, aby dávala pozor na všechno, co vidí a slyší: na listí rozechvěné větrem, na vlny v jezírku, na zpívající ptáky, štěkající psy, křičící děti, které pobíhaly sem a tam, jako by se řídily nějakou zvláštní logikou, dospělým nepochopitelnou.

„Všecko se hýbe. A všecko se hýbe v rytmu. A všecko, co se hýbe v rytmu, vyvolává zvuk; to se v tuto chvíli děje tady a všude na světě. Naši předkové si toho všimli, když se snažili uniknout chladu svých jeskyní: věci se hýbou a dělají hluk.“

První lidé se na to možná dívali užasle, a hned nato zbožně: pochopili, že tímto způsobem se s nimi dorozumívá nějaká vyšší Bytost. Začali napodobovat okolní zvuky a pohyby v naději, že i oni se s tou Bytostí budou moci dorozumět: zrodil se tanec a hudba. Před několika dny jste mi řekla, že tancem dokážete komunikovat s něčím mocnějším, než jste vy.“

„Když tančím, jsem svobodná žena. Lépe řečeno jsem svobodný duch, který může putovat vesmírem, vidět přítomnost, vytušit budoucnost, přeměnit se v čirou energii. A to mi přináší nesmírné potěšení, radost, která vždycky přesahuje to, co jsem dosud zažila a co ještě v budoucnu zažiju.“

Kdysi jsem toužila stát se světící - hudbou a pohyby těla chválit Boha. Tahle cesta se mi však už navždy uzavřela.“

„Jaká cesta se uzavřela?“

Upravila příkrývku dítěti v kočárku. Viděl jsem, že na tuhle otázku odpovědět nechce, a naléhal jsem: když se uzavrou ústa, je to proto, že něco důležitého má být vysloveno.

Docela nevzrušeně, jako by vždycky musela v tichosti snášet vše, co jí život ukládá, mi pověděla o té epizodě s církví, kdy ji kněz - asi její jediný přítel - odmítl připustit k přijímání. A o kletbě, kterou v té chvíli vyslovila; katolickou církev pak opustila navždy.

„Svatý je ten, kdo povznáší svůj život,“ vysvětlil jsem jí. „Stačí pochopit, že všichni jsme tu z nějakého důvodu, a stačí ten závazek splnit. Pak se můžeme vysmát svým velkým i malým trápením a nebát se jít dál, vědomi si toho, že každý krok má smysl. Můžeme se nechat vést světlem, jež vyzařuje z Vrcholu.“

„Co je to Vrchol? V matematice je to nejvyšší bod trojúhelníku.“

„I v životě je to nejvyšší bod, cíl všech, kdo jako ostatní bloudí, ale ani v nejtěžších chvílích neztrácejí ze zřetele světlo, jež z jejich srdce vyzařuje. O to v naší skupině usilujeme. Vrchol je skryt v našem nitru a můžeme k němu dospět, jestliže ho přijmeme a poznáme jeho světlo.“

Vysvětlil jsem jí, že tanec, který v uplynulých dnech sledovala, jsem pojmenoval „hledání Vrcholu“ a účastnily se jej osoby všech věkových kategorií (v té době jsme utvořili skupinu deseti osob od devatenácti do pětadesáti let). Athéna se zeptala, jak jsem na to přišel. Vyprávěl jsem jí, že hned po skončení druhé světové války se částí mé rodiny podařilo uprchnout před komunistickým režimem, který nastupoval v Polsku, a to do Anglie. Rodiče se doslechli, že by s sebou měli vzít umělecké předměty a staré knihy, kterých prý si tu velice cení.

Obrazy a sochy se jim opravdu povedlo brzy prodat, ale zaprášené knihy se dál kupily v koutě. A protože mě matka nutila číst a mluvit polsky, pomáhaly mi při učení. Jednou jsem v nějakém vydání Thomase Malthuse z devatenáctého století našel dva listy poznámek svého dědečka, který zahynul v koncentračním táboře. Začal jsem to číst v domněnání, že jsou to buď zprávy o dědictví, nebo milostné dopisy nějaké tajné lásce, jelikož kolovaly zvěsti, že se kdysi v Rusku do někoho zamiloval. Na těch zvěstech opravdu bylo něco pravdy. Šlo o líčení jeho cesty na Sibiř za komunistické revoluce; tam se v daleké vsi jménem Dědov zamiloval do jedné herečky (pozn. red.: na mapě se tu vesnici nepodařilo najít; buď bylo jméno úmyslně změněno, nebo to místo zmizelo po vysídlování za Stalina). Podle dědečka byla členkou jakési sekty, která je přesvědčena, že v určitém typu tance nachází lék na všechna lidská trápení, protože umožňuje styk se světlem Vrcholu.

Sekta se obávala, že by celá ta tradice mohla zaniknout; obyvatelé měli být brzy přestěhováni jinam a to místo bylo určeno k nukleárním zkouškám. Herečka a její přátelé dědečka požádali, aby zapsal vše, co se naučili. Vyhověl jim, ale asi tomu nepřikládal valnou důležitost, své poznámky zapomněl založené v knize, kterou měl s sebou, a objevil jsem je až já.

Athéna mě přerušila:

„O tanci se přece psát nedá. Je třeba tančit.“

„Jistě. V poznámkách v podstatě stálo, že tančit se má až do vyčerpání, jako bychom byli horolezci, kteří vystupují na tuto horu, na tento posvátný vrchol. Tančit, až zrychleným dýcháním přijme náš organismus nezvyklé množství kyslíku, což nakonec způsobí, že se rozplývá naše totožnost, náš vztah k prostoru a času. Tančit jenom za zvuku bicích, každý den ten proces opakovat, pochopit, že v určité chvíli se oči samovolně zavřou a my ponenáhlu spatřujeme světlo, jež vychází z nás, odpovídá na naše otázky, rozvíjí naše skryté síly.“

„Už jste nějakou sílu rozvinul?“

Místo odpovědi jsem navrhl, aby se k naší skupině připojila, když už to patrně chlapci nevdají, přestože zvuk činelů a bicích je hodně hlasitý. Nazítří už tam byla, když jsme začínali jako obvykle. Představil jsem ji přátelům a řekl jim jen tolik, že je to sousedka z bytu nade mnou; nikdo se nezmínil o ničem osobním ani se nevyptávali, co dělá. Ve stanovený okamžik jsem zapnul zvuk a začali jsme tančit.

Athéna zahájila tanec několika kroky s dítětem v náručí, ale chlapec okamžitě usnul, a tak ho položila na pohovku. Dřív než jsem zavřel oči a dostal se do transu, uviděl jsem, že přesně pochopila cestu Vrcholu.

Každý den - kromě neděle - pak přicházela i se synem. Několika málo slovy jsme se přivítali; pak jsem pustil hudbu, kterou jeden můj přítel získal v ruských stepích, a všichni jsme se dali do tance až do úplného vyčerpání. Koncem měsíce mě požádala o kopii pásky.

„Ráda bych to zkusila ráno, než nechám Viorela u matky a odejdu do práce.“

Zdráhal jsem se:

„Zaprvé si myslím, že skupina napojená na tutéž energii si nakonec vytváří jakousi auru a usnadňuje trans všem ostatním. A kromě toho dělat to před odchodem do zaměstnání znamená připravit se na vyhazov, protože budete celý den unavená.“

Athéna se na chvíli zamyslela, ale hned namítla:

„Máte pravdu, když mluvíte o kolektivní energii. Ve vaší skupině jsou čtyři dvojice a vaše žena. Všichni, naprosto všichni, jste našli lásku. Proto se se mnou můžete podělit o pozitivní vibraci.“

Já ale jsem sama. Lépe řečeno jsem tu se synem, jenže jeho láska se ještě nemůže projevit tak, abychom jí porozuměli. Raději tedy přijmu svou samotu: kdybych v téhle chvíli chtěla před ní utéct, nikdy už znovu nenajdu žádného partnera. Jestliže ji přijmu, místo abych proti ní bojovala, situace se možná změní. Poznala jsem, že samota je silnější, když se proti ní stavíme - ale slábne, když ji prostě nebereme na vědomí.“

„Vás přivedlo do naší skupiny hledání lásky?“

„Asi by to byl dobrý důvod, ale odpověď zní ne. Vedlo mě hledání smyslu mého života, jehož jediným opodstatněním je můj syn, a proto se obávám, že nakonec Viorela zničím, ať už přehnanou péčí, nebo tím, že na něj nakonec přenesu sny, které se mi nepodařilo uskutečnit. V poslední době se mi jednou při tanci zdálo, že jsem vyléčena. Kdyby se to týkalo něčeho fyzického, pak vím, že bychom to mohli označit za zázrak; bylo to však cosi duchovního, co mi vadilo a co náhle zmizelo.“

Věděl jsem, o čem mluví.

„Nikdo mě neučil tančit za zvuků téhle hudby,“ pokračovala Athéna. „Já však tuším, že vím, co dělám.“

„Není třeba se to učit. Vzpomeňte si na naši procházku v parku a na to, co jsme viděli: přírodu, která si vytváří rytmus a ustavičně se přizpůsobuje.“

„Nikdo mě neučil milovat. Já už jsem však milovala Boha, milovala jsem manžela, miluji svého syna a svou rodinu. A přece něco chybí. Při tanci se sice unavím, ale jakmile skončím, zdá se mi, že jsem ve stavu milosti, v hluboké extázi. Chci, aby tahle extáze trvala celý den. A aby mi pomohla najít, co mi chybí: lásku nějakého muže.“

Při tanci vždycky můžu vidět jeho srdce, přestože jeho tvář nezahlédnu. Cítím, že je nablízku, a proto se musím soustředit. Musím tančit ráno, abych po celý den mohla dávat pozor na všechno, co se kolem mě děje.“

„Víte, co znamená slovo ‚extáze‘? Je z řečtiny a znamená vyjít ze sebe sama. Strávit celý den mimo sebe vyžaduje od těla a duše příliš mnoho.“

„Zkusím to.“

Viděl jsem, že nemá smysl se přít, a pořídil jsem kopii pásky. Od té doby jsem se ráno probouzel za zvuků shora, slyšel jsem její kroky a bylo mi divné, jak může po takřka celé hodině transu vykonávat práci v bance. Při náhodném setkání na chodbě jsem ji pozval na kávu. Athéna mi vyprávěla, že pořídila další kopie pásky a že se teď hodně jejích kolegů z práce snaží dosáhnout Vrcholu.

„Udělal jsem chybu? Bylo to něco tajného?“

Jistěže ne; naopak, pomáhala mi uchovávat skoro úplně zaniklou tradici. Podle dědečkových poznámek jedna z žen vyprávěla, že jakýsi mnich, který do kraje zavítal, tvrdil, že jsou v nás přítomni všichni naši předkové a všechny budoucí generace. Když se osvobodíme, činíme totéž s

lidstvem.

„Pak jsou tedy obyvatelé toho sibiřského městečka určitě přítomni a spokojeni. Díky vašemu dědečkovi se jejich činnost na tomto světě obrozuje. Ale zajímá mě, proč jste se po přečtení toho textu rozhodl tančit? Kdybyste se dočetl třeba o sportu, byl byste se chtěl stát fotbalistou?“

Na tohle se mě dosud nikdo nezeptal.

„Tenkrát jsem byl totiž nemocný. Postihl mě jakýsi vzácný druh artritidy a lékaři mi říkali, abych počítal s tím, že v pětatřiceti letech mohu být na vozíku. Viděl jsem, že mám před sebou málo času, a rozhodl jsem se věnovat všemu, co bych později dělat nemohl. Dědeček k těm poznámkám připsal, že obyvatelé Dědova věřili v léčivou moc transu.“

„Jak vidím, měli pravdu.“

Nic jsem na to neřekl, ale nebyl jsem si tím tak jist. Lékaři se možná zmýlili. Možná také moje situace přistěhovalce, navíc s celou rodinou, který si nemůže dovolit onemocnět, zapůsobila v mém podvědomí takovou silou, že vyvolala přirozenou reakci organismu. Anebo šlo opravdu o zázrak, což bylo v naprostém rozporu s mou katolickou vírou: tanec neléčí.

Vzpomínám si, že když jsem v letech dospívání neměl k dispozici vhodnou hudbu, nasazoval jsem si na hlavu černou kapuci a představoval si, že realita kolem mě přestala existovat: můj duch putoval do Dědova za těmi ženami a muži, za dědečkem a jeho milovanou herečkou. V tichosti pokoje jsem prosil, aby mě naučili tančit, jít za hranice mých možností, protože zakrátko jsem měl navždy ochrnout. Čím víc se moje tělo pohybovalo, tím víc zářilo světlo mého srdce a tím víc jsem se učil - možná sám od sebe, možná od přeludů z minulosti. Dokonce jsem si začal představovat, jakou hudbu tenkrát při svých rituálech poslouchali, a když o mnoho let později jel jeden přítel na Sibiř, požádal jsem ho, aby mi přivezl nějaké desky; k mému překvapení se jedna z nich velice podobala mým představám o tanci v Dědovu.

Athéně jsem o tom raději nic neřekl - nechala se snadno ovlivnit a zdálo se mi, že má nestálou povahu.

„Jednala jste možná správně,“ byl můj jediný komentář.

Mluvili jsme spolu ještě jednou, krátce před jejím odjezdem na Blízký východ. Vypadala spokojeně, jako by našla vše, po čem toužila: lásku.

„Moji kolegové v zaměstnání vytvořili skupinu a říkají si ‚poutníci k Vrcholu‘. To všechno díky vašemu dědečkovi.“

„Díky vám, protože jste cítila potřebu podělit se s ostatními. Víím, že odjíždíte, a chci vám poděkovat, že jste dala jiný rozměr tomu, co jsem celé roky dělal ve snaze šířit to světlo mezi několik málo zájemců, ale vždy jen nesměle, protože jsem si myslel, že lidem bude celá ta historie připadat směšná.“

„Víte, na co jsem přišla? Přestože extáze je schopnost vyjít ze sebe sama, tanec je způsob, jak vystoupit do prostoru. Odhalovat nové dimenze, a přesto zůstat v kontaktu se svým tělem. Svět spirituální a svět reálný mohou žít v tanci společně, bez konfliktů. Myslím, že tanečníci v klasickém baletu setrvávají na špičkách, protože se zároveň dotýkají země a dosahují nebes.“

To byla její poslední slova, pokud si vzpomínám. Při každém tanci, jemuž se oddáváme s radostí, ztrácí mozek kontrolu a řízení se ujímá srdce. Teprve v tomto okamžiku se objevuje Vrchol.

Pokud v něj věříme, samozřejmě.

Peter Sherney, 47 let, generální ředitel pobočky Banky (vynecháno) v Holland Park, Londýn

Athénu jsem přijal jenom proto, že její rodina patřila k našim nejvýznamnějším klientům - všechno se koneckonců točí kolem oboustranných zájmů. Byla příliš neklidná, a proto jsem ji nechal dělat čistě byrokratickou práci a tajně jsem doufal, že dá nakonec výpověď; pak bych mohl jejímu otci sdělit, že jsem jí chtěl pomoci, ale nepodařilo se mi to.

Po letech ředitelské praxe poznám duševní stav lidí, i když třeba nic neříkají. V jednom kurzu řízení nás učili: jestliže se chcete někoho zbavit, dělejte vše, aby vás nakonec urazil, a pak budete mít pádný důvod, jak ho propustit.

Snažil jsem se ze všech sil dosáhnout tohoto cíle u Athény; jelikož si nepotřebovala vydělávat na živobytí, měla dojít k závěru, že časně ráno vstávat, nechávat dítě u matky, celý den se zabývat stále stejnými nezáživnými úkoly, pak jít pro dítě, nakoupit v supermarketu, postarat se o syna, uložit ho k spánku a nazítří zase strávit tři hodiny v městské hromadné dopravě je naprosto zbytečné, když už může trávit čas mnohem zajímavěji. Začínala být stále podrážděnější a já jsem se radoval z výsledků své strategie: vyjde to. Stěžovala si na bydlení a říkala, že majitel domu pouští v noci velice nahlas hudbu, takže se ani pořádně nevyspí.

Znenadání se cosi změnilo. Nejdřív jenom u Athény. A hned nato v celé pobočce.

Jak si takové změny dokážu všimnout? Skupina pracovníků představuje vždycky jakýsi orchestr; dobrý ředitel je dirigent a ví, který nástroj zní falešně, který je působivější a který jenom následuje ostatní. Athéna jako by hrála na svůj nástroj bez nejmenšího nadšení, ustavičně duchem nepřítomná, o svých osobních radostech a strastech se s kolegy nikdy nebavila a dávala najevo, že po práci se stará jenom o dítě a nic jiného ji nezajímá. Až najednou přestala vypadat

tak unaveně, byla sdílnější a každému, kdo byl ochoten naslouchat, vykládala, že objevila omlazující prostředek.

To je samozřejmě kouzelné slovo: omlazení. A když to říká jednadvacetiletá osoba, zní to úplně nesmyslně - a přece tomu lidé uvěřili a chtěli ten tajný recept znát.

Athéna začala být výkonnější - přestože měla pořád stejnou práci. Kolegové a kolegyně, kteří se s ní dřív jenom formálně pozdravili, ji najednou začali zvat na oběd. Když se vrátili, vypadali spokojeně a výkonnost oddělení prudce stoupla.

Vím, že zamilovaní lidé působí příznivě na prostředí, v němž žijí, a okamžitě jsem usoudil, že Athéna si určitě našla někoho pro život velice důležitého.

Zeptal jsem se jí, ona přisvědčila a dodala, že si s žádným klientem schůzku nikdy nesmluvila, ale v tomto případě nemohla pozvání odmítnout. Za normální situace by dostala okamžitou výpověď - bankovní směrnice hovořily jasně, osobní styky byly striktně zakázány. Tehdy jsem si však už stačil všimnout, že její chování se přeneslo i na okolí; někteří spolupracovníci a spolupracovnice se s ní začali scházet po práci, a pokud vím, přinejmenším dva nebo tři z nich ji navštívili doma.

Ocitl jsem se ve velice ožehavé situaci; mladá stážistka, bez jakýchkoli pracovních zkušeností, zprvu nesmělá a občas agresivní, se změnila v přirozeného vůdce mých zaměstnanců. Kdybych ji propustil, řekli by si, že na ni žárlím - a přestali by mě respektovat. Když ji ve funkci ponechám, riskuji, že za pár měsíců přestanu oddělení řídit.

Rozhodl jsem se nějaký čas posečkat; mezitím se „energie“ (nesnáším tohle slovo, protože ve skutečnosti neznamená nic konkrétního, jediné že bychom měli na mysli elektřinu) pobočky začala zlepšovat. Klienti se zdáli spokojenější a začali nás doporučovat jiným. Zaměstnanci byli veselí, a přestože se množství práce zdvojnásobilo, nemusel jsem přijímat další lidi, protože všichni své úkoly plnili dobře.

Jednoho dne jsem dostal dopis od nadřízených. Chtěli, abych odjel do Barcelony, kde se chystalo zasedání skupiny. Měl jsem tam vyložit svou administrativní metodu. Podle nich jsem dokázal zvýšit zisk bez vyšších nákladů, což je to jediné, co exekutivu zajímá - tak je to ostatně všude.

Jakou metodu?

Nevěděl jsem nic víc, než kde to všechno začalo, a rozhodl jsem se zavolat si Athénu do své pracovny. Blahopřál jsem jí k vynikající výkonnosti a ona mi s úsměvem poděkovala.

Nechtěl jsem, aby si mou otázku vyložila špatně, a tak jsem začal velice opatrně:

„Jak se daří vašemu příteli? Vždycky jsem věřil, že člověk, který dostává lásku, nakonec ještě víc lásky rozdává. Kde pracuje?“

„Ve Scotland Yardu (pozn. red.: vyšetřovací oddělení londýnské policie).“

Dalším podrobnostem jsem se raději vyhnul. Potřeboval jsem s ní však za každou cenu hovořit dál a nesměl jsem ztrácet čas.

„Všiml jsem si, že jste se hodně změnila, a...“

„Všiml jste si, že se hodně změnila pobočka?“

Jak na takovou otázku odpovědět? Na jedné straně bych jí tím dával větší moc, než bylo záhodno, na druhé straně bych se potřebné odpovědi nikdy nedočkal, pokud bych nešel přímo k věci.

„Ano, všiml jsem si velké změny. A zamýšlím vás povýšit.“

„Potřebuji cestovat. Chci na čas odjet z Londýna, poznat nové obzory.“

Cestovat? Zrovna když se ovzduší na pracovišti tak zlepšilo, chtěla odejít? Ovšem nebylo právě tohle východisko, které jsem hledal a potřeboval?

„Mohu bance pomáhat, když mi dá větší odpovědnost,“ pokračovala.

Samozřejmě - a ona mi k tomu poskytovala skvělou příležitost. Že mě to nenapadlo dřív?

„Cestovat“ znamenalo někam ji odsunout, převzít znovu vedení, aniž bych musel čelit obtížím výpovědi nebo nějaké vzpourě. Chtěl jsem si však tu záležitost promyslet, protože spíš než bance měla Athéna pomoci mně. Když moji vedoucí teď zaznamenali růst naší výkonnosti, musel bych je udržet, jinak bych ztratil prestiž a ocitl se v horší pozici než dřív. Někdy chápu, proč se tolik mých spolupracovníků ani nesnaží pracovat lépe: když se jim něco nepodaří, platí prostě za neschopné. Ale když se jim to podaří, musejí se ustavičně zlepšovat, dokud je nesklátí infarkt myokardu.

Opatrně jsem postupoval dál: není radno odstrašit někoho dřív, než nám odhalí tajemství, které potřebujeme znát; je lepší se tvářit, že souhlasíme s tím, oč žádá.

„Vynasnažím se postoupit vaši žádost svým nadřízeným. Ostatně setkám se s nimi v Barceloně, a to je právě důvod, proč jsem vás sem pozval. Je podle vás možné prohlásit, že se naše pracovní výkonnost zlepšila od té doby, co - řekněme - kolegové začali mít lepší vztahy s vámi?“

„Řekněme... lepší vztahy se sebou samými.“

„Ano. Ale vyvolala jste to vy - nebo se mýlím?“

„Víte dobře, že se nemýlíte.“

„Přečetla jste si nějakou knihu o řízení, kterou neznám?“

„Takové věci nečtu. Ale byla bych ráda, kdybyste mi slíbil, že opravdu zvážíte, oč jsem vás požádala.“

Vzpomněl jsem si na jejího přítele ze Scotland Yardu; kdybych to slíbil a nesplnil, dočkal bych se nějaké odvety? Naučil ji snad nějakou špičkovou technologii, již lze dosáhnout nemožných výsledků?

„Mohu vám povědět úplně všechno, i kdybyste svůj slib nesplnil. Ale nevím, jestli to k něčemu povede, pokud nebudete dělat, co vás naučím.“

„Tu ‚omlazovací techniku‘?“

„Přesně tak.“

„A nestačí poznat ji jen v teorii?“

„Možná. Teorie se k mému učiteli dostala na několika listech papíru.“

Uspokojilo mě, že mě nebude nutit k rozhodnutím, jež přesahují mé možnosti a zásady. Musím však přiznat, že ta záležitost mě zajímala i osobně, protože i já jsem toužil po obnově svého potenciálu. Slíbil jsem, že udělám, co bude možné, a Athéna mi začala popisovat jakýsi dlouhý esoterický tanec, jímž se má dosáhnout Vrcholu (nebo Osy, už si přesně nevzpomínám). Postupně jsem se snažil vyvodit si objektivní závěry z jejích bláznivých úvah. Pouhá hodina nám na to nestačila, takže nazítří jsme se sešli znovu a společně jsme připravili zprávu pro vedení banky. Během naší rozmluvy mi řekla s úsměvem:

„Neobávejte se napsat něco velice podobného našemu rozhovoru. Myslím, že i ve vedení banky jsou lidé z masa a kostí jako my a určitě budou mít velký zájem o nekonvenční postupy.“

V tom se hluboce mýlila: v Anglii jsou tradice vždycky důraznější než novoty. Proč bych ale trochu neriskoval, pokud bych tím neohrozil své postavení? Celou tu věc, která mi připadala naprosto absurdní, jsem však musel shrnout a předložit v takové formě, aby ji všichni pochopili. Víc nebylo třeba.

Ještě před začátkem své barcelonské přednášky jsem si celé ráno opakoval, že „můj“ postup přináší dobré výsledky a na ostatním nezáleží. Přečetl jsem si nějaké příručky a dozvěděl se, že máme-li představit novou myšlenku co nejpůsobivěji, musíme také svůj projev uspořádat tak, aby okamžitě podnítl zájem posluchačů, takže nejdřív ze všeho jsem vedoucím pracovníkům shromážděným v luxusním hotelu citoval slova svatého Pavla: „Bůh skryl nejdůležitější věci před moudrými, protože oni nedokážou pochopit, co je prosté, a rozhodl se je odhalit lidem prostého srdce.“ (Pozn. red.: Nevíme, jestli Peter Sherney měl na mysli citát z Matoušova evangelia [11,25], v němž stojí: „Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými, a zjevil jsi je nemluvnátkům,“ nebo Pavlovu první epištolu ke Korintským [1,27]: „Ale což bláznivého jest u světa, to vyvolil bůh, aby zahanbil moudré, a to, což jest u světa mdlé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné.“)

Sotva jsem to dořekl, v auditoriu, kde se celé dva dny jen analyzovaly grafy a statistiky, zavládlo ticho. Napadlo mě, že jsem právě přišel o místo, ale rozhodl jsem se pokračovat. Jednak proto, že jsem to téma prostudoval, byl jsem si jist tím, co říkám, a zasloužil jsem si důvěru. A jednak proto, že ačkoli jsem v určitých momentech musel pomlčet o Athénině obrovském vlivu na celý postup, nijak jsem nelhal:

„Ověřil jsem si, že chceme-li v současné době zaměstnance motivovat, je zapotřebí něčeho víc než dobrého výcviku v našich nesmírně kvalitních střediscích. Všichni v sobě máme jakousi neznámou část, která je schopna dělat zázraky, jakmile se vynoří na povrch.

Všichni pracujeme z nějakého důvodu: musíme živit děti, vydělávat peníze na živobytí, dát životu určitý smysl, dosáhnout podílu na moci. V průběhu této činnosti se však vyskytují nudné etapy a tajemství spočívá v tom, jak tyto etapy změnit v setkání se sebou samým nebo s něčím vyšším.

Například: hledání krásy není vždy spojeno s něčím praktickým, a přece o ni usilujeme, jako by to byla nejdůležitější věc na světě. Ptáci se učí zpívat, což neznamená, že jim to pomůže sehnat potravu, uniknout dravcům nebo zbavit se parazitů. Podle Darwina ptáci zpívají, protože jen tak dokážou přilákat partnera a přispívat k zachování druhu.“

Přerušil mě manažer z Ženevy, který naléhal na objektivnější prezentaci. Generální ředitel mě však povzbudil, abych mluvil dál, a to mě potěšilo.

„Rovněž podle Darwina, který napsal knihu schopnou změnit běh lidstva (pozn. red.: O vzniku druhů, 1871, v níž dokazuje, že člověk je výsledkem vývoje určitého druhu opic), všichni ti, kteří dovedou vyvolat zanícení, opakují něco, co se děje již od dob jeskynního člověka, kdy rituály, jejichž účelem bylo získat přízeň bližního, měly zásadní význam pro přežití a vývoj lidského druhu. Nuže, jaký je rozdíl mezi vývojem lidského druhu a vývojem nějaké bankovní pobočky? Žádný. Obojí je poslušno týčž zákonů - jen ti nejschopnější přežívají a rozvíjejí se.“

Tady jsem musel uvést, že tuto myšlenku jsem rozvedl díky spontánní spolupráci jedné z mých úřednic, Sherine Khalil.

„Sherine, která si dává říkat Athéna, přinesla na své pracoviště nový typ chování, a to zanícení. Přesně tak, něco, co nikdy nebereme v úvahu, jedná-li se o půjčky nebo výkazy výdajů. Moji zaměstnanci začali používat hudbu jako podnět k lepší péči o zákazníky.“

Další manažer mě přerušil s tím, že to je už stará známá věc: totéž dělají v supermarketech, kde chtějí různými melodiemi pobízet zákazníka k nákupu.

„Neříkám, že pouštíme hudbu v pracovním prostředí. Lidé začali žít jinak, protože Sherine - nebo chcete-li Athéna - je naučila tančit před začátkem pracovní doby. Nevím přesně, jaký mechanismus to může u lidí uvést do pohybu; jako ředitel odpovídám jen za výsledky, ne za postup. Netančil jsem. Ale pochopil jsem, že prostřednictvím onoho typu tance všichni cítí těsnější spojení s tím, co dělají.“

Narodili jsme se, vyrostli a byli jsme vychováni se zásadou: čas jsou peníze. Víme přesně, co jsou peníze, ale jaký je význam slova čas? Den má čtyřicet hodin a nekonečné množství momentů. Musíme si uvědomovat každou minutu a umět ji využít buď v tom, co děláme, nebo když jen přemítáme o životě. Jestliže zpomalíme, všechno trvá mnohem déle. Jistě, déle může trvat mytí nádobí, sestavení bilance, souhrn úvěrů nebo výpočet dlužných úpisů, ale proč toho nevyužít, abychom mysleli na něco příjemného a těšili se ze života?“

Hlavní manažer banky se na mě překvapeně podíval. Určitě chtěl, abych dál podrobně vysvětloval všechno, co jsem se naučil, ale někteří z přítomných už zneklidněli.

„Rozumím dobře, co chcete říct,“ prohlásil. „Vím, že vaši úředníci začali vykonávat svou práci s větším nadšením, protože měli za celý den aspoň jeden okamžik, kdy se dostali do kontaktu sami se sebou. Rád bych vám poblahopřál k tomu, že jste prokázal dostatečnou pružnost a povolil využití neobvyklých poznatků, které přinášejí vynikající výsledky.“

Jelikož však tady jsme na zasedání a mluvíme o čase, máte už jen pět minut, abyste svůj projev dokončil. Bylo by možné stručně přednést hlavní body, jež by nám umožnily uplatnit tyto zásady v ostatních pobočkách?“

Měl pravdu. To všechno by mohlo být dobré pro práci, ale také by se to mohlo stát osudným mé kariéře, takže jsem se rozhodl shrnout to, co jsme s Athénou sepsali.

„Na základě osobních poznatků jsem s Sherine Khalil rozvedl několik bodů, které s největší radostí prodiskutují se zájemci. Zde jsou ty hlavní:

A) Všichni máme jakousi neznámou schopnost, která zůstane neznámá navždy. Přesto se může stát naší spojenkyní. Jelikož není možné ji změřit nebo ekonomicky zhodnotit, nikdy se nebere v úvahu, ale protože zde mluvím s lidskými bytostmi, jsem si jist, že alespoň v teorii je jasné, o čem mluvím.

B) V mé pobočce byla tato schopnost aktivována tancem založeným na určitém rytmu, který - jestli se nemýlím - pochází z asijských pustin. Místo původu však není podstatné, pokud lidé mohou svým tělem vyjádřit to, co se snaží říct duše. Víím, že slovo ‚duše‘ zde může být špatně pochopeno, a proto doporučuji, abychom je nahradili ‚intuicí‘. A jestliže ani to se neujme, můžeme užívat výraz ‚prvotní emoce‘, který má pravděpodobně vědecktější konotaci, přestože říká méně než předchozí slova.

C) Podnítil jsem úředníky, aby před odchodem do zaměstnání místo gymnastiky nebo aerobiku alespoň hodinu tančili. Stimuluje to tělo a mysl, začnou den tím, že vyžadují sami od sebe kreativitu, a pak tuto nahromaděnou energii využijí při plnění úkolů v pobočce.

D) Klienti a úředníci žijí ve stejném světě: realitu představují elektrické podněty v našem mozku. To, čemu říkáme ‚vidět‘, je impuls energie v naprosto temné zóně hlavy. Můžeme se tedy pokusit danou realitu pozměnit, jestliže se naladíme na stejnou vlnu. Veselí, stejně jako nadšení nebo láska, je nakažlivé, i když sám nechápu, jak k tomu dochází. Podobně působí smutek, deprese, nenávisť - prostě to, co mohou klienti nebo ostatní úředníci ‚intuitivně‘ vycítit. Ke zlepšení výkonnosti je zapotřebí vytvořit mechanismy, jež by tyto pozitivní stimuly zpřítomňovaly.“

„To je příliš esoterické,“ prohlásila žena, která řídila fondy akcií jedné kanadské pobočky.

Trochu mě to vyvedlo z rovnováhy - nikoho jsem zřejmě nepřesvědčil. Tvářil jsem se, že jsem její komentář přeslechl, a s veškerou svou vynalézavostí jsem se pokusil o technický závěr:

„Banka by měla věnovat určitou částku na výzkum toho, jak tento přenos funguje; dosáhli bychom tak mnohem větších zisků.“

Toto zakončení mi připadalo dostatečně uspokojivé, takže jsem se rozhodl nevyužít zbývajících dvou minut. Po skončení semináře na sklonku vyčerpávajícího dne mě generální ředitel pozval na večeři - přede všemi kolegy, jako by chtěl ukázat, že podporuje vše, o čem jsem hovořil. Takovou příležitost jsem dosud neměl a snažil jsem se jí využít co nejlépe; rozhovořil jsem se o výkonech, výkazech, potížích na burze cenných papírů, o nových trzích. On mě však přerušil: víc ho zajímalo vše, co jsem se naučil od Athény.

K mému překvapení nakonec převedl hovor na osobní témata.

„Vím, co jste měl ve svém projevu na mysli, když jste se zmínil o čase. Začátkem letošního roku,

během prodlouženého svátečního volna, jsem se rozhodl na chvíli si sednout na zahradě. Z dopisní schránky jsem si vzal noviny, nic důležitého - až na věci, o nichž novináři usoudili, že je musíme znát, sledovat, zaujmout k nim stanovisko.

Napadlo mě zatelefonovat někomu z mé skupiny, ale nemělo to smysl, protože všichni byli doma s rodinou. Poobědval jsem s manželkou, dětmi a vnuky, trochu jsem si zdříml, když jsem se probudil, udělal jsem si pár poznámek, a najednou jsem si všiml, že jsou teprve dvě hodiny odpoledne a že mám před sebou ještě tři hodiny bez práce, a přestože velice rád trávím čas s rodinou, začal jsem si připadat neúčinný.

Nazítří jsem využil volného času a dal jsem si vyšetřit žaludek, ale naštěstí se nezjistilo nic vážného. Zašel jsem k zubaři, který mi řekl, že nemám žádné problémy. Znovu jsem poobědval s manželkou, dětmi a vnuky, znovu jsem chvíli spal, zase jsem se probudil ve dvě odpoledne a uvědomil si, že nemám vůbec nic, na co bych se soustředil.

Polekalo mě to: neměl bych něco dělat? Kdybych si chtěl nějakou práci vymyslet, nebylo by to tak těžké - vždycky máme plány, které je třeba rozvíjet, žárovky, které se musejí vyměnit, suché listí, které se má shrabat, kromě toho je třeba srovnat knížky, uspořádat počítačový archiv atd. Ale co tak čelit naprostému prázdnu? A vtom jsem si vzpomněl na něco, co se mi zdálo krajně důležité: musím jít hodit do schránky asi kilometr vzdálené od mého venkovského domu jeden z vánočních pozdravů, který jsem zapomněl na stole.

Překvapilo mě to: proč bych ten pozdrav musel posílat dnes? Copak nemohu všeho nechat a nic nedělat?

Hlavou mi proběhla řada myšlenek: přátelé, kteří se starají o věci, jež se ještě nestaly, známí, kteří umějí vyplnit každou minutu svého života úkoly, jež mi připadají absurdní, nesmyslnými řečmi, dlouhými telefonáty, v nichž neříkají nic důležitého. Už jsem viděl své ředitele vymýšlet práci, aby zdůvodnili své funkce, nebo úředníky, kteří mají strach, protože toho dne nebyli pověřeni ničím důležitým, což může znamenat, že už nejsou potřební. Moje žena se trápí, protože syn se rozvedl, můj syn se trápí, protože můj vnuk měl ve škole špatné známky, vnuk je celý ustrašený, protože zarmoutí rodiče - i když všichni víme, že známky nejsou zas tak důležité.

Svedl jsem se sebou dlouhý a těžký boj, abych nevstal z místa, kde jsem byl. Tísňivý pocit poněkud vystřídal přemítání a já jsem začal naslouchat své duši - nebo intuici nebo prvotním emocím, záleží na tom, čemu uvěříte. Ať už je to cokoli, tato část mne samého nesmírně toužila rozmlouvat, ale já jsem měl pořád moc práce.

V tomto případě to nebyl tanec, ale ticho, naprostá nepřítomnost hluku a pohybu, co mě spojilo se sebou samým. A věřte mi, nebo ne, dozvěděl jsem se hodně o problémech, které mi dělaly starosti - přestože na všechny ty problémy jsem vůbec nemyslel, když jsem tam tak seděl.

Neuviděl jsem Boha, ale jasněji jsem si uvědomil, jak se mám rozhodnout.“

Ještě než zaplatil účet, navrhl mi, abych tu úřednici poslal do Dubaje, kde banka otevírá novou, velmi rizikovou pobočku. Jako vynikající ředitel věděl, že já už jsem se naučil vše podstatné, a nyní bylo třeba jenom pokračovat - ta úřednice mohla být užitečná jinde. Nevědomky mi tak pomohl splnit můj slib.

Po návratu do Londýna jsem neprodleně tlumočil návrh Athéně. Ihned přijala; řekla, že mluví plyně arabsky (věděl jsem to, poněvadž mi bylo známo, odkud pochází její otec). My jsme však nehodlali uzavírat obchody s Araby, nýbrž s cizinci. Poděkoval jsem jí za pomoc, ona nebyla ani trochu zvědavá na výsledek mého projevu na zasedání - zeptala se jen, kdy si má sbalit kufry.

Dodnes nevím, jestli ten přítel ze Scotland Yardu nebyl pouhý výmysl. Kdyby to byla pravda, Athénina vraha by už určitě zatkli - protože nevěřím tomu, co o tom zločinu psali v novinách. Zkrátka, mohu rozumět financování, mohu si dokonce dovolit říct, že tanec pomáhá bankovním úředníkům lépe pracovat, ale nikdy nedokážu pochopit, proč ta nejlepší policie světa některé vrahy dokáže dopadnout, zatímco jiné nechá na svobodě.

Na tom už ale nezáleží.

Nabil Alaihi, věk neznámý, beduín

Velice rád se dozvídám, že Athéna měla mou fotografii na čestném místě svého bytu, ale nemyslím, že jsem ji naučil něčemu zvláště užitečnému. Přišla sem do pouště a za ruku vedla asi tříleté dítě. Otevřela kabelku, vytáhla magnetofon a usadila se mi tu před stanem. Víím, že lidé ve městě často uvádějí moje jméno cizincům, kteří chtějí ochutnat místní stravu, a tak jsem rovnou řekl, že na večeri je ještě brzo.

„Přišla jsem kvůli něčemu jinému,“ odpověděla. „Dozvěděla jsem se od vašeho synovce Hamida, klienta banky, kde pracuji, že jste moudrý člověk.“

„Hamid je jenom mladý hlupák, a i když říká, že jsem moudrý člověk, mými radami se nikdy neřídí. Moudrý byl Prorok Mohamed, Bůh mu žehnej.“

Ukázal jsem na její auto.

„Neměla byste řídit sama v terénu, na který nejste zvyklá, ani se sem odvažovat bez průvodce.“ Místo odpovědi zapnula přístroj. Hned nato jsem se díval, jak se vznáší v dunách a dítě ji udiveně a pobaveně sleduje, zatímco zvuk hudby se šíří pouští. Když skončila, zeptala se mě, jestli se mi to líbilo.

Přisvědčil jsem. V našem náboženství existuje sekta, která se tancem chce spojit s Alláhem - pochváleno budiž Jeho jméno!" (*Pozn. red.: tou sektou jsou súfisté.*)

„Dobrá,“ řekla žena, která se představila jako Athéna. „Od dětství cítím, že se musím přiblížit Bohu, ale život mě od Něho ustavičně vzdaluje. Hudba jako jedna z možností mi pomáhá, ale nestačí mi to. Vždycky když tančím, vidím nějaké světlo, a to světlo mě nyní vybízí, abych šla dál. Nemohu pokračovat tak, že bych se učila jenom sama od sebe, potřebuji, aby mě někdo poučil.“

„Stačí cokoli," odpověděl jsem. „Neboť milosrdný Alláh je vždy nablízku. Ved'te důstojný život, to stačí."

Ženu jsem však zřejmě nepřesvědčil. Řekl jsem jí, že má moc práce, musel jsem vařit pro skupinku turistů, kteří měli přijít. Odpověděla, že může čekat, jak dlouho bude třeba.

„A co dítě?"

„Nedělejte si starosti."

Pokračoval jsem v obvyklých přípravách a občas jsem se pc ní a po synkovi poohlédl, vypadali, jako by byli stejně staří; pobíhali po poušti, smáli se, házeli po sobě pískem, lehli si na zem a váleli se v dunách. Přišel průvodce se třemi německými turisty, kteří se najedli a chtěli pivo, musel jsem jim vysvětlit že moje náboženství mi pít nebo podávat alkoholické nápoje zakazuje. Pozval jsem ženu se synkem, aby se navečeřeli, a jeden z turistů hned ožil, když se tak nečekaně objevila žena. Prohlásil, že si tam zamýšlí koupit pozemky, má značné jmění a věří v budoucnost toho regionu.

„Výborně," podotkla, „i já v ni věřím."

„Mohli bychom spolu někde povečeřet a probrat lip možnost..."

„Ne," zarazila ho a podala mu vizitku. „Můžete mě vyhledat v bance, budete-li chtít."

Když turisté odešli, posadili jsme se před stan. Chlapec jí usnul na klíně; přinesl jsem nám všem přikrývky a dívali jsme se na hvězdné nebe. Nakonec přerušila mlčení.

„Proč říká Hamid, že jste moudrý člověk?"

„Asi proto, že jsem trpělivější než on. Kdysi jsem ho svému umění chtěl naučit, ale Hamida bavilo spíš vydělávat peníze. Dnes je určitě přesvědčený, že je moudřejší než já; má byt a lod', zatímco já jsem tady uprostřed pouště a obsluhuji těch pár turistů, co sem najdou cestu. Nechápe, že jsem spokojený s tím, co dělám."

„Chápe to dokonale, protože o vás každému vykládá s velkou úctou. A co znamená vaše ‚umění?'"

„Dnes jsem viděl, jak tančíte. Já dělám totéž, jenomže místo abych já pohyboval tělem, tancuji písmena."

Zatvářila se překvapeně.

„Můj způsob, jak se přiblížit k Alláhovi - pochváleno budiž Jeho jméno! -, spočívá v hledání dokonalého smyslu každého slova skrze kaligrafii. I obyčejné písmeno vyžaduje, abychom do něj vložili veškerou sílu, kterou obsahuje, jako bychom jeho význam tesali. Když pak jsou posvátné texty napsány, je v nich duše člověka, který se stal nástrojem jejich šíření do světa.

A nejde jen o posvátné texty, ale o vše, co přenášíme na papír. Protože ruka, jež črtá linie, odráží duši toho, kdo je píše."

„Naučil byste mě všemu, co umíte?"

„Především nevěřím, že by k tomu někdo tak plný energie měl dost trpělivosti. A navíc nepatří to k vašemu světu, kde se všechno tiskne - a ani se příliš nepřemýšlí, co se vlastně uveřejňuje, smím-li se k tomu vyjádřit."

„Ráda bych to zkusila."

A v průběhu dalších šesti měsíců mě ta žena, kterou jsem považoval za nepokojnou, nezkrotnou, neschopnou zůstat chvíli v klidu, navštěvovala každý pátek. Synek si sedl někam do kouta, vzal si

pár papírů a štětců a i on ve svých kresbách začal znázorňovat, co nebesa takto určila.

Sledoval jsem její nezměrné úsilí setrvat v klidu, v patřičné pozici, a vyptával jsem se jí: „Neměla byste se zabavit něčím jiným?“ Odpovídala: „Já to potřebuji, abych utišila svou duši, a ještě pořád jsem se nenaučila všechno, co mě naučit můžete. Světlo Vrcholu mi řeklo, že mám pokračovat dál.“ Nikdy jsem se jí nezeptal, co je to ten Vrchol, nezajímalo mě to.

První a možná nejtěžší ponaučení znělo:

„Trpělivost!“

Psát neznamenal jen vyjádřit nějakou myšlenku, ale přemýšlet o významu každého slova. Začali jsme spolu pracovat na textech jednoho arabského básníka, jelikož nevěřím, že by Korán byl vhodný pro člověka vychovaného v jiné víře. Diktoval jsem jí po písmenech a ona se soustředovala na to, co dělala, místo aby hned chtěla znát význam slova, věty nebo verše.

„Kdysi mi někdo řekl, že hudbu stvořil Bůh a že rychlý pohyb je nutný k tomu, aby lidé navázali styk se sebou samými,“ řekla Athéna za jednoho z těch odpolední, která jsme spolu strávili. „Celé roky jsem si ověřovala, že je to pravda, a teď se musím nutit svoje pohyby zpomalovat, což se mi zdá nejtěžší ze všeho. Proč je trpělivost tak důležitá?“

„Protože nás učí dávat pozor.“

„Ale já můžu tančit a poslouchat přitom jenom svou duši, která mě nutí soustředit se na něco vyššího, než jsem já, a umožňuje mi navázat styk s Bohem - pokud toto slovo mohu použít. To už mi pomohlo změnit hodně věcí, ba i mou práci. Není snad duše nejdůležitější?“

„Jistě. Když ale vaše duše dokáže komunikovat s vaším mozkiem, může změnit ještě víc věcí.“

Pokračovali jsme ve společném díle. Věděl jsem, že v určité chvíli jí budu muset říct něco, co možná ještě nebude schopna vyslechnout, takže jsem se snažil využít každé chvílky, abych na to jejího ducha připravil. Vysvětlil jsem jí, že před slovem existuje myšlenka. A před myšlenkou existuje božská jiskra, která ji tam vložila. Všechno, naprosto všechno na této zemi dává smysl a my musíme brát v úvahu i ty nejmenší věci.

„Vychovala jsem své tělo, aby mohlo cele vyjadřovat pocity mé duše,“ říkala.

„Teď vychovávejte jen své prsty, aby mohly cele vyjadřovat pocity vašeho těla. Tak se soustředí vaše nesmírná síla.“

„Vy jste učitel.“

„Kdo je to učitel? Odpovím vám sám: není to ten, kdo něčemu učí, ale ten, kdo žáka inspiruje, aby ze sebe vydal to nej-lepší, a tak objevil, co již ví.“

Vytušil jsem, že už to zakusila, ačkoli byla ještě velice mladá. Písmo odhaluje osobnost člověka, a já jsem tak zjistil, že Athéna si uvědomuje, že je milována, a to nejen svým synem, ale i svou rodinou, případně i nějakým mužem. Zjistil jsem také, že má tajemné vlohy, a snažil jsem se nedat to najevo - jelikož ty vlohy mohly vést nejen k jejímu setkání s Bohem, ale také k její zhoubě.

Neomezoval jsem se jen na zdokonalování techniky; snažil jsem se ji též seznámit s filozofií kaligrafů.

„Pero, jímž nyní píšete tyto verše, je pouhým nástrojem. Je nevědomé, sleduje přání toho, kdo je drží. A tím se hodně podobá tomu, čemu říkáme ‚život‘. Hodně lidí plní na tomto světě jen nějakou úlohu a nechápou, že existuje Neviditelná ruka, jež je vede.“

V této chvíli jsou ve vašich rukou, ve štětci, jímž čtáte každé písmeno, veškeré záměry vaší duše. Snažte se pochopit, jak je to důležité."

„Chápu to a vidím, že je důležité zachovávat určitou eleganci. Vyžadujete totiž, abych seděla ve stanovené pozici, ctěla materiál, který budu používat, a začala teprve potom, až to vše splním." Samozřejmě. Spolu s tím, jak si začínala vážit štětce, zjišťovala, že k tomu, aby se naučila psát, je zapotřebí klidu a elegance. A klid vyvěrá ze srdce.

„Elegance není něco povrchního, ale člověk tím vyjadřuje, že ctí život a práci. Když vám tedy někdy držení těla vadí, nemyslete si, že je nepřírozené nebo umělé: je opravdové, protože je obtížné. Toto držení způsobí, že vaše úsilí naplní papír i pero hrdostí. Papír už pak nebude jen nějaký hladký bezbarvý povrch, ale nabývá hloubky toho, co se na něj vkládá.

Elegance je nejpřípadnější postoj k tomu, aby rukopis byl dokonalý. Stejně je to se životem: když se zbavíme veškeré povrchnosti, objevíme prostotu a soustředění; čím je držení těla prostší a střídmejší, tím je krásnější, přestože se zpočátku zdá nepohodlné."

Někdy se rozhovořila o své práci. Říkala, že ji dělá s nadšením a že právě dostala nabídku od jednoho mocného emíra. Přišel do banky navštívit svého přítele ředitele (emírové si nikdy nechodí do banky vybírat peníze, na to mají personál), a když se s ní dal do řeči, zmínil se, že hledá někoho, kdo by se mu staral o prodej pozemků, a zeptal se, jestli by o to neměla zájem. Kdo by se zajímal o koupi pozemků v poušti nebo v přístavu, který není centrem světového obchodu? Raději jsem se k tomu nevyjadřoval; když se teď ohlédnu zpátky, jsem rád, že jsem tehdy mlčel.

Jenom jedenkrát mluvila o lásce nějakého muže, přestože se ji turisté, kteří ji zahlédli, když přicházeli k večeři, vždycky snažili nějak svádět. Athéně to obvykle nevadilo, dokud jeden z nich nenaznačil, že zná jejího přítele. Athéna zbledla a okamžitě se podívala na chlapce, který naštěstí zrovna nedával pozor.

„Odkud ho znáte?"

„To byl žert," odpověděl turista. „Chtěl jsem jen vědět, jestli jste volná."

Nic na to neřekla, ale já jsem pochopil, že onen muž v jejím životě není otcem dítěte.

Jednou přišla dřív než obvykle. Řekla, že už nepracuje v bance, ale začala prodávat pozemky a má teď víc času. Vysvětlil jsem jí, že ji nemohu začít učit před domluvenou hodinou, protože mám hodně jiných úkolů.

„Můžu spojit obě věci: pohyb a klid. Radost a soustředění."

Přešla k autu, vzala magnetofon a od té doby vždycky před zahájením lekce tančila v poušti, zatímco rozesmáté dítě běhalo kolem ní. Když si potom sedla a začala procvičovat kaligrafii, měla pevnější ruku než dřív.

„Existují dva typy písma," vysvětloval jsem. „První z nich je provedeno přesně, ale bez duše. Přestože totiž kaligraf dokonale zvládl techniku, soustředil se výlučně na řemeslo - a proto se nevyvíjel, začal se opakovat, nedokázal růst; jednoho dne pak přestane písmo procvičovat, protože si myslí, že se všechno změnilo v pouhou rutinu.

Druhý typ je písmo provedené sice s patřičnou technikou, ale také s účastí duše. K tomu je třeba, aby byl záměr písaře v souladu se slovem; v tom případě i nejtruchlivější verše pozbývají

tragického rázu a přemění se v prostá fakta na naší cestě."

„Co děláte se svými kresbami?" zeptal se mě chlapec perfektní arabštinou. Ačkoli naší rozmluvě nerozuměl, usilovně se snažil podílet na matčině práci.

„Prodávám je."

„Můžu taky prodávat svoje kresby?" „Musíš je prodávat. Jednou z toho zbohatneš a pomůžeš mamince."

Moje odpověď ho uspokojila a zase se vrátil k tomu, co zrovna dělal: k barevnému motýlovi.

„A co mám udělat já se svými texty?" zeptala se Athéna.

„Sama víte, co úsilí vás stálo sedět ve správné pozici, uklidnit svou duši, mít jasný cíl, vážit si každého písmene v každém slově. Prozatím však jen pokračujte ve cvičení.

Po dlouhodobém cvičení už nemyslíme na všechny potřebné pohyby: stanou se napříště částí naší vlastní existence. Avšak dřív, než tohoto stavu dosáhneme, musíme trénovat, opakovat. A jako by to nestačilo, musíme opakovat a trénovat.

Sledujte dobrého kováře při práci s ocelí. Pro necvičené oko opakuje pořád stejné rány kladivem. Kdo však zná umění kaligrafie, ví, že pokaždé, když kovář kladivo zdvihne a spustí, je síla rány odlišná. Ruka opakuje týž pohyb, ale dříve než se přiblíží k železu, pozná, má-li udeřit silněji nebo slaběji. Tak je to také s opakováním: přestože vypadá stejně, je vždy jiné.

Jednou nastane chvíle, kdy už nebude třeba myslet na to, co se dělá. Vy se stanete písmem, tuší, papírem a slovem."

Tato chvíle nastala zhruba za rok. V té době už byla Athéna v Dubaji hodně známá, posílala ke mně klienty na večeri a od nich jsem se dozvídal, že dělá skvělou kariéru: prodává kusy pouště! Jednou večer se pak za svou početnou družinou objevil u mého stanu sám emír. Polekal jsem se; na něco takového jsem nebyl připraven, ale emír mě uklidnil a poděkoval mi za to, co dělám pro jeho pracovníci.

„Je to vynikající osoba a své dobré vlastnosti přičítá tomu, co se učí od vás. Zvažuji, že by mohla být užitečná mé společnosti. Nebylo by možná špatné poslat k vám mého prodejce, aby se také naučil kaligrafii, hlavně teď, když Athéna odjede na měsíční dovolenou."

„K ničemu by to nebylo," odpověděl jsem. „Kaligrafie je pouze jedním ze způsobů, jež před nás Alláh - budiž pochváleno Jeho jméno! - postavil. Učí objektivitě a trpělivosti, úctě a eleganci, ale tomu všemu se můžeme naučit..."

„...třeba tancem," dodala Athéna, která stála vedle.

„Nebo prodejem nemovitostí," doplnil jsem já.

Když všichni odešli a chlapec, kterému se už klížily oči, ulehl ve stanu do koutku, přinesl jsem kaligrafické potřeby a řekl Athéně, aby něco napsala. Uprostřed slova jsem jí vzal pero z ruky. Nastal čas říct, co bylo třeba. Navrhl jsem jí, abychom se šli trochu projít do pouště.

„Už jste se naučila, co jste potřebovala," řekl jsem. „Vaše kaligrafie je stále osobitější a spontánnější. Není to už jen opakování krásy, ale projev osobní tvorby. Pochopila jste, co chápou velcí malíři: musíme znát a respektovat pravidla, abychom na ně mohli zapomenout.

Už nepotřebujete nástroje, s nimiž jste se učila. Už nepotřebujete papír, tuš, pero, protože cesta je důležitější než to, co vás na cestu přivedlo. Kdysi jste mi řekla, že osoba, která vás naučila tančit, si hudbu představovala v duchu - a i tak dokázala opakovat potřebné a přesné rytmy."

„To je pravda.“

„Kdyby se všechna slova spojila dohromady, nedávala by smysl nebo by to velice komplikovalo jejich chápání: potřebujeme existenci mezer.“

Přikývla.

„A vy, přestože jste ovládla slova, neovládáte dosud mezery. Když je vaše ruka soustředěná, je dokonalá. Když skáče z jednoho slova na druhé, tak se ztrácí.“

„Jak to víte?“

„Mám pravdu?“

„Naprosto. V několika zlomcích vteřiny, dřív než se soustředím na další slovo, jsem ztracená. Stále se mě pokoušejí opanovat věci, na které nechci myslet.“

„A vy dobře víte, co to je.“

Athéna to věděla, ale nic neřekla, až jsme se nakonec vrátili do stanu a ona vzala spícího synka do náruče. Zdálo se, že má oči zalité slzami, přestože se ze všech sil snažila ovládnout.

„Emír řekl, že si berete dovolenou.“

Otevřela dveře vozu, strčila klíček do zapalování a nastartovala. Na okamžik rušil ticho pouště jen hluk motoru.

„Vím, o čem mluvíte,“ řekla konečně. „Když píšu a když tančím, vede mě Ruka, která všechno stvořila. Když se dívám na spícího Viorela, vím, že on ví, že je plodem mé lásky k jeho otci, přestože toho jsem už víc než rok neviděla. Ale já...“

Znovu se odmlčela. Její odmlky byly mezery mezi slovy.

„...já neznám ruku, která mě poprvé pochovala. Ruku, která mě zapsala do knihy světa.“

Nic jsem na to neřekl, jen jsem souhlasně přikývl.

„Považujete to za důležité?“ zeptala se.

„Ne vždy. Ovšem ve vašem případě, dokud se té ruky nedotknete, nezlepšíte... řekněme... svou kaligrafii.“

„Nevěřím, že je nutné najít někoho, kdo se vůbec nenamáhal mě milovat.“

Zavřela dveře, usmála se a vyrazila. Přes ta poslední slova jsem věděl, kam povedou její další kroky.

Samira R. Khalil, Athénina matka

Zdálo se, jako by všechny své profesionální úspěchy a schopnost vydělávat peníze, svou radost z nové lásky i štěstí, když si hrála s mým vnukem, odsunula stranou. Úplně jsem se zděsila, když mi Sherine oznámila své rozhodnutí jít hledat svou biologickou matku.

Zpočátku jsem se samozřejmě utěšovala představou, že to adopční středisko už neexistuje, že se kartotéka poztrácela a úředníci budou neoblomní, že právě padla vláda a není možné tam odcestovat nebo že lůno, které ji na tuto zemi přivedlo, už neexistuje. Byla to jen chvilková útěcha: moje dcera byla schopna všeho a dokázala si poradit i v nejobtížnějších situacích.

Až do té doby byla tahle záležitost v rodině tabu. Sherine věděla, že jsme ji adoptovali, protože psychiatr v Bejrútu mi tenkrát radil, abych jí to pověděla hned, jakmile bude dost vyspělá, aby to

pochopila. Nikdy ji však nezajímalo, odkud pochází - domov měla v Bejrútu, když to byl ještě domov nás všech.

Tenkrát se stalo, že adoptivní syn jedné mé přítelkyně spáchal sebevraždu, když se jeho osvojitelům narodila dcera - bylo mu teprve šestnáct let! -, a proto jsme naši rodinu už nerozšířili a všemožně jsme se obětovali, aby Sherine pochopila, že je jediným důvodem mých radostí i smutků, mé lásky a mých nadějí. Přesto se zdálo, jako by nic z toho nemělo význam; Pane Bože, jak mohou být děti tak nevděčné!

A protože jsem svou dceru znala, věděla jsem, že žádný argument na ni neplatí. Já ani manžel jsme celý týden nespali a každé ráno, každý večer, na nás Sherine naléhala otázkou: ve kterém rumunském městě jsem se narodila? Situaci ještě zhoršoval Vio-relův pláč, jako by to dítě všemu rozumělo.

Rozhodla jsem se znovu poradit s psychiatrem. Zeptala jsem se ho, proč děvče, které mělo vždycky v životě všechno, je pořád tak nespokojené?

„Všichni chceme vědět, odkud pocházíme," řekl. „Ve filozofické rovině je to základní otázka lidské bytosti. Pokládám za naprosto správné, že vaše dcera chce znát své kořeny. Vy byste na ně nebyla zvědava?"

Ne, já ne. Právě naopak, připadalo by mi ožehavé jít hledat někoho, kdo mě odmítl a odvrhl, když jsem ještě neměla sílu k přežití.

Ale psychiatr trval na svém:

„Místo abyste jí to vyvracela, snažte se jí pomoci. Možná když uvidí, že vám to nijak nevadí, nakonec ustoupí. Rok, který prožila daleko od přátel, u ní asi vyvolal citové strádání, a teď si to chce vynahradit bezvýznamnými provokacemi. Jenom aby se ujistila, že je milována."

Bývalo by lepší, kdyby k tomu psychiatrovi šla Sherine: tak by lip pochopila důvody svého chování.

„Projevujte důvěru, nespátřujte v tom hrozbu. A jestli i potom bude chtít pokračovat, jediným řešením bude dát jí údaje, které žádá. Jak jsem vyrozuměl, vždycky to bylo problematické děvče; třeba ji nakonec to pátrání posílí."

Zeptala jsem se psychiatra, jestli má děti. Řekl, že ne, a mně bylo jasné, že tenhle člověk mi poradit nemůže. Když jsme večer seděli u televize, Sherine se k té záležitosti znovu vrátila:

„Na co se díváte?"

„Na zprávy."

„A proč?"

„Abychom se dozvěděli, co je nového v Libanonu," odpověděl manžel.

Já jsem hned pochopila, kam Sherine míří, ale už bylo pozdě, okamžitě využila situace.

„Vidíte, taky jste zvědaví, co se děje v zemi, kde jste se narodili. V Anglii se vám daří velice dobře, máte přátele, tatínek tady vydělává hodně peněz, žijete v bezpečí. A přece si kupujete libanonské noviny. Střídáte televizní kanály, dokud nenajdete nějakou zprávu o Bejrútu.

Představujete si budoucnost, jako by to byla minulost, a neuvědomujete si, že tahle válka nikdy neskonečí.

Jestliže tedy nejste ve styku se svými kořeny, zdá se vám, že jste ztratili styk se světem. Je tak těžké pochopit, co cítím?" „Jsi naše dcera."

„Jsem na to velice hrdá. A budu vždycky vaší dcerou. Nepochybujte prosím o mé lásce a vděčnosti

za vše, co jste učinili; nechci nic jiného, než stanout na půdě, kde jsem se narodila. A možná se zeptat své biologické matky, proč mě opustila, nebo na tu otázku zapomenout, až se jí podívám do očí. Jestliže se o to nepokusím, budu se považovat za zbabělce a nikdy nepochopím mezery."

„Mezery?"

„V Dubaji jsem se naučila kaligrafii. Tančím vždy, když je to možné. Ale hudba existuje jen proto, že existují pauzy. Když něco dělám, připadám si úplná, ale nikdo nevydrží zůstat aktivní celých čtyřicet hodin denně. V okamžiku, kdy se zastavím, cítím, že něco chybí.

Už víckrát jste mi řekli, že mám nepokojnou povahu. Já si ale tenhle způsob života nevybrala: těšilo by mě, kdybych se tu mohla s vámi klidně dívat na televizi. Nejde to: moje hlava se nezastaví. Někdy si myslím, že se zblázním, musím pořád tančit, psát, prodávat pozemky, pečovat o Viorela, číst všechno, co mi přijde pod ruku. Myslíte, že je to normální?"

„Asi to bude tvou povahou," řekl manžel.

Rozhovor skončil jako obvykle: Viorel se rozplakal, Sherine se propadla do zarytého mlčení a já si znovu uvědomila, že děti nikdy neocení, co pro ně rodiče dělají. Nicméně hned nazítří při snídani se té záležitosti chopil manžel.

„Před časem, když jsi byla na Blízkém východě, jsem se pokusil zjistit, jaké by byly podmínky pro náš návrat domů. Zašel jsem do ulice, kde jsme dřív žili; dům už neexistuje, ale v zemi i za cizí okupace a neustálých invazí probíhá rekonstrukce. Zmocnila se mě euforie; třeba nastal čas začít všechno znovu. A právě tahle slova ‚začít znovu‘ mě vrátila k realitě. Já už nejsem v letech, kdy jsem si mohl něco takového dovolit; dnes chci pokračovat v tom, co dělám, nepotřebuji nová dobrodružství.

Hledal jsem lidi, s nimiž jsem býval zvyklý zajít si k večeru na pár skleniček whisky. Většina z nich už tam není a ti, co zbyli, si pořád stěžují na ustavičný pocit nejistoty. Procházel jsem místy, kudy jsem chodíval, a cítil jsem se jako cizinec, jako by mi nic z toho už nepatřilo. Nejhorší je, že se mi při tom setkání s rodným městem rozplýval sen, že se jednou vrátím.

Ale stejně to bylo užitečné. V srdci mi ještě zní dávné písně, ale vím, že do Libanonu už se natrvalo nikdy nevrátím. Nicméně dny strávené v Bejrútu mi umožnily pochopit lip místo, kde jsem nyní, a ocenit každý okamžik prožitý v Londýně."

„Co mi tím chceš říct, tatínku?"

„Že máš pravdu. Asi bude skutečně lepší, když poznáš ty mezery. Postaráme se o Viorela, zatímco budeš na cestách."

Šel do ložnice a přinesl zažloutlou složku. Byly to adopční listiny - a podal je Sherine. Políbil ji a řekl, že je čas jít do práce.

Heron Ryan, novinář

Tenkrát ráno v roce 1990 jsem z okna v šestém patře hotelu neviděl nic jiného než vládní budovu. Na střechu tam zrovna připevnili státní vlajku a přesně tak označili místo, odkud předtím uprchl v

helikoptéře megalomanský diktátor, který pak za několik dnů zemřel rukama těch, jež dvaadvacet let utiskoval. Ceausescu nechal zbořit staré budovy a hodlal postavit metropoli, která by mohla soupeřit s Washingtonem. Bukurešť proslula jako město s nejrozsáhlejšími zbořeníšti, která nezavinila válka nebo přírodní katastrofa.

V den příjezdu jsem se ještě se svým tlumočnickem trochu procházel po ulicích, ale až na bídu, bezradnost, pocit, že neexistuje ani budoucnost, ani minulost, ani přítomnost, tam skoro nic jiného nebylo: lidé žili v jakémsi předpekli, aniž přesně věděli, co se v jejich zemi a v ostatním světě děje. Když jsem se tam za deset let vrátil a viděl, jak celá země povstává z popela, pochopil jsem, že člověk dokáže překonat každou překážku - a rumunský lid byl toho příkladem. Ale onoho šedivého rána v šedivé hale smutného hotelu mě nezajímalo nic jiného, než jestli tlumočnick zajistil auto a dostatek benzínu, abych si mohl opatřit veškeré podklady k dokumentárnímu filmu pro BBC. Tlumočnick pořád nešel a mne se zmocňovaly pochybnosti: budu se muset vrátit do Anglie s prázdnou? Už jsem investoval značnou částku peněz do smluv s historiky, do vypracování scénáře a natočení několika rozhovorů - ale televize ještě před podpisem závazné smlouvy požadovala, abych osobně zjistil, v jakém stavu ten hrad je. Cesta stála víc, než jsem předpokládal.

Pokusil jsem se zatelefonovat přítelkyni; řekli mi, že bych na volnou linku musel čekat skoro hodinu. Tlumočnick tu mohl být s autem každou chvíli, nebylo času nazbyt, a tak jsem raději neriskoval.

Chtěl jsem si koupit nějaké noviny v angličtině, ale marně. Abych přemohl netrpělivost, začal jsem nenápadně pozorovat lidi, kteří tam popíjeli čaj a zřejmě se jich netýkalo nic z toho, co se sběhlo předešlého roku - lidové protesty, chladnokrevné vraždy civilistů v Temešváru, pouliční přestřelky mezi občany a obávanou tajnou policií, která se zoufale snažila udržet si poslední zbytky moci.

Všiml jsem si skupiny tří Američanů, jedné zajímavé ženy, která však nezdvihla oči od módního časopisu, a stolu obsazeného muži, kteří hovořili hodně nahlas nějakým mně nesrozumitelným jazykem.

Zrovna jsem se už po několikáté chystal jít ke vchodu a porozhlédnout se po tlumočnickovi, když vešla dovnitř. Mohlo jí být něco málo přes dvacet. Sedla si a objednala si anglicky něco k snídani. Žádný z přítomných mužů si jejího příchodu nevšiml, jenom ta žena přestala číst časopis. Možná kvůli vnitřnímu neklidu nebo tomu místu, které mě deprimovalo, jsem sebral odvahu a přistoupil k ní.

„Promiňte, obvykle to nedělám. Myslím, že snídaně je nej-soukromější jídlo dne.“

Usmála se, řekla své jméno, a já jsem byl okamžitě ve střehu. Bylo to příliš snadné - mohla to být prostitutka. Její angličtina však byla perfektní a oblečení měla střízlivé. Rozhodl jsem se na nic se nevyptávat a spustil jsem o sobě, přičemž jsem zahlédl, že žena od vedlejšího stolu odložila časopis a poslouchala náš rozhovor.

„Jsem nezávislý producent, pracuji pro BBC v Londýně a právě se pokouším nějak se dostat do Transylvánie...“

Spatřil jsem, jak se jí zaleskly oči.

„...abych dokončil svůj dokumentární film o vampýrech.“

Vyčkával jsem: tohle téma vždycky vzbudilo u lidí pozornost, ale ona hned ztratila zájem, sotva jsem uvedl důvod své cesty.

„Stačí nastoupit do autobusu,“ odpověděla. „Ale nemyslím si, že najdete, co hledáte. Pokud chcete vědět o Draculovi něco víc, přečtete si tu knihu. Její autor v tom kraji nikdy nebyl.“

„A vy Transylvánii znáte?“

„Nevím.“

To přece nebyla žádná odpověď; problém byl možná v její angličtině, i přes ten britský přízvuk.

„Ale já tam také jedu,“ pokračovala. „Autobusem samozřejmě.“

Podle oblečení nevypadala na dobrodružku, která jezdí světem po exotických místech. Znovu jsem zauvažoval, jestli není prostitutka; třeba se snaží se mnou sblížit.

„Nechcete se svézt autem?“

„Už jsem si koupila jizdenku.“

Naléhal jsem v domněnku, že první odmítnutí patří ke hře, ale ona opět odmítla a řekla, že musí jet sama. Zeptal jsem se, odkud je, a všiml jsem si delšího zaváhání, než odpověděla:

„Z Transylvánie, jak už jsem řekla.“

„Tak přesně jste to neřekla. Ale v tom případě byste mi mohla poradit s exteriéry pro ten film a...“

Podvědomě jsem tušil, že jsem na nejisté půdě, ještě pořád se mi vnucovala představa prostitutky, a přitom jsem hrozně toužil, aby jela se mnou. Zdvořile mou nabídku odmítla. Do rozhovoru se nám vmísila ta druhá žena, jako by se rozhodla dívku chránit, já jsem pak usoudil, že se vnučuji, a vzdálil jsem se.

Zanedlouho se objevil tlumočník a celý udýchaný mi sděloval, že zařídil všechno potřebné, ale že to bude poněkud dražší (to jsem tušil). Šel jsem nahoru do pokoje, vzal kufr, který už jsem měl sbalený, nasedl do nějaké ruské rachotiny, projížděl širokými třídami, kde nebyl takřka žádný provoz, a uvědomoval si, že kromě malého fotoaparátu, osobních potřeb, osobních starostí, lahví s minerálkou a sendvičů si s sebou vezu tvář, která mi nejde z hlavy.

V dalších dnech, zatímco jsem se snažil sestavit scénář o historickém Draculovi a bezvýsledně - jak se dalo čekat - jsem s vesničany i intelektuály dělal rozhovory o upírském mýtu, se mi ujasňovalo, že mým cílem už není jenom dokument pro anglickou televizi.

Chtěl jsem znovu potkat tu arogantní, nesympatickou, soběstačnou dívku, s níž jsem se setkal v kavárně bukurešťského hotelu a která tou dobou musela být někde poblíž; znal jsem jen její jméno, jinak jsem o ní nevěděl vůbec nic, ale připadalo mi, že stejně jako v upírském mýtu vysává veškerou mou sílu.

Cosí absurdního, nesmyslného, úplně nepřijatelného v mém světě i ve světě těch, kdo žili se mnou.

Deidre O'Neill, známá jako Edda

Nevím, co jí sem přivedlo. At' je to ale cokoli, musí jít až do konce.

Podívala se na mě udiveně. „Kdo jste?”

Začala jsem mluvit o ženském časopisu, který jsem četla, a ten muž po chvíli vstal a odešel. Pak jsem mohla říct, kdo jsem.

„Pokud chcete znát mé povolání, vystudovala jsem před několika lety medicínu. Ale to asi není odpověď, kterou chcete slyšet.”

Odmíčkela jsem se.

„Vaším dalším krokem tedy bude pokusit se promyšlenými otázkami přesně zjistit, co dělám tady, v téhle zemi, která se právě vyprošťuje z olověného krunýře.”

„Řeknu to rovnou: co vás sem přivedlo?”

Mohla jsem říct: přišla jsem na pohřeb svého učitele, abych mu projevila úctu. Bylo však obezřetnější o tomhle tématu nemluvit; i kdyby vůbec neměla zájem o upíry, slovo „učitel” by vzbudilo její pozornost. A protože přísaha mi nedovoluje lhát, odpověděla jsem „poloviční pravdou”.

„Chtěla jsem vidět, kde žil spisovatel Mircea Eliade, o němž jste pravděpodobně nikdy neslyšela. Ale Eliade, který značnou část života strávil ve Francii, se specializoval na... řekněme... mýty.”

Dívka se s předstíraným nezájmem podívala na hodinky. „Nemám na mysli upíry. Mluvíme o lidech, kteří... řekněme... jdou stejnou cestou jako vy.”

Chtěla se napít kávy, ale zarazila se.

„Vy jste od vlády? Nebo vás pověřili moji rodiče, abyste mě hlídala?”

Ted' jsem zaváhala já, jestli s ní mám mluvit dál; její agresivita byla úplně zbytečná. Ale mohla jsem vidět její auru, její úzkost. I já jsem v jejím věku byla taková: vnitřní a vnější zranění mě poháněla, abych léčila lidi v oblasti tělesné a pomáhala jim najít cestu v oblasti duchovní. Chtěla jsem říct: „Tvoje rány ti pomáhají, děvče,” vzít časopis a jít pryč.

Kdybych to byla udělala, snad by byla Athénina cesta úplně jiná a ona sama by ještě žila s milovaným mužem, pečovala o syna, viděla by, jak pomalu roste, žení se, dávají vnuky. Byla by bohatá, možná by vlastnila velkou realitní firmu. Měla všechno, naprosto všechno, aby v životě uspěla; trpěla dost na to, aby uměla využít svých jizev ve vlastní prospěch, a bylo jen otázkou času, kdy se jí podaří zmírnit tu úzkostnou touhu a vykročit dál.

Co mě však nutilo, abych tam pořád seděla a snažila se udržet nit hovoru? Odpověď je prostá: zvědavost. Nechápala jsem, proč právě tam, v chladné hotelové hale, září to světlo.

Pokračovala jsem:

„Mircea Eliade napsal knihy se zvláštními tituly, například *Samanismus a nejstarší techniky extáze* nebo *Dějiny věr a náboženského myšlení*. Můj učitel (to slovo mi uklouzlo, ale ona buď neposlouchala, nebo se tvářila, že si toho nevšimla) si jeho práce velice cenil. A tuším, že vás takhle záležitost zajímá.”

Znovu se podívala na hodinky.

„Jedu do Sibiu,” řekla. „Autobus mi jede za hodinu, chci vyhledat svou matku, jestli právě to chcete vědět. Pracuji jako realitní makléřka na Blízkém východě, mám skoro čtyřletého syna,

jsem rozvedená a moji rodiče žijí v Londýně. Samozřejmě moji adoptivní rodiče, protože jsem byla opuštěné dítě."

Dosáhla opravdu pokročilého stupně vnímání - ztotožnila se se mnou, ačkoli to dosud nevěděla. „Ano, to jsem chtěla vědět."

„Musela jste jezdit tak daleko, abyste studovala dílo nějakého spisovatele? Tam, kde bydlíte, nejsou knihovny?"

„Ten spisovatel ve skutečnosti v Rumunsku dlouho nežil. Takže kdybych se chtěla o jeho práci dozvědět víc, musela bych jet do Paříže, Londýna nebo Chicaga - kde zemřel. Dělán v podstatě něco jiného než klasický výzkum: chci vidět, odkud vzešel. Chci procítit, co ho inspirovalo, aby psal o věcech, které se dotýkají mého života a života lidí, jichž si vážím."

„Psal také o lékařství?"

Raději jsem na to neodpověděla. Všimla jsem si, že ji upoutalo slovo „učitel", ale asi myslela, že se to vztahuje k mému povolání.

Dívka vstala. Zřejmě vycítila, kam směřuji - viděla jsem, že její světlo zazářilo silněji. Do takového stavu vnímání se dostávám, jen když jsem blízko někoho, kdo je mi velice podobný. „Nedoprovodila byste mě na autobusové nádraží?" zeptala se.

Proč ne. Letadlo mi letělo až pozdě večer a před sebou jsem měla celý nekonečný, nudný den. Aspoň jsem měla s kým si promluvit.

Šla nahoru, vrátila se se zavazadly v ruce a s řadou otázek v hlavě. Začala s výslechem, sotva jsme vyšly z hotelu.

„Možná vás už nikdy neuvidím," řekla. „Ale cítím, že máme něco společného. A jestliže tohle může být poslední příležitost pohovořit si v tomto vtělení, vadilo by vám odpovídat bez vytáček?" Přikývla jsem.

„Když jste tedy všechny ty knihy přečetla, věříte, že tanec nás může uvést do transu a umožnit nám vidět nějaké světlo? A že to světlo nám neříká vůbec nic, až na to, jestli jsme spokojení, nebo smutní?"

Správná otázka!

„Bezpochyby. Ale nejen tanec; všechno, při čem se dokážeme soustředit a co nám dovolí oddělit tělo od ducha. Jako třeba jóga, modlitba nebo buddhistická meditace."

„Nebo kaligrafie."

„O tom jsem neuvažovala, ale je to možné. V těchto chvílích, kdy tělo uvolní duši, vystoupí duše na nebesa, nebo sestoupí do pekel, to už záleží na stavu ducha dotyčné osoby. Na obou místech se naučí to, co potřebuje: ať už svého bližního zničit, nebo ho vyléčit. O tyto individuální cesty se však už nezajímám; ve své tradici potřebuji pomoc... posloucháte mě?"

„Ne."

Uviděla jsem, že se zastavila uprostřed ulice a dívala se na nějakou holčičku, která vypadala opuštěně. A ihned sáhla do kabelky.

„Nedělejte to," řekla jsem. „Podívejte se na protější chodník -na tu ženu, má tak zlý pohled. To ona sem postavila to dítě, aby..."

„To je mi jedno."

Vyndala pár drobných. Chytla jsem ji za ruku.

„Radši ji pozveme na něco k jídlu. Bude to užitečnější.“

Pozvala jsem dívku do bufetu, koupila sendvič a podala jí ho. Děvče se usmálo a poděkovalo; oči ženy na druhé straně ulice jako by se zaleskly záští. Ale v šedých zorničkách dívky, která šla vedle mě, se poprvé objevil respekt k tomu, co jsem udělala.

„Co jste to říkala předtím?“

„Na tom nezáleží. Víte, co se před několika okamžiky stalo? Dostala jste se do téhož transu jako při tanci.“ „To se mýlíte.“

„Vím to určitě. Něco se dotklo vašeho nevědomí; možná jste uviděla samu sebe, jak žebráte tady na ulici, kdybyste nebyla adoptována. V té chvíli váš mozek přestal reagovat. Váš duch vyšel z těla, sestoupil do pekla, setkal se s démony vaší minulosti. Proto jste si nevšimla té ženy na druhé straně ulice - byla jste v transu. V dezorganizovaném, chaotickém transu, který vás nutil udělat cosi teoreticky správného, ale prakticky neužitečného. Jako byste zrovna byla...“

„...v nějaké mezeře mezi písmeny. V okamžiku, kdy jedna hudební nota skončí a druhá ještě nezačala.“

„Přesně tak. A trans vyvolaný tímhle způsobem může být nebezpečný.“

Málem jsem řekla: ‚Tehle typ transu je vyvolán strachem: ochromí člověka, takže není schopen reagovat, jeho tělo neodpovídá, jeho duše už tam není. Zhrozila jste se všeho, co by se bylo mohlo stát, kdyby vám osud neposlal do cesty vaše rodiče.‘ Ona však postavila kufry na zem a zpříma se na mě podívala.

„Kdo jste? Proč mi to všechno říkáte?“

„Jako lékařka se jmenuji Deidre O'Neill. Těší mě - a jak se jmenujete vy?“

„Athéna. Ale v pasu mám napsáno Sherine Khalil.“

„Kdo vám to jméno dal?“

„Nikdo důležitý. Ale já jsem se neptala na vaše jméno: zeptala jsem se, kdo jste. A proč jste za mnou přišla. A proč jsem já pocítila stejnou potřebu mluvit s vámi. Snad proto, že jsme tam v baru byly jediné ženy? Určitě ne. A říkáte mi věci, které jsou v mém životě významné.“

Znovu zvedla kufry a pokračovaly jsme v cestě na autobusové nádraží.

„I já mám druhé jméno: Edda. Ale to nebylo zvoleno náhodou. Stejně tak nevěřím, že nás svedla dohromady náhoda.“

Ocitly jsme se před vchodem na autobusové nádraží, hemžily se tam spousty lidí, vojáci v uniformách, vesničané, hezké ženy oblečené jako před padesáti lety.

„Jestli to nebyla náhoda, co to podle vás bylo?“

Její autobus měl odjíždět až za půl hodiny a já jsem mohla odpovědět: byla to Matka. Někteří vyvolení duchové vyzařují zvláštní světlo, mají se setkat a vy - Sherine nebo Athéna - jste jedním z těchto duchů, ale musíte ještě hodně pracovat, abyste tuto energii využila ve svůj prospěch. Mohla jsem jí vysvětlit, že se ubírám klasickou cestou kouzelnice, která skrze individualitu hledá kontakt s vyšším a nižším světem, ale nakonec vždy zničí svůj vlastní život - slouží, dává sílu, a nikdy ji nedostává zpět.

Mohla jsem jí vysvětlit, že ačkoli cesty jsou individuální, existuje etapa, kdy se lidé spojují, společně slaví, diskutují o svých potížích a připravují se na Znovuzrození Matky. Že kontakt s Božským světlem je nejvyšší realita, jakou lidská bytost může zakusit, a přesto v mé tradici k

tomuto kontaktu nemůže dojít v osamocení, protože za námi jsou léta a staletí pronásledování, která nás hodně naučila.

„Nechcete si se mnou zajít dovnitř na kávu, než mi přijede autobus?“

Ne, nechtěla jsem. Nakonec bych řekla něco, co by si v téhle chvíli mohla špatně vykládat.

„Někteří lidé měli pro můj život veliký význam,“ pokračovala. „Například můj pan domácí. Nebo kaligraf, s nímž jsem se setkala v poušti poblíž Dubaje. Kdoví, třeba mi řeknete něco, o čem bych se s nimi mohla podělit a oplatit jim tak všechno, co mě naučili.“

Takže ona už měla v životě učitele: skvělé! Její duch dozrál. Nyní potřebuje jen pokračovat ve cvičení; jinak nakonec ztratí vše, čeho dosáhla. Budu ale já ta správná osoba?

Ve zlomku vteřiny jsem poprosila Matku o vnuknutí, o pár slov. Nedostalo se mi odpovědi - což mě nepřekvapilo, protože tak Ona jednala vždy, když jsem se potřebovala odpovědně rozhodnout.

Podala jsem jí svou vizitku a požádala o její. Uvedla mi svou adresu v Dubaji, vůbec jsem nerušila, kde to je.

Odhodlala jsem se trochu si zažertovat a ještě si něco ověřit.

„Není to zvláštní náhoda, když se v bukurešťském baru sejdou tři Angličané?“

„Podle vizitky jste Skotka. Ten muž zřejmě pracuje v Anglii, ale nic o něm nevím.“

Zhluboka se nadechla.

„A já jsem... Rumunka.“

Vysvětlila jsem jí, že už musím spěchat do hotelu a sbalit si kufry.

Ted' už věděla, kde mě najde, a je-li to psáno, uvidíme se znovu; je důležité umožnit osudu, aby zasahoval do našich životů a rozhodl, co je pro všechny nejlepší.

Vošo „Bušalo“, 65 let, majitel restaurace

Tihle Evropani si přijdou a myslí si, že všechno vědí, že mají nárok na lepší obsluhu, že se nás můžou pořád na něco vyptávat a my musíme odpovídat. Ale taky si myslí, že když nám dají nějaký složitější jméno, třeba „kočovnej lid“ nebo „Romové“, že tím smažou své minulé chyby.

Proč nám neříkají dál Cikáni a nechtějí vidět, jaký zatracen-ce z nás vždycky před světem dělali?

Pocházíme prej ze zaká-zanýho spojení mezi ženskou a samotným d'áblem. Říkají, že jeden z nás vyrobil hřeby, kterejma přibili Krista na kříž, že si mámy musí dávat pozor, když přijdou naše vozy, protože prej krademe děti a děláme si z nich otroky.

A kvůli tomu nás masakrovali celý věky - honili nás jako ve středověku čarodějnice, celý staletí nepřipouštěly německý soudy naše svědectví. Když se Evropou přehnal nacismus, to už jsem byl na světě a viděl jsem, jak tátu odvezli do polskýho koncentráku s tím hanebným černým trojúhelníkem našitým na šatech. Z půl milionu Cikánů poslanejch na nucený práce jich přežilo s bídou pět tisíc, aby zbyl někdo, kdo to všechno vypoví.

A nikdo, vůbec nikdo tohle nechce slyšet.

V tomhle bohem zapomenutým kraji, kde se nakonec usadila většina rodů, byla až do loňska zakázaná naše kultura, náboženství i jazyk. Když se někoho z města zeptáte, co si myslí o Cikánech, řeknou rovnou: „Jsou to všechno zloději.“ A přestože chceme vést normální život,

zanechat toho věčného kočování a žít tam, kde jsme snadno k poznání, rasismus trvá dál. Moje děti musí sedět ve třídě až v zadních řadách a není tejdne, aby je někdo neurážel.

Potom tvrdí, že neodpovídáme správně na jejich otázky, že se snažíme maskovat a nikdy nechceme otevřeně mluvit o svém původu. Proč by sme to dělali? Všichni přeci poznají Cikána a vědí, jak se „chránit“ před našima „zločinama“.

Když se tu pak objeví nějaký děvče, co se tváří jako bůhvíjaká intelektuálka, pořád se usmívá a prej patří k naší kultuře a našemu rodu, to si hned začnu dávat pozor. Možná ji sem poslala Securitate, tajná policie toho šílenýho diktátora, Con-ducátora, Ducha Karpat, Vůdce. Říká se, že ho odsoudili a zastřelili, ale tomu já nevěřím; jeho syn tu pořád v kraji vládne, i když zrovna někam zmizel.

A to děvče pořád vede svou, usmívá se - jako by říkala něco zábavnýho - a dušuje se, že její máma je Cikánka a že by se s ní chtěla setkat. Má celý její jméno; jak by se k takový informaci dostala bez pomoci Securitate?

Radši nedráždit lidi, co mají styky s vládou. Já říkám, že nic nevím, jsem obyčejnej Cikán, kterej se chce poctivě živit, ale ona se nedá, že prej chce vidět mámu. Já vím, která to je, vím taky, že před víc než dvaceti roky měla děcko, který dala do sirotčince a pak o něm neměla žádný zprávy. Museli jsme ji vzít mezi sebe kvůli tomu kováři, kterej si myslel, že je bůhvíkdo. Kdo mi ale zaručí, že ta namyšlené holka přede mnou je Lilia-nina dcera? A než se sem přijde shánět po svý mámě, tak by aspoň měla respektovat některý naše zvyky a neobjevit se tu v červenejch šatech, když přeci nemá dneska veselku. A sukni by taky měla mít delší, aby se po ní chlapi nekoukali. A nikdy by mě nemohla takhle oslovit, jako to udělala.

Jestli o ní dneska mluvím v přítomným čase, tak proto, že pro kočovný lidi čas neexistuje - jenom prostor. Přišli jsme hodně zdaleka - někdo říká, že z Indie, jinej zas tvrdí, že pocházíme z Egypta, ale fakt je, že si s sebou neseme minulost, jako by se stala dneska. A pořád nás nepřestali pronásledovat.

Holka se snaží bejt sympatická, ukazuje, že zná naši kulturu, i když to vůbec není důležitý; měla by přeci znát naše tradice.

„Ve městě mi řekli, že jste Baro Rom, vůdce rodu. Než jsem se sem vypravila, hodně jsem se poučila, jaká je naše historie...“

„Jakápak ‚naše‘, prosím vás. Je moje, mojí ženy, mejch dětí, mýho rodu. Vy jste Evropanka. Nikdy vás nekamenovali na ulici jako mě, když mi bylo pět.“

„Myslím, že se to lepší.“

„Vždycky se to zlepšilo, jen aby se to hned zase zhoršilo.“

Ona se ale pořád culí. Objedná si whisky; to by naše ženský nikdy neudělaly.

Kdyby sem přišla, jen aby se napila nebo si našla společnost, tak bych s ní jednal jako s hostem. Naučil jsem se bejt sympatickej, pozornej, elegantní, protože je to dobrý pro kšeft. A když se návštěvníci mý restaurace chtějí něco dozvědět o Cikánech, tak jim povím pár zajímavostí, poradím jim, aby si poslechli naši kapelu, která začne za chvíli hrát, uvedu dvě nebo tři podrobnosti z naší kultury, a oni pak odejdou přesvědčený, že o nás vědí všechno.

Ale ta holka sem nepřišla jako turistka: tvrdí, že patří k našemu rodu.

Znova mi ukazuje certifikát, kterej dostala od vlády. Já si myslím, že vláda zabíjí, krade a lže, ale

vystavit falešný certifikáty by si netroufla, takže to opravdu musí bejt Lilianina dcera, protože je tam celý její jméno a adresa, kde dřív bydlela. Z televize jsem se dozvěděl, že ten Duch Karpat, Otec lidu, náš Con-ducátor, ten, co nás tejrál hladem, když všecko vyvážel do ciziny, co měl paláce s pozlacenejma příborama, zatímco tady umírali lidi na podvýživu, tak tenhle chlap se svojí zlořečenou manželkou vždycky poroučel, aby Securitate obcházela sirotčince a vybírala děti, který měly bejt státem vycvičený jako vrahové.

Brali jen kluky, holky nechali bejt. Možná je to opravdu její dcera.

Znova se dívám na ten certifikát a přemejšlím, jestli jí teda mám říct, kde ta její máma je. Však Liliana si to zaslouží, jen ať vidí tuhle intelektuálku, která říká, že je „jedna z nás“, ať se konečně poznají; myslím, že už zkusila dost, potom co zradila svý lidi, spala s tím gádžem (*pozn. red.: Necikán*) a zahanbila svý rodiče. Možná je načase, aby už to její trápení skončilo, měla by vidět, že dcera přežila a vydělala prachy, třeba jí i pomůže dostat se z tý bídy, ve který žije. Možná bych za tu informaci moh něco dostat. A náš rod bude mít příště u někoho protekci, časy jsou divný, všichni říkají, že Duch Karpat je mrtvěj, ukazují nám scény z jeho popravy, ale co když se tu zase zejtra objeví a všecko to byl jenom skvělej trik, aby viděl, kdo stál při něm a kdo byl připravenej ho zradit.

Za chvilku začnou muzikanti, radši to s ní dojednám.

„Vím, kde ta žena je. A můžu vás tam zavést.“

Nasadím ted' vlídnější tón.

„Ale myslím si, že ta informace za něco stojí.“

„S tím už jsem počítala,“ odpovídá a podává mi víc peněz, než o kolik jsem si chtěl říct.

„To nestačí ani na taxíka k ní.“

„Dostanete stejnou částku, až tam přijedeme.“

Zdá se, že najednou zaváhala. Jako by se bála pokračovat. Popadnu peníze, který položila na pult.

„Zeitra vás dovedu k Lilianě.“

Třesou se jí ruce. Objedná si další whisky, ale najednou vejde dovnitř nějakej člověk, zatváří se užasle a rovnou si to namíří k ní; zřejmě se seznámili včera a dneska už spolu mluví, jako by se znali odjakživa. Hned je vidět, že jí uhání. Ona o tom moc dobře ví a ještě ho ponouká. Ten člověk objedná láhev vína, sednou si ke stolu, a na záležitost s mámou jako by se úplně zapomnělo.

Tak to ne, já chci tu druhou půlku peněz. Když jim nesu pití, ptám se jí, v kterým hotelu se ubytovala, a říkám, že tam budu v deset dopoledne.

Heron Ryan, novinář

Hned při první sklence vína mi sdělila - aniž jsem se jí samozřejmě na něco ptal -, že má přítele, policistu ze Scotland Yardu. Určitě lhala; viděla mi na očích, na co myslím, a rovnou mě chtěla odradit.

Odpověděl jsem, že mám přítelkyni, a skončilo to nerozhodně.

Za deset minut začala hrát hudba a ona vstala. Moc jsme si toho nepověděli - žádné otázky o mém pátrání po upírech, jenom běžné věci, dojmy z města, stížnosti na silnice. Ale co jsem uviděl potom - lépe řečeno, co uviděli všichni v restauraci -, to byla bohyně, která se předváděla v celé své slávě, kněžka, vyvolávající anděly a demony.

Měla zavřené oči a zdálo se, že už neví, kdo je, kde je a co na světě pohledává; jako by se vznášela a vzývala přitom svou minulost, odhalovala svou přítomnost, objevovala a věštila budoucnost. Mísila erotičnost s cudností, pornografií se zjevením, uctívání Boha i přírody.

Všichni přítomní přestali jíst a dívali se, co se děje. Už se neřídila hudbou, zato muzikanti se snažili doprovázet její kroky a restaurace v suterénu staré budovy v městě Sibiu se stala egyptským chrámem, v němž se uctívačky Isidy scházely k rituálům plodnosti. Vůně pečeného masa a vína se změnila ve vůni kadidla, které nás povznášelo do téhož transu, do téhož zážitku opouštění světa a přechodu do neznámé dimenze.

Smyčce a dechy už nehrály, pokračovaly jen bicí. Athéna tančila, jako by tam už nebyla, z obličeje jí kapal pot, bosé nohy bušily do dřevěné podlahy.

Nějaká žena vstala a ohleduplněji uvázala kolem krku a ňader šátek, protože blůza už jí málem sklouzla z ramenou. Ale Athéna jako by nic nevnímala, byla v jiných sférách, poznávala

57

hranice světů, které se téměř dotýkají světa našeho, ale nikdy se nedají odhalit.

Ostatní hosté začali tleskat do rytmu a Athéna, která z potlesku čerpala sílu, se roztančila ještě rychleji, kroužila kolem sebe samé, balancovala v prázdnu, zmocnila se všeho, co jsme my, ubozí smrtelníci, museli obětovat nejvyššímu božstvu.

A naráz zůstala stát. Všichni se zarazili, i muzikanti. Oči měla pořád ještě zavřené, ale po obličeji jí kanuly slzy. Zdvihla paže a vykřikla:

„Až zemřu, pochovejte mě vstoje, protože celý život jsem prožila na kolenou!“

Nikdo neřekl ani slovo. Otevřela oči, jako by procitla z hlubokého spánku, a vrátila se ke stolu, jako by se vůbec nic nestalo. Kapela zase začala hrát, parket zaplnily dvojice, které se chtěly bavit, ale atmosféra v místnosti jako by se docela změnila; lidé začali platit a odcházeli.

„Jste v pořádku?“ zeptal jsem se, když jsem uviděl, že už se vzpamatovala z fyzického vypětí.

„Mám strach. Zjistila jsem, jak dojít tam, kam jsem nechtěla.“

„Chcete, abych vás doprovodil?“

Zavrtěla hlavou. Ale zeptala se mě, v kterém jsem hotelu. Dal jsem jí adresu.

V dalších dnech jsem dokončil výzkum k svému dokumentárnímu filmu, poslal jsem tlumočnicka s pronajatým autem zpět do Bukurešti a od té chvíle jsem zůstal v Sibiu jen proto, že jsem se s ní chtěl znova setkat. Ačkoli jsem se odjakživa řídil logikou a dokázal jsem pochopit, že láska se může vyvíjet, a nejen prostě objevit, věděl jsem, že kdybych ji už nikdy neviděl, zanechal bych v Transylvánii důležitou část svého života, přestože jsem si to všechno ujasnil až mnohem později. Bojoval jsem s nudou, s nekonečně dlouhými hodinami, párkrát jsem si zašel na nádraží zjistit odjezdy autobusů do Bukurešti, utratil jsem za telefonáty do BBC a své dívce víc peněz, než mi dovozoval můj omezený rozpočet nezávislého producenta. Vysvětloval jsem, že ještě nemám všechen materiál, že mi několik věcí stále chybí, zůstanu snad o den nebo o týden déle, s Rumuny je to velice komplikované, ustavičně protestují, když někdo spojuje krásnou Transylvánii

s Draculovou hrůznou historií. Producenti se nakonec dali přesvědčit a nechali mě tam o několik dní víc.

Bydleli jsme v jediném hotelu ve městě a jednoho dne se objevila, zase mě uviděla v hale a rozpomněla se asi na naše první setkání; tentokrát mě pozvala ona, abychom si někam zašli, a já jsem se snažil skrýt radost. Možná i já jsem byl v jejím životě důležitý.

Později jsem se dozvěděl, že věta, kterou zvolala, když do-tančila, je staré cikánské úsloví.

Liliana, švadlena, věk a příjmení neznámé

Mluvím v přítomném čase, protože pro nás neexistuje čas, jenom prostor. Jako by to bylo včera. Jen jediný rodový zvyk jsem nedodržela, neměla jsem totiž u sebe svého muže, když se Athéna narodila. Ale porodní báby přišly, i když věděly, že jsem spala s gadžem. Rozpletly mi vlasy, podvázaly a odstříhly pupečník a podaly mi dítě. Tradice žádá, aby se v té chvíli zabalilo do nějakého kusu otcova šatstva; nechal mi šátek, který mi připomínal jeho vůni. Občas jsem k němu čichala, abych ho cítila nablízku, a teď mi ta vůně měla zmizet nadobro.

Zabalila jsem dcerku do šátku a položila ji na zem, aby přijala sílu Země. Tak jsem tam zůstala a nevěděla jsem, co cítit, co si myslet; moje rozhodnutí bylo nezvratné.

Ženské řecky, že jí mám vybrat jméno a nikomu ho neříkat -vyslovit se smí, až bude děčko pokřtěné. Předaly mi svěcený olej a amulety, které jsem jí měla dát na krk za dva týdny. Jedna z nich mi řekla, že si nemám dělat starosti, protože je za ni odpovědný celý rod, a na kritiku že si musím zvyknout - však to přejde. Taky mi poradily, abych s ní mezi soumrakem a úsvitem nechodila ven, protože by nás mohli napadnout a ovládnout *tsinvari* (pozn. red.: *zlí duchové*) a od té doby bychom vedly strašný život.

Za týden jsem hned časně ráno odešla do adopčního střediska v Sibiu a chtěla jsem ji tam položit ke dveřím. Doufala jsem, že ji převezme nějaká šlechtná duše. Právě když jsem to chtěla udělat, popadla mě jedna ošetřovatelka za ruku a vtáhla dovnitř. Vynadala mi a řekla, že na takové jednání už jsou tam připraveni: vždycky někdo hlídá, jen ať si nemyslím, že se tak snadno zbavím odpovědnosti za to, že jsem přivedla na svět dítě.

„Od Cikánky se samozřejmě nic jiného čekat nedá: opustit svoje děčko!“

Musela jsem vyplnit kartu se všemi údaji, a protože jsem neuměla psát, opakovala ještě jednou: „No jo, Cikánka. A ať tě ani nenapadne dát nám falešné údaje, nebo půjdeš za mříž.“ Ze strachu jsem nakonec řekla pravdu.

Naposled jsem se na dcerku podívala a pomyslela jsem si jedině: „Kéž bys našla v životě lásku, hodně lásky, holčičko moje beze jména.“

Šla jsem pryč a celé hodiny jsem pak chodila po lese. Vzpomínala jsem na mnohé noci, kdy jsem byla těhotná a milovala jsem i nenáviděla dítě a muže, který je do mě vložil.

Jako každá žena jsem snila, že potkám prince z pohádky, vdám se, budu mít spoustu dětí a zahrnu rodinu péčí. Jako tolik žen jsem se nakonec zamilovala do muže, který mi to nemohl dopřát - se kterým jsem však prožila nezapomenutelné chvíle. Chvíle, které bych nikdy nemohla dcerce objasnit; byla by v našem rodu navždy poznamenána jako gadži, jako děvče bez otce. Já bych to

snášet dokázala, ale nechtěla jsem, aby ona musela trpět stejně jako já od chvíle, kdy jsem zjistila, že jsem v jiném stavu.

Plakala jsem a drásala si tělo, abych snad pro tu bolest nemusela na nic myslet a mohla znova žít, být našim lidem pro ostudu; někdo se o dcerku postará a já budu pořád doufat, že ji zas jednou uvidím, až bude velká.

Sedla jsem si na zem, přitiskla se ke stromu a plakala dál. Když se však moje slzy a krev mých ran dotkly kmene, zmocnil se mě zvláštní klid. Jako by ke mně doléhal jakýsi hlas, který mi říkal, abych se netrápila, protože má krev a mé slzy už očistily dcerčinu cestu a zmírnily moje utrpení. Vždycky když si od té doby zoufám, vzpomenu si na ten hlas a upokojím se.

Proto mě nepřekvapilo, když jsem uviděla, jak ji ke mně vede Baro Rom z našeho rodu - řekl si o kávu a pití, ušklíbl se a zase odešel. Hlas mi přece řekl, že se dcera vrátí, a teď je tu přede mnou. Hezká, podobná otci, nevím, co ke mně cítí - možná nenávisť, protože jsem ji tenkrát opustila. Nemusím vysvětlovat, proč jsem to udělala; nikdo na světě by to nepochopil.

Celou věčnost se tak mlčky na sebe díváme - bez úsměvu, bez pláče, jen tak. Z hloubi duše mi vytryskne láska, nevím, jestli ji zajímá, co cítím.

„Nemáš hlad? Chceš si něco sníst?“

Instinkt. Vždycky instinkt na prvním místě. Přikývne. Vejdeme do světničky, kde žiju - a která je zároveň pokojem, ložnicí, kuchyní a krejčovskou dílnou. Rozhlíží se zaraženě, tvářím se, že to nevidím: jdu ke kamnům, vracím se s dvěma talíři husté zeleninové polévky omaštěné sádlem. Uvařím silnou kávu, a když do ní chci dát cukr, uslyším její první slova:

„Bez cukru, prosím. Nevěděla jsem, že mluvíš anglicky.“

Málem jsem řekla „to tvůj otec“, ale zavčas jsem se zarazila. Jíme mlčky, a jak plyne čas, všechno mi začíná připadat domácky, jsem tu s dcerou, ona sjezdila svět, a teď je zpátky, poznala jiné cesty a vrací se domů. Víím, že je to iluze, ale život mi ušetřil tolik krušných chvil, že mi není zatěžko trochu se zasnít.

„Kdo je tahle svatá?“ ukáže na obrázek na zdi.

„Svatá Sára, patronka Cikánů. Vždycky jsem si přála navštívit její kostel ve Francii, ale nemůžeme odsud odjet. Nedali by mi pas, povolení a...“

Chtěla jsem říct: „...a i kdyby dali, neměla bych peníze,“ ale nedořekla jsem to. Mohla by si myslet, že od ní něco chci.

„...a mám tady hodně práce.“

Znovu mlčíme. Dojí polévku, zapálí si cigaretu, její pohled nic neříká, neprojevuje žádný cit.

„Myslela sis, že mě ještě uvidíš?“

Ano, odpovím. A včera jsem se dozvěděla od ženy Baro Roma, že byla u něho v restauraci.

„Blíží se bouřka. Nechceš si trochu zdřímnout?“ „Nic není slyšet. Ani vítr přece nezesílil. Radši si povídejme.“ „Věř mi. Mám času dost, celý zbytek života můžu být s tebou.“

„Tohle teď neříkej.“

„...ale ty jsi unavená,“ pokračuji a tvářím se, že jsem její výtku přeslechla. Vidím bouřku, která se blíží. Jako každá bouřka, i tahle přináší zkázu, ale současně dává krajině vláhu a spolu s deštěm se snáší i moudrost nebes. Jako každá bouřka, i tahle přejde. Čím bude prudší, tím bude

rychlejší.

Bouřím jsem se bohudík naučila čelit.

A jako by mě vyslechly Panny Marie Mořské, na zinkovou střechu dopadají první kapky. Dívka dokouří, já ji vezmu za ruku a vedu ke své posteli. Lehne si a zavře oči.

Nevím, jak dlouho spala; pozorovala jsem ji, na nic jsem nemyslela a hlas, který jsem kdysi slyšela v lese, mi říkal, že je všechno v pořádku, že si nemám dělat starosti, že změny, které osud u lidí vyvolává, jsou příznivé, když dokážeme uhádnout, o co v nich jde. Nevím, kdo šiji vzal ze sirotčince, kdo ji vychoval a udělal z ní tu nezávislou ženu, na kterou vypadá. Pomodlila jsem se za rodinu, která umožnila mé dceři přežít a vést lepší život. Uprostřed modlení jsem pocítila žárlivost a lítost, a už jsem se svatou Sárrou dál nemluvila; mělo opravdu smysl přivést ji zpátky? Bylo tu vše, co jsem ztratila a nikdy jsem už nemohla znova nabýt.

Byl tu však také tělesný důkaz mé lásky. Nevěděla jsem nic, a současně se mi všechno odhalilo, znovu jsem se viděla, jak uvažuji o sebevraždě, o potratu, jak jsem chtěla odejít z tohoto koutu světa a jít pěšky, až kam mi budou stačit síly, vybavila jsem si okamžik, kdy jsem uviděla na stromě svou krev a své slzy, i rozmlouvání s přírodou, které od té doby zesílilo a dodnes mě neopouští, přestože o tom jen málokdo z našich lidí ví.

Můj ochránce, který mě potkal, když jsem bloudila lesem, by dokázal všechno pochopit, ale nedávno umřel.

„Světlo je nestálé, ve větru zhasne, bleskem se zažehne, nikdy tu nesetrvá tak zářící jako slunce - ale stojí za to za ně bojovat,“ říkal.

Jediný člověk, který mě přijal a přesvědčil rod, že zase smím patřit k tomuto světu. Jediný člověk, který- měl dostatečnou mravní autoritu, aby zabránil mému vyhnání.

A bohužel jediný, který už nikdy nepozná mou dceru. Plakala jsem pro něho, zatímco ona dál ležela nehybně v mé posteli, ona, která musela být zvyklá na největší přepych. Znovu se mi vynořila spousta otázek - kdo jsou její adoptivní rodiče, kde žije, jestli vystudovala na univerzitě, jestli někoho miluje, jaké má plány. Ale nebyla jsem to já, kdo se za ní rozjel do světa, bylo to naopak; já tedy nemám dávat otázky, ale odpovídat na ně.

Otevřela oči. Byla bych jí ráda pohladila po vlasech a projevila jí všechnu něhu nastřádanou za ty roky, ale nevěděla jsem, jak by to přijala, a raději jsem se ovládla.

„Přišla ses zeptat na důvod...“

„Ne. Nechci vědět, proč matka opustí své dítě; k tomu žádný důvod není.“

Její slova se mi zařezávají do srdce, ale já nevím, co na to říct.

„Kdo jsem? Jaká krev mi proudí v žilách? Když jsem se včera dozvěděla, že se s tebou můžu setkat, zmocnila se mě hrůza. Jak mám začít? Ty určitě jako každá Cikánka umíš vyložit budoucnost z karet, vid?“

„To není pravda. Děláme to jen gadžům, abychom měly z čeho žít. Nikdy nevykládáme karty, nečteme z ruky, ani se nepokoušíme předvídat budoucnost, když jsme s naším rodem. A ty...“

„...já patřím k rodu. Přestože žena, která mě přivedla na svět, mě poslala někam daleko.“

„Ano.“

„Tak co tady vlastně dělám? Už jsem viděla tvoji tvář, můžu se vrátit do Londýna, končí mi

dovolená."

„Chceš něco vědět o svém otci?"

„Nemám nejmenší zájem."

A najednou jsem pochopila, v čem jí můžu pomoci. Bylo mi, jako by z mých úst zazněl nějaký cizí hlas:

„Zkus lip pochopit krev, která proudí v mých žilách a v tvém srdci."

To skrze mne mluvil můj učitel. Znova zavřela oči a spala nepřetržitě dvanáct hodin.

Nazítří jsem ji zavedla do okolí Sibiu, kde zřídili krajský skansen. Poprvé mi bylo dopřáno udělat jí snídani. Byla odpočatější, ne tak nervózní, a vyptávala se mě na cikánskou kulturu, i když se vůbec nesnažila dozvědět něco o mně. Pověděla mi taky trochu, jak žije; řekla mi, že jsem babička! Nemluvila ani o manželovi, ani o adoptivních rodičích. Řekla, že prodává pozemky na nějakém velice vzdáleném místě a že se musí zase brzo vrátit do práce.

Vysvětlila jsem jí, že jí můžu naučit dělat amulety proti zlu, ale neprojevila zájem. Když jsem však mluvila o léčivých rostlinách, chtěla, abych jí ukázala, jak je má poznat. V zahradě, kde jsme se procházely, jsem se jí snažila předat všechny svoje znalosti, i když mi bylo jasné, že všecko zapomene, hned jak se vrátí domů - teď už jsem věděla, že je to v Londýně.

„My nevlastníme půdu: ona vlastní nás. Dřív jsme ustavičně kočovali, a proto všecko kolem nás bylo naše: rostliny, voda, krajiny, kterými putovaly naše karavany. Naše zákony byly zákony přírody: silnější přežijí, a my, slabí, věční vyhnanci, jsme se naučili skrývat svou sílu, abychom ji použili, až to bude nevyhnutelné.

Věříme, že Bůh nestvořil vesmír; Bůh je vesmír, my jsme v Něm a on je v nás. I když..."

Zarazila jsem se. A hned jsem se odhodlala pokračovat, protože jsem tak chtěla vzdát úctu svému ochránci.

„...a podle mého názoru bychom mu měli říkat Bohyně. Matka. Ne žena, která odloží dceru do sirotčince, ale Ta, která je v nás a která nás chrání, když jsme v nebezpečí. Bude vždycky s námi, dokud budeme vykonávat každodenní úkoly s láskou a s radostí a pochopíme, že nic není trápení, vším můžeme chválit Stvoření."

Athéna - teď už jsem znala její jméno - se ohlédla k jedné z budov v zahradě. „Co to je? Kostel?" Chvilu, které jsem s ní strávila, mi umožnily sebrat síly; zeptala jsem se jí, jestli chce mluvit o něčem jiném. Na okamžik se zamyslela.

„Chci dál poslouchat, co mi můžeš říct. Přestože podle všeho, co jsem si přečetla, než jsem se rozjela sem, nejsou tvoje slova v souladu s cikánskou tradicí."

„To mě naučil můj ochránce. Věděl věci, které Cikáni neznají, a přiměl rod, aby mě znovu přijal do svého středu. A jak jsem se od něho učila, zároveň jsem si uvědomovala sílu Matky - zrovna já, která jsem toto požehnání odmítla."

Sevřela jsem rukama malý keřík.

„Když někdy bude mít tvůj synek horečku, postav ho k nějaké mladé rostlině a zatřepej jejími listy: horečka přejde na rostlinu. A to samé udělej, když budeš sklíčená."

„Radši mi ještě povídej o svém ochránci."

„Říkal mi, že ze začátku bylo Stvoření velice osamělé. Zplodilo tedy někoho, s kým by mohlo rozmlouvat. Ti dva spolu v aktu lásky udělali třetí osobu a od té doby se všechno zmnožilo do

tisíců a milionů. Před chvílí ses mě ptala na kostel, který jsme viděly: neznám jeho historii a nezajímá mě to, mým chrámem je zahrada, nebe, voda v jezeře a v potůčku, který je napájí. Já patřím k lidem, kteří sdílejí mé myšlení, a ne k těm, s nimiž mě pojí původ. Mým rituálem je být s nimi a společně oslavovat všechno, co je kolem mě. Kdy chceš odjet domů?"

„Možná zítra. Jestli tě to neobtěžuje.“

Další rána do srdce, ale nic jsem na to nemohla říct.

„Zůstaň tak dlouho, jak budeš chtít. Ptám se jen proto, že bych ráda oslavila s ostatními tvůj příchod. Můžu to udělat dnes večer, jestli proti tomu nic nemáš.“

Mlčí a já to chápu jako souhlas. Vrátime se domů, znovu jí dám najíst, ona mi vysvětluje, že si musí zajít do hotelu v Sibiu pro nějaké šaty, a když se vrátí, všechno je zařízeno. Vyjdeme na kopec jižně od města, sedneme si k ohni, který právě zapálili, hraje na hudební nástroje, zpíváme, tančíme, vyprávíme si příběhy. Ona jen přihlíží, ničeho se neúčastní, přestože Baro Rom o ní řekl, že je skvělá tanečnice. Poprvé za všechny ty roky jsem veselá, protože jsem mohla připravit rituál pro svou dceru a oslavit s ní ten zázrak, že jsme obě živы a zdravы, zaplavené láskou Velké Matky.

Nakonec mi řekne, že tu noc bude spát v hotelu. Zeptám se, jestli už se loučíme, a ona říká, že ne. Vráti se zítra.

Celý týden jsme pak společně oslavovaly vesmír. Jednou večer s sebou přivedla přítele, ale zdůraznila, že to není její milý, ani otec jejího syna. Ten muž, asi o deset let starší než ona, se mě zeptal, koho při našich rituálech vebíme. Vysvětlila jsem mu, že někoho zbožně uctívat - jak říkal můj ochránce - znamená stavět ho mimo náš svět. My nikoho zbožně neuctíváme, jenom se spojujeme se Stvořením.

„Ale modlíte se přece?“

„Já sama se modlím ke svaté Sáře. Ale tady jsme součástí všeho, místo modlení oslavujeme.“

Myslím, že Athéna byla na mou odpověď hrdá. Ve skutečnosti jsem jenom opakovala slova svého ochránce.

„A proč to děláte společně, když přece spojení s vesmírem můžeme oslavovat sami?“

„Protože ti druzí jsou mnou. A já jsem těmi druhými.“

V té chvíli se na mě Athéna podívala a pocítila jsem, že tentokrát jsem ji zranila já.

„Zítra odjízďím,“ řekla.

„Přijď se napřed rozloučit se svou matkou.“

Poprvé za všechny ty dny jsem toto slovo sama použila. Hlas se mi nechvěl, pohled jsem měla pevný a věděla jsem, že vzdor všemu je tu krev mé krve, plod mého života. V tom okamžiku se chovala jako děvče, které zrovna pochopilo, že svět není plný strašidel a prokletí, jak nás to učili dospělí; oplývá láskou, ať už se projevuje jakkoli. Láskou, která odpouští chyby a smývá hříchy. Dlouze mne objala. Pak mi upravila šátek, jímž si zakrývám vlasy - přestože jsem neměla žádného manžela, podle cikánských tradic jsem šátek musela nosit, jelikož už jsem nebyla panna. Co mi měl přinést další den kromě odjezdu bytosti, kterou jsem vždycky na dálku milovala, a zároveň se jí obávala? Já jsem byla všemi a všichni byli mnou a mou samotou.

Nazítří se Athéna objevila s kyticí, ozdobila mi světničku a řekla, že bych měla nosit brýle, protože šitím už mi zeslábl zrak. Zeptala se mě, jestli přátelé, s nimiž jsme oslavovaly, neměli

kvůli tomu potíže s naším rodem, a já jsem řekla, že ne, můj ochránce byl vážený muž, naučil se, co mnozí z nás nevěděli, měl žáky na celém světě. Vysvětlila jsem jí, že zemřel krátce předtím, než přijela.

„Jednoho dne se k němu přiblížila kočka a dotkla se ho svým tělem. Podle nás to znamená smrt a všichni jsme se polekali; existuje však rituál, který tu zlou moc zruší.

Můj ochránce na to řekl, že už je načase, aby odešel, musel putovat světy, jejichž existenci znal, znovu se narodit jako dítě

a předtím si trochu odpočinout v náruči Matky. Jeho pohřeb byl prostý, v lese tady poblíž, ale sjeli se sem lidé z celého světa.”

„Byla mezi nimi také jedna černovlasá, asi pětatřicetiletá žena?”

„To si přesně nepamatuju, ale je to možné. Proč to chceš vědět?”

„V bukurešťském hotelu jsem se seznámila s paní, která mi řekla, že přijela na pohřeb přítele.

Myslím, že ho označila za ‚svého učitele‘.”

Athéna mě pak požádala, abych jí o Cikánech pověděla ještě něco víc, ale nebylo moc toho, co by nevěděla, hlavně proto, že kromě zvyků a tradic naší historie skoro neznáme. Navrhla jsem jí, aby se někdy vypravila do Francie a mým jménem k obrazu svaté Sárý ve francouzské obci Saintes-Maries-de-la-Mer donesla sukni.

„Přišla jsem sem, protože mi v životě něco chybělo. Potřebovala jsem zaplnit své mezery a myslela jsem, že jenom pohled na tvoji tvář mi bude stačit. Ale nestačil; potrebovala jsem také pochopit, že... že jsi mě tenkrát milovala.

„Stále tě miluji.”

Dlouze jsem se odmlčela: konečně jsem vyslovila, co jsem toužila říct už od chvíle, co jsem ji nechala odejít. Pak abych předešla dojetí, jsem pokračovala:

„Ráda bych tě o něco poprosila.”

„Oč budeš chtít.”

„Chci tě poprosit, abys mi odpustila.” Kousla se do rtu.

„Odjakživa jsem velice nepokojná. Hodně pracuju, přehnaně pečuju o syna, tančím jako zběsilá, naučila jsem se kaligrafii, chodím do kurzu marketingu, čtu jednu knížku za druhou. To všechno proto, abych se vyhnula chvílím, v nichž se nic neděje, protože tyhle mezery ve mně vzbuzují pocit naprostého prázdna, ve

kterém neexistuje ani troška lásky. Moji rodiče pro mě dělali všechno možné, zato já jim asi pořád působím jenom zklamání.

Ale tady, když jsme byly spolu, ve chvílích, kdy jsem s tebou oslavovala přírodu a Velkou Matku, jsem si uvědomila, že se ty mezery pomalu zaplňují. Změnily se v pauzy - v okamžik, kdy člověk zdvihne ruku od bubnu dřív, než do něho znova vši silou udeří. Myslím, že můžu odejít; neříkám, že odcházím v pokoji, protože můj život potřebuje rytmus, na který jsem zvyklá. Ale taky neodcházím s hořkostí. Věří všichni Cikáni ve Velkou Matku?”

„Když se jich zeptáš, nikdo nepřisvědčí. Přijali víry a zvyky míst, kde se usazovali. Ale to jediné, co nás v náboženství spojuje, je uctívání svaté Sárý, k jejímuž hrobu v Saintes-Maries--de-la-Mer máme aspoň jednou v životě putovat. Některé rody jí říkají Kalí Sára, Černá Sára. Anebo Cikánská Panna, jak je známá v Lourdech.”

„Už musím jít," řekla Athéna po chvíli. „Pojede se mnou přítel, se kterým jsi se nedávno seznámila."

„Zdá se, že je to dobrý člověk."

„Mluvíš jako matka."

„Jsem tvoje matka."

„Jsem tvoje dcera."

Objala mě, tentokrát se slzami v očích. Hladila jsem ji po vlasech a objímala ji tak, jak jsem o tom vždycky snila ode dne, kdy nás osud - nebo můj strach - odloučil. Řekla jsem, ať se opatruje, a ona mi na to odpověděla, že se tu hodně naučila.

„Naučíš se ještě víc, protože ačkoliv nás dnes vězní domy, města a zaměstnání, stále ještě nám v krvi proudí čas karavan, poutí a znalostí, které nám Velká Matka dávala na cestu, abychom mohli přežít. Uč se, ale vždycky se uč s lidmi kolem sebe. Nezůstávej v tom hledání sama: jestliže uděláš špatný krok, nebudeš mít nikoho, kdo by ti jej pomohl napravit."

Athéna mě dál s pláčem objímala, div mě neprosila, abych ji tu nechala. Vzápovědla jsem svého ochránce, aby mi nedovolil prolít jedinou slzu, protože jsem pro Athénu chtěla to nejlepší, a jejím osudem bylo jít vpřed. Tady v Transylvánii by až na mou lásku nic jiného nenašla. A i když si myslím, že láska může být dostatečným důvodem celého našeho bytí, věděla jsem docela jistě, že po Athéně nemůžu chtít, aby obětovala svou budoucnost a zůstala tu se mnou.

Pak mě dcera políbila na čelo a bez pozdravu odešla, snad věřila, že se jednoho dne vrátí.

Vždycky o Vánocích mi posílala dost peněz, abych celý rok nemusela šít; nikdy jsem si její šeky nešla do banky vybrat, přestože naši lidé říkali, že se chovám jako hloupá ženská.

Už je to půl roku, co nic neposlala. Asi pochopila, že musím šít, abych zaplnila to, čemu ona říká „mezery".

Moc ráda bych ji zase viděla, ale vím, že se nikdy nevrátí; teď je určitě významnou manažerkou, vdala se za milovaného muže, já mám plno vnuků, můj rod na téhle zemi bude žít dál a moje chyby budou odpuštěny.

Samira R. Khalil, v domácnosti

Hned jak Sherine vkročila s radostnými výkřiky do dveří a pevně k sobě přitiskla polekaného Viorela, poznala jsem, že všechno proběhlo líp, než jsem si představovala. Cítila jsem, že Bůh vyslyšel moje modlitby a ona už teď nemusí o svém původu nic objevovat a konečně může vést normální život, vychovávat syna, znova se vdát a zapomenout na tíhu té dychtivosti, která ji zároveň povznášela i drtila. „Mám tě ráda, maminko."

Teď bylo na mně, abych ji k sobě pevně přivinula. Přiznám se, že v době její nepřítomnosti mě občas v noci děsila představa, že si někoho pošle pro Viorela a už se ani jeden nikdy nevrátí.

Když se najedla a vykoukala, pověděla mi o setkání s biologickou matkou a vyličila mi transylvánskou krajinu (už jsem si na ni moc nevzpomínala, protože jsme jeli jenom do toho sirotčince), zeptala jsem se jí, kdy se vrací do Dubaje.

„Příští týden. Napřed musím zajet za někým do Skotska."

„Za mužem!“

„Za ženou,“ pokračovala, možná v reakci na můj spiklenecký úsměv. „Cítím, že mám nějaké poslání. Objevila jsem netušené věci, když jsem oslavovala život a přírodu. To, o čem jsem dřív myslela, že nacházím jenom v tanci, je všude kolem. A má to tvář ženy: viděla jsem...“

Zdělala jsem se. Řekla jsem, že jejím posláním je vychovat syna, zlepšovat se v práci, víc vydělávat, znova se vdát, ctít Boha, jakého známe. Ale Sherine mě ani pořádně neposlouchala.

„Stalo se to jednou večer, když jsme seděli kolem ohně, pili, smáli se nějakým historkám, poslouchali muziku. Za všechny ty dny, které jsem tam strávila, jsem až na jednu výjimku v restauraci neměla potřebu tančit, jako bych si strádala síly na něco jiného. Náhle jsem pocítila, že všechno kolem mě žije, pulzuje - já a Stvoření jsme byli jeden celek. Plakala jsem štěstím, když plameny jako by se změnilly v soucitnou tvář nějaké ženy, která se na mě usmála.“

Zamrazilo mě; určitě nějaké cikánské čáry. A současně se mi vybavila vzpomínka na děvče, které tvrdilo, že vidělo ve škole „bíle oblečenou paní“.

„Těmhle věcem nesmíš podléhat, jsou od ďábla. V naší rodině jsi měla vždycky dobrý příklad, copak prostě nemůžeš vést normální život?“

Zřejmě jsem se ukvapila, když jsem si myslela, že cesta za biologickou matkou jí prospěla. Avšak Athéna, místo aby jako dřív reagovala agresivně, pokračovala s úsměvem:

„Co je normální? Proč si tatínek pořád přibírá takovou spoustu práce, když už máme tolik peněz, že by to uživilo tři generace? Je to poctivý člověk, svůj výdělek si zaslouží, ale vždycky s jakousi hrdostí říká, že má moc práce. Proč? Kam chce dojít?“

„Je to člověk, který usiluje o důstojný život.“

„Dokud jsem ještě žila s vámi, vždycky když přišel domů, vyptával se mě na moje povinnosti, na několika příkladech mi ukázal, jak je jeho práce užitečná světu, zapnul televizi, komentoval politickou situaci v Libanonu, před spaním si četl nějakou odbornou knihu, pořád měl co dělat. A s tebou to bylo stejné; měla jsem ve škole nejlepší šaty, vodila jsi mě na slavnosti, pečovala o dům, vždycky jsi byla milá, laskavá a postarala ses mi o dokonalou výchovu. Ale co teď na prahu stáří? Co hodláte udělat se svým životem, když já už jsem dospělá a nezávislá?“

„Budeme cestovat. Podíváme se do světa, užijeme si zasloužený odpočinek.“

„Tak proč nezačnete hned, dokud jste zdraví?“

I já už jsem se na to sama sebe ptala. Cítila jsem však, že manžel svou práci potřebuje - ne kvůli penězům, ale protože si musí připadat užitečný, dokázat, že i emigrant ctí svoje závazky. Když o dovolené zůstal ve městě, vždycky rád na chvíli zašel do kanceláře popovídat si s přáteli, vyřídit nějakou záležitost, která mohla počkat. Nutila jsem ho, aby se mnou chodil do divadla, do kina, do muzea, udělal všechno, co jsem chtěla, ale cítila jsem, že ho to nudí; jeho jediným zájmem byla firma, práce, obchodování.

Poprvé jsem s Athénou mluvila jako s přítelkyní, a ne jako s dcerou - ale nezávazně a tak, aby mě snadno pochopila.

„Myslíš, že se tvůj otec také snaží zaplnit to, čemu říkáš jezery?“

„Až půjde jednou do penze, i když nevěřím, že k tomu někdy dojde, určitě propadne depresi. Co by měl dělat s tak tvrdě vydobytou svobodou? Všichni mu budou blahopřát ke skvělé kariéře, k příkladnému jednání a k zásadovosti v řízení firmy. Ale nikdo na něj nebude mít čas - život jde dál“

a všichni mají vlastní práce nad hlavu. Tatínek si bude znova připadat jako vy-hnanec, jenomže tentokrát nebude mít zemi, kam by se mohl uchýlit."

„Máš nějaký lepší nápad?"

„Jenom tohle: nechci, aby se to stalo mně. Nechápej mě špatně, rozhodně nepopírám vzor, kterým jste mi byli, ale jsem příliš neklidná a potřebuju změnu.

A rychle."

Deidre O'Neill, známá jako Edda

Sedí v naprosté tmě.

Chlapec samozřejmě hned z místnosti odešel - noc je říší hrůzy, příšer z minulosti, z doby, kdy jsme putovali jako Cikáni, jako můj někdejší učitel, necht' je Matka milostiva jeho duši a necht' se mu dostane laskavé péče až do okamžiku návratu.

Od okamžiku, kdy jsem zhasla světlo, Athéna neví, co si počít. Ptá se na syna, říkám jí, ať na něj nemyslí a nechá všechno na mně. Vyjdu z místnosti, zapnu televizi, přepojím na kanál s kreslenými filmy, vypnu zvuk; chlapec se očarovane dívá, hotovo, situace je vyřešená. Uvažuji, jak asi se to dělalo dřív, protože ženy se měly účastnit stejného rituálu jako teď Athéna, přivedly s sebou děti, a žádná televize nebyla. Jak to zařídili ti, co tam měli učit?

No, můj problém to není.

To, co chlapec teď prožívá před televizí - vstup do odlišné reality -, je totéž, co chci vyvolat u Athény. Všecko je tak prosté a současně tak složité! Prosté, protože stačí změnit postoj: už nechci hledat štěstí. Od nynějška jsem nezávislá, vidím život svýma očima, a ne pohledem druhých. Chci pouze to dobrodružství, že žiju.

A zároveň složité: proč nechci hledat štěstí, když mě druzí učili, že je to jediný cíl, který má smysl? Proč se mám odvážit na cestu, na kterou se druzí neodvažují?

Ostatně, co je to štěstí?

Láska, odpovídají. Ale láska nikdy nepřináší a ani nepřinesla štěstí. Právě naopak, je to vždycky úzkost, bitevní pole, spousta probdělých nocí a otázek, jestli jednáme správně. Skutečná láska znamená extázi a agónii.

Tak tedy klid. Klid? Vidíme přece, že Matka nikdy není v klidu. Zima zápasí s létem, slunce a měsíc se nikdy neseťkají, tygr honí člověka, ten se bojí psa, který honí kočku, ta zase honí myš, která poleká člověka.

Peníze přinášejí štěstí. No dobrá: takže všichni lidé, kteří mají dost na to, aby žili na velké noze, by mohli přestat pracovat. Ale oni jsou horlivější než dřív, jako by se báli, že o všecko přijdou. Peníze přinášejí další peníze, to je pravda. Chudoba může přinášet neštěstí, ale opak neodpovídá pravdě.

Dlouho jsem v životě hledala štěstí - teď však chci radost. Radost je jako sex; začne a skončí. Chci potěšení. Chci být spokojená - ale štěstí? Do téhle pasti už se nechytím.

Když jsem pohromadě s nějakými lidmi a rozhodnu se je provokovat jednou z nejdůležitějších otázek naší existence, každý říká: „Jsem šťastný."

Pokračuji: „Vy ale nechcete mít víc, nechcete dál růst?“ Každý odpovídá: „Jistěže.“

Naléhám: „Pak se nedá mluvit o štěstí.“ Všichni to raději zamluví.

Musím se vrátit do místnosti, kde je nyní Athéna. Potmě. Slyší moje kroky, škrtnutí sirky, zapálení svíčky.

„Všechno, co nás obklopuje, je Univerzální Touha. Není to štěstí, je to touha. A touhy jsou vždy neúplné - jakmile se vyplní, už to nejsou touhy, není-liž pravda?“

„Kde je můj syn?“

„Je v pořádku, sedí u televize. Chci, aby ses pořád dívala na tuhle svíčku a nemluvila; nic neříkej. Jenom věř.“ „Mám věřit, že...“

„Žádala jsem tě, abys nic neříkala. Prostě věř - o ničem nepochybuj. Žiješ a tahle svíčka je jediný bod tvého vesmíru -tomu věř. Zapomeň navždy na myšlenku, že cesta je způsob, jak dojít k nějakému cíli: ve skutečnosti každým krokem docházíme.“

Opakuj si to každé ráno: ‚Došla jsem.‘ Uvidíš, že bude mnohem snadnější být v kontaktu s každou vteřinou dne.“ Odmlčela jsem se.

„Plamen svíčky osvětluje tvůj svět. Zeptej se jí: ‚Kdo jsem ja?‘

Chvilí jsem vyčkávala. A zase jsem mluvila dál: „Můžu si představit tvoji odpověď: jsem ta a ta, prožila jsem takové a takové zkušenosti. Mám syna, pracuji v Dubaji. Nyní se opět zeptej svíčky: ‚Kdo nejsem já?‘“ Znova jsem vyčkávala. A zase jsem pokračovala: „Pravděpodobně jsi odpověděla: nejsem spokojený člověk. Nejsem typická matka rodiny, která se stará jenom o dítě, o manžela, o to, jak mít dům se zahradou a místo, kde lze každé léto strávit prázdniny. Uhodla jsem? Můžeš mluvit.“ „Uhodla.“

„Tak jsme na správné cestě. Jsi - tak jako já - nespokojený člověk. Tvoje ‚realita‘ se neshoduje s ‚realitou‘ druhých lidí. A bojíš se, že tvůj syn půjde stejnou cestou, vid’?“

„Ano.“

„Přesto však víš, že nemůžeš přestat. Bojuješ, ale nedokážeš potlačit své pochybnosti. Podívej se dobře na tuhle svíčku: v tomto okamžiku je to tvůj vesmír; přitahuje veškerou tvou pozornost, trochu osvětluje tvé okolí. Dýchej zhluboka, zadrž vzduch v plicích, jak nejdéle budeš moci, a vydechni. Opakuj to pětkrát.“

Uposlechla.

„Tohle cvičení mělo zklidnit tvou duši. Ted' si připomeň, co jsem ti řekla: věř. Věř, že jsi schopná, že už jsi došla, kam jsi chtěla. V určité chvíli svého života, jak jsi mi vyprávěla dnes odpoledne u čaje, jsi podle svých slov změnila chování lidí v bance, kde jsi pracovala, protože jsi je naučila tančit. To není pravda.“

Změnila jsi všechno, protože ty jsi změnila svou realitu tancem. Uvěřila jsi té historce o Vrcholu, která mi připadá zajímavá, přestože jsem o tom nikdy neslyšela. Ráda jsi tančila, věřila jsi tomu, co jsi dělala. Nelze věřit něčemu, co nemáme rádi, rozumíš?“

Athéna přikývla a dál se upřeně dívala na plamen svíčky.

„Víra není touha. Víra je Vůle. Touhy jsou vždy něčím, co má být vyplněno, Vůle je síla. Vůle mění prostor kolem nás, tak jako jsi to udělala s prací v bance. K tomu je však zapotřebí Touhy. Soustřed' se na svíčku, prosím!“

Tvůj syn odsud odešel a dívá se na televizi, protože tma mu nahání strach. A z jakého důvodu? Ve

tmě si můžeme představovat cokoli a obvykle si představujeme jenom svá vlastní strašidla. To platí pro děti i pro dospělé. Zvedni zvolna pravou paži."

Paže se zvedla do výšky. Vyzvala jsem ji, aby udělala totéž s levou paží. Dobře jsem si prohlédla její prsa - mnohem hezčí než moje.

„Můžeš je spustit, ale pomalu. Zavři oči, zhluboka se nadechni, já rozsvítím. Hotovo: rituál skončil. Pojd'me do pokoje."

Ztěžka vstala - v pozici, kterou jsem jí ukázala, jí zdřevěněly nohy.

Viorel už usnul; vypnula jsem televizi a šly jsme do kuchyně.

„K čemu to všechno bylo?" zeptala se.

„Jen aby tě to vytrhlo z každodenní reality. Mohlo by to být cokoliv, co by upoutalo tvou pozornost, ale já mám ráda tmu a plamen svíčky. Prostě ptáš se mě, co tím sleduji, vid'?"

Athéna podotkla, že jela skoro tři hodiny vlakem se synem na klíně, a spíš by si byla měla balit kufry, aby se vrátila včas do zaměstnání; na svíčku se mohla dívat doma, nemusela jezdit do Skotska.

„Musela," odpověděla jsem. „Aby sis uvědomila, že nejsi sama, že i jiní jsou ve styku s tím, s čím jsi ve styku ty. Už jenom tohle vědomí ti umožní věřit."

„Věřit čemu?"

„Že jsi na správné cestě. A jak jsem řekla dřív: každým krokem docházíš."

„Jaká je to cesta? Když jsem jela za matkou do Rumunska, myslela jsem, že konečně najdu klid ducha, který tolik potřebuji, ale nenašla jsem ho. O jaké cestě to mluvíš?"

„O tom nemám ani nejmenší představu. Na to přijdeš, až když začneš učit. Až se vrátíš do Dubaje, najdi si žáka nebo žákyňi."

„Mám učit tanec nebo kaligrafii?"

„To všechno už umíš. Musíš učit něčemu, co neumíš. Tomu, co skrze tebe chce Matka odhalit."

Podívala se na mě, jako bych se zbláznila.

„Přesně tak," trvala jsem na svém. „Proč jsem tě žádala, abys zdvihla paže a zhluboka dýchala? Aby sis myslela, že vím víc než ty. Ale to není pravda; chtěla jsem tě tím vytrhnout ze světa, na který jsi zvyklá. Nežádala jsem tě, abys děkovala Matce, abys říkala, jak je úžasná a jak její tvář září v plamenech ohně. Požádala jsem tě jen o nesmyslné a zbytečné gesto, abys zdvihla paže a soustředila se na svíčku. To stačí - vždycky když je to možné, snažit se udělat něco, co není v souladu s realitou, která nás obklopuje.

Až začneš vytvářet rituály, které by měl vykonávat tvůj žák, budeš vedena. Tak začne učednictví, jak říkal můj ochránce. Jestli chceš brát moje slova na vědomí, tak dobře. Jestli nechceš, žij dál jako dosud, a nakonec narazíš na zed' zvanou nespokojenost'."

Zatelefonovala jsem pro taxi, chvíli jsme si povídaly o módě a o mužích a pak Athéna odjela.

Věděla jsem jistě, že mě uposlechne, hlavně proto, že patřila k tomu typu lidí, kteří nikdy neodmítnou žádnou výzvu.

„Uč lidi, aby byli jiní. Nic víc!" volala jsem, když se taxík vzdaloval.

Tohle je radost. Štěstí by znamenalo spokojit se se vším, co už mám - lásku, dítě, zaměstnání. A Athéna, stejně jako já, se k tomuhle typu života nehodí.

Heron Ryan, novinář

Já jsem si samozřejmě nepřipouštěl, že bych se zamiloval; měl jsem dívku, která mě milovala, sdílela se mnou těžké chvíle i hodiny radosti, navzájem jsme se doplňovali.

Všechna setkání a události v Sibiu patřily k té cestě; ostatně na cestách se mi to nestalo poprvé. Jakmile lidé opustí svůj svět, mají sklon chovat se dobrodružněji, protože zábrany a předsudky zůstaly daleko za nimi.

Hned po návratu do Anglie jsem prohlásil, že ten dokumentární film o historickém Draculovi je hloupost; jeden bláznivý Ir dokázal ve své knížce podat ten nejhorší obraz Transylvánie, která patří k nejhezčím místům na světě. Producenti s tím pochopitelně nebyli vůbec spokojeni, ale tenkrát mi na jejich názoru vůbec nezáleželo: odešel jsem z televize a šel jsem pracovat do jedné z nejvýznamnějších novin na světě.

V té době jsem si uvědomil, že bych se s Athénou zase rád setkal.

Zatelefonoval jsem jí, abychom se domluvili na společné procházce, ještě než se vrátí do Dubaje. Souhlasila, ale řekla, že by mě ráda provedla Londýnem.

Nastoupili jsme do prvního autobusu, který na zastávku přijel, náhodně jsme si vybrali jednu paní a řekli si, že vystoupíme společně s ní. Stalo se to v Templu, přešli jsme kolem žebráka, který po nás chtěl almužnu a my mu nic nedali - šli jsme dál, provázeni jeho nadávkami, a říkali si, že tak chce s námi komunikovat.

Uviděli jsme, jak někdo demoluje telefonní budku; chtěl jsem zavolat policii, ale Athéna mi v tom zabránila; možná se zrovna rozešel se svou životní láskou a potřeboval vybit své city. Nebo třeba neměl s kým si promluvit a nemohl připustit, aby ho někdo ponížil tím, že by ten telefon použil k obchodní nebo milostné konverzaci.

Přikázala mi, abych zavřel oči a přesně popsal, co máme oba na sobě; k svému údivu jsem uhádl jenom pár drobností.

Zeptala se mě, jestli si vybavuji svůj psací stůl; řekl jsem, že tam mám papíry, které si z lenosti nejsem schopen dát do pořádku.

„Už tě napadlo, že ty papíry mají život, city, požadavky, příběhy, které by mohly vyprávět? Myslím, že nevěnuješ životu pozornost, jakou si zaslouží.“

Slíbil jsem, že až se nazítří vrátím do redakce, proberu jeden papír po druhém.

Dvojice cizinců s mapou v ruce se nás zeptala na cestu k jakési turistické pamětihodnosti. Athéna ji popsala sice podrobně, ale úplně nesprávně.

„Vždyť jsi je poslala jinam!“

„Na tom vůbec nezáleží. Sice zabloudí, ale aspoň objeví zajímavá místa.“

Snaž se dát svému životu zase trochu fantazie; nad sebou máme nebe, které si lidstvo za tisíce let pozorování už tolikrát rozumně zdůvodňovalo. Zapomeň, co ses naučil o hvězdách, a ony se znova promění v anděly nebo děti nebo v cokoli, co zrovna budeš chtít. Tím nezhloupneš: je to jenom hra, ale může ti obohatit život.“

Když jsem na druhý den přišel do redakce, bral jsem každý papír, jako by to bylo poselství adresované přímo mně, a ne instituci, kterou zastupuji. V poledne jsem zašel za redakčním tajemníkem a navrhl jsem mu, že bych něco napsal o Bohyni, kterou uctívají Cikáni. Nápad měl

úspěch a byl jsem vyslán na slavnosti do cikánské Mekky - Saintes-Maries-de-la-Mer.

Zdá se to neuvěřitelné, ale Athéna neměla nejmenší chuť jet tam se mnou. Řekla, že jejímu příteli - tomu fiktivnímu policistovi, který mě měl držet v bezpečné vzdálenosti - by se moc nelíbilo, kdyby se dozvěděl, že někam odjíždí s jiným mužem.

„Copak jsi neslíbila matce, že té svaté doneseš nějaký šál?“

„Slíbila, pokud bych to měla při cestě. Ale nemám. Až tím směrem někdy pojedu, slib splním.“

V neděli se měla vrátit do Dubaje a ještě předtím jela se synem do Skotska za ženou, se kterou prý jsme se setkali v Bukurešti. Na nikoho jsem si nevzpomínal, ale tak jako existoval onen „chimérický přítel“, tak možná „chimérická žena“ byla jen další výmluvou, a proto jsem se rozhodl nenaléhat. Ale začal jsem žárlit, jako by byla raději s jinými lidmi než se mnou.

Tenhle pocit mě zaskočil. A rozhodl jsem se, že kdyby bylo třeba odjet na Blízký východ udělat reportáž o *boomu* v oblasti nemovitostí, o němž se kdosi z ekonomického oddělení listu zmiňoval, hned bych začal studovat všechno o pozemcích, ekonomice, politice a naftě - jen aby mě to přiblížilo k Athéně.

Ze Saintes-Maries-de-la-Mer jsem vytěžil skvělý článek. Podle tradice byla Sára Cikánka, která v tom přímořském městečku žila v době, kdy se tam uchýlila Ježíšova teta Maria Salome společně s dalšími uprchlíky před římským pronásledováním. Sára jim pomohla a nakonec konvertovala ke křesťanství.

Na slavnosti, které jsem se zúčastnil, se kosterní pozůstatky obou žen, pohřbených pod oltářem, vyzvednou z relikviáře, aby požehnalý shromážděným karavanám Cikánů, kteří se sem ve svém pestrobarevném šatstvu a se svými hudebními nástroji sjíždějí ze všech koutů Evropy. Hned nato se Sářina socha, oděná do překrásného roucha, vyzdvihne z jednoho místa poblíž kostela - neboť Vatikán Sáru nikdy nesvatořečil - a v průvodu se nese uličkami posypanými růžemi až k moři. Čtyři Cikáni v tradičních krojích položí relikvie do lod'ky plné květů, vstoupí do vody a předvádějí připlutí uprchlých žen a jejich setkání se Sárou. A pak už je všechno samá hudba a zpěv a předvádí se odvaha při střetnutí s býkem.

Historik Antoine Locadour mi přispěl zajímavými informacemi o Ženském božstvu. Poslal jsem do Dubaje dvě strany, které jsem napsal pro turistickou přílohu listu. Přišlo mi jenom poděkování za milou pozornost bez dalšího komentáře.

Aspoň jsem si ověřil, že její adresa existuje.

Antoine Locadour, 74 let, historik, I. C. P., Francie

Sáru snadno identifikujeme jako jednu z mnoha černých Panen, které lze na světě najít. Kali Sara pocházela podle tradice ze vznešeného rodu a znala tajemství světa. Domnívám se, že to byl další z mnoha projevů takzvané Velké Matky, Bohyně Stvoření.

A nepřekvapuje mě, že se o pohanské tradice zajímá stále víc lidí. Proč? Protože Bůh Otec je vždy spojován s přísností a kázní kultu. Naopak Bohyně Matka dává přednost lásce před všemi známými zákazy a tabu.

Tento jev není nový: vždycky když církev zpřísní své normy, značné množství lidí tihne ve

spirituálním kontaktu k hledání větší svobody. Došlo k tomu ve středověku, když se katolická církev omezovala na vypisování daní a stavbu velkolepých klášterů; v reakci na to se objevuje fenomén zvaný „čarodějnictví“, který přesto, že byl pro svůj revoluční charakter potlačován, zanechal kořeny a tradice, jež dokázaly přežít celá staletí.

V pohanských tradicích je kult přírody důležitější než uctívání posvátných knih; Bohyně je ve všem a všechno je částí Bohyně. Svět je pouze výrazem její dobroty. Existuje mnoho filozofických směrů - jako taoismus a buddhismus -, které vylučují rozdíl mezi stvořitelem a stvořením. Lidé už se nesnaží rozřešit tajemství života, ale chtějí být jeho součástí; také v taoismu a buddhismu, třebaže se tam nevyskytuje postava ženy, ústřední princip hlásá, že „vše je jedno“.

V kultu Velké Matky přestává existovat to, čemu říkáme „hřích“, což je obvykle přestoupení subjektivně stanovených mravních kodexů; sex a zvyky jsou uvolněnější, protože jsou částí přírody a nelze je považovat za plody zla.

Neopaganismus ukazuje, že člověk je schopen žít bez instituce náboženství, a zároveň pokračovat v duchovním hledání, aby našel smysl své existence. Je-li Bůh Matka, pak není třeba nic víc, než spojit se a uctívat ji v rituálech, jež se snaží uspokojit její ženskou duši - sem patří tanec, oheň, voda, vzduch, země, zpěvy, hudba, květiny, krása.

V posledních letech tato tendence nesmírně vzrůstá. Možná stojíme před velice významným okamžikem v dějinách světa, kdy konečně Duch dospěje k integraci s Hmotou, obojí se sjednotí a přemění. Současně se však obávám, že bude následovat velice prudká reakce organizovaných náboženských institucí, které začínají ztrácet věřící. Všude zesílí a upevní se fundamentalismus. Jako historik pouze shromažďuji údaje a analyzuji tento střet mezi svobodou uctívání a povinností poslouchat. Mezi Bohem, který ovládá svět, a Bohyní, jež je částí světa. Mezi lidmi, kteří se sdružují ve skupinách ke spontánním oslavám, a těmi, kteří se uzavírají do kruhů, v nichž se učí, co se smí, a co se nesmí dělat.

Rád bych optimisticky doufal, že člověk konečně našel cestu k duchovnímu světu. Náznaky však nejsou natolik pozitivní: nová konzervativní perzekuce může znovu potlačit kult Matky, jak k tomu v minulosti došlo už mnohokrát.

Andrea McCain, divadelní herečka

Je velice těžké pokoušet se o nestrannost a vylíčit příběh, který začal obdivem a skončil záští. Ale zkusím to, opravdu se vynasnažím popsat tu Athénu, kterou jsem poprvé uviděla v bytě na Victoria Street.

Právě se vrátila z Dubaje, měla peníze a snahu podělit se o vše, co věděla o tajemstvích magie. Tentokrát se na Blízkém východě zdržela jen čtyři měsíce: prodala pozemky na stavbu dvou supermarketů, vydělala obrovskou provizi, říkala, že má pro sebe a pro syna dost peněz na tři roky dopředu a do práce se může vrátit, kdykoli bude chtít - teď musí využít přítomné chvíle, prožít zbývající léta mládí a učit druhé to, co se naučila.

Nepřivítala mě moc nadšeně:

„Co si přejete?“

„Pracuji v divadle a připravujeme hru o ženské tváři Boha. Od přítele novináře jsem se dozvěděla, že jste byla v poušti a v balkánských horách u Cikánů a že máte o těchto věcech informace.“

„Vy jste se přišla poučit o Matce jenom kvůli jedné hře?“ „A kvůli čemu jste se to učila vy?“

Athéna se zarazila, přeměřila si mě odshora dolů a usmála se:

„Máte pravdu. Tohle byla má první lekce v roli učitelky: uč toho, kdo se učit chce. Na důvodu nezáleží.“ „Cože?“ „To nic.“

„Divadlo má posvátný původ. Začalo v Řecku hymny na Dio-nýsa, boha vína, znovuzrození, plodnosti. Věří se však, že od nejstarších dob měli lidé rituál, v němž vystupovali jako někdo jiný, a tak usilovali o styk s posvátnem.“

„Druhá lekce, děkuji.“

„Já vám nerozumím. Přišla jsem sem, abych se učila, ne abych vyučovala.“

Ta žena mě začínala rozčilovat. Možná to myslela ironicky.

„Moje ochránkyně...“

„Ochránkyně?“

„...někdy vám to vysvětlím. Moje ochránkyně řekla, že se naučím, co potřebuji, jen když mě k tomu někdo podnítí. A od mého návratu z Dubaje jste první, kdo mi to dokazuje. Její slova dávají smysl.“

Vysvětlila jsem jí, že během příprav na tu divadelní hru jsem vystřídala několik učitelů. V jejich poučeních však nebylo nic zvláštního - zato moje zvědavost rostla úměrně s tím, jak jsem v té záležitosti postupovala dál. Řekla jsem také, že lidé, kteří se tím tématem zabývají, mi připadali zmatení a nevěděli přesně, co chtějí.

„Jako například?“

Například pokud jde o sex. Na některých místech, kam jsem šla, byl úplně zakázaný. Jinde nejenže byl naprosto volný, ale také se někdy povzbuzovalo k orgiím. Chtěla, abych jí uvedla víc podrobností - a nepochopila jsem, jestli mě tak chce zkoušet, nebo nezná nic z toho, co se děje. Athéna pokračovala dřív, než jsem mohla na její otázku odpovědět.

„Cítíte smyslounou touhu, když tančíte? Cítíte, že podněcujete nějakou vyšší energii? Existují pro vás při tanci okamžiky, kdy už to nejste vy?“

Nevěděla jsem, co na to říct. Upřímně řečeno v klubech a na oslavách s přáteli se při tanci vždycky projevuje smyslnost - já začínám provokovat, ráda vídám v mužských očích žádost, ale s postupem noci jako bych se dostávala víc do styku sama se sebou, a to, jestli někoho svádím, nebo ne, už nehraje takovou roli...

Athéna pokračovala:

„Je-li divadlo rituál, pak tanec taky. Je to navíc prastarý způsob, jak se přiblížit k partnerovi. Jako by se vlákna, která nás spojují s ostatním světem, očistila od předsudků a strachu. Když tančíte, můžete si dopřát být sebou samou.“

Začala jsem ji poslouchat s respektem.

„Pak se opět stáváme tím, čím jsme byli předtím; ustrašenými osobami, které se snaží být důležitější, než za jaké se samy považují.“

Takhle přesně jsem to cítila. Anebo všichni zakoušejí totéž? „Máte přítele?“

Vzpomněla jsem si, jak na jednom z míst, kam jsem se šla poučit ohledně „tradice Gáie“, mě jeden z „druidů“ požádal, abych předvedla milostný akt přímo před ním. Směšné a děsivé - jak se tito lidé odvažují zneužívat duchovní hledání k svým nejodpornějším záměrům?

„Máte přítele?“ opakovala.

„Ano.“

Dál už Athéna neřekla nic. Jenom ukazovákem přitisknutým ke rtům mi naznačila, abych byla zticha.

A já jsem si najednou uvědomila, jak nesmírně těžké je pro mě mlčet v přítomnosti osoby, se kterou jsem se právě seznámila. Člověka to nutí mluvit o čemkoli - o počasí, o potížích s dopravou, o nejlepších restauracích. Obě jsme seděly na pohovce v čistě bílé místnosti s přehrávačem a s malou policí, kde měla cédéčka. Nikde jsem nezahlédla knihy - ani obrazy na stěnách. Byla bych tam čekala nějaké předměty a upomínky z Blízkého východu, kde pobývala. Bylo tu však prázdné, a navíc teď to mlčení.

Šedivé oči se upíraly do mých očí, ale vydržela jsem a neuhnula pohledem. Asi instinktivně. Způsob, jak vyjádřit, že jsme se nenechali zastrašit, ale pevně čelíme výzvě. Jenomže v té tiché bílé místnosti, kam doléhal dopravní ruch zvenčí, se všechno začalo zdát neskutečné. Jak dlouho jsme tak bez jediného slova měly zůstat?

Začala jsem sledovat vlastní myšlenky; přišla jsem si pro materiál pro svou hru, nebo vlastně hledám poznání, moudrost a... moc? Nedokázala jsem definovat, co mě přivedlo k...

Ke komu? K čarodějce?

Na povrch se vynořily moje mladické sny: komu by se nelíbilo setkat se s opravdovou čarodějkou, naučit se magii, budit u kamarádek respekt a bázeň? Která dívka se v mládí necítila zneuznávána v důsledku celých staletí represí proti ženám a nemyslela si, že právě to je nejlepší způsob, jak znovu nabýt ztracenou identitu? Tímhle obdobím jsem však už prošla, byla jsem nezávislá, dělala jsem, co se mi zamlouvalo, a to v tak soutěživé oblasti, jako je divadlo. Proč jsem tedy nebyla nikdy spokojená a musela si neustále prověřovat svoji... zvědavost?

Byly jsme asi stejně staré - nebo já byla starší? Měla taky nějakého přítele?

Athéna se pohnula směrem ke mně. Už jsme seděly tak blízko, že jsem dostala strach. Že by byla lesbička?

Neodvrátila jsem sice zrak, ale věděla jsem, kde jsou dveře, a mohla jsem kdykoli odejít. Nikdo mě nenutil chodit do tohoto bytu, setkat se s někým, koho jsem v životě neviděla, a ztrácet tu čas, aniž bych něco řekla anebo se aspoň něčemu naučila. Kam chtěla dojít?

Asi k mlčení. Cítila jsem, jak se mi napíná svalstvo. Byla jsem tam sama, bez ochrany. Zoufale jsem potřebovala s někým mluvit nebo nějak docílit, aby mi mysl ustavičně nesignalizovala ohrožení. Jak mohla vědět, kdo jsem? Jsme to, co říkáme!

Ptala se mě na můj život? Zajímalo ji přece, jestli mám přítele, ne? Chtěla jsem ještě něco dodat o divadle, ale nedokázala jsem to. A co ty řeči o jejím cikánském původu, o setkání v Transylvánii, kraji upírů, které jsem slyšela?

Myšlenky ne a ne se zastavit: kolik bude tahle konzultace stát? Lekla jsem se, měla jsem se zeptat dřív. Bude to drahé? A co když nezaplatím, stanu se obětí jejích čarů?

Měla jsem sto chutí vstát, poděkovat, ale taky říct, že jsem nepřišla mlčet. Když jdete k

psychiatrovi, musíte mluvit. Když jdete do kostela, posloucháte kázání. Když hledáte magii, setkáte se s učitelem, který vám chce vysvětlit svět a uvede řadu rituálů. Ale mlčení? A proč mi to tak vadilo?

Jednu otázku střídala druhá - nedokázala jsem přestat myslet, chtít si objasnit, proč tu obě sedíme bez jediného slova. Po dlouhých pěti nebo deseti minutách strávených v naprosté nehybnosti se náhle usmála.

Já jsem se taky usmála a uvolnila jsem se.

„Snažte se být jiná. Nic víc.“

„Nic víc? Zůstat ztichaje být jiná? Podle mě právě teď existují v Londýně tisíce lidí, kteří šíleně touží s někým si popovídat, a vy mi tady říkáte, že mlčení je něco jiného?“

„Teď, když zas mluvíte a reorganizujete vesmír, nakonec se ujistíte, že vy máte pravdu a já se mýlím. Ale viděla jste: zachovat mlčení je jiné.“

„Je to nepříjemné. Ničemu to nenaučí.“

Zdalo se, že jí moje reakce nevadí.

„V kterém divadle pracujete?“

Konečně začal můj život něco znamenat! Znova jsem se stala lidskou bytostí s nějakým zaměstnáním a vším ostatním! Pozvala jsem ji, aby se přišla podívat na hru, kterou právě uvádíme - byla to momentálně jediná možnost, jak se jí pomstít, ukázat jí, že umím dělat něco, co ona nedovede. To mlčení mi zanechalo v ústech pachut' ponížení.

Zeptala se, jestli s sebou může vzít dítě, a já jsem odpověděla záporně - je to pro dospělé.

„Dobrá, nechám ho u matky; už dlouho jsem v divadle nebyla.“

Za konzultaci nic nechtěla. Když jsem se pak sešla s ostatními členy našeho souboru, vyprávěla jsem jim o schůzce s tou záhadnou bytostí; zmocnila se jich nepotlačitelná zvědavost poznat někoho, kdo při prvním kontaktu nežádá nic víc, než aby člověk mlčel.

Athéna přišla ve stanovený den. Zhlédla hru, přišla mi do šatny poblahopřát, neřekla, jestli se jí to líbilo, nebo ne. Kolegové mi navrhli, abych ji pozvala do baru, kam jsme obvykle po představení zašli. Tentokrát však nemlčela, ale začala mluvit o otázce, která při našem prvním setkání zůstala bez odpovědi:

„Nikdo, ani sama Matka, by si nepřál, aby se lidé tělesně milovali jen proto, aby někoho uctivali; musí cítit lásku. Řekla jste, že jste se setkala s lidmi tohoto typu, vidíte? Na to si dávejte pozor.“ Moji přátelé ničemu nerozuměli, ale téma se jim líbilo a začali na ni chrlit otázky. Něco mi však vadilo: její odpovědi vyznívaly příliš odborně, jako by ty znalosti neměla dostatečně zažité. Hovořila o hře svádění, o rituálech plodnosti a zakončila to jedním řeckým mýtem - jistě proto, že jsem jí při našem prvním setkání pověděla o řeckém původu divadla. Určitě si o tom celý týden četla odbornou literaturu.

„Po tisíciletích mužské nadvlády se vracíme ke kultu Velké Matky. Řekové jí říkali Gáia a mýtus vypravuje, že se zrodila z Chaosu, prázdná, jež předcházelo vzniku kosmu. S ní přišel Erós, bůh lásky, a hned nato zplodila Moře a Nebe.“

„Kdo byl otcem?“ zeptal se jeden z mých přátel.

„Nikdo. Existuje odborný termín partenogeneze, což je schopnost porodit bez mužského zásahu. Existuje také mystický termín, který je u nás známější: Neposkvrněné početí.“

Z Gáie pocházejí všichni bohové, kteří později osídlili řecká Elysejská pole - včetně našeho drahého Dionýsa, vašeho idolu. Později se však jako hlavní politický činitel ve městech prosazoval muž a Gáia ponenáhlu upadala v zapomenutí, nahradil ji Zeus, Arés, Apollón a další bohové - všichni velice kompetentní, ale neoplývali kouzlem Matky, od níž vše pochází."

Pak se nás zevrubně vyptávala na naši práci. Režisér chtěl vědět, jestli by pro nás nechtěla uspořádat několik přednášek.

„O čem?"

„O tom, co znáte."

„Upřímně řečeno, o původu divadla jsem se poučila za týden. Učím se všechno podle potřeby, jak mi to řekla Edda." Uhádla jsem!

„Můžu se ovšem s vámi podělit o jiné věci, které mě naučil život."

Všichni souhlasili. Nikdo se nezeptal, kdo je Edda.

Deidre O'Neill, známá jako Edda

Říkala jsem Athéně: nemusíš sem pořád chodit jenom proto, aby ses ptala na každou hloupost.

Jestliže se nějaká skupina rozhodla zvolit si tě za učitelku, proč téhle příležitosti nevyužiješ, aby ses lektorkou opravdu stala? Dělej, co jsem vždycky dělala já.

Snaž se cítit dobře i při pomýšlení, že jsi ta poslední ze všech stvoření. Nevěř, že si vedeš špatně: nech, aby Matka opanovala tvé tělo i duši, odevzdej se jí tancem nebo mlčením nebo běžnými záležitostmi - jako třeba když odvedeš dítě do školy, uvaříš večeři, zjistíš, co se musí doma uklidit. Všechno je adorace - soustředíš-li se v mysli na přítomný okamžik.

Nesnaž se někoho o něčem přesvědčovat. Když něco nebudeš vědět, zeptej se nebo si to prostuduj. Ale vždycky když něco děláš, buď jako řeka, jež plyne, tichá, odevzdaná vyšší energii. Věř - to jsem ti řekla při našem prvním setkání.

Věř, že jsi schopná.

Zpočátku budeš zmatená, nejistá. Pak ti bude připadat, jako by si všichni mysleli, že je podvádíš. Nic takového: ty to víš, jenom si to musíš uvědomovat. Každá mysl na světě se nechá snadno přesvědčit, že přijde něco horšího, obává se nemoci, útoku, přepadení, smrti: snaž se jim vrátit ztracenou radost.

Buď jasná.

V každé minutě dne si navozuj myšlenky, které ti umožní růst. Jakmile budeš podrážděná, zmatená, pokus se smát sama sobě. Směj se nahlas, směj se hodně té ženě, která se stará, trápí, myslí si, že její problémy jsou nej důležitější na světě. Směj se téhle patetické situaci, protože ty jsi projevem Matky a dosud věříš, že Bůh je muž hýřící pravidly. Většina našich problémů se dá v podstatě shrnout takto: dodržujeme pravidla.

Soustřed' se.

Jestliže nenajdeš nic, nač bys upřela pozornost, soustřed' se na dýchání. Tudy, nosem, vstupuje světelná řeka Matky. Naslouchej tlukotu srdce, sleduj myšlenky, které nedokážeš ovládnout, ovládni popud okamžitě vstát a dělat něco „užitečného". Několik minut denně zůstaň sedět a nic

nedělej, využij toho, jak nejdéle to půjde.

Při mytí nádobí se modlí. Děkuj za to, že máš nádobí k umývání; znamená to, že už na něm bylo jídlo, které někoho nakrmilo, že jsi s láskou pečovala o jednu nebo víc osob - vařila jsi, dala na stůl. Představ si, kolik milionů lidí nemá v tomhle okamžiku vůbec nic k umývání ani nikoho, pro koho by prostřeli stůl.

Samozřejmě, že jiné ženy řeknou: já nebudu mýt nádobí, ať ho umyjí muži. Ať si ho třeba umyjí, když budou chtít, ale nesmíš v tom nikdy vidět rovnost podmínek. Když děláme něco obyčejného, není na tom nic špatného - přesto však řeknou, že vystupuji proti ženské věci, když zítra uveřejním článek o všem, co si myslím.

Taková hloupost! Jako by mytí nádobí nebo nošení podprsenky nebo otvírání a zavírání dveří bylo něco, co snižuje můj ženský úděl. Upřímně řečeno, líbí se mi, když mi muž otevře dveře: v etiketě stojí psáno „potřebuje, abych to udělal, protože je slabá“, ale v mé duši stojí psáno „jedná se mnou jako s bohyní, jsem královna“.

Nejsem tu proto, abych pracovala pro ženskou věc, protože muži i ženy jsou projevem Matky, Božské Jednoty. Nikdo nemůže být víc než to.

Moc ráda bych tě viděla, jak vyučuješ tomu, co se učíš; to je účel života - objevování! Ty se stáváš průchozím místem, kanálem, nasloucháš sama sobě, divíš se, čeho jsi schopná. Vzpomínáš si na práci v bance? Možná jsi to nikdy nepochopila, ale tvým tělem, tvýma očima, tvýma rukama proudila energie.

Řekneš: „Je to trochu jinak, byl to tanec.“

Tanec prostě působí jako rituál. Co je to rituál? Znamená to proměnit něco jednotvárného v něco jiného, rytmického, co může kanalizovat Jednotu. Proto zdůrazňuji: buď jiná i při mytí nádobí. Pohybu rukama tak, aby ani jednou neopakovaly totéž gesto - i když budou dodržovat kadenci. Jestliže zjistíš, že ti to pomáhá, snaž se zviditelňovat představy: květy, ptáky, stromy v lese. Nepředstavuj si izolované věci, jako třeba svíčku, na kterou jsi soustředovala pozornost, když jsi tu byla poprvé. Snaž se myslet na něco hromadného. A víš, čeho si všimneš? Že jsi o své myšlence nerozhodla ty.

Dám ti příklad s ptáky: představ si letící hejno. Kolik ptáků jsi viděla? Jedenáct, devatenáct, pět? Máš představu, ale neznáš přesný počet. Odkud tedy ta myšlenka vyšla? Někdo ji tam vložil. Někdo, kdo zná přesný počet ptáků, stromů, kamenů, květů. Někdo, kdo tě v těchhle zlomcích vteřiny uchvátí a ukáže Svou moc.

Ty jsi to, o čem věříš, že jsi.

Neopakuj si pořád jako ti lidé, co věří na „pozitivní myšlení“, že jsi milovaná, silná nebo schopná. To si říkat nemusíš, protože už to víš. A když zapochybuješ - myslím, že se to na tomhle stupni vývoje stává velice často -, udělej, co jsem ti navrhla. Místo aby ses snažila dokázat, že jsi lepší, než si myslíš, tak se prostě směj. Směj se svým starostem, svým nejistotám. Dívej se s humorem na svoje úzkosti. Ze začátku je to těžké, ale pomalu si zvykneš.

Nyní se vrať a jdi za všemi těmi, kdo si myslí, že víš všechno. Ujišťuj se, že mají pravdu - protože všichni všechno víme, jen tomu musíme uvěřit.

Věř.

Skupiny jsou velice důležité, jak jsem ti řekla v Bukurešti při našem prvním setkání. Protože nás

nutí, abychom se zdokonalovali; jestliže budeš sama, můžeš se nanejvýš sama sobě smát; když však budeš s druhými, budeš se smát a hned nato jednat. Skupiny jsou pro nás výzvou. Skupiny nám umožňují najít, co nás spojuje. Skupiny podněcují kolektivní energii, s níž je extáze mnohem snadnější, protože se přenáší z jedněch na druhé.

Jistěže nás skupiny mohou také zničit. Ale to patří k životu, je to lidský úděl: žít s druhými. A jestliže někdo nedokázal náležitě rozvinout pud sebezáchovy, pak nepochopil nic z toho, co říká Matka.

Máš štěstí, děvče. Nějaká skupina chce, abys je něco učila - a to tě změní v učitelku.

Heron Ryan, novinář

Před prvním setkáním s herci přišla Athéna ke mně domů. Od té doby, co jsem uveřejnil článek o Sáře, byla přesvědčena, že rozumím jejímu světu - což vůbec není pravda. Chtěl jsem ji jen zaujmout. Přestože jsem se snažil uznat, že může existovat neviditelná realita schopná zasahovat do našich životů, jediným důvodem, který mě k tomu vedl, byla láska, kterou jsem odmítal, ale jež neznatelně a ničivě rostla dál.

Přitom já jsem byl se svým životem spokojený, rozhodně jsem nechtěl nic měnit, i když mě to ke změně pudilo.

„Mám strach,“ řekla, sotva vešla. „Ale musím pokračovat, udělat, co ode mě chtějí. Potřebuju věřit.“

„Máš velké životní zkušenosti. Učila ses od Cikánů, od der-višů v poušti, od...“

„Zprvé, přesně tak to není. Co to znamená učit se: nashromáždit poznatky? Nebo změnit svůj život?“

Navrhl jsem, abychom spolu šli povečeřet a trochu si zatančit. S večerí souhlasila, ale tančit odmítla.

„Řekni mi,“ naléhala, když se rozhlížela po mém bytě. „Učit se znamená uložit věci na polici, nebo se zbavit všeho, co se nám nehodí, a jít dál svou cestou nalehko?“

Měl jsem tam díla, která jsem si se značným úsilím koupil, přečetl, podtrhal v nich některé pasáže. Tam byla moje osobnost, moje vzdělání, moji skuteční učitelé.

„Kolik tam máš knih? Asi víc než tisíc. A přece většinu už znova neotevřeš. Všechno si necháváš, protože nevěříš.“

„Nevěřím?“

„Nevěříš, a hotovo. Kdo věří, ten si přečte, jako jsem si já přečetla o divadle, když se mě na to zeptala Andrea. Pak ale stačí umožnit, aby skrze nás mluvila Matka, a zatímco mluví, sám objevuješ. A jak objevuješ, dokážeš zároveň doplňovat mezery, které tam spisovatelé úmyslně nechali, aby podněcovali čtenářovu představivost. Jakmile ty mezery doplníš, začneš věřit vlastním schopnostem.“

Kolik lidí by rádo četlo knihy, které tu máš, ale nemají peníze, aby si je koupili? A ty zatím máš tuhle stagnující energii, jen abys zapůsobil na přátele, kteří tě navštíví. Nebo nevěříš, že ses z nich už něco naučil, a budeš je muset znova prostudovat.“

Připadalo mi, že je ke mně tvrdá. A to mě fascinovalo.

„Myslíš, že tu knihovnu nepotřebuji?“

„Myslím, že potřebuješ číst, ale tohle všechno si nemusíš schovávat. Co kdybychom teď hned šli ven a cestou do restaurace většinu těchhle knih rozdali lidem, které potkáme?“

„Nevešly by se mi do auta.“

„Najmeme si náklad'ák.“

„V tom případě bychom nikdy nepřišli do restaurace včas k večeři. A kromě toho jsi přišla proto, že se cítíš nejistá, a ne abys mi říkala, co mám dělat se svými knihami. Bez nich bych si připadal nahý.“

„Chceš říct hloupý.“

„Nevzdělaný, pokud hledáš správné slovo.“

„Svou vzdělanost tedy nemáš v srdci, ale na policích v bytě.“

Tak dost. Zvedl jsem telefon, rezervoval stůl a řekl, že tam budeme za čtvrt hodiny. Athéna uhýbala před záležitostmi, která ji sem přivedla - její hluboká nejistota způsobila, že vyrážela do útoku, místo aby se obrátila sama k sobě. Potřebovala vedle sebe muže a dost možná zkoumala, kam až mohu dojít, a používala přitom známých ženských triků, aby zjistila, jestli jsem ochoten pro ni udělat cokoliv.

Vždycky když jsem byl s ní, jako by moje existence měla smysl. Tohle chtěla slyšet? No dobře, proberu to u večeře. Mohl bych udělat skoro všechno, ba i opustit ženu, s níž jsem v té době žil - ale svoje knihy bych samozřejmě nikdy nerozdal.

V taxíku jsme se zase vrátili k té záležitosti s divadelní skupinou, přestože v tu chvíli bych byl schopen říkat něco, co jsem jakživ neříkal - mluvit o lásce, což je pro mě věc mnohem složitější než Marx, Jung, anglická Labour Party nebo každodenní problémy v redakcích novin.

„Nemusíš si dělat starosti,“ řekl jsem a zatoužil vzít ji za ruku. „Všechno dobře dopadne. Mluv o kaligrafii. Mluv o tanci. Mluv o tom, co znáš.“

„Když to udělám, nikdy neobjevím, co nevím. Až tam budu, musím zklidnit vlastní mysl a nechat mluvit srdce. Udělám to ale poprvé a mám strach.“

„Chtěla bys, abych šel s tebou?“

Okamžitě souhlasila. Dojeli jsme k restauraci, tam jsme si objednali víno a začali jsme pít. Já proto, že jsem potřeboval sebrat odvalu, abych řekl, co jsem si myslel, že cítím, i když mi připadalo absurdní milovat někoho, koho vlastně neznám. Ona proto, že se bála říkat něco, co nevěděla.

Při druhé sklence jsem si všiml, jak je nervózní. Pokusil jsem se vzít ji za ruku, ale jemně ji vyprostila.

„Nemůžu mít strach.“

„Jasně že můžeš. Já mám strach často. A přesto jdu dál, když je to nutné, a čelím všemu.“

Všiml jsem si, že i já jsem znervózněl. Znova jsem nám oběma nalil - číšník se už po několikáté přišel zeptat, co si dáme k jídlu, a já jsem odpovídal, že si vybereme později.

Rozpovídal jsem se o nejrůznějších věcech, jak mě to zrovna napadlo, Athéna zdvořile naslouchala, ale zdálo se, že je kdesi daleko, ve svém temném světě plném přízraků. V jedné chvíli mi zase vyprávěla o té ženě ve Skotsku a o tom, co jí řekla. Zeptal jsem se, jestli má smysl

učit něco, co nevíme.

„Učil tě někdy někdo milovat?“ namítla. Četla mi snad myšlenky? „A přece to jako každá lidská bytost umíš. Jak ses to naučil? Nenačil: věříš. Věříš, a proto miluješ.“ „Athéno...“

Zaváhal jsem, ale podařilo se mi větu dokončit, přestože jsem původně chtěl říct něco jiného.

„...asi už bychom si měli objednat.“

Uvědomil jsem si, že dosud nejsem připraven mluvit o věcech, které vyvolávaly neklid v mém světě. Přivolal jsem číšníka, dal jsem přinést předkrm, další předkrm, hlavní jídlo, moučník a ještě láhev vína. Čím déle tu budeme, tím lépe.

„Připadáš mi nesvůj. Vadily ti moje řeči o knihách? Dělej, co uznáš za vhodné, vůbec nechci tvůj svět měnit. Nakonec se začnu plést do cizích záležitostí.“

Na tohle „měnění světa“ jsem přece myslel před chvílkou.

„Athéno, ty mi pořád povídáš..., totiž já potřebuju mluvit o něčem, k čemu došlo v tom baru v Sibiu, při cikánské muzice...“

„Chceš říct v restauraci.“

„Ano, v restauraci. Dnes jsme hovořili o knihách, o věcech, které se hromadí a zabírají místo. Možná máš pravdu. Existuje něco, co toužím dát od okamžiku, kdy jsem tě tenkrát viděl tančit. Leží mi to na srdci čím dál tím víc.“

„Nevím, o čem mluvíš.“

„Jistěže víš. Mluvím o lásce, kterou teď objevuji, a dělám všechno možné, abych ji zničil dřív, než se projeví. Byl bych rád, kdybys ji přijala; tohle je to málo, co mám ze sebe sama, ale co mi nepatří. Není to výlučně tvé, protože už v životě někoho mám, ale byl bych šťasten, kdybys to přesto přijala.“

Chalíl Džibrán, básník z tvé země, říká: *Je dobré dávat, jeli člověk o to požádán, ale lépe je dávat bez prošení.* Jestliže dnes večer všechno nedořeknu, budu nadále jen někdo, kdo podává svědectví o tom, co se děje - nebudu tím, kdo žije.“

Zhluboka jsem se nadechl: víno mi pomohlo osvobodit se.

Athéna dopila sklenku a já jsem učinil totéž. Číšník přinesl jídlo, poznamenal něco k jednotlivým chodům, ať už k přísadám, nebo ke způsobu přípravy. My dva jsme na sebe upírali oči - Andrea mi vyprávěla, že tak to dělala Athéna při jejich prvním setkání, a byla přesvědčena, že je to metoda, jak zastrašit druhé.

Mlčení bylo hrozné. Už jsem si představoval, jak vstává od stolu a říká něco o tom slavném a neviditelném příteli ze Scotland Yardu nebo dodává, že jí to velice lichočí, ale teď ji trápí ty zítřejší lekce.

„*Je snad něco, co byste mohli odepřít? Vše, co máte, bude jednoho dne rozdáno. Ovocné stromy dávají, aby mohly žít, neboť nedat znamená zahynout.*“

Její hlas, byť tichý a vlivem vína trochu pomalý, dokázal umlčet všechno kolem nás.

„*A vy, kteří přijímáte, neberte na sebe břemeno vděku, abyste nevložili jařmo na sebe i na toho, kdo dává. Dáváte málo, dáváte-li jen ze svého majetku. Teprve když rozdáváte sami sebe, dáváte opravdově.*“*

* Chalíl Džibrán, *Prorok* (in: *Slova jako ranní červánky*), Vyšehrad, Praha 2000, s. 33-35. Přel. I. Daňková, J. Daněk, E. Merhautová. (Pozn. překl.)

Říkala to všechno bez úsměvu. Jako bych mluvil se sfíngou.

„Je to od téhož autora, kterého jsi citoval - naučila jsem se to ve škole, ale nepotřebuji knihu, v níž to píše; uložila jsem si jeho slova v srdci.“

Ještě trochu se napila. Já také. Ted' se nehodilo, abych se zeptal, jestli přijala, nebo ne; mně se ulehčilo.

„Možná máš pravdu; daruji svoje knihy jedné veřejné knihovně a nechám si jen pár těch, které si skutečně přečtu znova.“

„O tomhle chceš ted' mluvit?“ „Ne. Nevím, co říct dál.“

„V tom případě je lepší jíst a vychutnat jídlo. Nepřipadá ti to jako dobrý nápad?“

Ne, nepřipadalo mi to jako dobrý nápad; chtěl jsem slyšet něco jiného. Ale bál jsem se zeptat, takže jsem mluvil o knihovnách, o knihách, o básnících, nebyl jsem k zastavení a mrzelo mě, že jsem objednal tolik chodů - ted' bych byl nejraději rychle zmizel já, protože jsem nevěděl, jak při tomhle setkání postupovat dál.

Nakonec mě přiměla ke slibu, že přijdu do divadla na její první lekci, a to pro mě bylo znamení, že mě potřebuje, přijala, co jsem jí nevědomky toužil dát od chvíle, kdy jsem ji viděl tančit v transylvánské restauraci, ale čemu jsem dokázal porozumět až toho večera.

Nebo jsem dokázal uvěřit, jak říkala Athéna.

Andrea McCain, herečka

Samozřejmě že za to můžu já. Nebýt mne, Athéna by tenkrát dopoledne do divadla nepřišla, nebyla by všechny členy skupiny požádala, aby si lehli na jeviště a začali s úplnou relaxací, což zahrnovalo dýchání a uvědomování si každé části těla. „Nyní uvolněte stehna...“

Všichni jsme ji poslouchali, jako by to byla bohyně, někdo, kdo ví víc než my všichni dohromady, přestože jsme podobné cvičení dělali už nejmíň stokrát. Všichni jsme byli zvědaví, co přijde po... „...ted' uvolněte obličej, zhluboka dýchejte,“ atd.

Copak si myslela, že nás učí něčemu novému? Očekávali jsme přednášku, nějakou besedu! No dobrá, nebudu se rozčilovat, vraťme se k minulosti; relaxovali jsme a nastalo to mlčení, které nás úplně vyvedlo z míry. Když jsem o tom později s některými kamarády mluvila, všichni prý měli dojem, že cvičení skončilo; byl čas sednout si, rozhlédnout se kolem, ale nikdo to neudělal. Zůstali jsme ležet v jakési nucené meditaci celých nekonečných patnáct minut.

Pak se znovu ozval její hlas:

„Měli jste čas o mně zapochybovat. Někteří z vás projevili netrpělivost. Ale ted' vás požádám jen o jedno: až napočítám do tří, vstaňte a buďte jiní.“

Neříkám: buďte jiným člověkem, zvířetem, domem. Snažte se nedělat nic z toho, co jste se naučili v hereckých kurzech -nežádám, abyste byli herci a ukázali své kvality. Žádám, abyste přestali být lidskými bytostmi a proměnili se v něco, co neznáte.“

Měli jsme zavřené oči, leželi jsme na zemi a nikdo nemohl vědět, jak reaguje ten druhý. S touhle nejistotou Athéna počítala.

„Řeknu několik slov a vy si k těmto povelům přidáte představy. Pamatujte, že jste intoxikováni pojmy, a jestliže řeknu ‚osud‘, začnete si možná představovat svůj budoucí život. Když řeknu ‚červený‘, vybaví se vám nějaký psychoanalytický výklad. To právě nechci. Chci, abyste byli jiní, jak už jsem řekla.“

Ani nedokázala pořádně vysvětlit, co chce. Nikdo neprotestoval, a já byla jsem přesvědčena, že je to ze zdvořilosti, ale že po skončení téhle „přednášky“ už Athénu nikdo znova ne-pozve. A ještě mi řeknou, jak jsem mohla být tak naivní, že jsem za ní šla.

„Takže první slovo: posvátný.“

Rozhodla jsem se na tu hru přistoupit, jen abych neumřela nudou: představovala jsem si svou matku, přítele, budoucí děti, skvělou kariéru.

„Udělejte pohyb, který bude znamenat ‚posvátný‘.“

Zkřížila jsem paže na hrudi, jako bych objímala všechny své drahé. Později jsem se dozvěděla, že většina rozpažila do tvaru kříže a že jedna z dívek roztáhla nohy, jako by se milovala.

„Znovu se uvolněte. Znovu na všechno zapomeňte a mějte pořád zavřené oči. Nic nekritizují, ale z vašich gest usuzuji, že znázorňujete něco, co považujete za posvátné. To právě nechci - prosím, abyste se následující slovo nesnažili zobrazit tak, jak se projevuje v tomto světě. Otevřete své kanály, aby ona intoxikace realitou mohla odejít. Uvažujte abstraktně; pak pomalu vstoupíte do světa, do něhož vás vedu.“

Poslední věta zazněla tak autoritativně, že jsem pocítila, jak se mění energie místa. Ten hlas teď věděl, kam nás hodlá dovést. Učitelka místo přednášející.

„Země,“ řekla.

Naráz jsem pochopila, o čem mluví. Už nezáleželo na představivosti, nýbrž na mém těle ve styku s půdou. Já jsem byla Země.

„Udělejte pohyb, který by představoval Zemi.“

Nepohnula jsem se; já jsem byla půda jeviště.

„Skvělé,“ řekla. „Nikdo se nepohnul. Poprvé jste všichni pocítili totéž; místo abyste něco popisovali, přeměnili jste se v pojem.“

Znovu se na dobrých pět minut dlouze odmlčela. To mlčení nás mátlo, netušili jsme, jestli neví, jak dál, nebo jestli nezná náš intenzivní pracovní rytmus.

„Řeknu třetí slovo.“

Udělala pauzu.

„Střed.“

Pocítila jsem - a byl to neuvědomělý pohyb -, že veškerá moje životní energie míří k pupku a tam září jako žluté světlo. Vyděsilo mě to: kdyby se toho někdo dotkl, mohla bych zemřít.

„Pohyb vyjadřující střed!“

Zaznělo to jako rozkaz. Okamžitě jsem položila ruce na břicho, abych se chránila.

„Skvělé,“ řekla Athéna. „Můžete si sednout.“

Otevřela jsem oči a spatřila světla nad jevištěm, vzdálená, vyhaslá. Promnula jsem si obličej, vstala a všimla si, že se kolegové tváří překvapeně.

„Tohle má být přednáška?“ zeptal se režisér.

„Můžete tomu tak říkat.“

„Děkujeme vám, že jste přišla. A teď, když dovolíte, musíme začít zkoušet novou hru.“

„Ale já jsem ještě neskončila.“ „Necháme to na jindy.“

Zdalo se, že režisérova reakce nás všechny udivila. Myslím, že po počátečních pochybnostech se nám to líbilo - bylo to něco jiného, žádné představování věcí nebo osob, žádné znázorňování jablek, svíček. Žádné sezení v kruhu, kdy se držíme za ruce a tváříme se jako při posvátném rituálu. Bylo to prostě absurdní a my jsme chtěli vědět, jak to skončí.

Athéna se naprosto klidně shýbla pro kabelku. V tom okamžiku jsme uslyšeli hlas z jeviště:

„Neuvěřitelné!“

Přišel s ní Heron. A režisér se ho bál, protože Heron se znal s divadelními kritiky listu, v jehož redakci pracoval, a měl výborné styky s médii.

„Přestali jste být jedinci a stali jste se pojmy. Škoda, že už nemáte čas, ale nic si z toho nedělej, Athéno, vyhledáme jinou skupinu, a tam se dozvím, jak tvoje přednáška končí. Mám své styky.“

Já jsem ještě pořád vzpomínala na to světlo, jak mi putuje po celém těle a soustřeďuje se na pupku. Kdo je ta žena? Cítili moji kolegové totéž?

„Moment,“ řekl režisér a přelétl pohledem překvapené tváře kolem sebe. „Možná bychom dnes mohli zkoušku odložit a...“

„To nemusíte. Protože já se teď musím vrátit do redakce a napsat něco o téhle ženě: právě jsem objevil výborný materiál.“

Pokud Athénu diskuse obou mužů zmátla, nedala nic najevo. Sestoupila z jeviště a odešla s Heronem. My jsme se obrátili k režisérovi, aby nám vysvětlil svou reakci.

„Při vši úctě k Andree si myslím, že náš rozhovor o sexu tehdy v restauraci byl mnohem podnětnější než ty hlouposti, které jsme před chvílí prováděli. Všimli jste si, jak často mlčela? Vůbec nevěděla, jak dál!“

„Ale já jsem pocítil něco zvláštního,“ namítl jeden z nej-starších herců. „Jakmile řekla ‚střed‘, připadalo mi, že se veškerá moje životní síla soustředila do pupku. Nikdy dřív jsem nic takového nezažil.“

„Poslyš... jsi si tím jist?“ ozvala se jedna herečka, z jejíhož hlasu bylo zřejmé, že cítila totéž.

„Ta ženská je snad čarodějka,“ přerušil rozhovor režisér. „Dejme se zase do práce.“

Začali jsme protahováním, zahříváním, meditací, všechno podle příručky. Potom několik improvizací a hned nato četba nového textu. Athénina přítomnost jako by se ponaáhlu rozplývala, všechno začínalo být jako dřív - divadlo, dávnými Reky vytvořený rituál, v němž jsme si zvykli předstírat, že jsme někým jiným.

Ale bylo to jen představení. Athéna byla jiná a já jsem se rozhodla jít za ní znovu, hlavně po tom, co o ní řekl režisér.

Heron Ryan, novinář

Bezděčně jsem postupoval podle jejích pokynů tak jako herci a uposlechl všech příkazů - s tím rozdílem, že jsem měl dál otevřené oči, abych mohl sledovat, co se děje na jevišti. Ve chvíli, kdy vyžadovala „pohyb vyjadřující střed“, jsem si položil ruku na pupek, a ke svému překvapení jsem

viděl, že všichni, včetně režiséra, udělali totéž. Co to znamenalo?

Odpoledne jsem měl psát hrozně nudný článek o příjezdu jedné hlavy státu do Anglie, byla to skutečná zkouška trpělivosti. O přestávce mezi telefonáty jsem se jen tak pro zábavu zeptal kolegů z redakce, jaký pohyb by udělali, kdybych chtěl, aby označili „střed“. Většinou žertovali a mluvili o politických stranách. Jeden z nich ukázal do středu země. Jiný si položil ruku na srdce. Nikdo, ale opravdu vůbec nikdo nepojímal pupek jako střed čehokoli.

Až nakonec mi někdo z lidí, s nimiž jsem k večeru hovořil, objasnil něco zajímavého. Když jsem se vrátil domů, Andrea už byla vykoupaná a prostřela k večeři. Otevřela láhev velice drahého vína, nalila do dvou číší a jednu mi podala.

„Tak jak dopadla včerejší večeře?“

Jak dlouho může člověk žít se lží? Nechtěl jsem ztratit ženu, která seděla přede mnou, dělala mi společnost v těžkých chvílích, stála po mém boku, když jsem nedokázal najít smysl svého života. Miloval jsem ji, ale v tom šíleném světě, do něhož jsem se neúmyslně pohroužil, bylo moje srdce kdesi daleko a snažilo se přizpůsobit něčemu, co možná znalo, ale co nemohlo přijmout: být dost velké pro dvě osoby.

Jelikož bych nikdy neriskoval natolik, abych vyměnil jistotu za pochybnost, snažil jsem se zlehčovat, k čemu v restauraci došlo. Hlavně proto, že až na to, že jsme si navzájem dlouze citovali verše jednoho básníka trpícího láskou, nedošlo vůbec k ničemu.

„S Athénou se dá těžko vyjít.“

Andrea se zasmála.

„A právě proto asi přitahuje muže; probouzí ochránčovský pud, který máte, a stále méně jej projevujete.“

Raději to zamluvit. Vždycky jsem si byl jist, že ženy mají nadpřirozenou vlohú poznat, co se děje v mužském nitru. Jsou to všechno čarodějky.

„Trochu jsem si ověřoval, co vlastně se dnes v divadle stalo. Ty to nevíš, ale já jsem měl při těch cvičeních otevřené oči.“

„Ty máš vždycky otevřené oči; asi to patří k tvému povolání. A chceš mluvit o těch okamžicích, kdy se všichni chovali stejně. Hodně jsme o tom mluvili po zkoušce v baru.“

„Jeden historik mi řekl, že v řeckém chrámu, v němž se věštila budoucnost (*pozn. red.: Apollónův chrám v Delfách*), měli mramorový kámen zvaný ‚pupek‘. Podle tehdejší tradice to byl střed světa. Šel jsem si to prostudovat do našeho archivu: v jordánské Petře existuje další ‚kónický pupek‘, který symbolizuje nejen střed planety, ale celého vesmíru. V Delfách i v Petře mají ukazovat osu, kudy proudí energie světa, a označují tak viditelně to, co se projevuje jenom v rovině řekněme ‚neviditelné‘. Také Jeruzalému se říká pupek světa, zrovna tak jako jednomu ostrovu v Tichém oceánu a ještě dalšímu místu, jehož jméno jsem zapomněl - protože jsem si tyhle věci nikdy nespojoval.

„Tanec!“

„Co tím chceš říct?“ „Ale nic.“

„Já vím, co tím chceš říct: orientální břišní tance, ty nejstarší, o nichž existují zprávy a při nichž se všechno točí kolem pupku. Přece už jsem ti vyprávěl, jak jsem viděl Athénu tančit v Transylvánii. Byla sice oblečená, ale...“

„...ale pohyb začínal na pupku a teprve potom se rozšířil po celém těle.“ Měla pravdu. Raději zase povídat o divadle, o nudných novinářských záležitostech, popít a skončit spolu v posteli, zatímco venku začalo pršet. Všiml jsem si, že v okamžiku orgasmu kroužilo Andreino tělo kolem pupku - už jsem to viděl stokrát, a nikdy jsem tomu nevěnoval pozornost.

Antoine Locadour, historik

Heron začal utrácet spoustu peněz telefonováním do Francie, protože chtěl, abych mu sehnal veškeré informace do konce týdne, a zvláště naléhal na tu záležitost s pupkem - která mi připadala nadmíru nezajímavá a neromantická. Zkrátka Angličané obvykle nevidí totéž co Francouzi; a tak místo abych se vyptával, snažil jsem se vyzkoumat, co o tom praví věda.

Ihned jsem zjistil, že historické poznatky nejsou dostatečné -mohl jsem lokalizovat tu nějakou pamětihodnost, tam nějaký ten dolmen, ale pozoruhodné je, že dávné kultury se zřejmě ohledně téhož tématu shodovaly a k definování míst považovaných za posvátná používaly téhož slova.

Nikdy jsem tomu nevěnoval pozornost a teď mě to začínalo zajímat. Když jsem viděl tu přemíru shod, pátral jsem po něčem, co by to všechno doplnilo: po lidském chování a víře.

První, logičtější vysvětlení bylo okamžitě vyvráceno: pupeční šňůrou jsme vyživováni, je to střed světa. Jeden psycholog mi řekl, že tahle teorie vůbec nedává smysl: ústřední představou člověka je vždy „odříznutí“ šňůry, takže od té chvíle jsou nej důležitějšími symboly mozek nebo srdce.

Jakmile nás nějaké téma začne zajímat, jako by se k němu vztahovalo všechno kolem nás (mystikové tomu říkají „znamení“, skeptici „shody okolností“ a psychologové „ohnisko pozornosti“, já bych nicméně měl ještě vysvětlit, jak se k tomuto tématu staví historikové). Jednou večer přišla domů moje dospívající dcera s piercingem na pupku.

„Proč jsi to udělala?“

„Protože se mi chtělo.“

Vysvětlení naprosto přirozené a pravdivé, ba i pro historika, který musí najít důvod ke všemu.

Když jsem vstoupil do dceřina pokoje, uviděl jsem plakát s její nej oblíbenější zpěvačkou: břicho měla obnažené a pupek i na té fotografii na stěně vypadal jako střed světa.

Zatelefonoval jsem Heronovi a zeptal se ho, proč ho to tolik zajímá. Poprvé mi pověděl, k čemu došlo v divadle, jak lidé spontánně, ale zároveň nečekaně reagovali na určitý povel. Z dcery už jsem další informace nevytáhl, takže jsem se obrátil na odborníky.

Nikdo se podle všeho té záležitosti příliš nevěnoval, až nakonec jsem přišel na indického psychologa Françoise Shepku (*pozn. red.: na vědcovo výslovné přání jsou jméno i národnost změněny*), který začínal radikálně přetvářet současné terapie: podle jeho názoru návrat do dětství jako metoda řešení traumat člověka nikdy nikam nedovedla - mnohé problémy, které už byly během života překonány, se nakonec znovu vrátily a dospělí lidé začali opět obviňovat své rodiče ze svých nezdarů a porážek. Shepka momentálně válčil s francouzskými psychoanalytickými společnostmi a rozhovor o tak absurdním tématu, jako je pupek, ho evidentně osvěžil. Téma ho nadchlo, ale nepřistoupil k němu přímo. Řekl, že podle jednoho z vůbec nejuznávanějších psychoanalytiků, Švýcara Carla Gustava Junga, všichni pijeme z téhož pramene.

Jmenuje se „duše světa“; ačkoli se vždy snažíme být nezávislími jedinci, část naší paměti je táž. Všichni vyhledávají ideál krásy, tance, božství, hudby.

Společnost si však dává za úkol určit, jak se budou tyto ideály projevat v reálné sféře. Tak například dnešním ideálem krásy je hubenost, zatímco před tisíci lety byly sochy bohyní tlusté. Stejně je tomu se štěstím: existuje řada pravidel, která máte dodržovat, jinak vaše vědomí nepřijme názor, že jste šťastní.

Jung obvykle hodnotil individuální pokrok ve čtyřech etapách: první je persona - maska, kterou nosíme každý den a jíž předstíráme, kdo jsme. Věříme, že na nás závisí svět, že jsme skvělí rodiče a že naše děti nám nerozumějí, že šéfové jsou nespravedliví, že snem člověka je nikdy nepracovat a celý život strávit cestováním. Mnozí lidé si uvědomují, že v takovém pojetí je něco chybného: poněvadž však nechtějí nic změnit, nakonec na to rychle zapomenou. Několik jedinců se snaží pochopit, co vlastně je chybné, a dojdou ke stínu.

Stín je naše inferiorní stránka, která diktuje, jak máme jednat a chovat se. Když se pokusíme zbavit osoby, rozsvítíme v sobě světlo a uvidíme pavučiny, zbabělost, nízkost. Je tam stín, aby nám zabránil v pokroku - a většinou uspěje, honem se vracíme k tomu, jímž jsme byli, než jsme začali pochybovat. Někdo však tento střet se svými pavučinami přežije se slovy: „Ano, mám řadu chyb, ale jsem poctivý a chci jít vpřed.“

V tom okamžiku stín zmizí a vejdemo ve styk s duší.

Duší nemyslí Jung nic náboženského; mluví o návratu k oné duši světa, prameni poznání. Instinkty se zbystrují, emoce jsou extrémní, znamení života jsou důležitější než logika, vnímání reality už není tak strnulé. Začínáme se zabývat věcmi, na které nejsme zvyklí, naše reakce nás překvapují. A zjišťujeme, že podaří-li se nám kanalizovat toto ustavičné tryskání energie, uspořádáme je ve velice pevný střed, který Jung nazývá u muže Moudrý Stařec a u žen Velká Matka.

Umožnit tento projev je poněkud nebezpečné. Obvykle ten, kdo k tomu dospěje, má tendenci považovat se za svatého, kro-titele duchů nebo proroka. Je zapotřebí velké osobní vyspělosti, aby člověk navázal styk s energií Moudrého Starce nebo Velké Matky.

„Jung se zbláznil,“ řekl můj přítel, když mi vysvětlil tyto čtyři etapy popsané švýcarským psychoanalytikem. „Jakmile vešel ve styk se svým Moudrým Starcem, začal prohlašovat, že jej vede duch jménem Filemon.“

„A konečně...“

„...se dostáváme k symbolu pupku. Nejen lidé, ale i společnost se utváří v těchto čtyřech etapách. Západní civilizace má personu, ideje, jež nás vedou.“

Ve snaze přizpůsobit se změnám vstupuje ve styk se stínem -vidíme velké masové demonstrace, při nichž může být kolektivní energie zmanipulována jak k dobru, tak ke zlu. Náhle z jakéhosi důvodu persona nebo stín už lidi neuspokojují - a nastal okamžik skoku, při němž vzniká nevědomá integrace s duší. Začínají vyvstávat nové hodnoty.“

„Všiml jsem si toho. Znovu se objevuje kult ženské tváře Boha.“

„Výborný příklad. A aby se nové hodnoty prosadily, začíná lidstvo na konci tohoto procesu navazovat styk se symboly - je to šifrovaný jazyk, jímž současné generace komunikují s pradávným poznáním. Jedním z těchto symbolů znovuzrození je pupek. Na pupku indického božstva Višnu, odpovědného za stvoření a zkázu, se usadí bůh, který bude v každém cyklu všemu

vládnout. Jógini považují pupek za jednu z čakr, posvátný bod lidského těla.

Nejprimitivnější kmeny obvykle mají posvátná místa tam, kde se podle nich nachází pupek světa. V Jižní Americe říkají lidé v transu, že skutečnou formou lidské bytosti je zářící vejce, které se spojuje s ostatními skrze vlákna, jež vycházejí z pupku.

Symbolicky to znázorňuje mandala, kresba, která podněcuje meditaci.

Předal jsem veškeré informace do Anglie ještě před smluveným termínem. Řekl jsem, že žena, která dokáže vyvolat u nějaké skupiny tutéž absurdní reakci, musí mít obrovskou sílu a nepřekvapilo by mě, kdyby byla svým způsobem paranormální. Navrhl jsem, aby ji prozkoumal blíže. O zmíněném tématu jsem nikdy nepřemýšlel a snažil jsem se na ně neprodleně zapomenout; dcera mi řekla, že se chovám nějak divně, myslím jen na sebe, jsem zahleděný na vlastní pupek!

Deidre O'Neill, známá jako Edda

„Nic nevyšlo: jak jen jsi mě mohla přesvědčit, že umím učit? Proč já mám stát před druhými jako idiot? Měla bych na tebe co nejrychleji zapomenout. Když mě učili tančit, tak jsem tančila. Když mě učili psát písmena, tak jsem se to naučila. Ale ty jsi zrůda: chtěla jsi po mně, abych udělala něco, co nedokážu. Proto jsem sedla na vlak a přijela - abys viděla, jak tě nenávidím!”

Pořád plakala. Ještě dobře, že nechala dítě u rodičů, protože mluvila dost nahlas a bylo z ní cítit... víno. Řekla jsem, ať jde dovnitř, mé pověsti nijak neprospěje, když mi udělá takový skandál přede dveřmi - stejně už se o mně povídá, že ke mně chodí návštěvníci obou pohlaví a já pro ně pořádám velké sexuální orgie ve jménu Satana. Ale ona tam stála jako přibitá a křičela: „Je to tvoje vina! Tys mě ponížila!”

Otevřelo se jedno okno a hned nato druhé. Co se dá dělat, ten, kdo hodlá změnit osu světa, musí si taky připustit, že se to sousedům nebude vždycky líbit. Přistoupila jsem k Athéně a udělala přesně to, co ode mě chtěla: objala jsem ji.

Dál mi plakala na rameni. Opatrně jsem ji zavedla po několika schodech nahoru a vešly jsme dovnitř. Uvařila jsem čaj podle receptu, který nikomu neprozradím, protože mě ho naučil můj ochránce; postavila jsem před ni hrnek a ona ho vypila jedním douškem. Tím dokázala, že mi pořád ještě věří.

„Proč jsem taková?” pokračovala. Poznala jsem, že alkohol přestal účinkovat.

„Mám muže, kteří mě milují. Mám syna, který mě zbožňuje a vidí ve mně životní vzor. Mám adoptivní rodiče, které považuji za svou skutečnou rodinu a kteří by za mě dali život. Zaplnila jsem mezery ve své minulosti tím, že jsem vyhledala svou matku.

Mám dost peněz, abych tři roky nemusela nic dělat, jen se radovat ze života - a nejsem spokojená!

Připadám si bídná, provinilá, protože Bůh mi požehnal tragédiemi, které jsem dokázala překonat, a také zázraky, které jsem přijala se ctí, a přece nejsem nikdy spokojená! Pořád chci víc.

Nepotřebovala jsem do toho divadla chodit a k svému seznamu vítězství přidávat frustraci!”

„Myslíš, že jsi nejednala správně?”

Zarazila se a užasle se na mě podívala.

„Proč se na to ptáš?“

Mlčky jsem čekala na odpověď.

„Jednala jsem správně. Přišla jsem tam s jedním novinářem, neměla jsem nejmenší ponětí, co budu dělat, a znenadání přede mnou všechno začalo vyvstávat jakoby z ničeho. Cítila jsem vedle sebe Velkou Matku, jak mě vede, dává mi pokyny a umožňuje, aby můj hlas vyjadřoval jistotu, jakou v sobě nemám.“

„Tak proč si stěžuješ?“

„Protože mě nikdo nepochopil!“

„A to je tak důležité? Tak důležité, že musíš přijet do Skotska a urážet mě na veřejnosti?“

„Samozřejmě že je to důležité! Jestliže je člověk schopen všeho, jestliže ví, že dělá správnou věc, jak to, že nedokáže, aby ho druzí kvůli tomu aspoň měli rádi a obdivovali?“

Tak to byl problém. Vzala jsem ji za ruku a zavedla do téhož pokoje, kde před několika týdny pozorovala svíčku. Požádala jsem ji, aby si sedla a snažila se trochu uklidnit - i když jsem věděla jistě, že čaj už působí. Zašla jsem do ložnice, vzala kulaté zrcadlo a dala jí ho před obličej.

„Ty máš všechno a bojovala jsi o každou píd' vlastního teritoria. A teď se podívej na svoje slzy. Podívej se, jak zahořkle se tváříš. Dobře se na tu ženu v zrcadle zadívej; tentokrát se nesměj, ale snaž se ji pochopit.“

Poskytla jsem jí dost času, aby se mohla řídit mými pokyny. Když jsem si všimla, že se dostává do žádoucího transu, pokračovala jsem:

„Jaké je tajemství života? Říkejme mu ‚milost‘ nebo ‚požehnání‘. Všichni se snaží spokojit s tím, co mají. Až na mne. Až na tebe. Až na několik málo osob. Spolu s nimi se bohužel budeme muset trochu obětovat ve jménu nějaké vyšší věci.“

Naše imaginace je větší než svět, který nás obklopuje, překračujeme svoje meze. Dřív se tomu říkalo ‚čarodějnictví‘, ale dobře, že se věci změnily, jinak bychom už skončily na hranici. Když se přestalo s upalováním žen, věda našla vysvětlení, běžně nazývané ‚ženská hysterie‘; ačkoliv už kvůli tomu nehrozí smrt v ohni, vyvolává to nakonec řadu problémů, zvláště v práci.

S tím se však netrap, brzo se tomu bude říkat ‚moudrost‘. Dívej se pořád upřeně do zrcadla: koho vidíš?“

„Nějakou ženu.“

„A co je za tou ženou?“

Zaváhala. Naléhala jsem, až nakonec odpověděla:

„Jiná žena. Opravdovější, inteligentnější než já. Jako by to byla duše, která mi nepatří, ale je mou částí.“

„Přesně tak. Teď tě požádám, aby sis představila jeden z nej-důležitějších alchymických symbolů: hada stočeného do kruhu a pohlcujícího vlastní ocas. Umíš si to představit?“

Přikývla.

„Takový je život lidí, jako jsme my dvě. Ustavičně se ničí a zase tvoří. V tvé existenci tak proběhlo všechno: od opuštění k nalezení, od rozvodu k nové lásce, od bankovní pobočky k poušti. Jenom jediné zůstává nedotčeno - tvůj syn. On je vůdčí linií všeho, respektuj to.“

Zase se rozplakala. Ale tyto slzy byly jiné.

„Přišla jsi sem proto, že jsi uviděla ženskou tvář na hranici. Tataž tvář je teď v zrcadle a snaž se

ji ctít. Netrap se tím, co si myslí druzí, protože za několik let nebo za několik desetiletí či několik století se toto myšlení změní. Proživej teď to, co budou lidé prožívat až v budoucnosti.

Co vlastně chceš? Nemůžeš chtít být šťastná, protože to je snadné a nudné. Nemůžeš chtít jenom milovat, protože to je nemožné. Co vlastně chceš? Chceš ospravedlnit svůj život - prožít jej co možná nejintenzivněji. To je zároveň léčba i extáze. Snaž se dávat pozor na nebezpečí a proživej tu radost a dobrodružství, že jsi Ženou, která je za obrazem odrážejícím se v zrcadle."

Zavřela oči, ale vím, že moje slova jí pronikla do duše a tam měla zůstat.

„Budeš-li chtít riskovat a pořád učit, udělej to. V opačném případě si buď vědoma, že už jsi došla mnohem dále než většina lidí."

Její tělo začalo ochabovat. Přidržela jsem ji v náruči, dřív než mohla upadnout, a ona mi usnula s hlavou opřenou o hrud'.

Pokusila jsem se jí pošeptat pár věcí, protože stejnými etapami jsem prošla i já a vím, jak je to těžké - tak mi to řekl můj ochránce a tak jsem to zažila na vlastní kůži. Ale obtížnost neubírala této zkušenosti na zajímavosti.

Jaké zkušenosti? Žít jako lidská bytost a jako božstvo. Přejít od napětí k uvolnění. Od uvolnění k transu. Od transu k intenzivnějšímu kontaktu s lidmi. Od tohoto kontaktu znovu k napětí a tak dále, jako had, který požívá vlastní ocas.

Nic snadného - hlavně proto, že to vyžaduje bezpodmínečnou lásku, jež se nebojí utrpení, odmítnutí, ztráty.

Avšak ten, kdo se jednou této vody napije, už nedokáže žízeň uhasit z jiných zdrojů.

Andrea McCain, herečka

„Minule jsi hovořila o Gáie, která stvořila sama sebe a měla dítě, aniž k tomu potřebovala muže. Řekla jsi docela oprávněně, že Velká Matka nakonec přenechala své místo mužským bohům. Ale zapomněla jsi na Héru, jedno z dětí své oblíbené bohyně.

Héra je důležitější, protože je praktičtější. Vládne nebesům i zemi, řídí roční období a bouře.

Podle týčž Řeků, které jsi citovala, vznikla Mléčná dráha na obloze z mléka, které jí vystříklo z prsu. Mimochodem z krásného prsu, protože všemocný Zeus se proměnil v ptáka, jen aby je mohl beztréstně líbat."

Procházely jsme velkým nákupním centrem v Knightsbridgi. Předtím jsem jí zatelefonovala, že bych si s ní ráda trochu popovídala, a ona mě pozvala, abych se šla podívat na zimní výprodeje - bylo by ovšem mnohem příjemnější zajít si někam na čaj nebo na oběd do klidné restaurace.

„V tomhle davu se ti ztratí syn."

„S tím si nedělej starosti. Povídej dál."

„Héra mu na ten trik přišla a přinutila Dia ke svatbě. Ale hned po obřadu se velký vládce Olympu vrátil ke svému životu *play-boye* a sváděl každou božskou i lidskou bytost, která se namanula.

Héra zůstala věrná: místo aby obviňovala manžela, říkala, že by se ženy měly chovat lip."

„A neděláme my totéž?"

Nevěděla jsem, co tím sleduje, a pokračovala jsem, jako bych to neslyšela:

„Až nakonec se rozhodla splatit mu stejnou mincí a vzít si do lože nějakého boha nebo muže. Nemohly bychom se na chvíli zastavit a dát si kafe?“

Ale Athéna zrovna vešla do obchodu s prádlem.

„Je to hezké?“ zeptala se mě a ukazovala vyzývavý komplet úpletových kalhotek a podprsenky tělové barvy.

„Moc. Uvidí to někdo, až si to vezmeš na sebe?“

„Jasně - nebo ty si myslíš, že jsem svatá? Ale povídej dál o té Hére.“

„Dia její chování zděsilo. Ale Héra, teď už nezávislá, si z manželství nic nedělala. Opravdu máš přítele?“

Rozhlédla se. A teprve když viděla, že chlapec nás nemůže slyšet, odpověděla stručně:

„Ano.“

„Nikdy jsem ho neviděla.“

Přešla k pokladně, zaplatila za prádlo a strčila je do tašky.

„Viorel už bude mít hlad a řecké mýty ho určitě nezajímají. Jak to skončilo s tou Hérou?“

„Má to dost hloupý konec: ze strachu, že ztratí svou milovanou, Zeus předstíral, že se znovu žení. Když se to Héra dozvěděla, uvědomila si, že všechno zašlo příliš daleko - s milenkami se smířila, ale rozvod byl nemyslitelný.“

„Nic originálnějšího.“

„Rozhodla se jít na místo, kde se měl obřad konat, a ztropit tam skandál, ale až tam zjistila, že Zeus žádá o ruku sochu.“ „Co na to Héra?“

„Hrozně se smála. To mezi nimi prolomilo ledy a ona se znovu stala vládkyní nebes.“

„To je skvělé. Kdyby se ti to někdy přihodilo...“ „... co?“

„Kdyby si tvůj mužský našel jinou, nezapomeň se smát.“ „Já nejsem žádná bohyně. Počínala bych si mnohem destruktivněji. Proč jsem tvého přítele nikdy neviděla?“ „Protože má pořád moc práce.“ „Kde jsi se s ním seznámila?“ Zastavila se s prádlem v ruce.

„Měl účet v bance, kde jsem pracovala. A teď mě omluv: čeká na mě syn. Máš pravdu, mohl by se mi v té tlačence ztratit, kdybych ho spustila z očí. Příští týden bude u mě doma schůzka; jsi samozřejmě pozvaná.“

„Já vím, kdo to zorganizoval.“

Athéna mě cynicky políbila na obě tváře a odešla; aspoň pochopila, co tím myslím.

Odpoledne mi pak v divadle přišel režisér říct, jak ho rozčililo moje jednání: zorganizovala jsem kolektivní návštěvu u té ženské. Vysvětlila jsem mu, že ten nápad nevyšel ode mne - Herona ta historie s pupkem uchvátla a zjišťoval, jestli by někteří herci nebyli ochotni pokračovat v přerušené přednášce.

„Přece ti neporoučí.“

Samozřejmě že ne, ale rozhodně netoužím po tom, aby šel k Athéně sám.

Herci už se shromáždili, ale místo abychom dál četli novou hru, režisér změnil program.

„Ještě jednou si dnes procvičíme psychodrama (*pozn. red.: metoda, při níž lidé dramatizují osobní zkušenosti*).

Nebylo to třeba; všichni už jsme věděli, jak by se postavy chovaly v situacích, do nichž je autor postavil.

„Můžu navrhnout téma?“

Všichni se ke mně otočili. Režisér se zatvářil překvapeně. „To má být vzpoura?“

„Napřed si to poslechni: vytvoříme situaci, v níž někdo po dlouhém úsilí dokáže shromáždit skupinu lidí k důležité slavnosti obce. Třeba něco spojeného s nadcházející podzimní sklizní.

Mezitím se tam však objeví nějaká cizinka a kvůli její kráse a zvěstem, které o ní kolují - prý je to přestrojená bohyně -, se skupina, kterou onen dobrý člověk shromáždil kvůli zachování místních tradic, okamžitě rozejde a zamíří k návštěvnici.“

„To ale nemá nic společného s hrou, kterou zkoušíme!“ namítla jedna herečka.

Režisér však pochopil, o co jde.

„Výborný nápad, můžeme začít.“

A obrátil se ke mně:

„Andreo, ty budeš ta cizinka. Tak můžeš lip pochopit situaci ve vsi. A já budu ten dobrý muž, který se snaží o neměnné dodržování zvyků. Skupinu utvoří několik dvojic, které chodí do kostela, v sobotu se účastní veřejně prospěšných prací a vzájemně si pomáhají.“

Lehli jsme si na podlahu, relaxovali a začali s cvičením, které je vlastně velice jednoduché: hlavní postava (v tomto případě já) vytváří situace a druzí reagují podle podnětů.

Po skončení relaxace jsem se proměnila v Athénu. V mé fantazii putovala po světě jako satanáš a vyhledávala poddané pro svou říši, přestrojena však za Gáiu, vševědoucí bohyni, která všechno stvořila. Během čtvrt hodiny se „páry“ utvořily, seznámily a vymyslely si společný příběh s dětmi, statky, porozuměním a přátelstvím. Jakmile jsem cítila, že je ten svět hotov, sedla jsem si do rohu jeviště a začala mluvit o lásce.

„Jsme zde v této malé obci a vy si myslíte, že vám jako cizinka můžu povědět něco zajímavého. Nikdy jste nikam necestovali, nevíte, co se děje za horami, ale já vám povím jedno: není zapotřebí chválit zemi. Vždycky bude k tomuto společenství štědrá. Důležité je chválit lidskou bytost. Říkáte, že vaší láskou by bylo cestování? Používáte nesprávné slovo - láskaje vztah mezi lidmi.

Přejete si dobrou úrodu, a proto jste se rozhodli milovat zemi? Další hloupost: láska není přání, není to poznání, není to obdiv. Je to výzva, oheň, jenž plane neviděn. Proto se mýlíte, pokud si myslíte, že jsem v tomto kraji cizinkou: všechno je mi tu blízké, neboť přicházím s touto silou, s tímto plamenem, a když odejdu, už nikdo nebude stejný jako dřív. Přináším opravdovou lásku, ne tu, o níž vás poučují knihy a pohádky.“

„Manžel“ z jedné dvojice na mně visel očima. Ženu jeho reakce zaskočila.

Po celou zbývající část cvičení se režisér - lépe řečeno onen dobrý člověk - usilovně snažil lidem vysvětlit, jak důležité je zachovávat tradice, velebit zemi a prosit, aby byla letos stejně štědrá jako vloni. Já jsem mluvila výlučně o lásce.

„On tvrdí, že země si žádá obřady? Nuže já vám zaručuji: budete-li k sobě navzájem cítit dost lásky, úroda bude hojná, protože láska je cit, jenž vše proměňuje. Co však vidím? Přátelství. Už je to dávno, co vymizela vášeň, protože jste si na sebe zvykli. A proto dává země jen tolik, kolik dala v předešlém roce, ani víc, ani míň. Proto také v hloubi duše němě protestujete, že se ve vašich životech nic nemění. Proč? Protože jste se pokusili ovládnout sílu, která vše proměňuje, aby vaše životy mohly pokračovat bez velkých výzev.“

Dobrý člověk vysvětloval:

„Naše obec vždy přežila, protože ctíla zákony, a těmi se řídí i láska. Ten, kdo propadne vášni a nebere ohledy na společné blaho, bude ustavičně žít v úzkosti: že zraní partnera, že se znelíbí té nové, vášnivě milované osobě, že ztratí vše, co si vybudoval. Nějaká cizinka bez jakýchkoli svazků a bez minulosti si může říkat, co chce, ale nezná obtíže, které jsme měli, než jsme došli tam, kde jsme dnes. Neví, jak jsme se obětovali pro naše děti. Neuvědomuje si, že pracujeme bez oddechu, aby byla půda štědrá, abychom žili v klidu a mohli si uložit zásoby do budoucna.“ Celou hodinu jsem hájila vášeň, jež vše pohlcuje, zatímco dobrý člověk hovořil o citu, který přináší klid a mír. Ke konci už jsem neměla ke komu mluvit, protože celá obec se shlukla kolem něho.

Svou roli jsem sehrála s nadšením a vírou, jaké bych od sebe nikdy nečekala; přesto však cizinka odjížděla z vesnice, aniž někoho přesvědčila.

A to mě velice, velice uspokojovalo.

Heron Ryan, novinář

Jeden můj dávný přítel říká: Člověk se naučí 25 % od učitele, 25 % od sebe, pokud si umí naslouchat, 25 % od přátel a 25 % od uplyvajícího času. Od koho jsme se učili při prvním setkání v Athénině bytě, kde měla být dokončena lekce z divadla... to nevím.

Očekávala nás v malém obývacím pokoji spolu se synem. Všiml jsem si, že místnost byla celá bílá a až na jakýsi kus nábytku, na němž stál přehrávač a hromádka cédéček, úplně prázdná. Udivila mě přítomnost dítěte, které nějaká přednáška určitě musela nudit; čekal jsem, že Athéna naváže tam, kde předtím přestala - slovními povely. Měla však jiné plány; vysvětlila, že přehraje nějakou sibiřskou hudbu a všichni si ji prostě poslechnou.

Nic víc.

„Já prostřednictvím meditace vůbec nikam nedojdu,“ řekla. „Lidé jenom sedí se zavřenýma očima, s vážnou tváří, s úsměvem na rtech, s bohorovným držením těla, naprosto soustředěni na nic a přesvědčení, že jsou ve spojení s Bohem nebo s Bohyní. Aspoň si spolu poslechneme hudbu.“ Zase ten nepříjemný pocit, jako by Athéna vlastně nevěděla, co dělá. Byli tam však skoro všichni herci i s režisérem - který podle Andrey šel slídit do nepřátelského tábora.

Hudba dohrála.

„Tentokrát tančete v takovém rytmu, který nebude mít nic, vůbec nic společného s touto melodií.“

Athéna znovu pustila hudbu, teď o hodně hlasitěji, a začala se pohybovat naprosto arytmiicky. Uposlechl ji jenom jeden starší pán, který ve hře představoval opilého krále. Jinak se nikdo nepohnul; lidé vypadali trochu rozpačitě. Někdo se podíval na hodinky - uplynulo pouhých deset minut.

Athéna se zastavila a rozhlédla se kolem: „Proč stojíte?“

„Připadá mi... trochu směšné dělat něco takového,“ ozvala se nesměle jedna herečka. „Učili jsme se harmonii, ne opak.“

„Tak dělejte, co říkám. Potřebujete nějaké intelektuální objasnění? Prosím: změny nastanou teprve tehdy, když uděláme něco, co je proti všemu, úplně proti všemu, na co jsme zvyklí.“

Obrátila se k „opilému králi“:

„Proč vy jste souhlasil s tím, že při tanci vypadnete z rytmu?“

„To je snadné: tančit jsem se nikdy nenaučil.“

Všichni se rozesmáli a temný mrak, který se tam vznášel, jako by se rozplýval.

„Výborně, začnu znova a vy teď můžete dělat, co navrhuji, nebo odejít - tentokrát rozhodnu já, kdy přednáška skončí. Nejcitlivěji člověka zasáhne, když jde sám proti tomu, co považuje za hezké, a to uděláme dnes. Budeme tančit špatně. Všichni.“

Znamenalo to jenom o zkušenost víc, a abychom nevedli paní domu do rozpaků, všichni jsme tančili špatně. Já jsem bojoval sám se sebou, protože mě lákalo sledovat tu tajemnou, nádhernou hru bicích nástrojů. Připadalo mi, že útočím na muzikanty i na skladatele. Moje tělo se proti tomu nesouladu neustále bránilo a já je nutil, aby se chovalo podle pokynů. Chlapec také tancoval a stále se smál, ale v jednu chvíli se zarazil a šel si sednout na pohovku, asi úplně zmožený tím úsilím. Athéna naráz vypnula přehrávač.

„Počkejte.“

Všichni čekali.

„Udělám něco, co jsem dosud nikdy neudělala.“ Zavřela oči a složila hlavu do dlaní. „Ještě nikdy jsem netančila bez rytmu...“ Zdálo se, že ta zkouška byla horší pro ni než pro kohokoli z nás.

„Je mi špatně...“

Režisér i já jsme vstali. Andrea se na mě podívala trochu nevráživě, ale přesto jsem přešel blíž k Athéně. Dřív než jsem se jí mohl dotknout, řekla, abychom se vrátili na svá místa.

„Chce někdo něco říct?“ promluvila slabě a rozechvěle a stále si svírala rukama obličej.

„Já.“

Byla to Andrea.

„Napřed jdi za mým synem a řekni mu, že maminka je v pořádku. Já ale musím takhle zůstat, dokud bude třeba.“

Viorel vypadal vyděšeně; Andrea si ho posadila na klín a pohládila ho.

„Co chceš říct?“

„Nic, rozmyslela jsem si to.“

„To způsobilo dítě, že sis to rozmyslela. Ale mluv dál.“ Athéna si pomalu odkrývala obličej a zvedala hlavu, vypadala cize.

„Nebudu mluvit.“

„Dobře. Takže ty,“ Athéna ukázala na starého herce, „jdi zítra k lékaři. To, že nemůžeš spát a celou noc chodíš na záchod, je vážné. Máš rakovinu prostaty.“

Muž zbledl.

„A ty,“ ukázala na režiséra, „ty se smíř se svou sexuální identitou. Neměj strach. Smíř se s tím, že nesnášíš ženy a miluješ muže.“

„Co mi to...“

„Nepřerušuj mě. Neříkám to kvůli Athéně. Mám na mysli jenom tvoji sexualitu: miluješ muže a

podle mě v tom není nic špatného."

Že to neříká kvůli Athéně? Vždyť ona je Athéna! „A ty," ukázala na mě, „pojď sem. Klekni si přede mě." Udělal jsem, co chtěla, i když jsem měl strach z Andrey a styděl se před ostatními.

„Sklon hlavu. Sáhnu ti do týla."

Ucítil jsem tlak jejích prstů, ale nic víc. Setrvali jsme tak skoro minutu, pak mi poručila, abych vstal a vrátil se na místo.

„Už nikdy nebudeš potřebovat prášky na spaní. Ode dneška budeš zase dobře spát."

Podíval jsem se na Andreu - myslel jsem, že k tomu něco dodá, ale tvářila se stejně užasle jako já.

Jedna z hereček, asi ta nejmladší, zvedla ruku.

„Chci něco říct. Ale napřed musím vědět, kdo mi odpovídá."

„Hagia Sofia."

„Chci vědět, jestli..."

Byla to nejmladší herečka ze skupiny. Ostýchavě se rozhlédla, ale ředitel na ni souhlasně kývl, ať pokračuje, „...jestli se mamince vede dobře."

„Je s tebou. Když jsi včera vycházela ven, způsobila, že jsi zapomněla kabelku. Vracela ses pro ni a zjistila přitom, že máš klíč vevnitř a nemůžeš domů. Ztratila jsi hodinu sháněním zámečnicka, přestože jsi napřed mohla jít za tím člověkem, s nímž jsi měla domluvenou schůzku, a získat vytoužené zaměstnání. Kdyby však všechno probíhalo tak, jak sis to naplánovala ráno, za půl roku bys zemřela při autonehodě. Včera tedy změnila zapomenutá kabelka tvůj život."

Dívka se rozplakala.

„Chce se ještě někdo na něco zeptat?"

Zdvihla se další ruka; byl to režisér.

„On mě miluje?"

Byla to tedy pravda. Dívčin zážitek s matkou vyvolal v místnosti emocionální vír.

„Ptáš se špatně. Místo toho máš vědět, jestli jsi schopen dát mu lásku, kterou potřebuje. A ať už přijde cokoli, vždy tě to obohatí. Stačí vědět, že je člověk schopen milovat.

Když to nebude on, bude to někdo jiný. Protože ty jsi objevil pramen, nechal jej prýštit a on zaplaví tvůj svět. Nesnaž se držet v bezpečné vzdálenosti, abys viděl, co se stane; zrovna tak nechtěj mít jistotu dřív, než uděláš první krok. Co dáš, to dostaneš - přestože to někdy přijde ze strany, z níž to nejvíce čekáš."

Tahle slova byla určena i mně. A Athéna - nebo ať už to byl kdokoli - se obrátila k Andree.

„Ty!"

Ztuhla mi krev v žilách. „Musíš se připravit na to, že ztratíš vesmír, který sis vytvořila." „Co to znamená ‚vesmír‘?"

„To je to, o čem si myslíš, že už to máš. Uzavřela jsi svůj svět, ale víš, že ho musíš uvolnit. Víím, že chápeš, o čem mluvím, přestože bys to raději nikdy neslyšela."

„Chápu."

Byl jsem si jist, že se mluví o mně. Ze by to snad Athéna všechno jen tak hrála?

„Konec," řekla. „Přiveďte mi dítě."

Viorel nechtěl jít, matčina proměna ho vyděsila; ale Andrea ho něžně vzala za ruku a dovedla ho k

Athéně.

Athéna - nebo Hagia Sofia nebo Sherine, nezáleží na tom, kdo tam vlastně byl - s ním udělala totéž, co se mnou. Pevně mu stiskla týl.

„Nelekej se toho, co vidíš, dítě. Nepokoušej se to odvrátit, protože to nakonec stejně zmizí; těš se ze společnosti andělů, dokud můžeš. Ted' máš strach, ale ne tak velký, jak bys mít měl, protože víš, že je nás v téhle místnosti hodně. Přestal ses smát a tančit, když jsi uviděl, jak objímám tvou matku a žádám, abych směla hovořit jejími ústy. Ona souhlasila, jinak bych to neudělala. Dosud jsem se objevovala v podobě světla, a tím světlem stále jsem, ale dnes jsem se rozhodla promluvit.“

Chlapec ji objal.

„Můžete odejít. Nechte mě s ním o samotě.“

Jeden po druhém jsme odcházeli a nechali tam ženu s dítětem. V taxíku, který nás vezl domů, jsem si chtěl s Andreou promluvit, ale ona mě poprosila, abych se nezmiňoval o tom, k čemu právě došlo, pokud vůbec máme o něčem mluvit.

Zůstal jsem tedy zticha. Duše mi zesmutněla: nebylo snadné ztratit Andreu. Na druhé straně jsem pocítil nekonečný klid - události vyvolaly změny a mne už nečekal nepříjemný úkol sdělit ženě, kterou jsem velice miloval, že jsem zároveň zamilovaný do jiné.

V tom případě jsem raději zůstal zticha. Přišli jsme domů, já zapnul televizi, Andrea se jako obvykle šla vykoupat. Zavřel jsem oči, a když jsem je zase otevřel, místnost byla zalitá světlem; už byl den, spal jsem v jednom kuse skoro deset hodin. Vedle mě ležel lístek, na němž mi Andrea oznamovala, že mě nechtěla budit, šla rovnou do divadla, ale napřed mi nachystala snídani. Ten lístek byl romantický, zkrášlený rtěnkou a obtiskem srdíčka.

Nebyla ani trochu ochotná „vzdát se svého vesmíru“. Byla odhodlaná bojovat. A z mého života se mělo stát peklo.

Odpoledne mi zatelefonovala a její hlas zněl docela normálně. Pověděla mi, že ten herec šel k lékaři, který ho ihned vyšetřil pohmatem a zjistil, že má silně zanícenou prostatu. Po odběru krve pak zaznamenali značně zvýšené množství proteinu nazývaného PSA. Odebrali mu vzorek pro biopsii, ale celkový klinický obraz naznačoval velice pravděpodobný výskyt zhoubného nádoru.

„Lékař mu řekl: máte štěstí, přestože nález je špatný, ještě je možná operace a máte 99 % naděje na uzdravení.“

Deidre O'Neill, známá jako Edda

Jakápak Hagia Sofia! Byla to ona sama, Athéna, ale dotýkala se nejhlubších míst řeky, která jí proudí v duši - a tak navázala spojení s Matkou.

Učinila vlastně jenom to, že se šla podívat, co se děje v jiné realitě. Matka té dívky je mrtvá a žije v bezčasi, proto tedy může odchýlit směr nějaké události - zatímco my, lidské bytosti, budeme vždy omezeni na poznání přítomnosti. Mimochodem, není to málo: odhalit nemoc v inkubačním stadiu, dřív než se zhorší, dotknout se nervových center a odblokovat energii je v našem dosahu.

Mnozí byli samozřejmě upáleni na hranici, jiní zase vyhnáni a spousta jich nakonec zatajila a udusila v duši jiskru Velké Matky. Já jsem se Athénu nikdy nepokoušela vést k tomu, aby vstoupila ve spojení s Mocí. Sama o tom rozhodla, protože Matka jí už několikrát dala různá znamení: byla světlem, když Athéna tančila, proměnila se v písmena, když se učila kaligrafii, zjevila se v ohni nebo v zrcadle. Moje žačka však s Ní neuměla žít, až konečně udělala něco, co způsobilo všechny následující události.

Athéna říkala všem, že musejí být jiní, ale sama byla v podstatě stejná jako ostatní smrtelníci. Měla vrozený rytmus a hbitost. Byla zvědavější? Možná. Překonala obtíže plynoucí z toho, že se považovala za oběť? Určitě. Cítila potřebu podělit se s ostatními, ať s bankovními úředníky nebo s herci, o to, co se naučila? V některých případech ano, jindy jsem seji snažila povzbudit, protože naším osudem není samota a poznáváme se, když se vidíme v očích druhých.

Dál už jsem však nezasahovala.

Matka se tenkrát večer chtěla projevit a pravděpodobně jí pošeptala: „Jdi proti všemu, co ses dosud naučila - vynikáš v rytmu, nech tedy, ať ti prochází tělem, ale neřid' se jím.“ Právě proto Athéna to cvičení navrhla: její nevědomí už bylo na soužití s Matkou připraveno, ale ona vibrovala ve stále stejné tónině, takže nedovolila, aby se mohly projevit vnější elementy.

Mně se stalo totéž: nejlíp jsem dokázala meditovat, navázat spojení se světlem, při pletení - to mě matka naučila v dětství. Uměla jsem počítat oka, zacházet s jehlicemi, vytvářet hezké věci opakováním a harmonií. Jednou mě můj ochránce požádal, abych pletla naprosto iracionálním způsobem! Pro mne to bylo něco velice násilného, protože jsem se té práci učila věnovat s láskou a trpělivostí. On přesto naléhal, abych pracovala co nejhůř.

Celé dvě hodiny mi to připadalo směšné, nesmyslné, bolela mě hlava, ale nemohla jsem nechat jehlice, aby mi vedly ruce. Kdekdo dokáže udělat něco špatně, proč jen to po mně chtěl? Protože znal mou posedlost geometrií a dokonale provedenou prací.

A naráz se to stalo: přestala jsem pohybovat jehlicemi a pocítila jsem nekonečné prázdno, které zaplnila něčí vřelá, laskavá, přátelská přítomnost. Kolem mě bylo všechno jiné a mně se chtělo říkat věci, které bych se v normálním stavu nikdy říct neodvážila. Ale neztratila jsem vědomí - věděla jsem, že já jsem já, i když - byť je to paradoxní - jsem nebyla tou osobou, s níž jsem si zvykla žít.

Mohu tedy „vidět“, k čemu došlo, přestože jsem tam nebyla; Athénina duše sledovala zvuk hudby a její tělo se pohybovalo úplně opačně. Po nějaké době se duše odpoutala od těla, otevřel se nějaký prostor a Matka mohla konečně vejít.

Lépe řečeno: objevila se tam Matčina jiskra. Pradávná, ale s mladistvým vzezřením. Moudrá, ale nikoli všemohoucí. Zvláštní, ale bez pýchy. Vnímání se změnilo a Athéna začala vidět stejné věci jako v dětství - paralelní univerza, sídlící v tomto světě. V takové chvíli můžeme vidět nejen fyzické tělo, ale také lidské emoce. Kočky prý mají stejnou schopnost a já tomu věřím.

Mezi fyzickým a spirituálním světem existuje jakýsi plášť, který mění svou barvu, intenzitu a světlo a jemuž mystikové říkají „aura“. Od toho okamžiku je všechno snadné: aura sděluje, co se děje. Kdybych tam byla také, Athéna by viděla kolem mého těla fialovou barvu s několika žlutými skvrnami. To znamená, že mám před sebou ještě dlouhou cestu a dosud jsem nesplnila své poslání na této zemi.

Mezi lidské aury se mísí průsvitné tvary, kterým lidé obvykle říkají „přízraky“. To byl případ matky té dívky, mimochodem jediný případ, kdy měl být změněn osud. Vím téměř jistě, že ta herečka ještě předtím, než se zeptala, cítila matku vedle sebe a jediným překvapením pro ni byla ta zapomenutá kabelka.

Toho nerytmického tance se všichni obávali předem. Proč? Protože jsme zvyklí dělat všechno „jak se patří“. Nikdo z nás nedělá rád věci špatně, hlavně když si to uvědomujeme. Ani Athéna - asi pro ni nebylo lehké vyzvat lidi k něčemu, co šlo proti všemu, co milovala.

Uspokojilo mě, že v té chvíli Matka v bitvě zvítězila. Jeden člověk unikl rakovině, druhý se smířil se svou sexualitou a třetí přestal brát prášky na spaní. A to všecko proto, že Athéna vybočila z rytmu, zabrzdila vůz v nejvyšší rychlosti a všecko rozrušila.

Vrátím se ještě ke svému pletení: nějakou dobu jsem ten postup dodržovala, až nakonec jsem dokázala vyvolat onu přítomnost bez jakýchkoli triků, protože už jsem ji poznala a zvykala si na ni. Athéně se stalo totéž - jakmile jednou zjistíme, kde jsou Dveře vnímání, je nesmírně snadné je otevřít a zavřít, pokud si zvykneme na své „podivné“ jednání.

A nutno dodat: pletla jsem od té doby mnohem rychleji a lépe, stejně tak jako Athéna tančila oduševněleji a rytmičtěji poté, co se ony hradby odvážíla zbořit.

Andrea McCain, herečka

Zpráva o té události se okamžitě roznesla; hned další pondělí, kdy bývá v divadle volno, se u Athény sešla spousta lidí. Všichni jsme s sebou vzali přátele. Athéna opakovala totéž, co minule, nutila nás tančit bez rytmu, jako by potřebovala kolektivní energii, aby dospěla k spojení s Hagíí Sofíí. I chlapec tam zase byl a já jsem ho pozorovala. Jakmile si sedl na pohovku, hudba ztichla a nastoupil trans.

A začaly konzultace. Jak se dalo čekat, první tři otázky se týkaly lásky - jestli mě ten a ten nenechá, jestli mě ta a ta miluje, jestli je mi partner nevěrný. Athéna na to nic neříkala. Čtvrtá osoba, která rovněž zůstala bez odpovědi, se zmohla na protest:

„Tak co, zahýbá mi, nebo ne?“

„Jsem Hagia Sofia, univerzální moudrost. Já jediná jsem přišla stvořit svět, provázena pouze Láskou. Já jsem počátek všeho a přede mnou byl chaos.“

Jestli tedy někdo z vás chce ovládnout síly, které opanovaly chaos, neptejte se Hagie Sofie. Pro mne láska naplňuje vše. Nelze po ní toužit - protože je cílem sama v sobě. Nemůže být nevěrná, poněvadž ji nelze vlastnit. Nemůže být zajata, protože je jako řeka a přelije se přes hráze. Kdo se pokusí lásku uvěznit, musí zastavit pramen, který ji živí, potom však voda, kterou nashromáždila, bude nakonec stojatá a zkažená.“

Hagiiny oči přelétly skupinu - většina lidí tam byla poprvé - a ona začala uvádět, co vidí: hrozící choroby, problémy v práci, obtížné vztahy rodičů a dětí, sexualitu, možnosti, které existují, avšak nejsou využity. Vzpomínám si, že se obrátila k jedné asi třicetileté ženě:

„Tvůj otec ti řekl, jak má všechno být a jak se má chovat žena. Vždycky jsi bojovala se svými sny a ,chtění' se nikdy neprojevalo.“

Vždycky je nahradila ‚povinnost‘, ‚čekání‘ nebo ‚nutnost‘. Ty jsi však skvělá zpěvačka. Stačí rok zkušeností, a v tvé práci může dojít k veliké proměně.“ „Mám dítě a manžela.“

„I Athéna má dítě. Tvůj manžel bude zpočátku něco namítat, ale pak se s tím smíří. A to ti nemusí radit Hagia Sofia.“ „Už jsem možná moc stará.“

„Odmítáš přijmout, kým jsi. To už není můj problém, řekla jsem, co bylo třeba.“

Hagia Sofia začala postupně udílet rady každému z těch lidí, kteří si v malé místnosti ani neměli kam sednout, potili se, přestože venku stále ještě panovala zima, a navíc si připadali směšni, že se vůbec něčeho takového účastní.

Jako poslední jsem přišla na řadu já:

„Ty tu zůstaň, pokud už nechceš být pořád dvěma, ale jen jednou.“

Tentokrát jsem nedržela chlapce na klíně; všeho se účastnil a zdálo se, že stačil rozhovor po prvním setkání, aby se už nebál.

Přikývla jsem. Na rozdíl od minulého sezení, kdy se lidé prostě rozešli, jakmile je požádala, aby ji nechali s chlapcem o samotě, tentokrát jim Hagia Sofia udělala před koncem rituálu kázání.

„Nejste zde proto, abyste dostali spolehlivé odpovědi; mým posláním je vás provokovat. V minulosti se vládci i lid obraceli na orákulum, aby se dozvěděli svou budoucnost. Budoucnost je však vrtkavá, protože se řídí rozhodnutími učiněnými zde, v přítomnosti. Udržujte rychlost svého bicyklu, protože jakmile pohyb ustane, spadnete.“

A vy, kteří jste momentálně bezradní a přišli jste za Hagií Sofií jen proto, aby potvrdila, co byste rádi považovali za pravdu, vy už sem prosím nechod'te. Nebo začněte tančit a přimějte lidi, kteří vás obklopují, aby se také pohnuli. Osud bude nelítostný k těm, kdo chtějí žít ve světě, který už skončil. Nový svět patří Matce, jež přišla společně s Láskou, aby oddělila nebesa od vod. Kdo uvěří, že neuspěl, neuspěje nikdy. Kdo se rozhodl, že nemůže jednat jinak, bude zničen rutinou. Kdo se rozhodl zabránit změnám, promění se v prach. Necht' jsou prokleti ti, kdo netančí a v tanci brání druhým!"

Z jejích očí sršel oheň.

„Můžete jít.“

Všichni odcházeli a ve většině tváří se zračil zmatek. Přišli si pro útěchu, a dočkali se provokace. Chtěli slyšet, jak lze ovládnout lásku, a dozvěděli se, že plamen, jenž vše pohlcuje, nikdy nepřestane vše zapalovat. Chtěli mít jistotu, že jejich rozhodnutí jsou správná - že jejich manželé, ženy i šéfové jsou spokojeni - a dočkali se pouze slov vyjadřujících pochybnost. Několik lidí se však usmívalo. Pochopili význam tance a od toho večera určitě chtěli nechat svá těla a své duše vznášet se v tanci - i kdyby za to museli něco zaplatit, ostatně jako vždy.

V místnosti zůstalo jen dítě, Hagia Sofia, já a Heron.

„Žádala jsem, abys tu zůstala sama.“

Heron si bez řeči vzal kabát a odešel.

Hagia Sofia se na mě dívala. A ponenáhlu jsem sledovala, jak se proměňuje v Athénu. Tenhle přechod se dá popsat jenom srovnáním s dítětem; když se mu něco nelíbí, vidíme mu na očích, jak se zlobí, ale brzo na to přestane myslet, a když hněv zmizí, jako by tu byl někdo úplně jiný než to plačící dítě předtím. Ta „bytost“, dá-li se to tak nazvat, jako by se rozplynula, jakmile její nástroj pozbyl soustředění.

Měla jsem teď před sebou očividně vyčerpanou ženu.

„Uvař mi čaj.“

Ona mi poroučela! A už to nebyla univerzální moudrost, ale někdo, o koho se zajímal nebo do koho se snad zamiloval můj partner. Kam až tenhle vztah mohl dospět?

Jeden čaj však nemohl zničit mou sebelásku: šla jsem do kuchyně, vroucí vodou jsem přelila heřmánek a vrátila se do pokoje. Chlapec jí usnul na klíně.

„Ty mě nemáš ráda.“

Neodpověděla jsem.

„Já tebe taky ne,“ pokračovala. „Jsi hezká, elegantní, výborná herečka, mnohem kultivovanější a vzdělanější než já, přestože moje rodina se snažila dát mi vše. Jsi však nejistá, arogantní, nedůvěřivá. Jak řekla Hagia Sofia, jsi dvěma, ačkoli bys mohla být jedna.“

„Nevěděla jsem, že si pamatuješ, co říkáš v transu, protože v tom případě jsi také dvěma: Athénou a Hagí Sofií.“

„Mohu mít dvě jména, ale jsem jenom jedna - nebo jsem všemi lidmi na světě. A právě k tomu chci dojít: protože jsem jedna a všichni, pak ta jiskra, která se objeví, když jsem v transu, mi dává přesné instrukce. Ovšemže po celou tu dobu setrvávám v po-lovědomí, ale hovořím o věcech, které přicházejí z neznámého místa ve mně samé; jako bych se živila u prsu Matky oním mlékem, jež proudí všemi našimi dušemi a roznáší po Zemi poznání.“

Od minulého týdne, kdy jsem poprvé navázala styk s touto novou formou, bylo mi hned sděleno něco, co mi připadalo absurdní: mám tě učit.“

Odmlčela se.

„Myslela jsem samozřejmě, že blouzním, neboť k tobě necítím sebemenší sympatie.“

Opět se odmlčela, ještě o něco déle.

„Dnes však na tom pramen trval. A já nechávám rozhodnutí na tobě.“

„Proč jí říkáš Hagia Sofia?“

„Pokřtila jsem ji já; jmenuje se tak mešita, kterou jsem viděla v jedné knize a která se mi zalíbila. Jestli chceš, můžeš být mou žákyní. Tohle tě sem přivedlo poprvé. A všechno to nové v mém životě, ba i objevení Hagie Sofie, začalo proto, že jsi jednoho dne vešla těmito dveřmi a řekla: ‚Pracuji v divadle a připravujeme hru o ženské tváři Boha. Dozvěděla jsem se, že jste byla v poušti a v balkánských horách u Cikánů a že máte o těchto věcech informace.‘“

„Naučíš mě všechno, co víš?“

„Všechno, co nevím. Už při našem prvním setkání jsem řekla, že se budu učit v průběhu svého kontaktu s tebou, a teď to opakuji. Až se naučím, co potřebuji, půjdeme každá svou cestou.“

„Můžeš učit někoho, koho nemáš ráda?“

„Můžu milovat a respektovat někoho, koho nemám ráda. V obou případech, kdy jsem byla v transu, jsem zahlédla tvou auru - byla nejpokročilejší ze všech, které jsem dosud viděla. Jestliže přijmeš můj návrh, můžeš způsobit na světě nějakou změnu.“

„Naučíš mě vidět auru?“

„Sama jsem netušila, že to dokážu, dokud jsem to neviděla poprvé. I to se nakonec naučíš, bude-li to součástí tvé cesty.“

Pochopila jsem, že také mohu milovat někoho, koho nemám ráda. Přijala jsem její návrh.

„Změníme tedy tvůj souhlas v rituál. Přeneseme nás do neznámého světa, ale my víme, že s tím, co tam je, si nemůžeme zahrávat. Nestačí říct ano; je třeba dát v sázku vlastní život. A příliš o tom nepřemýšlet. Pokud odpovídáš mé představě, neřekneš: ‚Musím si to rozmyslet.‘ Řekneš...”

„Jsem připravena. Přístupme k rituálu. Kde ses ho naučila?”

„Naučím se ho teď. Už nemusím vycházet ze svého rytmu, abych se spojila s jiskrou Matky, protože jakmile se jednou někde usadí, snadno s ní navážu styk. Už vím, které dveře mám otevřít, i kdyby se skrývaly mezi mnoha vchody a východy. Potřebuji jenom chvilku ticha.”

Zase ticho!

Upíraly jsme na sebe široce rozevřené oči, jako bychom se pouštěly do smrtelného souboje. Rituály! Některých jsem se zúčastnila ještě dřív, než jsem poprvé zazvonila u Athénina bytu. To všechno jen proto, abych si nakonec připadala zneužitá, ponížená, přede dveřmi, které byly ustavičně v dohledu, ale já je nedokázala otevřít. Rituály!

Athéna neudělala nic jiného, než že se napila čaje, který jsem jí uvařila.

„Rituál skončil. Požádala jsem tě, abys pro mě něco udělala, a tys to provedla. Přijala jsem to. Teď je řada na tobě, abys o něco požádala.”

Okamžitě jsem pomyslela na Herona. Ale nebyla k tomu vhodná chvíle. „Svlékni se.”

Neptala se proč. Otočila se k chlapci, ujistila se, že spí, a hned si začala svlékat svetr.

„Nemusíš,” přerušila jsem ji. „Nevím, proč jsem to po tobě chtěla.”

Ona však už odkládala další kusy šatstva: blůzu, džíny, podprsenku - všimla jsem si jejích ňader, hezčí jsem ještě neviděla. Nakonec si stáhla kalhotky. A tak stála a nabízela mi svou nahotu.

„Požehnej mi,” řekla.

Požehnat své „učitelce”? Nicméně první krok už jsem udělala, nemohla jsem zůstat uprostřed - a tak jsem smočila prsty v šálku s čajem a postříkala jsem jí trochu tělo.

„Stejně jako se tato rostlina proměnila v nápoj, stejně jako se tato voda smísila s rostlinou, já ti žehnám a prosím Velkou Matku, aby pramen, z něhož tato voda vzešla, nikdy nepřestal prýštit a aby půda, z níž vzešla tato rostlina, byla vždy úrodná a štědrá.”

Moje vlastní slova mě překvapila; nepřišla ani zevnitř, ani zvenčí. Bylo to, jako bych je znala odjakživa a vyslovila je už tisíckrát.

„Bylo ti požehnáno, obleč se.”

Ona však s úsměvem na rtech dál stála nahá. Co chtěla? Jestli dokázala Hagia Sofia vidět auru, pak věděla, že vůbec netoužím mít něco s ženou.

„Moment.”

Vzala chlapce do náruče, odnesla ho do ložnice a hned se vrátila.

„Svlékni se taky.”

Kdo mi to přikazoval? Hagia Sofia, která mi říkala o mých možnostech a jejíž vzornou žačkou jsem byla? Nebo Athéna, kterou jsem téměř neznala a která byla možná schopná všeho, žena, již život naučil překračovat vlastní meze a uspokojit jakoukoli zvědavost?

Dostaly jsme se do konfrontace, která nedovolovala ústup. Svlékla jsem se stejně nenucené, usměvavě a klidně jako ona.

Vzala mě za ruku a sedly jsme si na pohovku.

V následující půlhodině se projevila Athéna i Hagia Sofia; ptaly se na mé příští kroky. V průběhu

jejich otázek jsem poznala, že opravdu všechno bylo přede mnou napsáno, a dveře byly vždy zavřené, protože jsem nepochopila, že já jediná na celém světě jsem je směla otevřít.

Heron Ryan, novinář

Redakční tajemník mi předává kazetu a jdeme si ji pustit. Byla natočena ráno 26. dubna 1986 a ukazuje normální život v nějakém normálním městě. Muž sedí a pije kávu. Matka jde s dítětem na procházku. Lidé spěchají do práce, pár jich čeká na zastávce autobusu. Pán si čte noviny na lavičce na náměstí.

Při promítání se však objevuje závada: četné vodorovné čáry, asi bude třeba zmáčknout „tracking“. Vstávám, abych to udělal, ale tajemník mě zarazí:

„Tak to má být. Dívej se dál.“

Pokračují záběry z nějakého maloměsta, na nichž kromě scén z všedního života není vůbec nic zajímavého.

„Někteří z těchto lidí možná vědí, že o dva kilometry dál došlo k havárii,“ říká můj nadřízený. „Možná také vědí, že třicet osob zemřelo; je to dost, ale ne tolik, aby se změnil běžný život obyvatel.“

Ted' se objevují zaparkované školní autobusy. Zůstanou tak řadu dní, aniž se něco stane. Obraz je velice špatný.

„To není ‚tracking‘. Je to radiace. Videozáznam pořídila KGB, tajná policie Sovětského svazu. V noci na 26. dubna v 1.23 došlo v Černobyli na Ukrajině k nejhoršímu neštěstí, jaké kdy člověk zavínil. Při explozi jaderného reaktoru byli lidé v té zóně zasaženi radiací deva-desátkrát větší než při výbuchu bomby v Hirošimě. Bylo nutné celou oblast okamžitě evakuovat, ale nikdo, naprosto nikdo, nic neřekl - vláda se zkrátka nemýlí. Teprve za týden se na třicáté druhé straně místních novin objevila pětiřádková zpráva, oznamující bez dalšího vysvětlování úmrtí dělníků. Mezitím se v celém bývalém Sovětském svazu oslavoval Svátek práce a v ukrajinském hlavním městě Kyjevě kráčeli lidé v průvodu, aniž věděli, že v ovzduší je neviditelná smrt.“

A končí:

„Chci, aby ses jel podívat, jak vypadá Černobyl dnes. Právě jsi byl povýšen na zvláštního zpravodaje. Plat se ti zvýší o dvacet procent a kromě toho můžeš navrhnout, jaký typ článku máme publikovat.“

Měl bych skákat radostí, ale mě to tak zneklidnilo, že jsem měl co dělat, abych to nedal najevo. Nepřipadalo v úvahu namítat, že momentálně jsou v mém životě dvě ženy a že nechci odjet z Londýna, protože ve hře je můj život a moje duševní rovnováha. Ptám se, kdy mám odjet, odpoví mi, že co nejdřív, protože se proslýchá, že další země významně zvyšují výrobu atomové energie. Podaří se mi vyjednat čestné východisko, když vysvětlím, že napřed musím vyslechnout odborníky, celou záležitost si ujasnit, a jakmile budu mít potřebný materiál, neprodleně odjedu.

Tajemník souhlasí, podá mi ruku a blahopřeje mi. Nemám čas promluvit si s Andreou - když přijdu domů, ještě se nevrátila z divadla. Jdu rovnou spát a ráno mě zase čeká lístek sdělující, že odešla do práce a že mám snídani na stole.

Odcházím do redakce, snažím se vyhovět šéfovi, který chce, abych si „polepšil“, telefonuji odborníkům na radiaci a energii. Zjišťuji, že na celém světě bylo touto havárií přímo zasaženo

celkem devět milionů osob, z toho tři až čtyři miliony dětí. Třicet mrtvých se podle odborníka Johna Gofmanse zvýšilo na 475 000 smrtelných případů rakoviny a stejně tolik případů rakoviny, které neskončily smrtí.

Celkem dva tisíce měst a obcí bylo prostě vyškrtáno z mapy. Podle zpráv běloruského ministerstva zdravotnictví se má výskyt rakoviny štítné žlázy v zemi v letech 2005-2010 zvýšit v důsledku radioaktivity, která neustále účinkuje. Jiný odborník mi vysvětluje, že kromě těch devíti milionů osob přímo vystavených radioaktivnímu záření bylo dalších 65 milionů osob v mnoha zemích světa postiženo nepřímo, a to spotřebou kontaminovaných potravin.

To je vážná záležitost, která si zaslouží důkladný průzkum. K večeru se znovu obrátím na redakčního tajemníka s návrhem, že do toho města odjedu až ve výroční den katastrofy - do té doby mohu pokračovat ve výzkumu, vyslechnout další specialisty a ověřit si, jak na tragédii reagovala anglická vláda. Tajemník souhlasí.

Zatelefonoji Athéně - říká přece, že má přítele ve Scotland Yardu, a teď mám příležitost o něco ji požádat také vzhledem k tomu, že Černobyl nepatří k utajovaným záležitostem a Sovětský svaz už neexistuje. Athéna mi slibuje, že si s „přítelem“ promluví, ale říká, že mi požadovanou odpověď nemůže zaručit.

Říká také, že nazítří odjíždí do Skotska a vrátí se až na schůzku skupiny.

„Jaké skupiny?“

Přece té skupiny, odpovídá. Takže to se teď bude konat pravidelně? Kdy se budeme moci sejít a pár věcí si vyjasnit?

Ona však už zavěsila. Vrátil jsem se domů, podívám se na zprávy, povečeřím sám, zajedu pro Andreu do divadla. Stihnu ještě konec hry a překvapeně zjišťuji, že ta osoba na jevišti jako by byla jiná než žena, s níž žiju víc než dva roky; v jejích pohybech je cosi magického, monology a dialogy znějí intenzitou, na jakou nejsem zvyklý. Vidím cizinku, ženu, s kterou bych rád žil - a uvědomuji si, že s ní žiju, rozhodně pro mě není žádnou cizinkou.

„Jak dopadl tvůj rozhovor s Athénou?“ ptám se, když jedeme domů.

„Dobře. A co tvoje práce?“

Zamluvila to. Říkám jí, že mě povýšili, mluvím o Černobylu a ji to příliš nezajímá. Začínám si myslet, že ztrácím lásku, kterou jsem měl, a přitom jsem nezískal lásku, kterou jsem chtěl. Nicméně sotva dojdeme domů, vyzývá mě ke společné koupeli, a hned nato se ocitneme v posteli. Předtím ještě pustila naplno nahrávku těch bicích nástrojů (získala prý kopii) a řekla, ať si nedělám těžkou hlavu se sousedy - kdyby na ně člověk moc myslel, pak by ani nemohl žít vlastní život.

Co se děje potom, přesahuje meze mého chápání. Že by tahle žena, která se teď se mnou miluje naprosto divošsky, konečně objevila svoji sexualitu - a že by ji to naučila nebo ji k tomu vyprovokovala jiná žena?

Protože když mě neuvěřitelně prudce svírala, neustále opakovala:

„Dneska jsem tvůj muž a ty jsi moje žena.“

To trvalo skoro hodinu a já jsem zažil něco, na co jsem si nikdy dřív netroufl. Chvilími jsem se styděl a chtěl jí říct, ať toho nechá, ale ona tak ovládala situaci, že jsem to vzdal - protože jsem neměl na vybranou. A horší je, že to vzbudilo moji zvědavost.

Nakonec jsem padal vyčerpáním, ale Andrea jako by měla energie nazbyt.

„Než usneš, chci ti něco říct," ozvala se. „Jestli v tom budeš pokračovat, sex ti umožní milovat se s bohy a s bohyněmi. To jsi právě zažil dnes. Chci, abys šel spát s vědomím, že jsem probudila Matku, kterou v sobě máš."

Měl jsem chuť se jí zeptat, jestli se to naučila od Athény, ale neodvážil jsem se.

„Řekni mi, že se ti líbilo být jednu noc ženou."

„Líbilo. Nevím, jestli by se mi to líbilo pokaždé, ale bylo to něco, co mě děsilo i těšilo současně."

„Řekni mi, že jsi vždycky chtěl zažít něco podobného."

Podvolit se situaci je však něco jiného, než to s chladnou myslí rozebírat. Nic jsem neříkal, i když jsem nepochyboval, že ona odpověď zná.

„Prostě tohle všechno," pokračovala Andrea, „bylo ve mně a já to nevěděla. A byla ve mně maska, která dnes spadla, když jsem stála na jevišti: všiml sis, že se něco změnilo?"

„Samozřejmě. Vyzařovala jsi zvláštní světlo."

„Charisma: božskou sílu, která se projevuje u muže i ženy. Nadpřirozenou moc, kterou nemusíme nikomu ukazovat, protože všichni ji můžou vidět, i ti méně citliví. Ale to se stane, až když zůstaneme nazí, zemřeme pro svět a znovu se zrodíme sami pro sebe. Včera večer jsem zemřela. A dnes, když jsem vkročila na jeviště a uvědomila si, že dělám přesně to, co jsem si zvolila, jsem se obrodila ze svého popela.

Protože já jsem se vždycky pokoušela být tím, kým jsem, ale nedokázala jsem to. Vždycky jsem se snažila udělat na druhé dobrý dojem, vedla jsem inteligentní řeči, dělala radost rodičům a zároveň všelijak kličkovala, jen abych mohla dělat, co se mi líbilo. Prorážela jsem si cestu slzami, krví a silou vůle, ale včera jsem pochopila, že jsem to vzala za špatný konec. Můj sen nic takového nevyžaduje, musím se mu jen odevzdat a zatnout zuby, když se mi zdá, že trpím, protože to všechno přejde."

„Proč mi to říkáš?"

„Nech mě domluvit. V tomhle období, kdy jako by platilo jen utrpení, jsem bojovala i tam, kde to nemělo smysl, jako třeba kvůli lásce: buď ji člověk cítí, nebo ji žádná síla na světě nedokáže vyvolat.

Můžeme předstírat, že milujeme. Můžeme si na druhého zvyknout. Můžeme prožít celý život jako přátelé a spojenci, založit rodinu, každou noc se milovat, dosáhnout orgasmu, a přesto cítit, že je ve všem jakési patetické prázdno, že chybí cosi důležitého. Ve jménu toho, co jsem se naučila o vztazích mezi mužem a ženou, jsem se snažila bojovat za něco, co za to vlastně nestálo. A to se týká třeba i tebe.

Když jsme se milovali a já ze sebe dávala maximum, přičemž mi bylo jasné, že i ty vydáváš to nejlepší, došlo mi, že to tvoje nejlepší už mě nezajímá. Teď se vedle tebe vyspím a zítra odejdu. Mým rituálem je divadlo, tam mohu vyjádřit a rozvinout, co chci."

Začal jsem všeho litovat - že jsem odjel do Transylvánie a tam potkal ženu, která mi asi ničí život, že jsem podnítil první schůzku „skupiny" a vyznal se v restauraci ze své lásky. V té chvíli jsem Athénu nenáviděl.

„Vím, co si myslíš," řekla Andrea. „Ze mi tvoje přítelkyně vymyla mozek; nic takového."

„Já jsem muž, přestože dnes jsem se choval v posteli jako žena. Jsem vážně ohrožený druh,

protože kolem sebe moc mužů nevidím. Málokdo riskuje to, co já."

„To vím, a proto tě obdivuji. Ale copak ty se mě nezeptáš, kdo jsem já, co chci, po čem toužím?" Zeptal jsem se.

„Chci všecko. Chci divošství a něhu. Chci obtěžovat sousedy a pak je uklidňovat. Nechci v posteli ženy, nýbrž muže, skutečné muže, jako jsi třeba ty. Ať už mě milují, nebo mě využívají, to je jedno - moje láska to převyšuje. Chci milovat volně a chci umožnit, aby lidé kolem mě dělali totéž.

A na závěr: s Athénou jsme nemluvíly o ničem jiném než o prostých věcech, které probouzejí potlačovanou energii. Jako například když se milujeme. Nebo když jdeme po ulici a opakujeme si jsem tady a teď". Nic zvláštního, žádný tajný rituál; jedinou relativně neobvyklou stránkou naší schůzky bylo, že jsme se obě svlékly donaha. Od nynějška se spolu uvidíme každé pondělí, a pokud budu chtít cokoli dodat, udělám to až po schůzce - nemám nejmenší chuť být její přítelkyní.

Zrovna tak když ona chce něco projednat, jede si do Skotska pohovořit s tou Eddou, kterou ty zřejmě taky znáš, a nikdy jsi mi o tom nepověděl."

„Ale já si na ni nepamatuju!"

Cítil jsem, že se Andrea pomalu uklidňuje. Připravila nám dva šálky kávy a společně jsme je vypili. Zase se usmívala, vyptávala se na mé povýšení a řekla mi, že pondělní schůzky jí dělají starosti, protože ráno se dozvěděla, že přátelé přátel zvou další lidi, a přitom ta místnost je malá. Ze všech sil jsem se tvářil, jako by to předtím byl jenom přechodný nervový záchvat, premenstruační tenze, krize ze žárlivosti.

Objal jsem ji, stulila se mi na rameni; čekal jsem, až usne, přestože se mě zmocnila hrozná únava. Té noci se mi vůbec nic nezdálo, neměl jsem žádnou předtuchu.

A když jsem se nazítří ráno probudil, uviděl jsem, že její šatstvo je pryč; klíč od bytu ležel na stole a nebyl tam žádný lístek na rozloučenou.

Deidre O'Neil, známá jako Edda

Lidé čtou spoustu příběhů o čarodějnicích, vílách, paranormálních osobách, dětech posedlých zlým duchem. Dívají se na plno filmů s rituály, při nichž jsou důležité pentagramy, meče a invokace. Proč ne, je třeba umožnit, aby fungovala představitost, aby se tyto etapy prožily; a kdo jimi projde a nenechá se oklamat, naváže nakonec styk s Tradicí.

Opravdová Tradice je tato: učitel nikdy neříká žákovi, co má dělat. Oba jsou pouze společníky na cestě a sdělují si týž obtížný pocit „podivení“ tváří v tvář vjemům, jež se neustále mění, obzorům, jež se otevírají, dveřím, které se zavírají, řekám, které někdy jako by bránily v cestě - ale ve skutečnosti je nemáme překračovat, nýbrž proplouvat jimi.

Rozdíl mezi učitelem a žákem je jediný: ten první má o něco menší strach než ten druhý. Když si tedy spolu sednou ke stolu nebo k ohni, aby si pohovořili, zkušenější nadhodí: „Proč to neuděláš?" Nikdy neřekne: „Jdi tudy a dojdeš tam, kam jsem došel já", neboť každá cesta je jediná a každý osud osobní.

Opravdový učitel vzbudí u žáka odvahu rozkolísat vlastní svět, přestože i on se obává věcí, s nimiž se setkává, a ještě víc toho, co na něj čeká za příští zatačkou.

Byla jsem mladá nadšená lékařka, která odjela na rumunský venkov v rámci výměnného programu anglické vlády a snažila se pomáhat bližním. V zavazadlech jsem měla léky a v hlavě plány: vedla mě jasná představa, jak se mají lidé chovat, co potřebují ke štěstí, jaké sny si v sobě musíme stále udržovat, jak se mají rozvíjet lidské vztahy. Přijela jsem do Bukurešti v době krvavého deliria diktatury a odtamtud jsem zamířila do Transylvánie, kde jsem se měla podílet na hromadném očkování místního obyvatelstva.

104

Nechápala jsem, že jsem pouhou další figurkou na složité šachovnici, na níž neviditelné ruce manipulovaly s mým ideálem, a všechno, co jsem podle svého mínění dělala pro lidstvo, skrývalo postranní úmysly: stabilizovat tamní vládu, umožnit, aby Anglie prodávala zbraně na trhu dříve ovládaném Sověty.

Moje dobré úmysly okamžitě vzaly za své, jakmile jsem zjistila, že mám nedostatek vakcín a že se kromě toho v té oblasti šíří ještě jiné choroby; marně jsem požadovala další finanční prostředky - bylo mi řečeno, abych dělala jen to, co ode mě chtějí.

Vzbudilo to ve mně pocit bezmoci a vzpoury. Poznala jsem bídu zblízka a byla bych mohla něco udělat, kdyby mi někdo poskytl aspoň pár liber, ale o výsledky nebyl zřejmě zájem. Naše vláda chtěla jenom zprávy v novinách, aby svým politickým stranám nebo svým voličům mohla říct, že rozeslala do celého světa skupiny s humanitární pomocí. Měli dobré úmysly - kromě prodeje zbraní, samozřejmě.

Propadla jsem zoufalství; co je tohle k čertu za svět? Jednou v noci jsem si vyšla do promrzlého lesa a rouhala se Bohu, který je nespravedlivý ke všemu a ke všem. Zrovna jsem se tam usadila pod jeden dub, když ke mně přišel můj budoucí ochránce. Řekl, že bych taky mohla zmrznout - namítla jsem, že jako lékařka vím, co tělo snese, a v okamžiku, kdy se přiblížím krajní mezi, vrátím se do tábora. Zeptala jsem se ho, co tam dělá.

„Mluvím se ženou, která mi naslouchá, protože muži ohluchli.“

Domnívala jsem se, že má na mysli mne, ale pro něho ženou byla ta doubrava. Když jsem pak sledovala, jak kráčí lesem, gestikuluje a říká cosi mně nesrozumitelného, přece jen jsem pocítila jakýsi klid; jak vidět, nebyla jsem jediná, kdo si mluvil sám pro sebe. Jakmile jsem se zvedla k odchodu, znovu se ke mně vrátil.

„Vím, kdo jste,“ řekl. Ve vsi máte pověst dobré, vždycky dobře naladěné a k pomoci ochotné osoby, já však vidím něco jiného: hněv a rozčarování.“

Nemohla jsem samozřejmě vědět, jestli to není nějaký vládní agent, ale rozhodla jsem se říct mu všechno, co cítím - potřebovala jsem se někomu svěřit, i kdyby mě za to měli zavřít. Vykročili jsme společně k polní nemocnici, kde jsem pracovala; zavedla jsem ho do ložnice, která byla právě prázdná (spolupracovníci se veselili na výroční slavnosti ve městě) a zeptala se, jestli mu můžu něco nabídnout. Vytáhl z kapsy láhev a ukázal mi tamější tradiční vysoce alkoholický nápoj.

„Ted' vás zvu já.“

Pili jsme a já si ani nevšimla, že jsem stále opilejší; uvědomila jsem si, v jakém jsem stavu, až když jsem chtěla jít na záchod, o něco jsem zakopla a upadla.

„Nehýbejte se,“ řekl můj společník. „Podívejte se dobře, co máte před očima.“

Řadu mravenců.

„Všichni si myslí, že mravenci jsou velice chytrí. Mají paměť, inteligenci, organizační schopnosti, umějí se obětovat. V létě hledají potravu, dělají si zásoby na zimu, a za tohoto studeného jara zase vycházejí a pouštějí se do práce. Kdyby zítra zničila svět atomová válka, mravenci přežijí.“

„Jak to všechno víte?“

„Studoval jsem biologii.“

„A proč k čertu nepracujete, abyste zlepšil situaci vašich lidí? Co děláte sám v lese, kde si povídáte se stromy?“

„Nebyl jsem tam přece sám; kromě stromů jste mě poslouchala vy. Odpovím však na vaši otázku; nechal jsem biologie a věnoval se kovářskému řemeslu.“

S námahou jsem vstala. Hlava se mi pořád točila, ale nebyla jsem tak omámená, abych nechápala situaci toho chudáka. Ačkoli vystudoval na univerzitě, nesehnal zaměstnání. Řekla jsem, že i u nás se děje totéž.

„O to nejde; nechal jsem biologie, protože jsem chtěl pracovat jako kovář. Od dětství mě fascinovali muži, kteří bušili do oceli, až sršely jiskry, rozeznávali zvláštní hudbu a v oblacích páry dávali rozžhavené železo do vody. Byl jsem nešťastný biolog, protože mým snem bylo dávat tvrdému kovu jemné tvary. Tu se jednoho dne objevil ochránce.“ „Ochránce?“

„Když se díváte, jak mravenci dělají přesně to, k čemu jsou určeni, tak možná zvoláte: to je úžasné! Vojáci jsou geneticky připravení, aby se obětovali za královnu, dělníci nosí listy desetkrát těžší, než kolik sami váží, a „inženýři“ budují tunely, které odolají bouřkám a záplavám. Svádějí s nepřáteli boje na život a na smrt, trpí pro komunitu, a nikdy se nezeptají: co tu děláme?“

Lidé se snaží napodobit dokonalou společnost mravenců a já jako biolog jsem plnil svoji roli, dokud mi kdosi nepoložil otázku:

„Jste spokojený s tím, co děláte?“

Řekl jsem: „Samozřejmě že ano, jsem užitečný svému národu.“ „A to stačí?“

Nevěděl jsem, jestli to stačí, ale podotkl jsem, že on mi připadá jako člověk arogantní a egoistický.

Odpověděl: „Možná. Ale vy jste dosáhl jenom toho, že opakujete, co se dělá od té doby, co je člověk člověkem - udržuje se všechno náležitě zorganizované.“

„Ale svět pokročil,“ namítl jsem. Zeptal se, jestli znám dějiny - samozřejmě, že znám. Ptal se dál: copak jsme před tisíciletími nedokázali budovat veliké stavby jako třeba pyramidy? Nebyli jsme schopni uctívat bohy, tkát, rozdělovat oheň, najít si partnery, přenášet psané zprávy?

Samozřejmě, že ano. Ale přestože jsme vše zorganizovali tak, aby neplacené otroky dnes nahradili otroci placení, veškerý pokrok se odehrál jenom na poli vědy. Lidé si kladou stále tytéž otázky jako jejich předkové. To znamená - vůbec nepostoupili vpřed. Od toho okamžiku jsem pochopil, že člověka, který mi tyhle otázky kladl, mi seslalo samo nebe, byl to anděl, ochránce.“

„Proč mu říkáte ochránce?“

„Protože mi řekl, že existují dvě tradice: jedna, která nás vede k tomu, abychom po celá staletí opakovali totéž. Druhá nám otevírá dveře do neznáma. Ale ta druhá tradice je nepohodlná, nepříjemná a nebezpečná, protože kdyby měla hodně stoupců, zničí nakonec společnost, která

se s takovým úsilím zorganizovala podle vzoru mravenců. Druhá tradice se tedy skrývá a dokázala přežít celá staletí jen proto, že si její stoupenci vytvořili tajný jazyk prostřednictvím symbolů."

„Vyptával jste se dál?"

„Jistě, protože on věděl, že nejsem spokojen s tím, co dělám, i když si to nechci přiznat. Můj ochránce prohlásil: ‚Bojím se vykročit na cesty, které nejsou na mapě, ale ani tenhle strach nezabrání, aby se mi koncem dne nezdál život mnohem zajímavější.'"

Chtěl jsem se o té tradici dozvědět víc a on řekl něco jako ‚dokud bude Bůh pouze mužem, budeme mít vždycky dost jídla a střechu nad hlavou. Až konečně Matka znovu získá svobodu, budeme možná muset spát pod širým nebem a žít z lásky, nebo snad budeme schopni vyváženě spojit cit a práci.'"

Ten muž, který se měl stát mým ochráncem, se mě zeptal: ‚Kdybyste nebyl biolog, čím byste se stal?'

Řekl jsem: ‚Kovářem, ale tím bych si moc nevydělal.'

Odpověděl: ‚Tak až vás omrzí být tím, čím nejste, bavte se a oslavujte život tak, že budete bušit kladivem do železa. Časem objevíte, že vám to přinese něco víc než potěšení: dá vám to nějaký smysl.'

Jak mohu následovat tu tradici, o níž jste mluvil?"

Jak už jsem řekl, prostřednictvím symbolů,' odpověděl. ‚Začněte dělat, co chcete, a všechno ostatní vám bude zjeveno. Uvěřte, že Bůh je matka, pečuje o své děti a nikdy nedopustí, aby se jim přihodilo něco zlého. Já jsem to učinil a přežil jsem.

Objevil jsem, že i jiní lidé to dělají - druzí si je však pletou s šílenci, nezodpovědnými a pověřčivými osobami. Hledají v přírodě inspiraci, která je tam od té doby, co svět světem stojí. Postavili jsme pyramidy, ale rozvíjeli jsme také symboly.'

Po těch slovech odešel a už nikdy jsem ho nespatriil.

Vím jenom tolik, že od té doby se mi začaly zjevovat symboly, protože ten rozhovor mi otevřel oči. Nebylo to pro mě snadné, ale přece jen jsem jednou večer řekl rodině, že i když mám vše, co si člověk může přát, nejsem šťastný - ve skutečnosti je mi souzeno stát se kovářem. Moje žena protestovala: ‚Ty, který ses narodil jako Cikán a musel jsi čelit takovému ponižování, než jsi došel tam, kde jsi, se teď chceš vrátit zpátky?' Můj syn měl radost, protože i jemu se líbili kováři u nás ve vsi a protivily se mu velkoměstské laboratoře.

Začal jsem dělit svůj čas mezi biologický výzkum a práci pomocného kováře. Byl jsem pořád unavený, ale šťastnější než dřív. Až jsem jednou odešel ze zaměstnání a zřídil si vlastní kovářství - které zpočátku vůbec neprosperovalo; zrovna když jsem začínal věřit v život, všechno se značně zhoršilo. Jednou jsem si při práci všiml, že přímo před sebou mám symbol.

Dostával jsem ještě neopracovanou ocel a musel jsem z ní vyrobit součástky pro auta, zemědělské stroje, kuchyňské potřeby. Jak se to dělá? Nejprve rozpálím ocelový plát na pekelnou teplotu, až zrudne. Pak popadnu to nejtěžší kladivo a bez milosti do oceli buším, až získá žádaný tvar. Hned nato ji ponořím do nádoby se studenou vodou, přičemž ocel při prudké změně teploty praská a křičí.

Tenhle postup musím opakovat, dokud neudělám dokonalý kus: jedenkrát to nestačí."

Kovář se dlouze odmlčel, zapálil si cigaretu a pokračoval:

„Někdy se mi dostane do rukou ocel, která takové zacházení nevydrží. Žár, rány kladivem a studená voda jí způsobí četné praskliny. A já vím, že z ní nikdy neukovám dobrou radlici ani hřídel. Tak ji prostě zahodím na hromadu starého železa, kterou jste viděl před kovárnou." Po další přestávce kovář dodal:

„Vím, že Bůh mě podrobuje ohni útrap. Snáším rány kladivem, které mi uštědřuje život, a někdy si připadám stejně chladný a necitelný jako voda, která týrá ocel. Prosím však o jediné: Můj Bože, má Matko, neustávej, dokud nebudu mít tvar, jaký ode mne očekáváš. Zkoušej to, jak uznáš za vhodné, a tak dlouho, jak budeš chtít - ale nikdy mě neodkládej na hromadu starého železa duší." Po té rozmluvě jsem si přes svou opilost uvědomila, že se můj život změnil. Za vším, co jsme se kdy učili, byla nějaká tradice, a já jsem musela najít lidi, kteří vědomě či nevědomě dokázali vyjádřit onu ženskou tvář Boha. Místo abych proklínala vládu a politické pikle, rozhodla jsem se dělat, co jsem si opravdu přála: léčit lidi. Ostatní už mě nezajímalo.

Neměla jsem potřebné prostředky, a proto jsem se sblížila s místními ženami a muži, kteří mě prováděli říší léčivých bylin. Začala jsem se učit, že existuje lidová tradice, která sahá do nejdávnějších dob - přenáší se z pokolení na pokolení zkušenostmi, nikoli technickými poznatky. Díky téhle pomoci jsem se mohla dostat mnohem dál, než dovolovaly mé možnosti, protože já jsem tam nebyla jen proto, abych splnila nějaký univerzitní úkol nebo pomohla vládě při prodeji zbraní či abych nevědomky propagovala politické strany.

Byla jsem tam proto, že mě uspokojovalo léčit lidi.

Přiblížilo mě to k přírodě, k ústní tradici a k rostlinám. Po návratu do Anglie jsem si šla pohovořit s lékaři a ptala jsem se jich: „Víte přesně, jaké léky máte předepsat, nebo... vám někdy pomáhá intuice?" Jakmile rozhovor nabyl důvěrnějšího rázu, skoro všichni mi říkali, že častokrát je vede jakýsi hlas, a když neuposlechnou jeho rady, léčba nakonec není úspěšná. Samozřejmě že používají veškerou dostupnou techniku, ale vědí, že existuje nějaký kout, nějaký temný kout, kde lze najít směr léčení a nejlepší volbu.

Můj ochránce rozkolísal můj svět - i když to byl jenom cikánský kovář. Aspoň jedenkrát do roka jsem za ním zašla do vsi a hovořili jsme o tom, jak se nám před očima otevírá život, když se odvážíme vidět všechno jinak. Při některých návštěvách jsem se setkala i s jinými jeho žáky a společně jsme probírali své obavy a úspěchy. Ochránce říkal: „I já jsem někdy vyděšený, ale v takových chvílích objevuji moudrost, která mě přesahuje, a pokračuji dál."

Dnes jako lékařka vydělávám v Edinburghu velké peníze a vydělávala bych ještě víc, kdybych se rozhodla pracovat v Londýně, ale já se raději ve volných chvílích těším ze života. Dělán, co se mi líbí: kombinuji léčebné postupy předků, tradici arkán, s nejmodernějšími metodami současného lékařství - pokračuji v Hippokratově tradici. Píšu o tom pojednání, a až mnozí kolegové z „vědecké" komunity uvidí můj článek v odborném časopise, odváží se kroků, které vždy toužili podniknout.

Nevěřím, že zdrojem všech chorob je hlava; nemoci existují. Myslím, že antibiotika a virostatika představují pro lidstvo velký pokrok. Neprosazuji, aby si nějaký můj pacient léčil zánět slepého střeva jenom meditací - potřebuje rychlý a správný chirurgický zákrok. Postupuji zkrátka s odvahou i strachem, používám techniku i inspiraci. A jsem natolik obezřetná, že to nikomu nevykládám na potkání, protože by mě hned ocejšovali jako šarlatánku, a mnohé životy, které

bych mohla zachránit, by byly ztraceny.

Když jsem na pochybách, prosím o pomoc Velkou Matku. Nikdy mě nenechá bez odpovědi. Vždycky mi však doporučuje diskrétnost; určitě poradila totéž Athéně, přinejmenším ve dvou nebo třech případech.

Ona se však nechala příliš unést světem, který začínala objevovat, a nechtěla to slyšet.

Jeden londýnský deník ze dne 24. srpna 1991

ČARODĚJKA Z PORTOBELLA

LONDÝN (copyright Jeremy Lutton) - „Z těchto a jiných důvodů nevěřím v Boha. Jen se podívejte, jak se chovají lidi, kteří v něho věří!“ tak reagoval Robert Wilson, obchodník z Porto-bello Road. Tato ulice, proslulá ve světě starožitnickými krámy a sobotním bleším trhem, se včera večer proměnila v bojiště, které si ke zklidnění situace vyžádalo zásah přinejmenším padesáti policistů z Royal Borough of Kensington and Chelsea. Výsledkem střetnutí bylo pět lehce raněných. Podnět k bitce, která trvala skoro dvě hodiny, zavlada manifestace svolaná reverendem Ianem Buckem proti něčemu, co on sám označil za „satani-stický kult v srdci Anglie“.

Podle Bucka už půl roku jakási skupina podezřelých individuí ruší pondělní noční klid občanů vzýváním d'ábla. Obřady vede Libanonka Sherine H. Khalil, která sama sebe nazývá Athénou, bohyní moudrosti.

Obvykle se kolem ní scházelo asi dvě stě osob v bývalém obilním skladišti Východoindické společnosti, ale dav postupně vzrůstal; v minulých týdnech stejně početná skupina zůstávala venku a čekala na příležitost, jak se dostat dovnitř a kultu se zúčastnit. Když reverend viděl, že jeho slovní protesty, petice, žádosti a oznámení v tisku nikam nevedou, rozhodl se zmobilizovat svou komunitu a vyzvat věřící, aby se 23. srpna v 19 hodin postavili před skladiště a bránili ve vstupu „uctívačům Satana“.

„Jakmile jsme obdrželi první stížnost, zkontrolovali jsme situaci přímo na místě, ale nebyly nalezeny žádné drogy a nepotvrdily se informace o nezákonných aktivitách,“ prohlásil policejní důstojník, který nechtěl udat své jméno, jelikož vyšetřování události je teprve v počátcích.

„Vzhledem k tomu, že hudební produkce skončila vždy v deset hodin večer, nedošlo k porušení zákona o nočním klidu a nebyl důvod k zásahu. V Anglii existuje svoboda náboženského vyznání.“ Reverend Buck předkládá jinou verzi případu: „Ve skutečnosti má tato čarodějka z Portobella, tato přebornice v šarlatánství, známosti v nejvyšších vládních kruzích, což vysvětluje nečinnost policie, placené z peněz daňových poplatníků, aby dohlížela na pořádek a slušnost. Žijeme v době, kdy je dovoleno vše; demokracii požívá a ničí její neomezená svoboda.“

Pastor tvrdí, že tu skupinu podezíral od samého počátku; pronajali si polorozpadlou nemovitost a celé dny pracovali na přestavbě, „přičemž bylo jasné, že patří k nějaké sektě a museli se podrobit vymývání mozků, protože nikdo na světě nepracuje zadarmo.“ Na otázku, jestli se jeho věřící také nepodílejí na charitativní činnosti nebo na pracích k podpoře komunity, Buck uvedl, že „to vše děláme v Ježíšově jménu“.

Když se včera večer Sherine Khalil se synem a několika přáteli dostavila ke skladišti, kde ji před

vchodem očekávali její stoupenci, bránili jim ve vstupu farníci reverenda Bucka, kteří nesli různé nápisy a megafony vyzývali sousedy, aby se k nim připojili. Hádky se brzy zvrhly ve fyzickou agresi a zakrátko začala být situace na obou stranách nekontrolovatelná.

„Oni tvrdí, že bojují v Ježíšově jménu, ale ve skutečnosti chtějí znemožnit, abychom naslouchali slovům Krista, který říkal, že ‚všichni jsme bohové‘, prohlásila známá herečka Andrea McCain, jedna z následovnic Sherine Khalil neboli Athény. Slečna McCain utrpěla tržnou ránu na pravém obočí, byla okamžitě ošetřena a odešla dřív, než mohla naše reportáž zjistit další podrobnosti o jejím vztahu k tomuto kultu.

Podle paní Khalil, která se po obnovení pořádku snažila uklidnit svého osmiletého syna, se v bývalém skladišti koná kolektivní tanec, po němž se invokuje božstvo známé jako Hagia Sofia, jemuž se kladou otázky. Obřad končí jakýmsi kázáním a kolektivní modlitbou k uctění Velké Matky. Policejní důstojník pověřený objasněním prvních stížností její slova potvrdil.

Podle našich zjištění nemá tato komunita název ani není zaregistrována jako dobročinný spolek.

Podle vyjádření advokáta Sheldona Williamse to však není nutné: „Jsme ve svobodné zemi, lidé se mohou shromažďovat v uzavřených prostorách k nevýdělečným akcím, pokud to nepodněcuje k porušení některého ze zákonů našeho občanského zákoníku, jako například k rasismu nebo požívání narkotik.“

Paní Khalil důrazně odmítla možnost, že by se obřady vzhledem k nepokojům dočasně přerušily.

„Utvořili jsme skupinu, abychom se vzájemně povzbuzovali, poněvadž je velmi těžké individuálně čelit tlakům společnosti,“ sdělila. „Vyžadují, aby váš list veřejně odhalil tento náboženský nátlak, který už snášíme po celá staletí. Vždy, když uděláme něco, co není v souladu s institucionálně uznanými náboženstvími, jsme potlačováni - tak, jak se o to pokusili dnes. Rozdíl je v tom, že dřív nás čekala kalvárie, žalář, hranice nebo exil. Dnes však máme možnost se ozvat a na sílu odpovíme silou, stejně jako se pochopení dočká pochopení.“

Na obvinění reverenda Bucka reagovala rovněž obviněním a tvrdila, že „manipuluje se svými věřícími, přičemž intolerance je mu záminkou a lež zbraní při násilných akcích.“

Podle sociologa Arthauda Lenoxe se podobné jevy budou zřejmě v příštích letech opakovat a pravděpodobně budou provázeny vážnějšími střety mezi uznávanými náboženstvími. „Od okamžiku, kdy marxistická utopie prokázala naprostou neschopnost usměrňovat společenské ideály, se nyní svět obrací k náboženskému obrození, které je plodem přirozeného děsu civilizace z kulatých výročí. Já nicméně věřím, že i v roce 2000 bude svět dále existovat, zvítězí zdravý rozum a náboženství se opět stanou jen útočištěm pro slabší osoby, které vždy vyhledávají vůdce.“

Jeho názor popírá D. Evaristo Piazza, auxiliární biskup Vatikánu ve Spojeném království: „To, čeho jsme nyní svědky, není nějaké spirituální obrození, jež bychom si všichni přáli, nýbrž vlna nazývaná Američany New Age, jakási živná půda, na níž je vše dovoleno, nerespektují se dogmata a nejnesmyslnější představy z minulosti znovu pustoší lidskou mysl. Osoby stejně bezcharakterní jako tato paní se pokoušejí vnuknout své falešné představy slabým a ovlivnitelným myslím, přičemž jejich jediným cílem je finanční zisk a osobní moc.“

Německý historik Franz Herbert, v současné době stážista v Goethe Institutu v Londýně, je rozdílného názoru. „Uznávaná náboženství už neodpovídají na základní otázky člověka -pokud jde

o jeho identitu a smysl života. Místo toho se soustředila pouze na řadu dogmat a norem týkajících se sociální a politické organizace. Proto se osoby, které vyhledávají autentickou spiritualitu, obracejí k novým směrům; to bezpochyby znamená návrat k minulosti a k primitivním kultům z doby před jejich kontaminací mocenskými strukturami."

Na policejní stanici, kde byl tento případ ohlášen, sdělil seržant William Morton, že pokud se skupina paní Sherine Khalil rozhodne realizovat příští pondělí své shromáždění a bude přesvědčena, že jí hrozí nějaké nebezpečí, musí podat písemnou žádost o policejní ochranu a zabránit tak, aby se incident opakoval. *(Na reportáži spolupracoval Andrew Fish; fotografie: Mark Guillhem.)*

Heron Ryan, novinář

Četl jsem tu reportáž v letadle, když jsem se vracel plný pochybností z Ukrajiny. Dosud se mi nepodařilo zjistit, jestli čer-nobylská tragédie byla skutečně velká, nebo jestli byla zneužita velkými producenty ropy k tomu, aby přibrzdili využívání jiných zdrojů energie.

Článek, který jsem měl v rukou, mě zděsil. Fotografie ukazovaly pár rozbitých výkladních skříní, rozezleného reverenda Bucka a - to právě mi připadalo nebezpečné - krásnou ženu s planoucíma očima, objímající syna. Okamžitě jsem pochopil, co dobrého i špatného se může stát. Přimo z letiště jsem zamířil do Portobella, přesvědčen, že obě moje předtuchy se splní.

Když se na to podíváme z té lepší stránky, bylo další pondělní shromáždění jednou z nejúspěšnějších akcí v dějinách čtvrti: přišli obyvatelé z celé oblasti, někteří zvědaví na bytost, o níž se psalo v článku, druzí s nápisy hlásajícími svobodu vyznání a slova. Jelikož se dovnitř nevešlo víc než dvě stě osob, masy se tísnily na chodníku a doufaly, že aspoň zahlédnou ženu považovanou za kněžku utlačovaných.

Sotva se objevila, byla přivítána potleskem, lístky s dotazy, prosbami o pomoc; někteří lidé jí házeli květiny a nějaká paní neurčitě věku ji vyzývala, aby pokračovala v boji za svobodu žen, za právo uctívat Matku.

Farníky z minulého týdne patrně odradil přítomný dav a nedostavili se přes výhrůžky, které v předchozích dnech šířili. Nedošlo k žádnému útoku, obřad proběhl jako obvykle - tanec, zjevení Hagie Sofie (to už jsem věděl, že je to jen jedna stránka samotné Athény), závěrečná celebrace (nyní v rozšířené podobě poté, co se skupina přesunula do skladiště, které jí přenechal jeden z prvních účastníků), a tím to končilo.

Všiml jsem si, že během kázání jako by na Athénu sestoupila vyšší síla:

„Všichni jsme něčím povinováni lásce: musíme umožnit, aby se projevila tak, jak to bude považovat za nejlepší. Nemůžeme a nesmíme se zaleknout, když proti nám začnou vystupovat síly temnot, ty, které nastolily slovo ‚hřích‘ jenom proto, aby ovládaly naše srdce a mysl. Co je to hřích? Ježíš Kristus, jehož všichni známe, se obrátil k cizoložnici a řekl: ‚Nikdo tě neodsoudil? Ani já tě neodsuzuji.‘ Léčil v sobotu, svolil, aby mu nohy umyla nevěstka, pozval zločince, který byl spolu s ním ukřižován, aby se těšil z radostí Ráje, jedl zakázanou potravu, řekl, abychom se starali jen o dnešek, neboť polní kvítí nepracuje ani nepřeđe, a přece se slavně odívá.

Co je to hřích? Hřích je bránit, aby se mohla projevit Láska. A Matka je láska. Jsme nyní v novém světě, můžeme si volit vlastní kroky, a ne ty, jež nám vnutila společnost. Bude-li to nezbytné, znovu se střetneme se silami temnot jako minulý týden. Nikdo však neumlčí náš hlas ani naše srdce."

Přihlížel jsem proměně ženy v ikonu. Říkala to všechno přesvědčivě, důstojně, s vírou v to, co sděluje. Přál jsem si, aby to opravdu tak bylo, abychom opravdu stáli na prahu nového světa, jehož svědkem bych byl.

Její odchod ze skladiště byl stejně velkolepý jako její příchod, a když mě zahlédla v davu, zavolala mě k sobě a prohodila, že jsem jí minulý týden chyběl. Byla veselá, sebejistá, přesvědčená o správnosti svých činů.

To byla pozitivní stránka toho novinového článku, a kéž by tím všechno skončilo. Byl bych se rád ve své analýze mýlil, ale za tři dny se moje tušení potvrdilo: negativní stránka se projevila s plnou silou.

Reverend Buck ve spolupráci s jednou z nejúctyhodnějších a nejkonzervativnějších advokátních kanceláří Spojeného království, jejíž představitelé - a nikoli Athéna - mají styky s vládními kruhy, a na základě uveřejněných prohlášení uspořádal tiskovou konferenci, na níž oznámil, že právě podává žalobu pro urážku na cti, pro pomluvu a mravní úhonu.

Zavolal si mě tajemník redakce: věděl o mých přátelských stycích s hlavní postavou tohoto skandálu a navrhl, abychom udělali exkluzivní rozhovor. Nejdřív mě to pobouřilo: přece nebudu zneužívat přátelského vztahu k tomu, aby šly noviny na dračku?

Avšak po krátké rozmluvě jsem si uvědomil, že to možná není špatný nápad: Athéna by měla možnost přednést vlastní verzi události. A co víc, mohla by rozhovoru využít pro propagaci všeho, zač právě otevřeně bojovala. Ze schůzky s redakčním tajemníkem jsem odcházel s plánem, který jsme vypracovali společně: měla to být série reportáží o nových společenských tendencích a o proměnách, jimiž prochází náboženské hledání. V jedné z těchto reportáží bych uveřejnil Athénina slova.

Téhož odpoledne jsem se rozhodl k Athéně zajít - ostatně sama mě při odchodu ze skladiště pozvala. Od sousedů jsem se dozvěděl, že už den předtím tam přišli soudní úředníci s předvoláním, ale stejně jako já neuspěli.

O něco později jsem tam zatelefonoval, ale nikdo to nebral. Ani k večeru jsem nepořídil. Od toho okamžiku jsem jí začal volat každou půlhodinu a s počtem telefonátů rostla i moje úzkost. Od té doby, co mě Hagia Sofia vyléčila z nespavosti, únava mě nutila jít do postele už v jedenáct večer, ale tentokrát jsem byl příliš rozrušený, než abych usnul.

Našel jsem si v telefonním seznamu číslo její matky. Bylo však už dost pozdě, a pokud by tam Athéna nebyla, celá rodina by si začala dělat starosti; co teď? Zapnul jsem televizi, abych se dozvěděl, jestli se něco nestalo - nic zvláštního, Londýn byl pořád stejně přitažlivý i nebezpečný. Rozhodl jsem se pro poslední pokus: po třetím zazvonění to někdo vzal. Okamžitě jsem poznal Andrein hlas. „Co chceš?“ zeptala se.

„Athéna chtěla, abych za ní zašel. Je všechno v pořádku?“ „Samozřejmě že je i není, a záleží na tom, jak to chceš vidět. Ale myslím, že můžeš pomoci.“ „Kde je?“

Bez dalšího vysvětlování zavěsila.

Deidre O'Neill, známá jako Edda

Athéna se ubytovala v hotelu poblíž mého domu. Zprávy z Londýna o místních událostech, zvláště o menších konfliktech na předměstí, se do Skotska nikdy nedostanou. Nezajímá nás příliš, jak si Angličané řeší svoje drobné problémy; máme vlastní vlajku, fotbalový tým a brzy budeme mít i svůj parlament. Je politováníhodné, že v téhle době ještě máme s Anglií společnou telefonní předvolbu a poštovní známky a že se pořád musíme užírat porážkou naší královny Marie Stuartovny v zápase o trůn. Byla st'ata rukama Angličanů, samozřejmě pod záminkou náboženských problémů. To, čemu právě čelila moje žákyně, nepředstavovalo nic nového.

Nechala jsem Athénu celý den odpočívat. Nazítří, místo abych šla do malé svatyně, kde pracuji s rituály, které znám, jsem ji vzala i s chlapcem na procházku do lesa poblíž Edinburghu. Zatímco on si hrál a skotačil mezi stromy, Athéna mi dopodrobna vyprávěla, co se přihodilo. Když skončila, začala jsem já:

„Je den, obloha plná mraků, a lidé věří, že za těmi mraky žije nějaký všemohoucí Bůh, který řídí jejich osud. Podívej se však na svého syna, na jeho nohy, naslouchej zvukům kolem: tady dole je Matka, nám mnohem bližší, která dává radost dětem a energii všem, kdo po Její těle chodí. Proč lidé raději věří v něco vzdáleného a zapomínají na to, co je vidět, na skutečný projev zá-zraku?“

„Znám odpověď: protože tam nahoře, schovaný za mraky a nezpochybnitelný ve své moudrosti, kdosi lidi řídí a udílí jim příkazy. Kdežto tady dole máme fyzický kontakt s magickou realitou, svobodu zvolit si, kam povedou naše kroky.“

„To jsi vyjádřila krásně a přesně. Ty si myslíš, že člověk po něčem takovém touží? Že touží po svobodě volit si vlastní kroky?“

„Myslím, že ano. Tahle země, po níž jdu, mi vyznačila velice zvláštní cesty, od zapadlé transylvánské vesničky do města na Blízkém východě, odtud do jiného města na jednom ostrově, pak do pouště, znovu do Transylvánie a tak dále. Z předměstské banky do realitní společnosti v Perském zálivu. Od taneční skupiny k beduínovi. A vždy, když mě nohy nutily jít vpřed, říkala jsem ‚ano‘, místo abych řekla ‚ne‘.“

„Co jsi tím získala?“

„Dnes dokážu vidět u lidí auru. Mohu probudit ve své duši Matku. Můj život má teď smysl, vím, zač bojuji. Ale proč se ptáš? Ty také jsi získala tu nej důležitější moc: dar léčit. Andrea umí věštit a mluvit s duchy; sleduji její spirituální rozvoj krok za krokem.“

„Co ještě jsi získala?“

„Radost ze života. Víím, že tu jsem, všechno je zázrak, zjevení.“

Chlapec upadl a natloukl si koleno. Athéna se k němu hned instinktivně rozběhla, očistila mu odřeninou, řekla, že to nic není, a kluk už zase běžel hrát si do lesa. Posloužilo mi to jako znamení.

„To, co se právě stalo tvému dítěti, stalo se i mně. A teď i tobě, vid?“

„Ano. Ale nemyslím, že jsem zakopla a upadla; myslím, že se zas jednou podrobuji zkoušce, která

mi naznačí další krok."

V takových chvílích má učitel mlčet - a svému žákovi jen požehnat. Protože i kdyby sebevíc chtěl uchránit ho před trápením, cesty jsou vyznačeny a nohy touží po nich jít. Navrhla jsem, abychom se večer do lesa vrátily, jenom my dvě. Zeptala se, kde by mohla nechat dítě; řekla jsem, že se o to postarám -jedné sousedce jsem prokázala laskavost a ona Viorela velice ráda pohlídá.

Po setmění jsme se znovu vypravily na stejné místo a cestou si povídaly o něčem zcela jiném než o rituálu, který se měl vzápětí konat. Athéna viděla, jak používám k depilaci nový druh vosku a velice ji zajímalo, v čem je to výhodnější než dřívější procedury. Vesele jsme se bavily o marnivosti a o módě, o nej levnějších nákupech, ženském chování, feminismu, účesech. V jedné chvíli řekla něco jako: „Duše nemá věk, nevím proč se tím zabýváme," ale hned zase si uvědomila, že vůbec nevádí, když se prostě uvolníme a mluvíme o docela banálních záležitostech.

Právě naopak: tenhle druh rozhovoru byl nesmírně zábavný a péče o estetickou stránku má v životě ženy pořád velký význam (muži dělají totéž, ale jinak, a nepřiznávají si to tolik jako my). Když jsme se blížily k místu, které jsem zvolila - lépe řečeno, které les právě volil pro mě -, začala jsem pocítovat přítomnost Matky. U mne se tato přítomnost projevuje jakousi tajemnou vnitřní radostí, která mě pokaždé dojíhá a dohání téměř k slzám. Bylo třeba se zastavit a změnit téma.

„Nasbírej nějaké chrastí," požádala jsem ji.

„Vždyt' už je tma."

„Stačí nám měsíc v úplňku, i když je za mraky. Cvič si oči: bylo nám dáno dohlédnout dál, než si myslíš."

Dala se do práce a občas zaklela, když se píchla o trn. Následující půlhodinu jsme spolu nemluvily; Matčina přítomnost mě vzrušovala a radovala jsem se, že jsem tam s tou ženou, která vypadala ještě jako děvčátko, důvěřovala mi a byla mi společnicí při hledání, pro lidskou mysl někdy až příliš šiléném.

Athéna dosud procházela fází odpovědí na otázky, jako tomu bylo odpoledne. I já jsem kdysi byla taková, až jsem se pak nechala cele přenést do říše tajemství a dál jenom rozjímalá, oslavovala, uctívala, děkovala a umožňovala, aby se dar projevil.

Pozorovala jsem Athénu, jak sbírá větvičky, a viděla jsem dívku, již jsem kdysi byla, která také hledala skrytá tajemství, utajené síly. Život mě naučil něčemu dočista jinému: síly nejsou utajené a tajemství už byla dávno odhalena. Když jsem uviděla, že klestí máme dost, posuňkem jsem jí naznačila, že může přestat.

Pak jsem sama našla pár větších větví a položila je na ty menší; takový je život. Větvičky musí být stráveny, dříve než z nich vzplane oheň. Slabý musí mít možnost se projevit, abychom mohli uvolnit energii silného.

K pochopení sil, jež v sobě máme, a tajemství, která už byla odhalena, bylo třeba dovolit, aby povrch - očekávání, strach, zdání - byl stráven. Potom jsme obě splynuly s mírem, jenž v lese panoval, s lehkým vánkem a měsíčním svitem za mraky, s hlasy zvířat, vycházejících za šera na lov, aby se dovršil Matčin cyklus zrození a smrti, aniž je kdokoli kritizoval, že se řídí svými pudy a přirozeností.

Zapálila jsem oheň.

Žádné z nás nebylo do řeči - po nějaký čas, který se zdál věčností, jsme jen sledovaly rej plamenů a věděly, že v téhle chvíli statisíce osob na různých místech světa sedí před svými ohništi, třebaže mají doma nejmodernější systém topení; dělají to, protože je to pro ně symbol.

Stálo mě hodně úsilí, abych se vymanila z vytržení, které mi sice nepřinášelo nic zvláštního a neumožňovalo mi vidět bohy, aury nebo přízraky, ale uvádělo mě do stavu milosti, který jsem tolik potřebovala. Znovu jsem se soustředila na přítomnost, na dívku vedle sebe, na rituál, který měl být vykonán.

„Jak ti to jde s žákyní?"

„Těžko. Ale jinak bych se ani nenaučila, co potřebuji."

„A jakou schopnost rozvíjí?"

„Hovoří s bytostmi z paralelního světa."

„Tak jako ty, když rozprávíš s Hagíí Sofíí?"

„Ne. Víš, že Hagia Sofia je Matka, která se ve mně projevuje. Ona mluví s neviditelnými bytostmi."

To už jsem pochopila, ale chtěla jsem mít jistotu. Athéna byla zamkljší než obvykle. Nevím, jestli mluvila s Andreou o událostech v Londýně, ale teď šlo o něco jiného. Vstala jsem, otevřela kabelku, vyndala hrst zvlášť za tím účelem nasbíraných bylin a vhodila je do plamenů.

„Dřevo promluvílo," řekla Athéna, jako by se před ní odehrávalo něco naprosto běžného, a to bylo dobře, zázraky se staly součástí jejího života.

„Co říká?"

„Zatím nic, jsou to jen zvuky."

O chvíli později zaslechla píseň zaznívající z ohně.

„To je nádhera!"

Měla jsem před sebou děvčátko, už ne ženu nebo matku.

„Zůstaň tak, jak jsi. Nesnaž se soustředit nebo sledovat moje kroky nebo rozumět tomu, co říkám. Uvolni se, buď v pohodě. To je všecko, co se někdy dá od života očekávat."

Poklekla jsem, vzala rozžhavenou větev a udělala kolem Athény kruh s malým průchodem. I já jsem slyšela tutéž melodii jako ona a tančila jsem kolem ní - přičemž jsem vzývala spojení mužského ohně se zemí, přijímající jej do své náruče, spojení, jež vše očišťovalo a přeměňovalo v energii onu sílu obsaženou ve větvích, kmenech, lidech, neviditelných bytostech. Tančila jsem, dokud neskončila melodie ohně, a gesty jsem naznačovala ochranu tomu stvoření, jež se usmívalo uvnitř v kruhu.

Když plameny vyhasly, vzala jsem trochu popela a posypala Athéně hlavu; potom jsem zašlapala kruh, který jsem předtím kolem ní udělala.

„Děkuji mockrát," řekla. „Cítila jsem, že se mi dostává lásky a ochrany."

„Nezapomeň na to v těžkých chvílích." „Ted', když jsem našla svou cestu, už těžké chvíle nebudou. Myslím, že musím splnit nějaké poslání, vid?" „Ano, všichni musíme splnit nějaké poslání." Zatvářila se nejisté. „A co říkáš na ty těžké chvíle?"

„To není inteligentní otázka. Vzpomeň si, cos řekla před chvílkou: dostává se ti lásky a ochrany."

„Udělám, co bude možné."

Oči se jí zalily slzami. Athéna pochopila mou odpověď.

Samira R. Khalil, v domácnosti

„Dítě drahé! Co s tím má společného můj vnuk? V jakém to žijeme světě, Pane Bože! Copak jsme pořád ve středověku a honíme čarodějnice?“

Rozběhla jsem se k vnukovi. Nos měl ušpiněný od krve, ale nezdálo se, že by si něco dělal z mého rozčilení, a hned mě odstrčil:

„Já se umím bránit. A ubránil jsem se.“

Přestože jsem nikdy nezplodila dítě, znám dětské srdce; Athéna mi dělala větší starosti než Viorel - tohle bylo jen jedno z mnoha střetnutí, do nichž se měl v životě dostat, a v oteklých očích se mu zračila určitá hrdost.

„Kluci ve škole říkali, že máma je uctívačka d'ábla!“

Hned nato přišla Sherine, takže zastihla chlapce ještě zakrváceného a mohla ztropit skutečný skandál. Okamžitě chtěla jít zpátky do školy promluvit si s ředitelem, ale já jsem ji vzala do náruče. Nechala jsem ji, ať se vypláče a postěžuje si na všechny křivdy - v té chvíli jsem mohla jen mlčet a tiše jí předávat svou lásku.

Když se trochu uklidnila, velice opatrně jsem jí pověděla, že se zase může nastěhovat k nám a my se o všechno postaráme - její otec už hovořil s několika advokáty, hned jak se v novinách dočetl o procesu, který jí hrozí. Chtěli jsme udělat všechno možné, abychom ji z téhle situace dostali, bez ohledu na řeči sou-sedů, ironické pohledy známých či na falešnou solidaritu přátel.

Na světě nebylo nic důležitějšího než štěstí mé dcery, přestože jsem nikdy nemohla pochopit, proč si vždycky volí cesty tak obtížné a plné útrap. Ale matka nemusí ničemu rozumět - má jen milovat a chránit.

A být na ni hrdá. Ačkoli věděla, že jí můžeme dát skoro vše, přece se brzo vydala hledat nezávislost. Někdy klopýtla, jindy utrpěla porážku, ale trvala na tom, že si se všemi zmatky poradí sama. Vyhledala svou matku, i když věděla, jak je to riskantní, a to ji nakonec ještě víc sblížilo s naší rodinou. Uvědomovala jsem si, že nikdy nepřijala žádné moje rady - aby vystudovala na univerzitě, vdala se, snášela obtíže společného života bez reptání, nevybočovala ze společenských zvyklostí.

A jaký byl výsledek?

Když jsem postupně sledovala dráhu své dcery, změnila jsem se k lepšímu. Samozřejmě že nerozumím ničemu, co se týče Bohyně Matky nebo té mánie ustavičně se obklopotvat cizími lidmi a nikdy se nespokojit s tím, čeho dosáhne po usilovné práci.

V podstatě bych však velice ráda byla stejná jako ona, přestože na něco takového už je trochu pozdě.

Chystala jsem se vstát a udělat něco k jídlu, ale ona mě nepustila:

„Chci takhle zůstat v tvé náruči. Nic víc nepotřebuji. Vio-rele, jdi se dívat do pokoje na televizi, já bych si ráda s babičkou o něčem promluvila.“

Chlapec poslechl.

„Asi ti přidělávám spoustu trápení.“

„Vůbec ne. Naopak, ty a tvůj syn nám působíte samou radost, žijeme jen pro vás.“

„Ale já jsem neudělala nic z toho...“

„...a to je dobře. Dnes si to můžu přiznat: byly chvíle, kdy jsem tě nenáviděla a trpce jsem litovala, že jsem tenkrát neuposlechla tu ošetřovatelku a neadoptovala jiné dítě. A ptala jsem se sama sebe: Jak může matka nenávidět svou dceru? Brala jsem sedati-va, chodila hrát s přítelkyněmi bridž, propadla nakupování, a to jen proto, abych si vynahradila lásku, kterou jsem ti dala, a myslela si, že za to nic nedostávám.“

Když ses před několika měsíci zas jednou rozhodla odejít z výnosného a prestižního zaměstnání, propadla jsem beznaději. Šla jsem do kostela tady vedle: chtěla jsem složit slib, prosit Pannu Marii, aby sis uvědomila, jaká je realita, a změnila svůj život, abys využila šance, které stále promarňuješ. Byla jsem ochotna udělat za to cokoliv.

Dívala jsem se na Pannu Marii s dítětem v náručí a řekla jsem: „Ty jsi matka a víš, co snáším. Můžeš ode mě žádat cokoliv, ale zachraň mou dceru, protože si myslím, že míří k vlastní zhoubě.“ Cítila jsem, jak se Sherine ke mně tiskne. Znovu se rozplakala, ale ten pláč už byl jiný. Snažila jsem se ze všech sil ovládnout dojetí.

„A víš, co jsem v té chvíli pocítila? Že ona se mnou mluví. A řekla: ‚Poslyš, Samiro, já jsem si to také myslela. Dlouhá léta jsem trpěla, protože můj syn neuposlechl mých rad. Bála jsem se o něho, myslela jsem, že si neumí vybrat přátele, vůbec nerespektoval zákony, mravy, náboženství ani starší lidi.‘ Mám ti to dopovědět?“

„Nemusíš, já tomu rozumím. Ale stejně bych to ráda slyšela.“

„Panna Maria mi nakonec řekla: ‚Můj syn mě však neposlechl. A dnes mě to velice těší.“

Něžně jsem se vyvinula z Athénina objetí a vstala jsem. „Musíte se najíst.“

Šla jsem do kuchyně, uvařila jsem cibulovou polévku, připravila salát tabbúla, ohřála nekvašený chléb, prostřela jsem a společně jsme poobědvali. Povídali jsme si o obyčejných věcech, které nás v takových chvílích spojují a ospravedlňují lásku, s níž tam tak klidně sedíme, přestože venku vichřice vyvrací stromy a zasévá zkázu. K večeru samozřejmě dcera a vnuk měli zase těmi dveřmi odejít a čelit větru, hromu a bleskům -to však byla její volba.

„Mami, tys říkala, že bys pro mě udělala cokoliv, že je to tak?“

Ovšemže ano. I svůj život bych za ni dala, kdyby to bylo třeba.

„A nemyslíš, že i já bych měla něco udělat pro Viorela?“

„Podle mě je to instinkt. Ale kromě instinktu je to největší projev naší lásky.“

Athéna jedla dál.

„Víš, že na tebe podali žalobu a že otec je ochoten ti pomoci, když budeš chtít.“

„Samozřejmě že chci. Jste moje rodina.“

Nejdřív jsem se rozmýšlela, ale pak jsem se neudržela:

„Můžu ti něco poradit? Víím, že máš vlivné přátele. Mám na mysli toho novináře. Proč ho nepožádáš, aby uveřejnil tvůj příběh a vylíčil tvou verzi události? Tisk věnuje hodně místa tomu reverendovi a lidé mu nakonec dají za pravdu.“

„Takže kromě toho, že souhlasíš s tím, co dělám, chceš mi ještě pomáhat?“

„Ano, Sherine. Přestože ti nerozumím, přestože někdy trpím tak, jak Panna Maria musela trpět“

celý život, přestože ty nejsi Ježíš Kristus předávající světu velké poselství, stojím při tobě a chci vidět, jak zvítězíš."

Heron Ryan, novinář

Athéna přišla, zrovna když jsem si horlivě psal poznámky k něčemu, co jsem považoval za ideální rozhovor o událostech v Por-tobellu a znovuzrození Bohyně. Bylo to choulostivé, nesmírně choulostivé téma.

Ve skladišti jsem viděl ženu, která říkala: „Jste schopní, dělejte, co vás učí Velká Matka - důvěřujte lásce a budou se dít zázraky." Dav souhlasil, ale to nemohlo trvat dlouho, protože žijeme v době, kdy štěstí lze najít jen v otroctví. Svobodná vůle vyžaduje obrovskou odpovědnost, je obtížná a přináší úzkost a utrpení.

„Potřebuji, abys o mně něco napsal," požádala mě.

Odpověděl jsem, že musíme nějaký čas počkat, ta záležitost už třeba příští týden nebude aktuální, ale že jsem si připravil pár otázek o Ženské energii.

„Tyhle hádky a skandály teď zajímají jenom místní obyvatele a bulvární tisk: žádný seriózní list o tom neuveřejnil ani řádku. Londýn je podobných konfliktů plný a není žádoucí, aby se na to zaměřily nejznámější deníky. Bylo by lepší dva nebo tři týdny tvou skupinu nesvolávat.

Myslím si nicméně, že ta záležitost s Bohyní - pokud se o ní bude psát tak vážně, jak si to zaslouží - může přimět hodně lidí, aby si položili řadu důležitých otázek."

„Jednou jsi mi při večeři řekl, že mě miluješ. A teď kromě toho, že mi nechceš pomoci, mne ještě žádáš, abych se vzdala něčeho, v co věřím?"

Jak jsem si měl tahle slova vyložit? Že by konečně přijala, co jsem jí tenkrát večer nabízel a na co jsem bez ustání myslel? Libanonský básník řekl, že je důležitější dávat než přijímat; jsou to sice moudrá slova, ale já patřím k tomu, čemu se říká „lidstvo", se svými slabostmi, s chvílemi nerozhodnosti, touhou prostě žít s někým v pohodě, podřídit se vlastním citům, odevzdat se bez jakýchkoli otázek, aniž bych vůbec věděl, jestli je ta láska opětována. Stačilo mi dovolit, abych ji miloval, nic víc; jsem si jist, že Hagia Sofia by se mnou naprosto souhlasila. Athéna už skoro dva roky procházela mým životem a já jsem se obával, že dál půjde svou cestou a zmizí mi z obzoru, aniž bych ji mohl aspoň na části její životní poutě provázet.

„Mluvíš o lásce?"

„Žádám tě o pomoc."

Co teď? Ovládnout se, zachovat chladnou mysl, nic neuspěchat, ale nakonec to všechno zničit? Nebo udělat poslední chybějící krok, obejmout ji a ochránit před každým nebezpečím?

„Chci ti pomoci," odpověděl jsem, přestože se mi na jazyk drala slova ‚s ničím si nedělej starosti, myslím, že tě miluji'. „Důvěřuj mi, prosím tě; udělal bych pro tebe všechno, úplně všechno. Říkám dokonce ‚ne', když si myslím, že je to tak správné, ačkoli riskuji, že to nepochopíš."

Pověděl jsem jí, že redakční tajemník navrhl sérii článků o probuzení Bohyně, do níž by se zařadil i rozhovor s Athénou. Nejdřív mi to připadalo jako skvělý nápad, ale teď se mi zdálo lepší nějaký čas počkat.

„Bud' chceš ve svém poslání pokračovat, nebo se chceš hájit. Sama víš, že to, co děláš, je pro tebe důležitější než to, jak se na tebe dívají druzí. Souhlasíš se mnou?“

„Myslím na svého syna. Každý den má problémy ve škole.“

„To přejde. Za týden už o tom nebude nikdo mluvit. Pak nastane příhodná chvíle k vystoupení; ne abychom se bránili proti nesmyslným útokům, ale abychom přesvědčivě a moudře představili dosah tvé práce.“

A pokud pochybuješ o mých citech a jsi rozhodnuta pokračovat, půjdu na příští setkání s tebou. Uvidíme, co se stane.“

V pondělí jsem ji tedy doprovázel a už jsem nebyl jen jednou osobou v davu, ale mohl jsem ty scény vidět stejně jako ona.

Shluk lidí před budovou, květiny a potlesk, dívky volající „kněžka naší Bohyně“, dvě nebo tři elegantně oblečené dámy, které žadonily o soukromé slyšení kvůli nemoci v rodině. Dav do nás začal strkat a zahradil nám vstup - nikdy nás nenapadlo, že budeme potřebovat ochranku, a já jsem se zděsil. Popadl jsem Athénu za paži, vzal Viorela do náruče a vnikli jsme dovnitř.

V sále už bylo nabito a čekala na nás hrozně rozčilená Andrea:

„Myslím, že bys jim dneska měla říct, že neděláš žádné zázraky!“ křičela na Athénu. „Podléháš své ješitnosti! Proč těm lidem Hagia Sofia neřekne, aby šli pryč?“

„Protože ona odhaluje nemoci,“ odpověděla vyzývavě Athéna. „A čím víc lidí z toho bude mít prospěch, tím lip.“

Chtěla mluvit dál, ale dav tleskal, a tak vystoupila na improvizované jeviště. Zapnula přehrávač, který si přinesla z domova, upozornila, že se lidé nemají řídit rytmem hudby, vyzvala je k tanci a rituál začal. V určité chvíli si šel Viorel sednout do kouta - a to byla příležitost ke zjevení Hagie Sofie. Athéna opakovala, co už jsem viděl mockrát: naráz vypnula zvuk, složila hlavu do dlaní a lidé mlčky poslouchali neviditelné velení.

Rituál se opakoval beze změny: otázky o lásce se nebraly v úvahu, ale hovořilo se o úzkosti, nemocech, osobních problémech. Z místa, kde jsem byl, jsem mohl vidět, že někteří lidé mají v očích slzy, jiní zase jako by se ocitli před světicí. Nastal okamžik závěrečného kázání před kolektivním rituálem oslavování Matky.

Protože další postup už jsem znal, začal jsem uvažovat, jak nejlépe se dostat ven bez velké tlačence. Modlil jsem se, aby uposlechla Andreu a řekla lidem, že tam nemají čekat zázraky; zamířil jsem k Viorelovi a chystal jsem se s ním opustit budovu, jakmile jeho matka domluví.

Vtom jsem uslyšel hlas Hagie Sofie:

„Ještě dřív, než dnes skončíme, promluvím o dietě. Zapomeňte na ty řeči o hubnutí.“

O dietě? Zapomeňte na ty řeči o hubnutí?

„Přežili jsme celá tisíciletí, protože jsme se uměli najíst. A dnes jako by to bylo nějaké prokletí. Proč? Co nás nutí, abychom ve čtyřiceti letech chtěli mít stejné tělo jako v mládí? Copak je možné zastavit tak dlouhý čas? Jistěže ne. A proč vlastně musíme být hubení?“

V sále to zašumělo. Přítomní asi čekali nějaké spirituálnější poselství.

„Nemusíme. Kupujeme si příručky, chodíme do fitcenter, zbytečně se soustředujeme na to, abychom zastavili čas, zatímco bychom měli oslavovat zázrak, že jsme na světě. Místo abychom přemýšleli, jak žít lépe, jsme posedlí svou váhou.“

Zapomeňte na to; můžete číst všechny možné knížky, provádět nejrůznější cvičení, rozhodnout se pro všechna možná sebetryznění, a stejně budete volit buď jedno, nebo druhé - buď přestanete žít, nebo ztloustnete.

Jezte střídavě, ale s chutí: špatné není to, co do úst vchází, ale co z nich vychází. Vzpomeňte si, že celá tisíciletí jsme bojovali proti hladu. Kdo si vymyslel, že všichni musejí být celý život štíhlí? Odpovím vám: upíří duše, ti, kteří mají takový strach z budoucnosti, že považují za možné zastavit běh času. Hagia Sofia vás ujišťuje: není to možné. Místo diety věnujte energii a úsilí tomu, abyste se živili chlebem duchovním. Chápejte, že Velká Matka dává hojně a moudře - respektujte to, a neztlustnete víc, než kolik si vyžádá čas. Místo abyste uměle spalovali kalorie, snažte se je přeměnit v energii potřebnou k boji za uskutečnění snů; nikdo nezůstane moc dlouho hubenější jen kvůli nějaké dietě."

Zavládlo naprosté ticho. Athéna přistoupila k závěrečnému rituálu, všichni oslavili přítomnost Matky, já jsem popadl Viorela do náruče, umiňoval si, že příště přivedu pár přátel, abychom z improvizovali aspoň minimální ochranu, a vyšli jsme ven, zatímco kolem nás se ozývalo stejné volání a potlesk jako při vstupu.

Nějaký obchodník mě chytil za ruku:

„To je přece absurdní! Jestli mi rozbijou nějakou výlohu, tak vás budu žalovat!"

Athéna se smála, dávala autogramy, Viorel vypadal spokojeně. A já jsem si toužebně přál, aby tam toho večera nebyl žádný novinář. Když jsme se konečně vymanili z davu, vzali jsme si taxi. Zeptal jsem se, jestli nechtějí něco sníst. Samozřejmě, zrovna jsem to navrhovala, řekla Athéna.

Antoine Locadour, historik

Na téhle řadě omylů, která vešla ve známost jako „Čarodějka z Portobella", mě nejvíc překvapuje naivita Herona Ryana, novináře s mnohaletými mezinárodními zkušenostmi. Když jsme spolu hovořili, zhroutil se titulku v bulvárním tisku:

„Redukční dieta Bohyně!" vykřikoval jeden z nich.

„Zhubněte, zatímco jíte, doporučuje Čarodějka z Portobella!" hlásal další na první straně.

Ta Athéna nejenže se dotýkala něčeho tak citlivého, jako je náboženství, ale zašla ještě dál: mluvila o dietě, o záležitosti celonárodního zájmu, důležitější než války, stávkové nebo přírodní katastrofy. Ne všichni lidé věří v Boha, ale zhubnout chtějí všichni.

Reportéři dělali rozhovory s místními obchodníky, kteří tvrdili, že viděli černé a červené hořící svíce a rituály s omezeným počtem účastníků ve dnech před většími shromážděními. Prozatím ta záležitost představovala pouze lacinou senzaci, ale Ryan musel předpokládat, že jakmile je u britského soudu zahájen proces, pak žalující strana neopomene žádnou příležitost, aby upozornila soudce na to, co považuje nejen za pomluvu, ale hlavně za útok na všechny základní hodnoty společnosti.

Téhož týdne uveřejnil jeden z nejvýznamnějších anglických listů na přední straně text reverenda lana Bucka, kněze Evangelické kongregace z Kensingtonu, který mimo jiné říká:

„Jako dobrý křesťan musím nastavit druhou tvář, jsem-li nespravedlivě napaden nebo uražen na

cti. Na druhé straně však nesmíme zapomínat, že Ježíš sice nastavil druhou tvář, ale také neváhal vyhnat bičem ty, kdo hodlali změnit Boží dům v lotrovskou peleš. A toho jsme právě svědky v Portobello Road: nezodpovědné osoby, které se vydávají za spasitelky duší, dávají lidem klamné naděje a slibují vyléčení všech chorob, ba dokonce jim tvrdí, že zůstanou hubení a elegantní, budou-li se držet jejich ponaučení.

Nezbývá mi tedy jiná možnost, pokud chci zabránit, aby tato situace trvala delší dobu, než obrátit se k soudu. Stoupenci onoho hnutí přísahají, že jsou schopni probouzet nevídané vlohy, a popírají existenci Boha Všemohoucího, přičemž se Ho pokoušejí nahradit pohanskými božstvy, jako je Venuše nebo Afrodita. Podle nich je dovoleno vše, pokud se to činí s ‚láskou‘. Nuže, co je to láska? Nemorální síla, která ospravedlňuje jakýkoli cíl? Nebo závazek vůči pravým společenským hodnotám, totiž rodině a tradici?"

Policie ve snaze znemožnit opakování srpnové bitky přijala před následujícím shromážděním patřičná opatření a poslala na místo konání šest strážníků. Athéna přišla v doprovodu několika tělesných strážců, které narychlo obstaral Ryan, a tentokrát kromě potlesku vyslechla i pískot a nadávky. Když jedna paní uviděla, že Athénu doprovází osmiletý chlapec, podala o dva dny později k soudu petici vycházející z Children Act 1989, v níž uváděla, že matka působí dítěti nenapravitelnou újmu na zdraví, a že by proto mělo být předáno do otcovy péče.

Jednomu bulvárnímu časopisu se podařilo vypátrat Lukáše Jessena-Petersena, který odmítl poskytnout interview; vyhrožoval reportérovi a řekl, že pokud se v článcích zmíní o Viorelovi, je schopen čehokoliv.

Nazítří přinesl časopis palcový titulek: „Bývalý manžel Čarodějky z Portobella říká, že kvůli synovi je schopen zabít."

Téhož odpoledne byly podány u soudu další dvě petice vycházející z Children Act 1989, které tentokrát požadovaly, aby blaho dítěte zaručil stát.

Další setkání se nekonalo; přestože se před vchodem shlukovaly skupiny osob - pro i proti - a uniformovaní strážníci se snažili udržovat klid, Athéna nepřišla. Totéž se opakovalo i v následujícím týdnu; tentokrát byly hloučky čekajících i policejní oddíl méně početné.

Třetí týden se tam objevilo jenom pár květin a jedna osoba se chystala rozdávat příchozím Athéniny fotografie.

Ze stránek londýnských deníků už ta záležitost zmizela. Když se reverend Ian Buck rozhodl oznámit, že stahuje žalobu pro pomluvu a urážku na cti, vycházející z „křesťanského cítění vůči těm, kdo litují svých činů", nenašel žádný velký tiskový orgán, který by o to měl zájem, a dosáhl pouze zveřejnění svého textu v rubrice dopisů čtenářů v jednom místním deníku.

Pokud je mi známo, toto téma se nikdy nestalo záležitostí celostátního významu a zůstalo omezeno na stránky zaměřené na události ve městě. Za měsíc po skončení obřadů jsem se cestou do Brightonu o tom snažil zapříst hovor s několika přáteli, ale nikdo z nich nevěděl, oč jde. Ryan měl všechny předpoklady, aby záležitost objasnil; článkům publikovaným v jeho novinách by věnovala pozornost značná část tisku. K mému překvapení však Ryan o Sherine Khalil nikdy neuveřejnil ani řádku.

Podle mého názoru nemá ten zločin - soudě podle příznačných rysů - nic společného s událostmi v Portobellu. Byla to pouze hrůzná shoda okolností.

Heron Ryan, novinář

Athéna mě požádala, abych zapnul svůj magnetofon. Sama měla u sebe jiný, špičkový model miniaturních rozměrů, který jsem ještě neznal.

„Za prvé chci oznámit, že je mi vyhrožováno smrtí. Za druhé žádám, abys slíbil, že i kdybych zemřela, počkáš pět let, než někomu tuto nahrávku zpřístupníš. V budoucnosti bude možné rozlišit nepravdivé od pravdivého.

Řekni, že souhlasíš, a tak potvrdíš svůj závazek.“

„Souhlasím. Ale myslím, že...“

„Nic si nemysli. V případě, že budu nalezena mrtvá, tohle bude moje závěť, pod podmínkou, že se o tom nyní nebude mluvit.“

Vypnul jsem magnetofon.

„Nemusíš se ničeho bát. Mám na různých místech, i ve vládě, přátele, kteří jsou mi zavázáni a kteří mě potřebují nebo budou potřebovat. Můžeme...“

„Řekla jsem ti přece, že mám přítele, který pracuje ve Scot-land Yardu?“

Už zase tahle povídačka. Jestli je to pravda, proč tam nebyl, když jsme všichni potřebovali jeho pomoc, když Athénu i Viorela mohl napadnout dav?

Jedna otázka střídala druhou: chtěla mě zkoušet? Co se dělo v hlavě téhle ženy - byla snad vyšinutá, labilní, jednou chtěla být se mnou, podruhé zase bájila o muži, který neexistoval?

„Zapni zase magnetofon,“ požádala mě.

Přestávalo mě to bavit: začínal jsem si myslet, že mě stále zneužívá. V tom okamžiku bych jí byl nejraději řekl: „Jdi pryč, zmiz z mého života navždy, od té doby, co tě znám, se mi všechno změnilo v peklo, ustavičně čekám, že sem jednou přijdeš, obejměš mě, políbíš a požádáš, abys se mnou mohla zůstat. Ale k tomu nedojde nikdy.“ „Něco není v pořádku?“

Věděla, že něco není v pořádku. Lépe řečeno, nebylo možné, aby nepoznala, co cítím, protože celou tu dobu jsem nedělal nic jiného, než že jsem projevoval své city, přestože jsem o nich promluvil jen jednou. Ale zrušil jsem jakýkoli závazek, jen abych se s ní mohl setkat, sešel jsem se s ní vždy, když mě o to požádala, snažil jsem se být zadobře s jejím synem, protože jsem si myslel, že bych mu jednou mohl být otcem. Nikdy jsem po ní nechtěl, aby nechala toho, co dělala, přijímal jsem její život, její rozhodnutí, mlčky jsem trpěl spolu s ní, radoval se z jejích vítězství, byl jsem pyšný na její odvahu.

„Proč jsi vypnul magnetofon?“

Na chvíli jsem se ocitl mezi nebem a peklem, mezi výbuchem a rezignací, mezi chladným uvažováním a pustošivým citem. Sebral jsem veškeré síly a nakonec jsem se dokázal ovládnout. Stiskl jsem tlačítko.

„Pokračujme.“

„Řekla jsem, že je mi vyhrožováno smrtí. Volají mi osoby, které neuvádějí své jméno; urážejí mě, tvrdí, že představuji pro svět hrozbu, že chci znovu nastolit vládu Satana, což nemohou připustit.“

„Oznámila jsi to na policii?“

Úmyslně jsem se nezmínil o jejím příteli, abych ukázal, že jsem té historce nikdy nevěřil.
„Ano. Nahráli ty telefonáty. Byly z veřejných telefonních automatů, ale na policii mi řekli, abych si nedělala starosti, protože nechávají střežit můj dům. Jednu z těch osob se jim podařilo zadržet: je to psychicky narušený člověk, který se považuje za převtěleného apoštola a prohlašuje, že ‚tentokrát je třeba bojovat, aby Kristus nebyl znovu vyhnán‘. Ted' je v psychiatrické léčebně; policie sdělila, že se tam už jednou léčil, protože z téhož důvodu vyhrožoval jiným osobám.“

„Naše policie je nejlepší na světě, takže pokud tě hlídají, nemáš se čeho obávat.“

„Ze smrti strach nemám; kdyby můj život skončil už dnes, odnesla bych si s sebou chvíle, jaké jen málo lidí mého věku mělo možnost prožít. Bojím se však - a proto jsem tě dnes požádala, abys tenhle rozhovor natočil -, že budu muset zabít.“

„Zabít?“

„Víš, že probíhá soudní řízení, jehož cílem je odebrat mi Viorela. Obrátila jsem se na přátele, ale nikdo v tom nemůže nic udělat; je třeba čekat na výsledek. Domnívají se, že pokud k tomu dá souhlas soudce, tihle fanatici dosáhnou svého cíle. Proto jsem si koupila zbraň.“

Vím, co to znamená, když je dítě odtrženo od matky, protože jsem to zažila na vlastní kůži. Takže v okamžiku, kdy se přiblíží první soudní úředník, tak vystřelím. A budu střílet dál, dokud mi nedojdou náboje. A pak, pokud mě dřív nezastřelí oni, budu bojovat kuchyňskými noži. Když mi seberou nože, budu škrábat a kousat. Ale Viorela mi seberou jen přes moji mrtvolu. Natáčíš to?“

„Ano. Ale existují prostředky...“

„Neexistují. Můj otec sleduje soudní řízení a řekl, že jde-li o rodinné právo, těžko se dá něco dělat. Ted' vypni magnetofon.“ „To je tvoje závěť?“

Neodpověděla. A protože já jsem nedělal nic, chopila se iniciativy sama. Šla k přehrávači a pustila tu slavnou stepní hudbu, kterou už jsem znal nazpaměť. Tančila stejně jako při rituálech, úplně arytmiicky, a já jsem věděl, co tím sleduje. Její magnetofon byl dál zapnutý jako tichý svědek všeho, co se tam dělo. Zatímco okenními skly pronikalo dovnitř světlo prosluněného odpoledne, Athéna se hroužila do hledání jiného světla, které existovalo od stvoření světa.

Jiskra Matky dotančila, vypnula hudbu, opřela si hlavu do dlaní a chvíli se nehýbala. Pak zdvihla oči a podívala se na mě.

„Víš, kdo tu ted' je, že?“

„Ano. Athéna a její božská část, Hagia Sofia.“

„Zvykla jsem si to tak dělat. Nemyslím, že by to bylo nutné, ale tohle je metoda, která mi ji pomohla objevit, a stala se v mém životě tradicí. Víš, s kým mluvíš: s Athénou. Hagia Sofia jsem já.“

„To vím. Když jsem podruhé tančil v tvém bytě, také jsem objevil ducha, který mě řídí: je to Filemon. Ale moc s ním nemluví, neposlouchám, co mi říká. Když je přítomen, zdá se mi, jako by se naše dvě duše konečně setkaly.“

„Přesně tak. A Filemon a Hagia Sofia si dnes promluví o lásce.“

„Musel bych tančit.“

„Nemusíš. Filemon mi porozumí, protože vidím, že na něho můj tanec zapůsobil. Muž, jehož mám před sebou, trpí kvůli něčemu, co považuje za nedosažitelné; kvůli mé lásce.“

Ale muž, který je za tebou samým, chápe, že bolest, úzkost a pocit opuštěnosti jsou zbytečné a dětinské: já tě miluji. Ne tak, jak touží tvá lidská část, ale tak, jak si to přála božská jiskra. Obýváme týž stan, který Ona umístila na naši cestu. Tam chápeme, že nejsme otroky svých citů, ale jejich pány.

Sloužíme a je nám slouženo, otevíráme dveře svých ložnic a objímáme se. Možná se i políbíme - protože všechno, co intenzivně probíhá na zemi, bude mít obdobu v neviditelné rovině. A ty víš, že tě neprovokuji ani nežertuji s tvými city, když to říkám."

„Co je tedy láska?"

„Duše, krev a tělo Velké Matky. Miluji tě stejně silně, jako se milují vypovězené duše, když se potkají uprostřed pouště.

Mezi námi nedojde k ničemu tělesnému, ale žádná vášně není zbytečná, žádná láska nepřijde nazmar. Jestliže to Matka probudila v tvém srdci, probudila to i v mém, přestože ty to možná přijmeš lépe. Energie lásky se nemůže ztratit - je mocnější než cokoli jiného a projevuje se mnoha způsoby."

„Nejsem na to dost silný. Před touhle abstraktní vizí se cítím deprimovanější a opuštěnější než kdykoli dřív."

„Se mnou je to stejné: potřebuji někoho vedle sebe. Ale jednoho dne se naše oči otevřou, různé podoby Lásky se budou moci projevit a utrpení zmizí z povrchu zemského.

Myslím, že to nebude trvat dlouho; mnozí z nás se vracejí z daleké cesty, kam jsme byli vedeni za věcmi, jež nás nezajímají. Teď si uvědomujeme, že byly klamné. Ten návrat se však neuskutečňuje bez bolesti - strávili jsme dlouhou dobu jinde, a proto se domníváme, že jsme ve vlastní zemi cizinci.

Bude nám nějaký čas trvat, než najdeme přátele, kteří také odešli, místa, kde jsme měli své kořeny a své poklady. Ale nakonec se to stane."

Nevím proč, ale začalo mě to dojímat. A to mě nutilo jít dál.

„Chci ještě mluvit o lásce."

„Mluvíme o ní. Byl to vždy smysl všeho, co jsem v životě hledala; umožnit, aby se ve mně projevila láska bez zábran, aby zaplnila moje mezery, aby mě roztančila, rozesmála, ospravedlnila můj život, abych ochránila své dítě, navázala spojení s nebesy, s muži a ženami, se všemi těmi, kdo mi měli vstoupit do cesty.

Snažila jsem se ovládat své city a říkat: ‚Tenhle si zaslouží mou něhu‘ nebo ‚tenhle si to nezaslouží‘ a podobně. Až jsem konečně pochopila svůj osud, když jsem viděla, že bych mohla ztratit to nejdůležitější, co v životě mám."

„Svého syna."

„Ano. Nejúplnější projev lásky. Právě v okamžiku, kdy se zdálo možné, že mi ho odeberou, jsem se setkala sama se sebou a pochopila, že nikdy nic nemůžu mít ani nic ztratit. Porozuměla jsem tomu až po hodinách neutišitelného pláče. Až po velikém, hrozném utrpení mi ta moje část, jíž říkám Hagia Sofia, řekla: ‚Co je to za hloupost! Láska přece trvá! Tvůj syn stejně odejde, dříve či později!‘" Začínal jsem tomu rozumět.

„Láska není zvyk, závazek nebo dluh. Není to něco, o čem se zpívá v romantických písních - láskaje. To je závěť Athény neboli Sherine neboli Hagie Sofie: láskaje. Bez jakýchkoli definic.

Miluj a moc se neptej. Jenom miluj."

„Je to těžké."

„Natáčíš to?"

„Řekla jsi, abych to vypnul." „Tak to zase zapni."

Udělal jsem, co chtěla. Athéna pokračovala: „I pro mě je to těžké. Proto se už ode dneška nevrátím domů. Budu se skrývat; policie mě ochrání před šilenci, ale neochrání mě před justicí. Měla jsem určité poslání a to mě zavedlo tak daleko, že jsem riskovala i péči o syna. Přesto toho nelituji: naplnila jsem svůj osud." „Jaké bylo tvé poslání?"

„Víš to, protože ses toho účastnil od začátku: připravit cestu Matce. Pokračovat v tradici, která byla celá staletí potlačována, ale která se nyní znovu začíná projevat."

„Možná..."

Zarazil jsem se. Ale ona čekala, až větu dokončím, „...možná bylo příliš brzy. Lidé na to nebyli připraveni." Athéna se zasmála.

„Samozřejmě, že byli. Proto došlo ke střelům, k útokům, objevilo se tmářství. Neboť síly temnot jsou v agónii a tehdy sahají k nejkrajnějším prostředkům. Vypadají silnější, jako zvířata před smrtí; ale potom už nedokážou vstát - vyčerpají se.

Zasela jsem semena do mnoha srdcí a každé z nich bude projevovat toto Obrození podle svého. Mezi těmito srdci však existuje jedno, které bude pokračovat v úplné tradici: Andrea."

Andrea.

Která ji nenáviděla, obviňovala ze zhroucení našeho vztahu, která bezostyšně tvrdila, že Athéna podlehla sobectví, ješitnosti a nakonec zničila tak těžce uskutečněné dílo.

Vstala a vzala si kabelku - Hagia Sofia byla stále s ní.

„Vidím tvoji auru. Je vyléčena ze zbytečného utrpení."

„Určitě víš, že tě Andrea nemá ráda."

„Samozřejmě. Mluvili jsme teď skoro půl hodiny o lásce, vid'? Mít nebo nemít rád s tím nemá nic společného.

Andrea je osoba naprosto schopná dál rozvíjet poslání. Má víc zkušeností a charismatu než já.

Poučila se z mých omylů; ví, že musí zachovávat určitou opatrnost, protože doba, kdy je šelma tmářství v agónii, bude dobou střetnutí. Andrea mě může nenávidět jako osobu, a možná proto se jí podařilo zdokonalit své vlohy tak rychle; aby dokázala, že je schopnější než já.

Když nenávisť způsobí, že někdo roste, pak se změní v jednu z mnoha podob lásky."

Vzala svůj magnetofon, dala ho do kabelky a odešla.

Koncem týdne se soud vyjádřil: po vyslechnutí různých svědků bylo rozhodnuto, že Sherine Khalil, známá jako Athéna, má právo pečovat o svého syna.

Kromě toho řediteli školy, kam chlapec chodil, bylo úředně sděleno, že jakýkoliv projev diskriminace vůči němu bude podle zákona trestný.

Věděl jsem, že nemá smysl telefonovat jí do bytu; nechala klíč u Andrey, vzala si přehrávač, nějaké šatstvo a řekla, že se tak brzo nevrátí.

Čekal jsem, že mi zavolá, abychom spolu oslavili vítězství. S každým dalším dnem přestávala být moje láska k Athéně zdrojem utrpení a proměňovala se v jezero radosti a pokoje. Už jsem se necítil tak sám, kdesi v prostoru se naše duše - duše všech vyhnanců, kteří se navracejí - znovu

slavně radovaly z opětovného shledání.

Uplynul první týden a já jsem se domníval, že se zotavuje z napětí posledních dnů. Za měsíc mě napadlo, že se vrátila do Dubaje ke své práci; zatelefonoval jsem tam a řekli mi, že už o ní nikdy neslyšeli. Ale kdybych prý se dozvěděl, kde je, ať jí laskavě vyřídím vzkaz: dveře tam má otevřené, velice jim chybí.

Rozhodl jsem se napsat řadu článků o probuzení Matky. Vynesly mi sice několik urážlivých dopisů od osob obviňujících mě z „šíření pohanství“, ale všeobecně měly úspěch.

O dva měsíce později, zrovna když jsem se chystal k obědu, mi telefonoval kolega z redakce: bylo nalezeno tělo Sherine Khalil, Čarodějky z Portobella.

Byla brutálně zavražděna v Hampsteadu.

Když jsem nyní všechny nahrávky přepsal, tak jí je předám. V téhle chvíli se asi jako každé odpoledne prochází ve Snowdo-nian National Park. Má narozeniny - lépe řečeno, je to datum, které jí při adopci zvolili rodiče - a já jí chci tento rukopis odevzdat.

Také Viorel, který matčiny narozeniny přijde oslavit s prarodiči, jí nachystal překvapení; nahrál svou první skladbu ve studiu společných přátel a přehraje ji při večeři.

Ona se mě pak zeptá: „Proč jsi to udělal?“

A já jí odpovím: „Protože jsem ti potřeboval porozumět. “ Po celé ty roky, co jsme byli spolu, jsem slyšel jen to, co jsem považoval za smyšlenky o její osobě, a teď vím, že je to skutečnost. Pokaždé když jsem se ji chystal doprovázet, ať na pondělní obřady u ní v bytě, nebo do Rumunska, případně na schůzky spřáteli, prosila mě, ať to nedělám. Chtěla se cítit volná - policista vždycky lidi nějak odrazuje, říkala. Před někým jako já i nevinní cítí vinu.

Dvakrát jsem bez jejího vědomí zašel do skladiště v Porto-bellu. Také jsem bez jejího vědomí určil několik mužů, kteří jí měli chránit při příchodu a odchodu z toho místa - a přinejmenším jeden člověk, později identifikovaný jako aktivní člen jedné sekty, byl zadržen s dýkou. Tvrdil, že ho duchové pověřili, aby opatřil trochu krve Čarodějky z Portobella - zjevení Matky - kterou chtěli použít k posvěcení obětních darů. Nehodlal ji zabít, jen zachytit krev do šátku. Při vyšetřování se ukázalo, že skutečně nezamýšlel vraždit; i tak byl obžalován a odsouzen k šesti měsícům vězení.

„Zavraždit ji“ pro svět nebyl můj nápad - Athéna chtěla zmizet a zeptala se mě, jestli by to šlo zařídit. Vysvětlil jsem jí, že pokud by soud rozhodl, že dohled nad jejím synem má na starosti stát, pak bych nemohl porušit zákon. Ale od okamžiku, kdy se soudce vyslovil v její prospěch, jsme měli volné ruce k provedení jejího plánu.

Athéna si byla plně vědoma, že jakmile se těch setkání ve skladišti zmocnil místní tisk, její poslání bylo navždy zdiskreditováno. K ničemu by nevedlo předstoupit před dav a tvrdit, že není královna, čarodějka, božské zjevení - ježto lid se rozhodl následovat mocné a dát moc tomu, komu chce. A to bylo proti všemu, co hlásala - svobodně volit, posvětit vlastní chléb, probouzet individuální vlohы bez vůdců nebo pastýřů.

Rovněž nemělo smysl zmizet: lidé by si to gesto vyložili jako odchod na poušť, nanebevzetí,

cestu za tajemnými učiteli v Himalájích, a ustavičně by čekali na její návrat. Vznikaly by o ní legendy a možná by její osoba podnítila vytvoření nějakého kultu. Začali jsme si toho všimnout, když přestala chodit do Portobella; moji informátoři mi oznamovali, že na rozdíl od všeobecného mínění se její kult hrozivě rozmáhá: začaly se vytvářet podobné skupiny, některé osoby vystupovaly jako „následnice“ Hagie Sofie, její fotografie z novin, na níž je s dítětem v náručí, se pokoutně prodávala jakožto obraz oběti, mučednice intolerance. Okultisté začali hovořit o „Athénině řádu“, v němž - za určitý poplatek - bylo možné navázat styk se zakladatelkou. Posledním řešením byla tedy „smrt“. Ovšem za naprosto běžných okolností, tak jak může ve velkoměstě kdokoli zemřít rukou nějakého vraha. To nás vedlo k řadě předběžných opatření:

- a) zločin nesměl být spojován s náboženským martyriem, protože by to ještě zhoršovalo situaci, již jsme se snažili vyhnout;
- b) oběť musela být fyzicky změněna k nepoznání;
- c) vrah nesměl být zatčen;
- d) potřebovali jsme mrtvolu.

V takovém městě, jako je Londýn, nalézáme denně nějak znetvořené nebo popálené lidi - obvykle však zločince nakonec zatkneme. Takže bylo nutné čekat skoro dva měsíce až do té události v Hampsteadu. I v tomto případě jsme nakonec vraha našli, ale byl už mrtev - odjel do Portugalska, kde se zastřelil ranou do úst. Spravedlnosti bylo učiněno zadost a vše, co jsem potřeboval, byla určitá spolupráce nejbližších přátel. Ruka ruku myje a oni mě také někdy žádají o nestandardní řešení, a pokud se neporuší žádný důležitý zákon, existuje - dejme tomu - jistá pružnost jeho výkladu.

Tak se také stalo. Jakmile byla nalezena mrtvola, byl jsem ještě s jedním dlouholetým spolupracovníkem tímto případem pověřen a téměř současně jsme dostali zprávu, že portugalská policie objevila sebevrahovo tělo v Guimarães spolu s lístkem, v němž se přiznával k vraždě se všemi podrobnostmi odpovídajícími našemu případu a určil, jak má být rozděleno jeho dědictví mezi charitativní organizace. Byl to zločin z nešťastné lásky - tak ostatně láska dost často končí.

Na zmíněném lístku zesnulý dále uváděl, že si tu ženu přivedl z jedné z bývalých sovětských republik a učinil vše, aby jí pomohl. Byl ochoten se s ní oženit, takže by získala práva anglické občanky, ale nakonec objevil dopis, který žena chtěla právě odeslat nějakému Němci jako odpověď na jeho pozvání, aby s ním strávila několik dní v jeho zámku.

V tomto dopise žádala, aby jí co nejdříve poslal letenku, protože prý se nemůže dočkat, až se znovu setkají. Seznámili se v jedné londýnské kavárně a vyměnili si jenom dva dopisy, nic víc. Měl jsem před sebou perfektní rámeček.

Můj přítel chvíli váhal - nikomu se nelíbí, když má v záznamech nevyřešený zločin -, ale já jsem prohlásil, že beru vinu na sebe, a tak souhlasil.

Odjel jsem za Athénou, která žila v té době v příjemném domě v Oxfordu, Injekční stříkačkou jsem jí odebral trochu krve. Ustříhl jsem jí několik vlasů a částečně jsem je připálil. Potom jsem na místě zločinu zanechal „důkazy“. Jelikož jsem věděl, že není možné přistoupit ke zkoušce DNA, protože nikdo neznal její skutečné rodiče, zbývalo mi jen vyčkat a doufat, že zpráva

nebude mít v tisku velký ohlas.

Přišlo za mnou pár novinářů. Pověděl jsem jim o vrahově sebevraždě a uvedl jsem v této souvislosti pouze zemi, nikoli město, kde k tomu došlo. Dodal jsem, že není znám důvod zločinu, ale že byla zcela vyloučena hypotéza pomsty nebo náboženských důvodů; podle mého názoru (koneckonců i policisté mají právo se mýlit) byla oběť znásilněna. A protože útočníka zřejmě viděla, nakonec ji zabil a mrtvolu zohavil.

Pokud zmíněný Němec oné ženě ještě odepsal, pak se jeho dopisy vrátily s poznámkou „adresát nepřítomen“. Athénina fotografie byla uveřejněna v tisku jenom jednou, a to z prvního střetnutí v Portobellu, takže možnost, že by ji někdo poznal, byla mizivá. Pouze tři další osoby kromě mne znají pravdu: její rodiče a syn. Všichni jsme se zúčastnili „pohřbu“ jejích pozůstatků a na hrobě je deska s jejím jménem.

Chlapec za ní jezdí každý víkend a skvěle prospívá ve škole.

Samozřejmě že jednou přestane Athénu takový život v ústraní bavit a rozhodne se vrátit do Londýna. Nicméně lidská paměť je krátká a s výjimkou nejbližších přátel se na ni nikdo nebude pamatovat. V té době už bude katalyzátorem Andrea, která po pravdě řečeno má mnohem větší schopnosti, aby v tom poslání pokračovala. A kromě toho, že má potřebné vlohy, je to herečka - umí jednat s publikem.

Doslechl jsem se, že ve své činnosti značně pokročila, a přitom nepřitahuje zbytečnou pozornost. Vyprávějí mi o tom lidé v klíčových společenských pozicích, kteří jsou s ní ve styku, a když to bude nutné a oni budou mít dost kritického materiálu, skončí s pokrytectvím reverenda lana Bucka a osob jemu podobných.

A právě po tom Athéna touží; ne po své osobní slávě, jak si mnozí (ba i Andrea) mysleli, ale aby se splnilo poslání.

Na počátku pátrání, z něhož vzešel tento rukopis, jsem si myslel, že zkoumám její život proto, abych zjistil, jak moc byla odvážná a důležitá. Ale v průběhu rozhovorů jsem odhaloval také svůj tajný podíl - přestože na tyhle věci příliš nevěřím. Došel jsem k závěru, že hlavním důvodem celé té obrovské práce byla odpověď na otázku, kterou jsem si nikdy neuměl zodpovědět: proč mě Athéna miluje, jestliže jsme tak odlišní a nesdílíme stejné vidění světa?

Vzpomínám si, jak jsem ji poprvé políbil v jednom baru na Victoria Station. Pracovala tenkrát v bance a já jsem byl detektiv Scotland Yardu. Po několika dalších schůzkách mě pozvala, abych se zúčastnil společného tance u jejího domácího, což jsem nikdy nepřijal - neodpovídá to mému založení.

Místo aby ji to rozladilo, řekla jen, že respektuje moje rozhodnutí. Teď když čtu výpovědi jejích přátel, jsem na to opravdu hrdý; zdá se, že Athéna nerespektovala rozhodnutí už nikoho jiného. O několik měsíců později, před jejím odjezdem do Dubaje, jsem jí řekl, že ji miluji. Odpověděla, že cítí totéž - přestože, jak dodala, se budeme muset naučit snášet dlouhá odloučení. Každý z nás bude pracovat v jiné zemi, ale opravdová láska dokáže vzdálenosti odolat.

Tehdy jsem se jí poprvé a naposled odvážil zeptat: „Proč mě miluješ?“

Odpověděla: „Nevím a vůbec mě to nezajímá.“ Až teď, po všech těch svědectvích, jsem myslím našel odpověď v její rozmluvě s tím novinářem. Láska je.

25. 2. 2006 v 19.47 Zrevidováno v den sv. Expedita roku 2006